mihai rădulescu

finaluri complexe în ȘAH

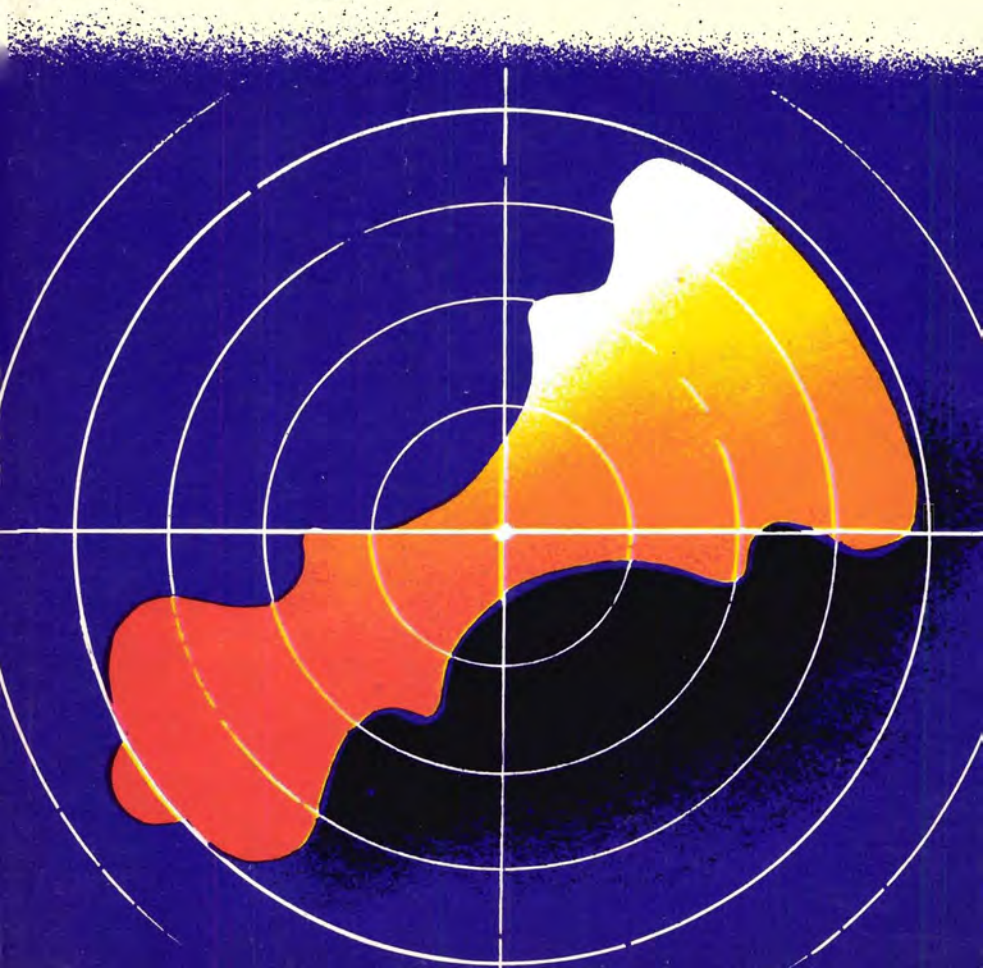

MIHAI RĂDULESCU

FINALURI COMPLEXE ÎN ȘAH

© www.stere.ro

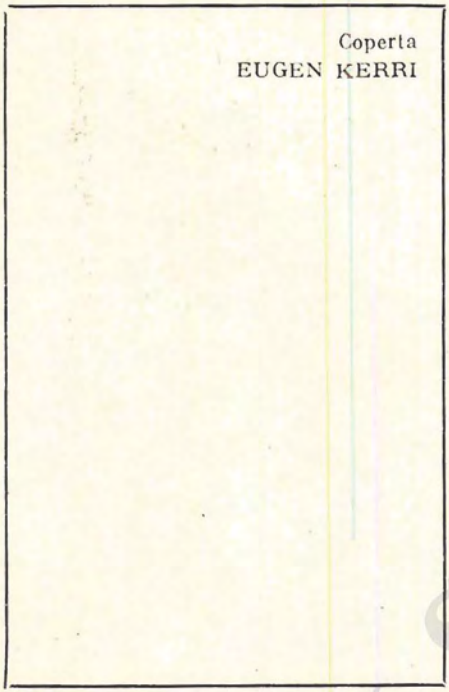

© www.stere.ro

MIHAI RĂDULESCU
Maestru al sportului

FINALURI COMPLEXE ÎN ȘAH

ARTA MARILOR CAMPIONI

BORIS SPASSKI
ROBERT FISCHER
ANATOLI KARPOV

EDITURA SPORT-TURISM
BUCUREȘTI, 1978

© www.stere.ro

© www.stere.ro

CUVÎNT ÎNAINTE

În luna august a anului 1972, la apariția ediției anterioare a lucrării „Finaluri complexe în șah", era în plină desfășurare meciul pentru campionatul mondial de șah dintre Boris Spasski și Robert Fischer.

Această coincidență a relevat faptul că, deși lucrarea avea ca subtitlu Arta marilor campioni, *ea cuprindea numai perioada dintre anii 1886 și 1969, prezentînd finaluri jucate de primii nouă campioni mondiali de șah. Între timp, pînă la apariția cărții care se încheia cu Tigran Petrosian, devenise campion mondial Boris Spasski (în anul 1969).*

Interesul față de lucrarea „Finaluri complexe în șah" în România și peste hotare (v. Deutsche Schachzeitung, nr. 3/1973), manifestat prin diverse recenzii, și îndemnul specialiștilor din țara noastră m-au determinat să fac efortul de a expune cît mai judicios finalurile jucate de Boris Spasski, Robert Fischer și Anatoli Karpov, atît din punct de vedere analitic, cît și competitiv.

În lucrare am inclus exemple de finaluri din partidele jucate începînd cu ultimii trei campioni mondiali de șah și pînă în anul 1975.

Am căutat să dezvolt în mod special finalurile jucate efectiv pentru titlul de campion mondial de șah. Materialul de informare pe care l-am avut la dispoziție a fost de mari proporții, partidele respective fiind comentate nu numai în revistele de specialitate din întreaga lume, dar și de amatori mai puțin competenți. Așa-zisul „meci al secolului" a fost nu numai o preocupare a marilor cunoscători în tehnica jocului de șah, dar și o bogată sursă de inspirație gazetărească. Nu întotdeauna comentariile au fost corecte, astfel încît am căutat să relev atît adevărul pur șahist, cît și cauzele de ordin sportiv care au determinat uneori alegerea unor continuări dubioase sau chiar efectuarea de greșeli, destul de rare la acești titani ai jocului de șah.

Am cuprins în lucrare, pe cît posibil, argumente și, respectiv, variante care să nu-l lase pe cititor sub povara unor probleme majore neexplicate. Prelucrarea materialului a necesitat numeroase analize, care uneori au dus la concluzii inversate ca, spre exemplu, finalul din partida a șaptea a meciului Spasski—Fischer (diagramele 238—241), unde, deși pentru alb nu exista nici o cale de cîștig, unii comentatori au pus sub semnul întrebării mutările albului sau ale negrului.

În prezent, în jocul de șah s-a atins un stadiu de cunoaștere aprofundată. Analiza poziției inițiale, bazată, în principal, pe elementele furnizate de partidele marilor maeștri, a desăvîrșit treptat teoria modernă a deschiderilor, care a ajuns la forme analitice foarte profunde și diversificate, valoarea variantelor stabilindu-se din diferite deschideri, cu analize îndepărtate pînă în jocul de mijloc, astfel încît descoperirea unor căi noi de joc în această fază a partidei a devenit „rara avis". Dacă jocul de mijloc nu este altceva decît continuarea poziționlă și tactică, recomandată de teorie, așa cum reiese din concluziile variantelor din deschidere, intrarea în finaluri avantajoase sau în poziții simplificate, care ar putea permite o apărare asigurătoare, este mai puțin cunoscută și constituie piatra fundamentală a marilor succese în confruntările jocului modern de șah.

Combinațiile în jocul de mijloc care se finalizează cu atac de mat au devenit, de asemenea, destul de rare, deoarece tehnica apărării a rezolvat în cea mai mare parte această problemă, variantele neclare sau aventuroase fiind evitate în mod

sistematic în confruntările de înalt nivel. Strălucitelor exemple de pe vremuri, furnizate de partidele nemuritoare jucate între Andersen și Kizeritzki (în anul 1850) sau Andersen—Dufresne (1852), experții le atribuie în prezent doar o valoare istorică, deoarece jucătorii au comis grave erori în apărare, nerespectînd principiile fundamentale ale jocului de șah. Se poate afirma că aceste partide au devenit mai degrabă exemple instructive de modul în care nu trebuie practicat jocul de șah.

Importanța justei rezolvări a jocului de mijloc și capacitatea de prefigurare a finalurilor ce vor rezulta s-au evidențiat în toate confruntările marilor maeștri din ultimele trei decenii. Majoritatea partidelor jucate în meciurile de selecție ale candidaților la titlul de campion mondial, cît și în meciurile pentru ultimele campionate mondiale de șah au fost decise într-un număr mare de mutări, în finaluri complexe, foarte greu de anticipat, ca o concluzie care trebuia prevăzută încă în secvența jocului de mijloc.

Reliefarea creației șahiste a celor trei campioni mondiali nu a permis înșiruirea finalurilor după o clasificare tipică acestui obiectiv ; de aceea, din considerente didactice, am alcătuit „indexul de finaluri" de la sfîrșitul lucrării.

Fără a emite pretenția de a fi efectuat demonstrații prin variante exhaustive — aceasta nefiind, practic, posibil la nivelul finalurilor de mare complexitate — sper că am reușit să expun esențialul și că iubitorii de șah vor găsi în lucrare elemente de studiu care să contribuie la evoluția forței lor de joc.

Autorul

© www.stere.ro

BORIS SPASSKI

CAMPION
MONDIAL
DE ŞAH

17 iunie 1969 —
1 septembrie 1972

La 17 iunie 1969, la Moscova, s-a încheiat meciul pentru campionatul mondial de şah dintre Boris Spasski şi Tigran Petrosian. Victoria a revenit lui Spasski cu scorul de $12\frac{1}{2}$ la $10\frac{1}{2}$. A fost un meci echilibrat. După 16 partide, departe de a fi decis, scorul era de 8 : 8, Spasski reuşind să aibă două puncte avans abia la partida a nouăsprezecea. El a menţinut această diferenţă cu o suită de remize, pînă la partida a 23-a, cînd, obţinînd cele $12\frac{1}{2}$ puncte necesare, a fost declarat campion mondial de şah.

Spasski era în vîrstă de 32 ani cînd a cucerit titlul suprem ; el este al zecelea campion mondial de şah şi, consecutiv, al cincilea campion mondial pe care U.R.S.S. l-a prezentat lumii într-o lungă perioadă de 24 ani (1948—1972).

În iulie-august 1972 Spasski a fost nevoit să cedeze coroana de campion mondial lui Robert Fischer, într-un meci epocal, meci în care s-a relevat puternica personalitate a marelui campion american.

Ascensiunea lui Boris Spasski pe scara valorilor şahiste mondiale este jalonată de succese remarcabile. Încă din fragedă

tinereţe, la vîrsta de 15 ani, în anul 1952, ocupă locul al II-lea în campionatul Leningradului. În anul 1953 şahiştii din România au avut ocazia să-l cunoască pe tînărul Spasski, la Bucureşti, într-un prestigios turneu internaţioanl. Clasîndu-se pe locurile IV—VI, el a obţinut titlul de maestru internaţional şi doi ani mai tîrziu (1955) a devenit campion mondial de juniori.

Din acest moment se întrevede un viitor strălucit în cariera sa şahistă.

Totuşi, pe parcursul activităţii sale sportive, el obţine unele rezultate neconcludente, de exemplu, în anul 1960, în cel de al 27-lea campionat al U.R.S.S., cînd se clasează pe locuri mai puţin onorabile (9—10). În acelaşi an, reuşeşte însă să-şi impună forţa de joc la turneul internaţional de la Mar del Plata, unde obţine un remarcabil succes, clasîndu-se pe locurile 1—2.

Unii comentatori şi-au exprimat părerea că aceste oscilaţii s-ar datora faptului că B. Spasski nu se pregăteşte suficient, bazîndu-se aproape exclusiv pe forţa sa de creaţie la tabla de şah.

Spasski s-a format în acea ambianţă de cel mai înalt nivel şahist care i-a permis să cunoască direct felul de joc a patru campioni mondiali în plină forţă (Mihail Botvinnik, Vasili Smîslov, Mihail Tal şi Tigran Petrosian), precum şi pe cel al pretendenţilor sovietici la titlul suprem. În aceste împrejurări favorabile talentul său s-a concretizat în suita succeselor excepţionale obţinute ulterior.

Ascensiunea la titlul suprem a fost dificilă. În anul 1964, la turneul interzonal de la Amsterdam, a ocupat locul 1—4, cîştigînd dreptul de participare la meciurile pretendenţilor la titlul suprem. Au urmat, în anul 1965, meciurile : cu Paul Keres (6—4), cu Efim Gheller ($5\frac{1}{2}$—$2\frac{1}{2}$), cu fostul campion mondial Tal (7—4). După ce a traversat acest „purgatoriu" şi a obţinut dreptul de joc pentru titlul suprem, în anul 1966, la Moscova, a pierdut la limită meciul cu deţinătorul titlului, T. Petrosian ($11\frac{1}{2}$—$12\frac{1}{2}$).

Spasski era în vîrstă de 29 ani. Forţa sa de joc, completată de ambiţie şi voinţă puternică, i-a deschis din nou drumul spre titlul suprem. În anul 1968, cîştigă pe rînd meciurile programate : cu Gheller ($5\frac{1}{2}$—$2\frac{1}{2}$), cu Bent Larsen ($5\frac{1}{2}$—$2\frac{1}{2}$) şi devine pentru a doua oară şalanger.

Performanţa de a deveni campion mondial este într-adevăr excepţională, dacă apreciem că viitorul şalanger trebuie să lupte din greu pentru fiecare meci, să creeze noi variante în deschideri, să găsească formule de atac, să fie mereu „nou" şi, implicit, să-şi dezvăluie orizontul de cunoştinţe.

Specializat în atacuri foarte complexe, însă bine susținute poziţional, Spasski avea să decidă de cele mai multe ori partidele în jocul de mijloc. În timp ce mari maeştri cu stil asemănător (Gheller, Tal, Larsen) nu i-au creat probleme, stilul strict poziţional şi metoda de joc ale lui Petrosian, precum şi tendinţa acestuia de a ţine echilibrul şi de a trece partida în faza finală, au fost un obstacol foarte dificil, care nu a putut fi depăşit decît la a doua încercare.

Nu putem ignora că, în acest al doilea meci (1969), Petrosian nu s-a situat întotdeauna la înălţimea posibilităţilor sale. Poate că rezultatul meciului nu i-ar fi fost favorabil lui Spasski dacă în finalul din diagrama 1 Petrosian nu ar fi scăpat cîştigul .

1

Petrosian—Spasski, 1969

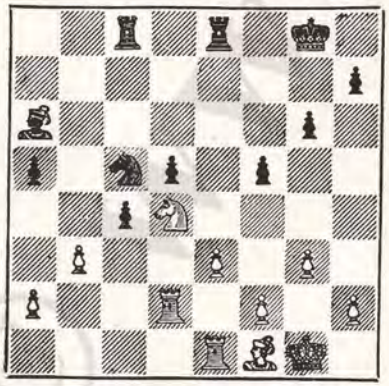

Albul la mutare obţine avantaj decisiv

Survenită în partida a 14-a din meciul al doilea cu Petrosian, poziţia din diagrama 1 este în avantajul albului. Pentru a evidenţia punctele slabe din poziţia negrului, albul trebuia să joace 1.Tb1. Prin aceasta se ameninţa pătrunderea turnului la b6, după schimbul pionului din c4. Astfel, la 1...Tb8, 2.Cc6; la 1...Ce4, 2. Tdb2; la 1...Ted8 (ca să intervină cu turnul pe orizontala a şasea), 2.b:c4 N:c4 (2...d:c4 3.Tb6, urmat de 4.Tc2) şi acum atît după 3.Tb6, cît şi 3.Tc2, avantajul albului este evident. Rămîne de încercat 1...c:b3, dar slăbiciunile din poziţia negrului nu mai pot fi suficient apărate, după 2.N:a6 b:a2 3. T:a2 C:a6 4.T:a5 avantajul albului fiind decisiv.

Petrosian a jucat însă **1.Ted1** şi, după **1...Ted8,** a continuat cu **2.Tb1!** situaţie în care era indicat ca Spasski să răspundă cu 2...Td6 pentru a împiedica pătrunderea turnului alb la b6. Răspunsul **2...Rf7?** este greu de înţeles, chiar dacă negrul mai avea 32 minute pentru 17 mutări pînă la controlul timpului. Acum este însă rîndul albului să greşească : **3.Ne2?** Cu astfel de mutări nu se poate intra în avantaj, şi nici poziţia nu poate fi menţinută ca atare. După 3. b:c4! s-ar fi intrat în varianta arătată la prima mutare, cu justificarea logică a ocupării coloanei cu Tb1. Petrosian, reconsiderînd poziţia, a ajuns la concluzia că principala slăbi-

ciune a negrului este pionul din d5 şi că schimbul la c4 ar uşura sarcina de apărare a negrului. Dealtfel, după această mutare a şi propus remiză, dar Spasski a refuzat.

3...Cd3! Spasski găseşte această resursă de preluare a iniţiativei în final. Acum, la 4. b:c4 d:c4 5.Tb6, urmează 5... Cb4 şi nu se poate continua cu 6.a3, din cauza 6...c3! 7. a:b4 c:d2 8.T:a6 a:b4!, şi ameninţarea 9...Tc1+, urmat de 10...d1D, asigură negrului avantaj decisiv.

Comentînd acest final, Isak Boleslavski afirmă că nu este avantajos 4.N:d3 c:d3 5.Tbd1 Tc3, deoarece albul nu poate interveni cu calul la atacul pionului din d3, negrul avînd la dispoziţie mutarea d5—d4, ceea ce este just. În poziţia rezultată din analiză (diagrama 1a) albul poate juca 5.a3 şi, după 5...Tc3 6.b4 T:a3 7.b5 Nb7 (7... Tb8 8.Tbd1 Nc8 — respectiv 8...Nb5? 9.Tb1 — 9.T:d3 T:d3 10.T:d3 negrul trebuie să lupte pentru remiză) 8.Tbd1; odată cu căderea pionului d3, albul stă mai bine. Sau 6...a:b4 (în loc de 6...T:a3) 7.a:b4 Nc4 8.b5 şi pionul „b" este mai puternic decît omologul său din d3.

Neînlăturînd calul din d3, albul va intra în complicaţii tactice cu rezultate greu de prevăzut. **4.Tdd1 Re7 5.Rf1 Cb4 6.a3! Ca2 7.b:c4!** (în sfîrşit, chiar şi acum este bună această mutare!) **7...Cc3 8.Tb6! Td6!** (greşit ar fi 8...C:d1 din cauza 9.T:a6 şi 10.Cc6+ şi dacă 8...N:c4 9.N:c4 C:d1 10.Nb3 sau 9...T:c4 10.T:c1 — Igor Bondarevski) **9.T:d6 R:d6 10.Tc1 C:e2 11.R:e2 d:c4,** Spasski joacă prea optimist. O alegere înţeleaptă ar fi fost 11...N:c4+ 12.Rd2 Tb8 13.Rc3, şi remiza este asigurată. De reţinut că în partidă se ajunsese la mutarea a 40-a şi negrul nu mai avea la dispoziţie decît cinci minute de gîndire. Se poate juca însă şi aşa, atunci cînd vrei să cîştigi cu orice preţ.

12.Rd2 Tb8 13.Rc3 Rd5 14. Td1 şi s-a obţinut poziţia din diagrama 2. Din cauza ameninţării 15.C:f5+ (desc.), regele negru trebuie să părăsească coloana „d". În mod cu totul surprinzător, şi de data aceasta nu se mai punea problema crizei de timp, Spasski a jucat **14...Re4?** O greşeală nepermisă la nivelul competiţional.

1a

Analiză M. R.

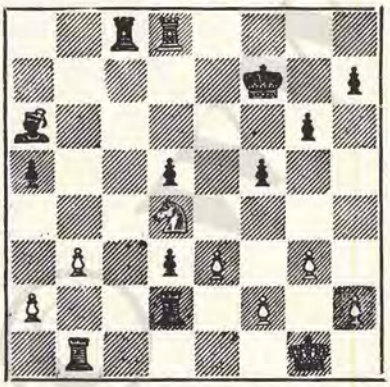

Albul la mutare

2

Petrosian—Spasski, 1969

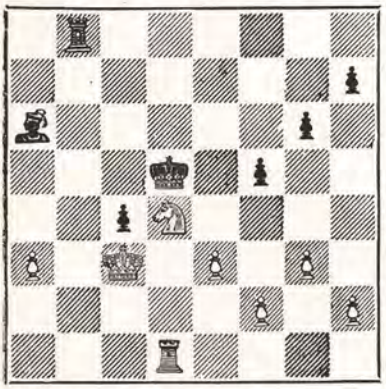

Unde mutăm regele negru ?

3

Petrosian—Spasski, 1969

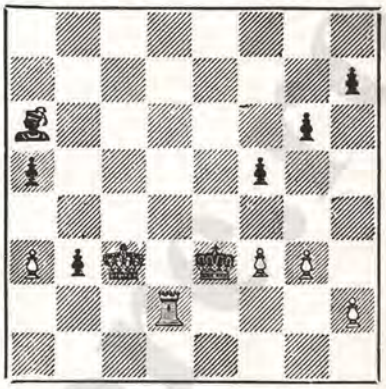

Albul la mutare, cîștigă

Trebuia jucat 14...Rc5 și, dată fiind alternanța greșelilor un rezultat de egalitate ar fi fost justificat. **15.f3+!** Această mutare a fost înscrisă în plic după numai șapte minute de gîndire. De fapt, nici nu este o problemă deosebită pentru că la 15...Re5 16.Cc6+ iar la 15...Rd5, 16.C:f5+ (desc.). Deci mutarea **15...R:e3** este practic obligată. **16.Td2** amenință 17.Te2#, singura apărare fiind **16...Tb3+**. A urmat **17.C:b3 c:b3,** și, în poziția survenită (diagrama 3), albul are de rezolvat problema alegerii unei variante cîștigătoare.

Atît Boleslavski (secundantul lui Petrosian) cît și Bondarevski (secundantul lui Spasski) sînt de acord că mutarea 18.f4 este cea mai indicată pentru un cîștig cert. Boleslavski, probabil indispus de faptul că Petrosian „a reușit" să facă remiză în acest final și astfel toată munca secundantului s-a redus la $^1/_2$ punct, ne prezintă următoarele detalii analitice : „Poziția albului este obligată. Nebunul pasiv al negrului nu poate apăra pionii de pe flancul regelui, în timp ce pionii albi se află pe cîmpuri negre și nu pot avea neplăceri de la nebunul negru. Problema este ceva mai dificilă datorită poziției active a regelui negru. După 18.f4, jocul poate urma astfel : 18...a4 19.Td7 h5 20.Td6 Ne2 21.T:g6 Rf2 (21...Ng4, 22. Ta6 Rf2 23.T:a4 Rg2 24.Td4 R:h2 25.Td3 Rg2 26.a4 Nf3 27. a5 R:g3 28.a6 etc.) 22.h3! (încă nu 22.h4 Ng4! 23.T:g4 f:g4! 24. f5 R:g3 25.f6 Rh2 26.f7 g3 27. f8D g2, și importantul cîmp de la h4 este ocupat de un pion alb; de aceea finalul ce rezultă este remiză; 28.Df4+ Rh3 29. Dd4 Rh2 30.D:a4 g1D 31.Df4+

Rh3 fără şanse de cîştig) 22... Rf3 (sau 22...Nf1 23.g4 sau 22... Re3 23.Te6+ Rf2 24.Te5 R:g3 25.T:f5 Nf1 26.T:h5 R:f4 27. h4 Rg4 28.Ta5) 23.g4 R:f4 (sau 23...h:g4 24.h4; 23...f:g4 24.f5 b2 25.Tb6 Nd1 26.f6 Nb3 27. T:b3 a:b3 28.R:b2) 24.g5 Nf3 25.h4 Rg4 26.Td6 f4 27.g6 Ne4 28.g7 Nh7 29.Td8 şi albul cîştigă."

Cîştigul după 18.f4 s-a rezolvat destul de uşor, dar Boleslavski consideră că „mai bine este 18...Rf3 şi atunci 19. Td7 h5 20.Td6 Ne2 21.T:g6 Rg2; acum albul nu are la dispoziţie mutarea 22.h3, însă continuă cu 22.Td6! Pionul h2 nu se poate lua, deoarece după 22...R:h2 23.Td2 R:g3 24.T:e2 R:f4 (sau 24...a4 25.Rb4 R:f4 26.R:a4 h4 27.R:b3 Rg3 28.Te8 h3 29.Tg8+ Rf3 30.a4 h2 31. Th8 Rg2 32.a5) 25.R:b3 h4 26. T:f2+ Rg4 27.Rc3 h3 28.Rd4 f4 29.Re4 Rg3 30.Tf3+ Rg2 31. T:f4 h2 32.Th4 albul cîştigă.

Însă şi după 22...a4 23.Td2 Rf3 24.Rb4 Re3 25.Tb2 negrul nu se poate salva.

Este surprinzător că Petrosian nu a continuat cu mutarea de consolidare a catenei de pioni, care i-ar fi asigurat cîştigul: 18.f4 şi a jucat: **18.Td7 h5.** Dacă 18...R:f3 19.T:h7 Rg2 20.R:b3 Ne2 21.Td7! g5 22.Rc3 f4 23.g:f4 g:f4 24.Rd2 f3 25.h4 f2 26.Tg7+ etc. (în loc de 21. Td7, albul cîştigă însă şi cu 21. Th6 Ne2 22.T:g6 R:h2 23.R:b3 Ng4 24.Rc3 Rg3 25.Rd2. Boleslavski afirmă că finalul din

4
Analiză M. R.

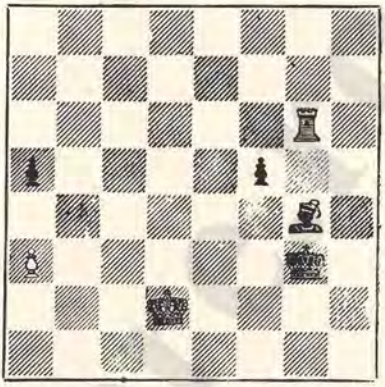

Negrul la mutare, albul cîştigă

diagrama 4 este cîştigător pentru alb, pentru că în cele din urmă se rezolvă într-un final demonstrat de Chéron, albul avînd R+T+pion a3 iar negrul R+N şi pion a4).

După mutarea naturală 25... f4, 26.Ta6 f3 (sau 26...Rg2 27. T:a5 f3 28.Tg5 f2 29.T:g4+ Rf3 30.Tg8 urmat de Tf8+ şi albul cîştigă) 27.Re3 negrul nu mai poate înainta 27...f2 din cauza 28.Tf6, cu cîştigul pionului „f", fiind obligat să continue cu 28...a4 29.T:f2 Nd7. De aici rezultă poziţia probabilă de care aminteşte Boleslavski, în care cîştigul se obţine prin obligarea regelui negru de a trece pe coloana „h"; după aceea, marşul regelui alb spre pionul a4 şi ulterior atacul în colaborare cu turnul asigură cîştigul. Exemplu: 30.Tf7 Ne8 31.Tg7+ Rh4 32.Rd4 Rh5 33.Rc5 Rh6 34.Tg8 Nd7 35.Rb4

Rh5 36.Ta8 Rg5 37.T:a4 N:a4 38.R:a4 Rf6 39.Rb5 Re7 40.Rb6 Rd8 41.Rb7 și transformarea pionului este asigurată.

19.Ta7. Aici era posibil 19. Td6 Ne2 20.f4 cu revenire la variantele prezentate. Înlăturarea pionului din a5 duce la variante mai dificile pentru obținerea victoriei (Boleslavski) **19...Nf1!** O mutare specifică stilului sportiv al lui Spasski și singura care mai pune probleme albului. După mutarea naturală 19...Ne2, care pare să asigure înaintarea mai rapidă a pionului „f", albul cîștigă ușor în varianta: 20.f4 h4 21. g:h4 R:f4 22.T:a5 Re4 23.R:b3 f4 24.Rc3 f3 25.Rd2. **20.f4 h4!** ultima șansă a negrului. **21. g:h4!** Albul nu trebuie să permită înaintarea pionului la h3. După 21.T:a5? h3 22.Td5 Rf2 23.Td2+ Rg1 24.a4 Ng2 25.a5 R:h2 26.a6 Rg1, albul este în pericol de pierdere. **21...R:f4 22.T:a5 Re4!** S-a ajuns la poziția din diagrama 5, în care Petrosian greșește grav, jucînd **23.R:b3.** Victoria este asigurată de 23.Ta8 f4 24.Te8+ Rf3 25. Te6 și albul cîștigă trecînd regele spre cîmpul f2, după 25... Rg4 26.T:g6 R:h4 27.Rd2. După părerea lui Boleslavski, Petrosian a uitat că nebunul negru nu se află la e2, ci la f1 și astfel a scăpat cîștigul. Greu de înțeles cum i se pot întîmpla asemenea omisiuni unui campion mondial, care dispunea și de un întreg arsenal de analize. Acum partida este remiză deoarece negrul are la dispoziție cîmpul d3 eliberat de alb la mutarea a 23-a.

5

Petrosian—Spasski, 1969

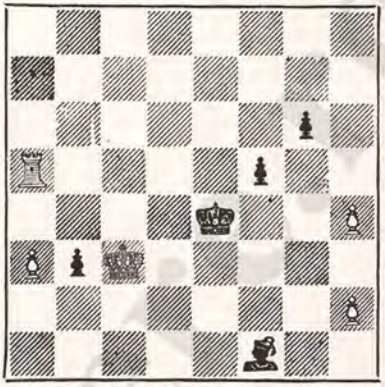

Albul la mutare cîștigă

23...f4 24.Tg5 (dacă 24.Ta8 f3 25.Te8+ negrul poate juca 25... Rd3) **24...f3 25.T:g6 Nh3!** (ultima finețe, după 25...f2? 26.Tf6 Re3 27.h5 Ne2 28.T:f2 R:f2 29. h6 Nd3 30.a4 Re3 31.a5, albul transformă unul din pionii marginali) **26.Tg1 f2 27.Tc1** și remiza a fost consemnată. Un final de mare luptă care demonstrează încă o dată cît de greu se pot valorifica resursele unor poziții aparent simplificate și supraanalizate la întrerupere, dar încă pline de subtilități tactice.

Această jumătate de punct se compensează însă cu pierderea pe care a suferit-o Spasski în chiar prima partidă din acest meci (1969). În poziția din diagrama 6, negrul la mutare (Petrosian), după o

6

Spasski—Petrosian, 1969

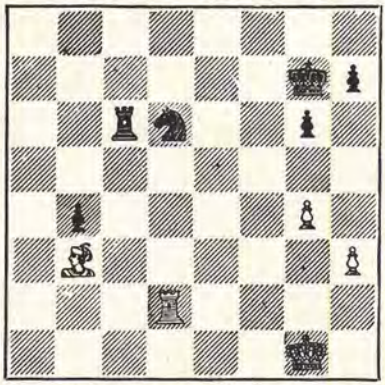

Negrul la mutare. Cum s-ar putea promova pionul b4?

lungă gîndire, a înscris în plic: **1...Ce4,** de fapt mutarea cea mai promițătoare: totul pentru promovarea pionului b4. Dacă 1...Rf6 atunci remiza este foarte probabilă, atît după 2.Td5, cît și după 2.Td4, cînd negrului nu-i este permis să sacrifice pionul b4 cu 2...Re5 3.T:b4 Ce4 4.Tc4 și 5.Nc2 sau 2...Rg5 3. Rg2 Rh4 4.T:b4 Tc3 5.Ng8 sau să-l apere cu 2...Tb6, figurile negrului rămînînd în pasivitate. În ce privește finalul de turnuri ce rezultă după 1...Tc3 2. T:d6 T:b3, el este o remiză teoretică (după Bondarevski). Albul este obligat să accepte contrajocul **2.Td7**+, deoarece la 2.Td4 urmează 2...Tc1 3.Rg2 Cc5 4.T:b4 Tb1, și negrul cîștigă. **2...Rf6.** După părerea lui Bondarevski, albului i-ar fi pus probleme mai grele răspunsul 2...Rh6 3.h4 Cc5 (neconcludent ar fi atacul de mat: 3...Tc1+ 4.Rg2 Cc5 5.g5+ Rh5 6.T:h7+ Rg4 7.Nf7 Cd3 8.h5 Tc2+ 9. Rf1 Tf2+ 10.Rg1 Rg3 11.h:g6 Cf4 12.Nc4 Tc2 13.Nf1 Tc1 14. Tf7! și negrul nu poate realiza matul sperat. M. R.) 4.g5+ Rh5 5.T:h7+ Rg4 6.Nd1+ Rg3 7.h5 b3 8.N:b3 C:b3 9.Rf1 g:h5 10.T:h5 Te6! și amenințarea 11...Cd2+ 12...Te1# decide. De aceea albul trebuie să continue cu 3.Td4 (în loc de 3.h4) și, după 3...Tc1+ 4.Rg2 Cc5 5.g5+ Rg7 (sau 5...R:g5 6.T:b4 Tb1 7. Tg4+ sau 5...Rh5 6.Nd5 cu amenințarea de mat 7.h4 și 8. Nf3#) 6.Nd5 b3 7.Tf4, remiza este asigurată.

3.T:h7 Tc1+ 4.Rg2 Cc5 5. Nf7! (diagrama 7). Cel mai bun răspuns! Dacă 5.Nd5 b3 6.N:b3 C:b3 7.h4 Cd4! 8.g5+ Rf5 9.h5 g:h5 10.T:h5 Rg4 11.Th8 Tc2+ 12.Rf1 Cf3 albul pierde; sau 5. Ng8 b3 6.Tf7+ Re5 7.Tf2 Ce4, cu același rezultat; mai multă

7

Spasski—Petrosian, 1969

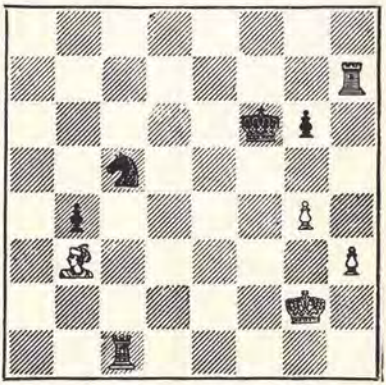

Unde mutăm nebunul?

rezistență oferă 5.Tf7+ Re5 6. Tf3 C:b3 7.T:b3 Tc4, cu mari șanse de cîștig pentru negru. Boleslavski mărturisește că la întrerupere era foarte optimist în ce privește rezultatul acestui final, fiind greu de presupus că se mai pot întîmpla mutări surpriză față de materialul extrem de redus... De menționat că sarcina de analiză a lui Spasski & Bondarevski era mult mai grea decît a lui Petrosian & Boleslavski, deoarece, în afara mutării 1... Ce4 au fost nevoiți să considere și alte continuări. După reluare, la mutarea a cincea, după multă gîndire, Petrosian a răspuns cu: **5...b3,** mutare care nu fusese prevăzută la analiză. **6.g5+!,** poanta, care de fapt trebuia să ducă la remiză. **6...R:g5 7.h4+ Rf6** (la 7...Rf5 8.Tg7) **8.h5 Tc2+** (la 8...g:h5 9.N:b3 Rg6 10.Ng8, iar la 8...g5 9.Ng6 b2 10.Tf7+ Re6 11.Tg7 și nu mai există cîștig pentru negru) **9.Rf3 b2 10.Na2 g:h5.** Dacă 10...Tc1 11.h:g6 R:g6 12.Th2 Ca4 13.Th4 Cc3 (13... Ta1 14.T:a1 T:a2 15.Tb4 cu egalitate) 14.Tb4 Tc2 15.Nc4 Td2 16.Re3 etc. Dacă 10...g5 11.Tf7+ Re5 12.h6, devine periculos pionul „h". **11.T:h5 Tc1.** Și, în poziția din diagrama 8, Spasski greșește grav, jucînd **12.Th6+?** Mutarea 12.Re3 garanta remiza, în timp ce, la 12.Th2 Ca4 13.Th4 Cc3 14.Th2 (sau 14.Tb4 Tc2) 14...Tf1+ 15. Rg3 (15.Re3 Ta1) 15...Ca4 16. Th4 Ta1 17.T:a4 T:a2 18.Tb4,

8

Spasski—Petrosian, 1969

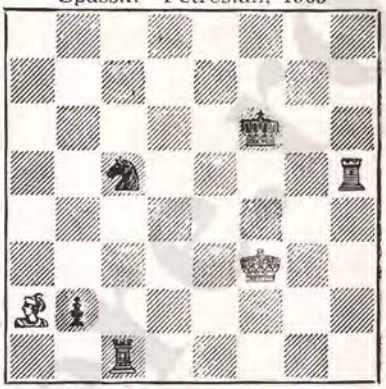

Albul la mutare, remiză

intervenția regelui decide — 18...Re5 etc.

După 12.Re3, remiza se obține în varianta de studiu: **12...** Ca4 13.Th4! Cc3 (13...Ta1 14. T:a4 T:a2 15.Tb4 =) 14.Tb4 Ta1 15.Rd3! Finalul a continuat cu: **12...Re5 13.Tb6 Ca4 14.Te6+** (dacă 14.Tb4 Ta1 15. T:a4 T:a2 16.Tb4 Rd5 17.Re3 Rc5 18.Tb8 Rc4 și negrul cîștigă) **14...Rd4 15.Te4+ Rc5 16. T:a4 Ta1.** Spasski a pierdut prima partidă din meci.

În al doilea meci cu Petrosian (1969), egalitatea a fost depășită în partida a 17-a, cînd Spasski, cîștigînd finalul ilustrat în diagrama 9, ia conducerea în ultima etapă a meciului. Albul are o poziție dominantă; piesele sale colaborează suficient pentru ca cei mai mulți dintre suporterii lui Spasski să spere la o realizare tactică în favoarea albului. A urmat: **1.N:f6.** Înlăturarea ca-

9

Spasski—Petrosian, 1969

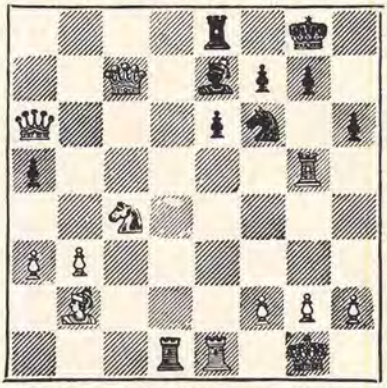

Intrare în final cu albul la mutare

lului pare necesară, deoarece se amenință închiderea coloanei de pătrundere „d" cu 1... Cd5. **1...g:f6.** Dacă 1...N:f6 2. Cd6 Tf8 3.Ce4 Tg6 4.C:f6 T:f6 5.Te5, cu un final mai bun pentru alb (Boleslavski). **2.Td7.** O mutare care duce partida spre final și care, de fapt, nu este caracteristică stilului lui Spasski. Secundantul său (Bondarevski) ar fi preferat 2.h4, „mutare care ar fi agravat situația negrului în apărare pentru că în jocul de mijloc albul are avantaj atît în centru, cît și pe cele două flancuri". **2... Tc8 3.Db7** (ar fi fost o gafă 3. Df4 din cauza 3...Dc6!) **3...D:b7 4.T:b7 Rf8 5.a4.** Albul își asigură pionii de pe flancul damei, însă cedează cîmpul b4 pentru nebun, **5...Nb4 6.Te3!** și nu 6.Td1, la care răspunsul 6... Td5 ar fi echilibrat șansele, schimbul la d5 nefiind posibil deoarece, după 6...e:d5 7.Ce3 Tc1+ 8.Cf1, inițiativa negrului poate duce la cîștig. **6...Td8 7.g3 Td1+.** Boleslavski este de părere că negrul ar fi scăpat de orice dificultate jucînd 7...Tgd5 urmat de T8d7, neutralizînd orizontala a 7-a. (În cazul schimbului pe d7, albul nu are nici o posibilitate de a ataca de două ori la a5, orizontala a 5-a fiind supravegheată de pioni. Dealtfel, părăsirea orizontalei a 3-a ar fi permis negrului pătrunderea cu turnul la d3 — M. R.) **8.Rg2 Tgc5.** Negrul, probabil din cauza unei ușoare crize de timp, menține poziția ca atare. Mai bine ar fi fost 8...Tf5, pentru a împiedica 9.Tf3. **9.Tf3 f5?** Negăsind un plan just de apărare, negrul comite această gravă greșeală, care, pînă la urmă, va duce la pierderea partidei. Simplu și bine era 9...Rg7, după care albul ar fi continuat cu 10.Cb2? Tb1 11.Cd3 Tc3, iar negrul ar fi cîștigat un pion sau ar fi menținut complexitatea situației cu 10.Cb6 Tc3 11.T:c3 N:c3 12.Td7; dacă negrul, vrînd să evite schimbul turnurilor, joacă 12...Tb1, atunci 13.Cc4 T:b3 14.Td3 la care negrul nu are apărări eficiente împotriva 15.C:a5 Ta3 16.Cc4 Tb3 17.a5 și albul cîștigă. **10.g4 Td4** (împotriva 11.g:f5 nu există apărare, amenințarea la f7 fiind distrugătoare) **11.g:f5 e:f5.** Dacă 11...T:f5 12.T:f5 e:f5 13.Tb5 cu un final cîștigător. **12.Tb8+ Re7** sau 12...Rg7 13.Tg3+ Tg4

14.T:g4+ f:g4 15.Tb5 albul obține avantaj decisiv. **13.Te3+ Rf6 14.Tb6+ Rg7 15.Tg3+ Rf8** și, pentru a epuiza mutările pînă la controlul timpului, albul îl obligă din nou pe negru să ocolească cu regele pionul din f7: **16.Tb8+ Re7 17.Te3+ Rf6 18.Tb6+ Rg7 19.Tg3 Rf8** și abia acum **20.T:h6.**

Finalul prezentat în diagrama 10 a decis rezultatul meciului pentru titlul suprem.

Secundantul lui Petrosian consideră că în analizele acestei poziții s-a demonstrat că negrul era pierdut deoarece, în afară de slăbiciunile existente (cei trei pioni negri), albul avea și un pion în plus. Se mai pot însă încerca unele rezolvări tactice **20...f4**, în speranța ca la 21.Tg4 f3+ 22.R:f3 Td3+ urmat de 23...T:b3, cu șanse reale de remiză, sau 21.Tf3 Tg5+ 22.Rh3 Rg7 23.Th4 Tgd5!

10

Spasski—Petrosian, 1969

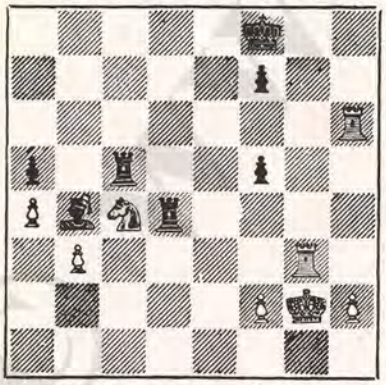

Negrul la mutare, albul cîștigă

24.Tg4+ (dacă albul ia la f3, atunci, după schimbul unui turn, urmează Td3+) 24...Rh6 25.Rg2 Tf5 și nu se vede cum ar putea să evolueze albul pentru că după o mutare ca 26. Ce3? urmează 26...f:e3! Albul a continuat însă cu **21.Tgh3,** putînd astfel ataca în continuare cu turnul principala slăbiciune a negrului: pionul a5. **21...Rg7!** Este greu de criticat această mutare și, după Boleslavski, singura posibilitate de remiză ar fi fost 21...Tg5+ 22. Rf3 Re7 23.T6h4 Tf5 24.Rg4 Re6 și la 25.Th5 f3+ **26.Rg3** Td3 27.T:f5 R:f5 28.Th5! Re4! Însă, în loc de 23.T6h4, albul trebuie să joace 23.Ta6 și dacă 23...Td3+ 24.R:f4 T:h3 25.R:g5 T:b3 26.Ce5 și puternica formație a figurilor albe îi asigură victoria.

22.T6h5! f3+ 23.Rg3 (mai tare decît 23.R:f3, din cauza 23...T:h5 24.T:h5 Td3+ urmat de T:b3 — Bondarevski) **23... T:h5 24.T:h5 Td3.** Cu aceasta negrul înlătură pionul din b3, însă schimbul nebunului fiind inevitabil, poziția nu mai poate fi apărată. **25.C:a5 Rg6 26.Tb5 N:a5.** Dacă 26...Nd6+ 27.Rg4 N:h2 28.Tg5+ Rf6 **29.Tf5+** și T:f3 (Boleslavski) **27.T:a5 T:b3 28.Ta8** (diagrama 11). Planul albului constă în înaintarea pionului „a" pînă la a7 și a pionului „h" pînă la h6. După aceasta negrul se află în zugzwang, regele alb putînd recolta pionii negri de pe coloana „f", din cauză că turnu-

11

Spasski—Petrosian, 1969

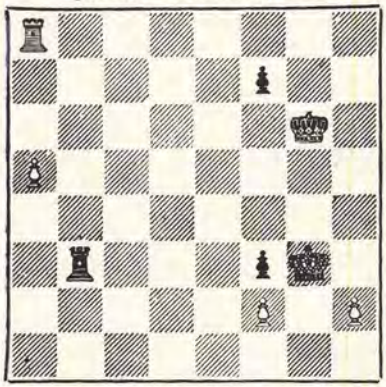

Albul cîştigă

lui negru nu îi sînt permise mutări laterale (Bondarevski). **28...Ta3 29.a5 Rg5 30.a6 Rg6 31.a7 Rg7 32.h4 Rh7 33.h5 Rg7 34.h6+ Rh7 35.Rf4.** Negrul cedează.

Poziţia din diagrama 12 a survenit în ultima partidă a meciului cu Petrosian. Spasski

12

Spasski—Petrosian, 1969

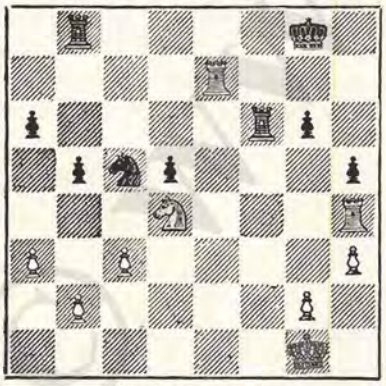

Albul, la mutare

conducea cu 12—10 şi mai avea nevoie de o jumătate de punct, iar Petrosian, ca să-şi păstreze titlul, trebuia să cîştige ultimele două partide. Toate încercările lui Petrosian de a angaja partida în forme complexe s-au încheiat, în cele din urmă, cu acest final care este mai degrabă în favoarea albului, avînd în vedere structura de pioni şi puternica poziţie a turnului din e7. Negrul ameninţă 1...Cd3, urmat de 2... Cf4 şi 3...g5 cu prinderea turnului din h4. Dar Spasski, atent, a continuat cu **1.Cf3.** 1...Cd3 sau 1...Ce6 este neutralizat de 2.Ce5, iar 2...Cf4 devine inutil din cauza ameninţării 3.Cd7. De aceea, negrul a continuat cu **1...Ce4**; iar după **2.Td7** Petrosian este nevoit să simplifice poziţia cu **2... Td6,** pentru că la 2...Cd6 urmează 3.Td4 Cc4 4.T4:d5 C:b2 5.T5d6 Tb6 6.Td8+ Rg7 7. T8d7+. Negrul este obligat să se mulţumească cu remiza, încercarea 7...Rh6 fiind greşită din cauza 8.T:f6 T:f6 9.h4 cu ameninţarea 10.Cg5 şi 11.Th7#. **3.T:d6 C:d6 4.Td4 Cc4 5.T:d5 C:b2** (trebuia jucat 5...Tb6, după 6.b3 C:a3 7.Ce5, remiza fiind asigurată, însă aceasta însemna în acelaşi timp pierderea meciului. Pionul liber, pe care negrul îl obţine pe flancul damei, este insuficient). **6.Td6 a5 7.T:g6+ Rh7 8.Tc6!** Riposta justă! Acum la 8...a4, urmează 9.Ce5 Te8 10.Tc5, după care negrul nu are posibilită-

tea de a mai juca calul la c4. **8...Cc4 9.a4 Cb2 10.a:b5 T:b5 11.c4 Tb7 12.c5.** Pionul albului se dovedește mai puternic decît cel al negrului din a5. **12...Ta7 13.Td6 Rg7.** În poziția din diagrama 13, albul a înscris în plic **14.c6,** aceasta fiind și ultima mutare a meciului pentru titlul suprem din anul 1969. La reluarea partidei Petrosian a acceptat remiza propusă de Spasski. De fapt, finalul este pierdut fără speranțe de contrajoc. Poziția are doar o valoare istorică, suporterii lui Spasski nemaiavînd satisfacția suplimentară de a-l felicita pe noul campion mondial pentru o acumulare de 13 puncte, ci numai pentru scorul regulamentar de $12^1/_2$—$10^1/_2$.

13

Spasski—Petrosian, 1969

Negrul la mutare, albul cîștigă

Se amenință 15.Td7+. La 14...Rf7 15.Th6 (cu intenția 16. Th7+) și dacă 15...Rg7 16.T:h5 a4 17.Tb5, cu dubla amenințare 18.Tb7 sau 18.T:b2 sau 16...Ta8 (în loc de 16...a4) 17. T:h5 a4 18.c7 a3 19.Ta5, albul cîștigă.

Partida a treisprezecea a primului meci cu Petrosian (1966) este un exemplu tipic pentru forța de joc a lui Spasski în faza finală a partidei. Relevăm faptul că, deși diagrama 14 reprezintă momentul de întrerupere a partidei, în care ultima mutare a negrului a fost b7—b6, Spasski nu a continuat cu cea mai puternică mutare care este 1.Nd4, și pe care, dealtfel, analizatorii care au publicat acest final au și omis-o din comentarii, considerînd, probabil, că cea mai bună mutare este răspunsul pozițional al lui Spasski: **1.Ng1.** Altă mutare demnă de luat în considerare ar fi fost 1.c4, însă după 1... b:c5 2.c:d5 Rd6 3.d:c6+ (desc.)

14

Spasski—Petrosian, 1966

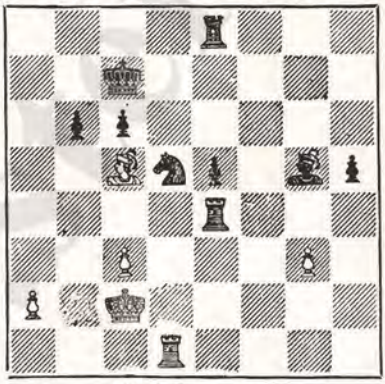

Albul la mutare

R:c6 4.Th1, negrul obține contrajoc cu 4...Rd5 5.Rd3 Ta8 6. a4 Tb8 și din cauza șahului la b3 albul nu-și poate permite să ia la h5. Bineînțeles că după 1.c4, ar fi greșit 1...Cf6 2.T:e5 T:e5 3.Nd6+, după care albul nu mai are probleme.

Revenind la mutarea care angaja imediat un complex de variante 1.Nd4, prezentăm următoarele:

a) 1...e:d4 2.T:e8 Ce3+ 3. T:e3 N:e3 (diagrama 15) (sau 3...d:e3 4.Th1 urmat de 5.Rd3 și 6.T:h5 cu șanse certe de cîștig) 4.Tf1 d:c3 5.R:c3 Nc5 (pentru ca la 6.Tf5 Nd6 cu atac la g3) 6.Tf7+ Rc8 (sau 6.Rd6 Tf5 și cîmpul d6 este blocat) 7.Rd3 Nd6 8.Tg7 b5 9.Re4 Rd8 10.Rf3 urmat de cîștigul pionului h5.

b) 1...Rd6 2. N:b6.

c) 1...c5 2.N:c5 Cf6 3.T:e5 T:e5 4.Nd6+ urmat de N:e5.

15

Analiză M. R., 1973

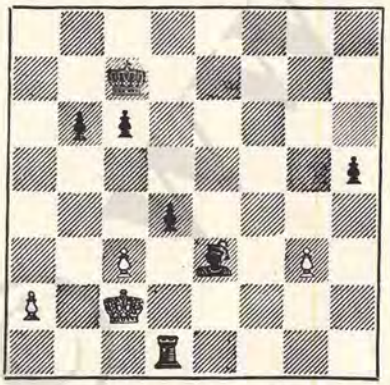

Albul la mutare, cîștigă

d) 1...Rb7 2.Tde1! (2.N:e5 Ce3+ sau 2.T:e5 T:e5 3.N:e5 Ce3+) 2...Ta8 3.T:e5 Nd8 4. T:h5 T:a2+ 5.Rd3 Tg2 6.Th7+ Ra6 (6...Nc7? 7.N:c7 C:c7 8. Tee7 și cîștigă sau 6...Rc8 7. Ta1 Nc7 — 7...Cc7 8.Ta7 — 8. N:c7 C:a7 9.T:a7 și cîștigă) 7. Ta1+ Rb5 8.c4+ de asemenea cu cîștig.

Este de presupus că Spasski a preferat continuarea **1.Ng1** ca să evite unele variante neanalizate de el și descoperite eventual de tandemul Petrosian—Boleslavski. Acest fel de a vedea lucrurile este specific stilului de joc al lui Spasski. De astă dată i-a reușit! După ce a găsit formule de apărare excepțională Petrosian a greșit în cele din urmă, în clipa cînd se părea că totul era rezolvat.

1...Nd8! 2.Tf1 (la 2.Tde1 Tg8 3.T:e5 Nf6) **2...Cf6 3.Te2 c5 4. Tf5 Rd6 5.a4 Rd5 6.Rd3 Cg4 7.Tb2!** Adoptînd această linie de joc, Spasski a permis negrului să-și construiască o poziție aparent inexpugnabilă. Acum, la 7.T:h5, poate urma 7...Tf8! Mutarea din partidă (Tb2) este dealtfel singura prin care se poate demonstra forța turnurilor. **7...Th8 8.a5!** Continuarea logică a mutării anterioare. La 8...b:a5, albul nu joacă 9.Tb5? cum au afirmat unii comentatori, ci 9.Tb8, prin aceasta împiedicîndu-se înlăturarea pionului h5 cu h5—h4. Dacă 9...c4+ 10.Re2 Re4, se intră în varianta din partidă, iar la 9...Nf6 10.c4+ Re6 11.

T:f6+, urmat de T:h8, la 9... Rc6 10.Tf7 a4 11.Rc4 e4 12. Tc8+ Rd6 13.N:c5+ Re6 14. Ta7 și poziția negrului este fără speranță.

8...c4+ 9.Re2 Re4! 10.Tf7 b:a5 11.Tb8 a4 12.Tc8 Nf6 13. T:c4+ Rf5 14.Ta7 a3 15.T:a3 Tb8 16.Tb4 Tc8 17.c4 Ne7 18. c5 e4. Nu era bine 18...Nc5 din cauza 19.Tf3+ Re6 20.Tc4 Rd5 21.Tfc3. **19.Ta7 Nf6.** Din nou nu se poate lua la c5 din cauza legăturii posibile pe orizontala a cincea cu unul dintre turnuri. A rezultat poziția din diagrama 16. Afirmația că Spasski ar fi putut forța cîștigul cu 20.Taa4 nu este fondată suficient ; la 20...e3 21.T:g4 h:g4 22.Tf4+ Re6 23.N:e3 Ng5 24.Tc4 N:e3 25.R:e3 Rd5 26.Tc1 Rc6 27.Rf4 Tg8 28.Rf5 Tg7 29.Tc4 Rd5 (b5) 30.T:g4, albul într-adevăr cîștigă, însă condițiile mai complicate pe care le oferă varianta 20...Ne5 21.T:e4 N:g3 22.Rf3 Nb8! sînt departe de a soluționa problema, pentru că după 23.Ta8 Ce5+ 24.T:e5+ R:e5 25.Nh2+ Rd5 dispare și ultimul pion alb sau, în aceeași variantă, 24.Re3 Cg4+ 25.Rd3 Ce5+ etc. Turnul din e4 nu are un post convenabil. La 23. Te7 Tc6 24.Tb7 Nc7 25.Taa7 Ce5+ 26.Re2 Nd8 și nu se vede nici un progres. Posibilitățile de apărare ale negrului par inepuizabile. Analiza se pretează la un număr enorm de variante, cu tot felul de subtilități. Concluzia care se impune este că negrul păstrînd materialul T+N+C+p, nu poate pierde, dar că albul are șanse practice de cîștig, acesta fiind determinat de unele inexactități ce pot apărea în timpul limitat de gîndire.

16

Spasski—Petrosian, 1966

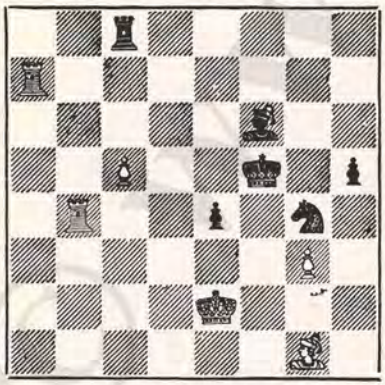

Albul la mutare

Spasski a jucat **20.Th7,** mutare care nu trebuie pusă sub semnul întrebării fiind la fel de convingătoare ca și Taa4. **20...Rg6 21.Td7 Rf5 22.Td5+ Ne5 23.Tb6** (diagrama 17).

Petrosian găsește singura mutare care îi mai dă șanse de remiză: **23...e3!** pentru ca la 24.N:e3 să răspundă cu 24... Re4, atacînd simultan două figuri albe și pionul din g3. În această situație, cea mai bună soluție pentru alb ar fi fost 25.T:e5+ R:e5! 26.Ng1 Ta8, intervenția turnului pe primele trei orizontale asigurînd suficient contrajoc. Dacă albul preferă să joace 26.Tb3, atunci finalul de turnuri ce rezultă este

17

Spasski—Petrosian, 1966

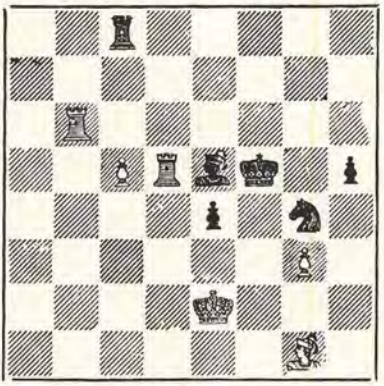

Ce mutăm la negru?

18

Spasski—Petrosian, 1966

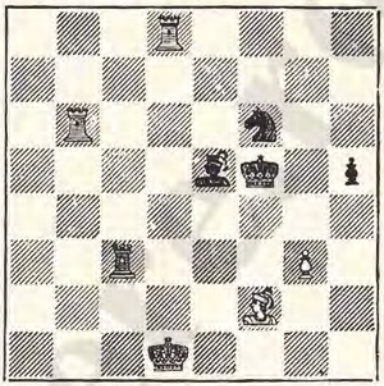

Negrul la mutare, remiză

remiză în varianta 26...C:e3 27. T:e3+ Rd4 28.Td3+ Re4 29. Tc3 Rd4 30.Tc1 T:c5 31.T:c5 R:c5 32.Re3 Rd5 33.Rf4 h4! De aceea Spasski a jucat: **24.Rf3** și, după **24...Cf6 25.Td3.** Negrul a înlăturat principalul obiectiv al albului cu **25...T:c5 26.N:e3 Tc2 27.Td8 Tc3 28.Re2** (amenință 28...Cg4) **28...Tc2+ 29.Rd1 Tc3 30.Nf2.** S-a ajuns astfel în poziția din diagrama 18 în care negrul are remiza asigurată cu 30...Cg4, întrucît își menține întregul sistem de apărare intact. Greșit ar fi fost 30...N:g3 31.Tf8! Ne5 32.Nh4, cu cîștig de figură. Petrosian a jucat însă **30...Ce4,** probabil suficient pentru remiză, dar la **31.Tf8+** nu a mai găsit răspunsul just, care era 31...Nf6, neidentificînd varianta salvatoare: 32.T:f6+ C:f6 33.T:f6+ R:f6 34.Nd4+ Rg5! 35.N:c3 h4, care ducea la înlăturarea ultimului pion. Oricum, în altă variantă, mutarea 31...Nf6 ar fi oferit o rezistență certă, spre exemplu: 32.Tb5+ Rg6! (32... Re6? 33.Te8+) etc. Încercarea de a cîștiga trebuia făcută inițial printr-o modestă mutare 32.Ne1; după 32...Tc5, este greu de imaginat vreo cale de cîștig pentru alb. S-a continuat cu **31...Rg5 32.Tb5! Td3+ 33. Re2 Td5 34.T:d5 Cc3+ 35.Rf3 C:d5,** la care Spasski, atent, a răspuns cu **36.Ta8,** deoarece la 36.Re4 urmează 36...Cf6+ 37. R:e5? Cd7+ și remiză. **36...Rf5.** Lipsa turnului negru se face resimțită și, treptat, finalul nu mai poate fi susținut. **37.Ta5 Re6 38.Ne1 Cf6 39.Tb5 Cd5 40. Nd2 Ng7 41.Nc1 Ne5 42.Nb2 Nc7.** Negrul nu poate evita schimbul unei piese ușoare, schimb urmărit insistent de alb. **43.Tc5 Nd6 44.Tc1 Ce7 45. Te1+ Rf5 46.Ta1 Cc6 47.Ta6**

Ne5 şi schimbul s-a realizat. **48.T:c6 N:b2 49.Tc5+ Rg6 50. Rf4.** Acum finalul este clar cîştigat. Negrul îşi dă seama că 50...Nf6 51.Tc6 Rg7 52.Rf5 este de domeniul finalurilor elementare şi dă în plic mutarea **50...h4,** cedînd partida a doua zi. Aceasta nu însă pentru a evita înfrîngerea în faţa publicului spectator, ci pentru a amîna partida de a doua zi, beneficiind de prevederile regulamentului.

După cîştigarea acestui final, scorul a devenit 7—6 pentru Petrosian. Speranţele lui Spasski de a cuceri titlul mondial au fost confirmate în partida a 19-a cînd a reuşit să egaleze scorul, cîştigînd finalul prezentat în diagrama 19. Albul are o structură mai bună de pioni, poziţie dominantă a calului din d4 şi nebunul mai activ, faţă de cel al negrului

19

Spasski—Petrosian, 1966

Negrul la mutare

care are sarcina să-şi apere slăbiciunile de la a6, d5, e4. Din punct de vedere al luptei propriu-zise, albul îşi poate permite să efectueze şi unele mutări de aşteptare, spre exemplu Td1—d2 sau Td1—a1, fără ca prin aceasta să-şi influenţeze negativ poziţia, în timp ce negrul trebuie să joace permanent exact. Acest factor de ordin sportiv l-a determinat pe Petrosian ca la ultima mutare, înainte de controlul timpului (în partidă, a patruzecea), să joace **1...Tc8?** De fapt, albul ameninţa f:e4 şi după d:e4, Cf5+ şi T:d8, ceea ce s-ar fi putut apăra simplu cu o mutare de rege la h7 sau h5, sau chiar cu 1...Td7. Acum albul nu are prilejul să-şi dinamizeze esenţial figurile cu mutarea dată în plic **2.f:e4,** şi, după **2...d:e4 3.Cc6!** negrul a preferat **3...Cc4,** deoarece, după cum a arătat M. Judovici, alternativele 3... a5 4.b:a5 Cc4 5.N:c4 T:c4 6. Cd4 Ta4 sau 4.Cc5 Na8 5.C:e4 N:e4 6.T:e4 Tcc3 7.T:h4+ Rg7 dau importante şanse de remiză; însă, la 4.Td6! (în loc de 4.b:a5) 4...Cc4 5.N:c4 T:c4 6.Cd8! T:d6 7.Cf7+, urmat de 8.C:d6 sau 6...Tf8 (în loc de 6...T:d6) 7.C:b7 a:b4, este necesar şi suficient pentru cîştig 8.Td4! în timp ce 8.c:b4? Tc1+ 9.Rh2 Tff1 cu mat imparabil.

Interesant ar fi fost şi 3... Ca4 (speculînd sarcina de apărare a nebunului din b3 în legătură cu calul din e6 şi îm-

piedicînd 4.Cc5) 4.Td7 Nc6 5. Td6 Nb5 6.c4! Cb2 7.T:e4! (nu 7.c:b5 Tc1+ etc.) sau 4...Na8 5.Tc7! Tb8 6.g4 h:g3 e.p. 4. T:g3 şi ameninţarea 8.Cg5 decide (M. R.).

4.N:c4 T:c4 5.Cc5 Tf7 6.Ta1! Din diagrama 20 reiese că po-

20

Spasski—Petrosian, 1966

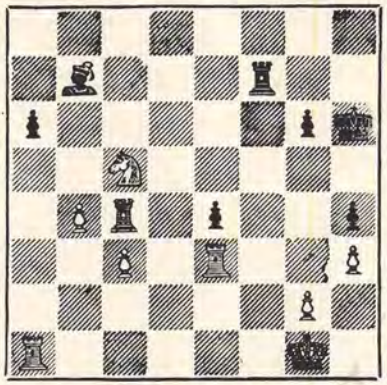

Negrul este în dificultate

ziţia s-a clarificat; slăbiciunile negrului sînt atacate, însă transformarea acestui avantaj poziţional în avantaj material cîştigător este deosebit de dificilă. Petrosian a jucat **6... Rg5,** probabil în speranţa că 7.C:b7 T:b7 8.T:a6 Tbc7 îi asigură remiza, dacă regele negru intervine la f4. Dar Spasski va demonstra că era mai bine ca regele negru să rămînă la adăpost pe coloana „h". **7.Ta5 Rf4.** Intrarea în joc a regelui negru permite accesul regelui alb spre cîmpurile centrale şi acţiunea limitativă a turnului din f7 nu se mai manifestă. **8. Rf2 Nd5.** Prin aceasta se apără de Ce6+, însă, după **9.Cb3! Re5+** (desc.) **10.Re2 Tc6,** mutarea **11.Cd2** ameninţă simultan 12.c4 şi 12.T:e4+, şi negrul este practic obligat la varianta **11...Re6 12.C:e4 Nc4+** (dacă 12...N:e4 13.T:e4+ Rd6 14.c4 şi finalul de turnuri prezintă mare avantaj pentru alb) **13.Rd2 Td7+ 14.Re2 Rf7 15. Te5 Rg7.** Călătoria regelui s-a soldat cu pierderea unui pion şi nici o contraşansă ; calul alb îşi continuă ameninţările în circuite distrugătoare. **16.Cd2 Nb5 17.Cf3 Na4+ 18.Rb2 Td1 19.T5e4!** Cu aceasta se evită varianta 19.C:h4? Td2+ 20.Ra3 Nb5. Ameninţarea 21...Nc4 22... Ta2+ se poate înlătura numai cu sacrificii materiale. După mutarea din partidă va fi posibil Rb3, cîmpul c4 fiind de două ori marcat de piesele albe, ameninţîndu-se 20.C:h4 Td2+ 21.Ra3 Nb5 22.Rb3. **19...Tf1 20. Te1! T:e1** (schimbul este forţat) **21.T:e1 Tf6 22.Te4 g5** (fără speranţe era şi finalul de turnuri ce ar fi rezultat după 22...Nc6 23.T:h4 N:f3 24. g:f3 T:f3 25.Rb3 g5 26.Tg4 Rf6 27.h4 g:h4 28.T:h4) **23.C:g5 Tf2+ 24.Ra3 Nc6 25.T:h4 N:g2** (25...Nd5 26.c4 T:g2 27.c:d5 T:g5 28.Tg4 şi cîştigă) **26.Ce4 Te2 27.Cc5 Nf1 28.Tf4 Te1 29. h4** şi negrul a cedat.

În poziţia din diagrama 21, ultima mutare a albului a fost Nc1—e3. Nemulţumit de rezul-

21
Tal—Spasski, 1965

Intrare în final.
Negrul la mutare

tatul deschiderii, Tal a propus remiză, propunere motivată și de faptul că această partidă era a treia din meciul său cu Spasski, în care conducea cu un punct cîștigat în cea de a doua partidă și spera să devină din nou șalanger. Spasski a refuzat propunerea albului, deoarece piesele sale ușoare ocupau poziții ceva mai bune, în plus, turnurile au mai multă mobilitate și, respectiv, posibilități de pătrundere. A urmat **1...Td5 2.Cg3 Tfd8** și Tal a efectuat mutarea aparent prematură **3.a4.** Unii comentatori au afirmat că mai bine ar fi fost 3.Rf1, pentru ca, după 3.Td1+ Te1 4.T:e1+ R:e1, să poată juca în condiții mai bune 5.a4. Dar negrul are la dispoziție și 3...h5, obligînd pe alb să continue fie cu 4.Ce4 Ne7, prin care se amenință 5... f5 cu inițiativă, fie cu 4.Re1 h4 5.Cf1 Ng5 și acum la 6. N:g5 T:g5 7.Ce3 (sau 7.g3 h:g3 8.f:g3 Td3) 7...Cf4. În toate cazurile negrul păstrează o ușoară inițiativă și albul este în situația de a lupta pentru remiză.

3...Td1+ 4.Te1 T:e1+ 5.T:e1 b:a4 6.Ta1 Tb8 7.T:a4 T:b2 8. T:a6 Rf8 9.Ce4 Tb1+ 10.Rh2 Ne5+ 11.g3 g6 și, în poziția din diagrama 22 Tal nu a continuat cu 12.Cc5, după care remiza este în mod neîndoielnic asigurată în variantele:

a) 12...C:c5 13.N:e5+ Re8 14.Nd4 N:d4 15.c:d4 Tb4 (15... Td1 16.Ta4, urmat de Rg2—f3) 16.Ta8+ Re7 17.Tc8 Rd7 18. Tf8 Re7 19.Tc8 Tc4 20.Rg2 și negrul nu poate lua la d4 fără să cedeze la rîndul său un pion;

b) 12...N:c3 13.C:e6+ f:e6 14.T:e6 fără probleme deose-

22
Tal—Spasski, 1965

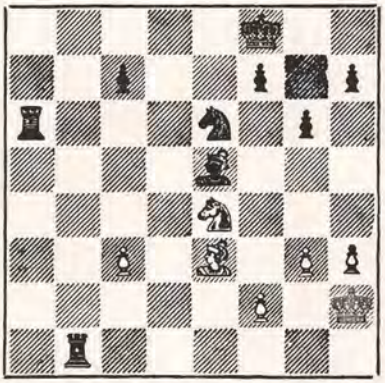

Albul la mutare remiză

bite, ci a jucat **12.Ta5.** Aceasta se datorește ambiției sale de a cîștiga (deși propusese remiză în poziția din diagrama 21) și nu faptului că se afla în criză de timp, variantele a și b fiind prea simple pentru forța sa de joc. **12...Ng7 13.Cc5.** Acum această mutare nu mai are aceleași efecte și, după cum afirmă în comentariile sale la această partidă marele maestru Șamkovici, mai indicat era 13. g4, urmat de Rg2—f3. **13...Re7 14.C:e6 R:e6 15.Ta6+.** Criza de timp începe să-și spună cuvîntul. Corect era 15.Nf4 prin care se ajungea atît la căderea pionului c3 (15...N:c3), cît și a pionului c7 (16.Te5 Nd4 17. Tc6+ Rf5), partida trecînd repede la egalitate după 18.T:c7 N:f2.

15...Rd7 16.Nf4? O greșeală care dă negrului șanse reale de cîștig. Tal se afla la mutarea 38, cînd mai erau două minute pînă la controlul timpului. Albul spera în varianta 16...N:c3 17.Ta7. Părăsirea pionului f2 permite negrului să cîștige un pion cu **16...Tb3!** A urmat: **17. c4 Nd4 18.Rg2 Tb2 19.Rf3 T:f2+ 20.Re4 Nb6.** În afara pionului în plus, negrul are și piesele ceva mai active; turnul alb își caută obiective spre pionii negri cu **21.Ta8,** ajungînd în poziția din diagrama 23, în care continuarea automată 21...h5 duce la remiză, după 22.Tf8 Re7 23.Ta8 Te2+ 24.Rd3 Tb2 25.c5 N:c5 26.N:c7 Nf2, cu amenințarea Tb3+,

23

Tal—Spasski, 1965

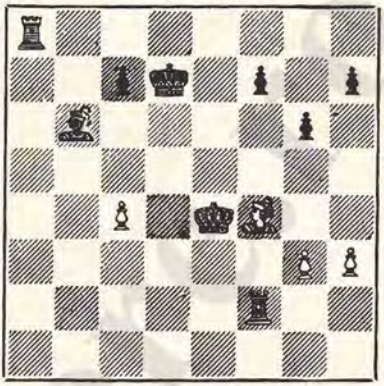

Ce mutăm la negru?

urmat de N:g3. Albul își apără însă definitiv orizontala a treia cu 27.Ta3. De asemenea, duce la remiză și varianta 21...Te2+ 22.Rd3 Te8 23.T:e8 R:e8 24.c5 N:c5 25.N:c7 — respectiv 24... Na5 25.c6; pionul în plus nu se poate valorifica în acest final cu nebun și pioni. Spasski a ales continuarea cea mai constructivă: **21...f6!** și, după **22.Th8 Te2+ 23.Rd3 Te7,** treptat, regele negru devine piesa cea mai activă, iar turnul asigură apărarea strategică a poziției. **24.Nd2 Nc5** (se amenință 25.Nb4!) **25.g4 Re6 26.Re4 Td7 27.Nf4 Nd6!!** Deoarece în finalurile de turnuri cu un singur pion în plus sînt șanse mari de remiză, propunerea de schimb a nebunilor apare paradoxală, însă ea este pe deplin justificată, deoarece varianta aparent de bază: 27... f5+ 28.g:f5 g:f5+ 29.Rf3 Td3+ 30.Rg2 Tc3 31.N:c7 duce

24

Tal—Spasski, 1965

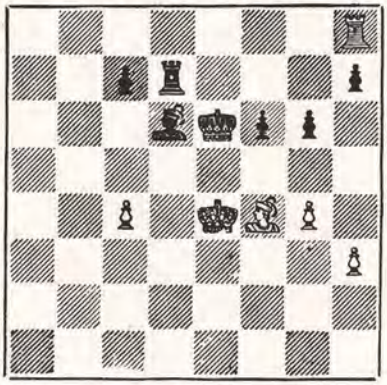

Ce mutăm la alb?

la o remiză certă. Tal nu sesizează că în poziția din diagrama 24 era indicat să joace 28.Ne3, nebunul fiind principala piesă de apărare, și continuă cu **28.N:d6,** după care finalul de turnuri este cîștigat de negru. A urmat: **28...R:d6 29.Rd4 Rc6+** (desc.) **30.Rc3 Tf7.** Acum, în afară de rolul de apărare, turnul negru sprijină cu succes avansarea pionului „f". **31.Rd3 f5 32.g:f5 g:f5 33.Te8 f4 34.Re2 Rc5 35. Te4 Rb4 36.Rf3 c5 37.Rf2.** Resemnare! Constatînd că prin 37.h4 Rc3 38.h5 Rd3 39.T:f4 T:f4+ 40.R:f4 finalul de pioni se încheie cu două transformări, iar negrul dă mat după 40...R:c4 41.Rg5 Rd5 42.Rh6 c4 43.R:h7 c3 44.h6 c2 45.Rg7 c1D 46.h7 Dg5+ 47.Rh8 Df6+ 48. Rg8 Re6 49.h8D Df7#, Tal preferă o cale pasivă de joc. **37...Rc3 38.Re2 f3+ 39.Rf2 Tf5!** Întregul dispozitiv de pioni se fixează acum pe orizontala a cincea. **40.Th4 h5 41. Te4 Rd3 42.Th4.** În această poziție Spasski trece mutarea albului cu manevra **42...Rd2 43.Te4 Rc3 44.Th4 Rd3** și Tal cedează, din lipsă de mutări.

Finalul din diagrama 25 a survenit în cea de-a doua partidă a meciului de selecționare, din anul 1968. În schimbul pionului sacrificat, negrul are posibilități de pătrundere și, în general, piesele sale își extind activitatea, albul fiind nevoit să mai piardă un tempo cu o mutare de pion pe flancul regelui pentru a evita eventualul mat pe orizontala întîi. **1... Td2 2.b4.** Un alt punct de vedere era 2.Td4, Spasski asigurîndu-și remiza în varianta: 2...T:b2 3.Td7 Ta2! 4.Tf1 T:a3

25

Spasski—Korcinoi, 1966

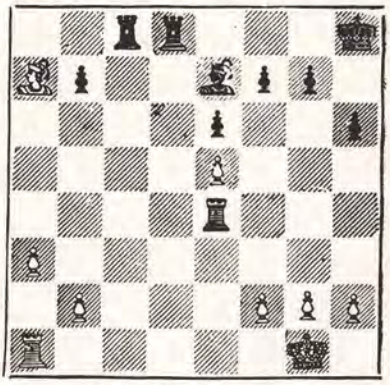

Negrul la mutare

5.T:e7 (sau 5.Nd4 Nc5 6.N:c5 T:c5 7.T:f7 T:e5 8.T:b7 remiză) 5...T:a7 6.T:f7 Tc5 7.g3 T:e5 8.Tb1 cu egalitate; albul ar fi putut juca mai spectaculos: 2.Nd4 Tc4 3.Ne3 T:e4 4. N:d2 T:e5 **5.Rf1**, cu un joc egal şi mai uşor de condus decît cel din partidă. **2...Ta8 3.Ne3 T:a3 4.Tc1 Td7.** Iniţiativa negrului s-a încheiat cu recuperarea pionului şi crearea unor dificultăţi în apărarea albului. **5.h4 Ta4 6.Tb1.** Comentînd acest final în revista **Şahul** (Riga), Lazarev şi Şianovski au arătat că albul a jucat prea pasiv. Şanse bune de preluare a iniţiativei se puteau obţine cu 6.Tec4! T:b4 7.Tc7 T:c7 8.T:c7 Tb1+ (sau 8...N:h4? 9.g3 cu pierderea nebunului negru) 9.Rh2 Na3 10.T:f7 cu ameninţarea f2—f4—f5. Într-adevăr, orizontala a şaptea este mai semnificativă în slăbiciuni decît orizontala a patra a albului.

6...h5 7.g3 Rh7. Negrul are două obiective de atac: pionii din b4 şi e5. Ideea lansată de S. Flohr, conform căreia aducerea regelui negru la b5 ar fi dat şanse mai bune („aşa ar fi jucat Capablanca"), este de fapt un plan nerealizabil, astfel că mutarea ulterioară 8...b5 nu merită semnul întrebării. La 7...Rg8, regele nu-şi mai poate continua călătoria spre b5, deoarece albul joacă 8.Tc4 Rf8 9.Tc8+ şi nu are probleme deosebite.

8.Rg2 b5 9.Rf3 Td5 10.g4. Spasski preferă un joc independent şi nu se simte bine în poziţii ce pretind o apărare pasivă. La o mutare indiferentă, ca 10.Nf4, putea urma 10... Ta3+ 11.Ne3 g5, negrul preluînd iniţiativa de final. **10... h:g4 11.R:g4 Nd6!?** A rezultat poziţia din diagrama 26. Negrul stă ceva mai bine; neexistînd însă posibilităţi de întărire în continuare a poziţiei. Negrul propune albului soluţionări tactice. La 12.f4 Ne7 survin ameninţări ca Td3, Taa3; la 12.Rf4? f5! şi albul este obligat să intre, prin intervertire, în varianta tactică din partidă. A urmat: **12.e:d6! f5+ 13.Rf4 f:e4 14.Nc5 Rg6 15.Tc1 Ta8.** Poziţia albului este bine apărată de nebunul din c5, care susţine cei trei pioni. **16.Tg1+ Rf7 17.R:e4 Th8 18. Ta1 T:h4+ 19.Re3 g5?** Partida s-a întrerupt la această mutare, care este greşită. Pionul

26

Spasski—Korcinoi, 1968

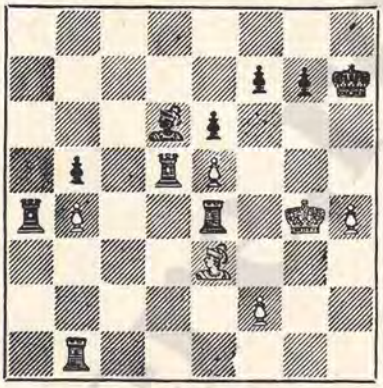

Albul la mutare

„g" obturează orizontala a cincea, baza strategică a activității celor două turnuri. După 19...Rf6 20.Ta5 Thh5 se apără indirect pionul b5, la 21.T:b5 fiind posibil 21.T:d6.

Spasski a dat în plic cea mai bună mutare **20.Ta7+!** Dacă 20.Ta5, atunci 20...Th3+ 21.Re2 Th1 22.T:b5 g4 23.Tb7+ Rg6 24.Tb8 Tdd1! 25.f4 Rf5 și negrul are un periculos pion trecut. Dacă 21.Re4 Rf6 și nu e bine 22.T:b5 din cauza 22... Te5+ 23.Rd4 Rf5! 24.Rc4 Te4+ 25.Nd4+ e5 26.Td5 Thh4! sau 22.Nd4+ Rg6 23. Nc5 Tb4+ 24.Re3 Te5+ 25. Rd2 Tf4! devenind foarte problematic ca albul să scape cu remiză (după Lazarev).

20...Rg6 21.Tb7. Poziția din diagrama 27 este remiză, acțiunea turnurilor fiind echilibrată de structura cu nebunul în c5 și pionii apărați. **21... Th3+ 22.Re4 Th4+ 23.Re3 Rf5 24.Tb5 Th3+ 25.Re2 Re4 26. Tb8 Tb3 27.Te8 Tb2+ 28.Rf1 Rf3 29.Tf8+ Rg4 30.Rg2 e5 31. Te8 Rf5 32.Tf8+** și partida s-a încheiat remiză, toate încercările negrului fiind anihilate.

În meciul cu Gheller (aprilie 1968), Spasski și-a dovedit superioritatea, atît în partidele decise prin atac (de trei ori cîștigînd cu albele în apărarea siciliană închisă), cît și în partidele jucate cu negrele, unde a obținut egalitatea (de patru ori în apărarea franceză). În poziția din diagrama 28, Spasski este în dezavantaj material cu o ușoară compensație, în perechea de nebuni. Pionul d5 nu poate fi apărat satisfăcător cu 1...Tad8 din cauza 2. Cd6. În această situație, decizia de a-și dinamiza la maxi-

27

Spasski—Korcinoi, 1968

Remiză

28

Gheller—Spasski, 1968

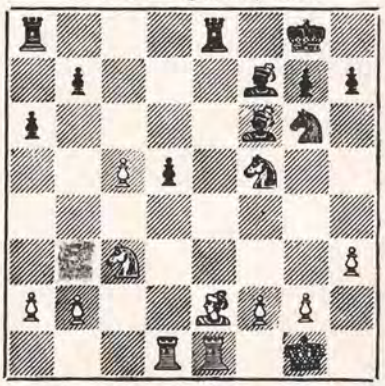

Intrare în final cu negrul la mutare

mum forțele — atitudine specifică stilului său — cu mutarea **1...d4!**, s-a dovedit singura șansă de a nu intra în dezavantaj decisiv.

2.C:d4 Cf4! Acum negrul are doi pioni mai puțin, dar ocupă poziții foarte puternice. Calul din d4 nu poate muta din cauza N:c3 urmat de C:e2+; de asemenea nebunul din e2 pentru că urmează T:e1+ și N:d4, iar 3.Rf1 Tad8 ar duce repede la dezavantaje decisive. A urmat: **3.g3 Tad8 4.g:f4 T:d4 5.Nf3 T:e1+ 6.T:e1 T:f4 7.N:b7 Nd4.** În poziția din diagrama 29, albul trebuie să aleagă între schimbul turnurilor, așa cum s-a jucat în partidă (8.Te4), sau 8.Te2, după care negrul trebuie să se decidă la 8...N:c5 (deoarece 8...Nc4? 9.Nd5+ N:d5 10.C:d5 cu avantaj pentru alb) 9.N:a6 Nh5, pentru a se instala pe diagonala h1—a8, 10. Td2 Nf3 11.Ne2 Nc6 12.Nd1 și, în poziția mai bine organizată din diagrama 30, albul, în orice caz, are șanse mai promițătoare, avînd la dispoziție mutări ca Nb3 urmat de Nd5, preluînd diagonala mare, sau chiar a3 urmat de b4.

29

Gheller—Spasski, 1968

Albul la mutare

30

Analiză M. R., 1972

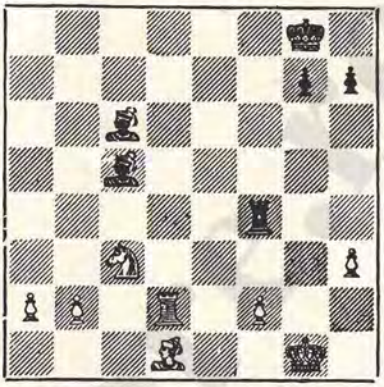

Negrul la mutare

8.Te4? T:e4! 9.C:e4 N:b2 10. c6. La 10.N:a6, poate urma 10...N:a2 11.c6 Ne5 12.Cc3 Rf8 (13...N:c3 14.c7 Ne6 15.Nc4! albul cîștigă) 13.Cb5 Ne6 14.c7 (14.Rg2? Nd5+ și 15...N:c6) N:h3 15.c8D N:c8 16.N:c8 și posibilitățile albului de a-și menține ultimul pion sînt foarte îndoielnice.

În poziția din diagrama 31, albul nu-l poate împiedica pe negru să manevreze astfel încît să nu ajungă în poziția din diagrama 32, unde nebunul alb se poate afla și la d1.

31
Analiză M. R., 1972

Remiză

10...Nd5! 11.Cc5 Ne5 12.C:a6 Nd6. Cu aceasta s-a concretizat ideea strategică a lui Spasski: cedînd și al doilea pion, el a reușit să facă inofensiv calul marginal pe coloana „a", pionul „a" nemaiputînd înainta cu succes deoarece cîmpul a6 este blocat de propriul său cal, iar activitatea nebunilor se resimte și pe flancul regelui, fiind posibilă obținerea unui pion liber pe coloana „h".

13.a4 g5 14.Rf1 h5 15.Re2 h4! 16.f3 (altfel nu se poate împiedica 16...g4, urmat de transformarea pionului „h") **16...Rg7 17.a5 Rf6 18.Rf2 Re7 19.Re3 Rf6** (greșit ar fi 19... Rd8? 20.c7+ N:c7 21.N:d5 și albul cîștigă). În poziția din diagrama 33, albul nu mai

32
Analiză M. R., 1972

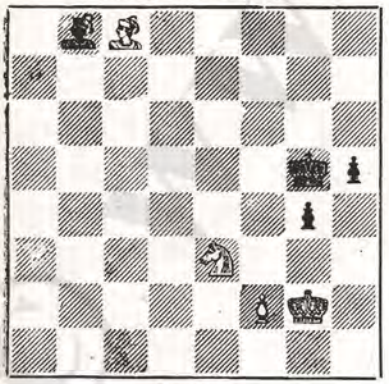

Remiză

33
Gheller—Spasski, 1963

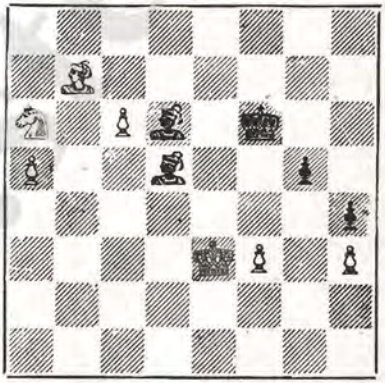

Remiză

poate evolua cu succes, pentru că aducerea regelui în ajutorul înaintării pionilor „a" și „c" înseamnă căderea pionului f3 și, respectiv, realizarea unui pion negru liber pe coloana „h" suficient pentru remiză. Gheller a mai încercat: **20.Rd4 N:f3 21.Cc5 g4! 22.Ce4+ Re7!** (22... N:e4? 23.R:e4 g:h3 24.Rf3 albul cîștigă) **23.C:d6 R:d6 24.**

34
Larsen—Spasski, 1968

Intrare în final cu negrul la mutare

35
Larsen—Spasski, 1968

Cum continuăm la negru?

Re3 Nd5 25.a6 g:h3, cînd s-a consemnat remiza, transformarea pionilor în dame neducînd la variante promițătoare.

În diagrama 34 este prezentată poziția rezultată din partida a doua a meciului Larsen—Spasski (Malmö, 1968).

Albul a reușit să instaleze un cal puternic la c5 și oferă în continuare sacrificiul de calitate la f1. Poziția este tipică stilului aventuros al lui Larsen. Spasski, apreciind just că, după 1...N:f1 2.N:f1, inițiativa trece de partea albului, a preferat **1...N:a2!**, intrînd în combinația forțată, practic unica soluție de joc pentru alb: **2. Cd3 N:b1 3.N:d6 N:d3 4.Tfd1 d:e4 5.N:e7;** acum, după pătrunderea turnurilor negre pe orizontala a doua, se pare că albul este iremediabil pierdut după mutările **5...Ta2 6.Nf1 Tbb2 7.N:d3 e:d3 8.T:d3 T:f2 9.Nd6 Tg2+ 10.Rf1 Th2 11. Rg1.** În poziția din diagrama 35, spre surprinderea spectatorilor, Spasski a continuat cu **11...Thc2!,** în loc să joace simplu 11...Tag2+ 12.Rf1 T:g3 13. N:g3 Th1+ 14.Re2 T:c1, obținînd doi pioni în plus și aparent cîștig sigur. Totuși, după 14.Td8+ Rh7 15.Td7 (diagrama 36), cîștigul este foarte problematic. Spre exemplu: 15...f6 16.Nd6 Rg8 17.Td8+ Rf7 18. Td7+ Re6 19.T:g7 R:d6 20. T:g6 Re6! (20...Re5 21.Th6) 21. Th6 Tc5 22.Rd3 Rf7 23.Th8 (altfel se amenință 23...Rg7, cu prinderea turnului) și negrul nu mai putea evolua convenabil. La 23...Rg7 24.Tc8 Rg6 25. Th8 (pentru a interzice 25... Rf5 la care urmează T:h5).

În astfel de finaluri, valorificarea pionului în plus se rea-

36

Analiză M. R., 1972

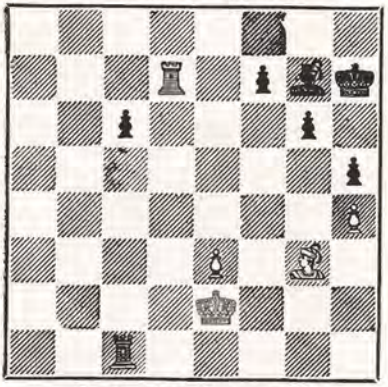

Cum cîştigă negrul?

37

Aspecte analitice M. R., 1972

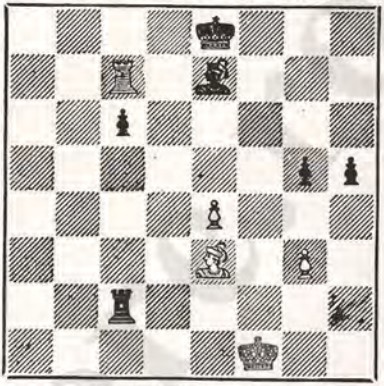

Negrul la mutare

lizează mai sigur în formula de colaborare T+N, contra T+N, decît turn contra turn, nebunul avînd o funcţie strategică de mare importanţă.

În concluzie, continuarea lui Spasski este fără îndoială superioară şi în acelaşi timp o alegere deosebit de dificilă, deoarece el rămîne cu un singur pion în plus, fără a ceda însă iniţiativa. A urmat: **12.T:c2 T:c2 13.Nf4 Nf6 14.Td7 Rf8! 15.Rf1 Re8 16.Ta7 Ne7 17.Re1 Nb4+ 18.Rf1 Ne7.** Ultimele două mutări ale negrului s-au efectuat cu scopul întreruperii partidei la mutarea 40.

De reţinut manevra poziţională a regelui pentru a sprijini înaintarea f6 şi g5, fără ca poziţia să fie stînjenită de forţele conjugate ale turnului şi nebunului alb, regele avînd posibilitatea de a susţine atît pionul din c6, cît şi evoluţia catenei de pioni.

19.Re1. Mai dificil ar fi fost cîştigul pentru negru după 19. Tc7, albul avînd la dispoziţie, după 19...Nd8, 20.Ta7, astfel că singura încercare „cursivă" este 19...f6 şi după 20.e4 g5 21.h:g5 f:g5 22.Ne3 (22.Ne5 Tc4 cu ameninţarea 23...T:e4 care este decisivă, pentru că la 23.Nb2 Rd8 24.Ta7 T:e4). Rezultă poziţia din diagrama 37, în care negrul nu poate alunga turnul cu 22...Rd8 din cauza 23.Nb6; ca atare trebuie să caute cîştigul în varianta 22...h4 23.g:h4 g:h4 24.Tc8+ Rf7 25.Th8 Nf6 26.Th7+ Re6 27.Nf4! Tc4 28. Th6 Rf7 29.Th7+ Rg6 30.Tc7 (30.Th6+ Rg7!) T:e4 urmează să aplice metoda de cîştig în finalul ce rezultă după 31.T:c6 T:f4+ 32.Rg2, deoarece pionul se transformă pe cîmp de culoarea opusă nebunului negru. Metoda de cîştig a fost demon-

stratã în partida Capablanca—Tarrasch, Petersburg, 1914.

Negrul trebuie să aducă regele alb pe orizontala întîi, să aibă **grijă** să nu i se schimbe turnul, să nu avanseze pionul la h2 şi, practic, să ajungă în poziţia din diagrama 38, în care matul la h2 este imparabil.

38
Poziţia tipică

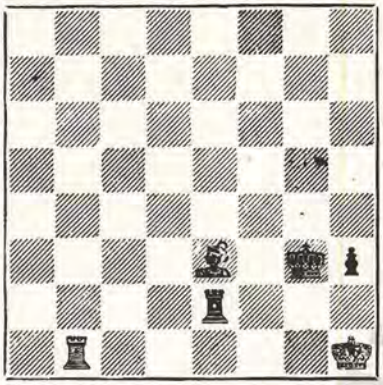

19...f6 20.Rd1 Tc5 21.Re2 g5 22.Nc7 Tb5 23.Na5 Tb2+ 24. Rd3 Ta2 şi poziţia albului nu mai rezistă; finalul simplificat după 25.Nb6 T:a7 26.N:a7 Nd6 27.Re4 N:g3 28.Rf5 h4 fiind fără speranţe, albul a cedat.

. . . campionul lumii scapă cîştigul . . .

În diagrama 39 este prezentat momentul critic al intrării într-un final avantajos albului. Spasski a apreciat că cea mai bună continuare pentru negru ar fi: 1...Nd8 şi după 2.Td2 (2.

39
Spasski—Donner, 1970

Negrul la mutare

T:d6? Cf2) Nb6! 3.Nd3 Nc5, negrul reuşind să-şi activizeze figurile. Donner a fost însă de altă părere şi a trecut în mod surprinzător la contraatac **1... Cf2** şi, după **2.C:e7 Tge8 3.Cd5 C:h1 4.Cc7 Cf2 5.Td4 Tac8 6. C:e8 T:e8 7.Ng2 Tg8 8.Nf3 Cg4**, în poziţia din diagrama 40,

40
Spasski—Donner, 1970

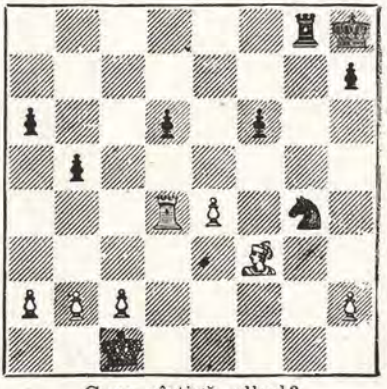

Cum cîştigă albul?

devine evident că albul stă mai bine, avînd în vedere seria de slăbiciuni ale negrului pe orizontala a şasea.

Dar cum se poate identifica o cale de cîştig, cînd negrul are la dispoziţie o contraşansă puternică prin pionul „h", în condiţii de înaintare sigură? Donner apreciază că, după 9.h4 Ce5 10.Ne2 Td3 11.a4!, finalul din diagrama 41 este cîştigător pentru alb. Slăbiciunile negrului fiind iremediabil atacate, singura soluţie pentru acesta este contraatacul. Astfel, 11...Cg6 12. a:b5 a:b5 13.N:b5 C:h4 14.e5! Cf3 15.T:d6 Tb8 16.e:f6 etc. sau 14...Tb8, iar la 15.T:h4 T:b5 16.e:f6 h5 (16...Tf5 17.Th6 cu avantaj clar) 17.Td4 şi negrul nu mai are surse suficiente de apărare. Comentînd această partidă, Suetin, la rîndul său, este de părere că nu trebuie

41

Aspecte analitice, M. R., 1972

Albul cîştigă

42

Aspecte analitice, M. R., 1972

Negrul nu se poate salva

subapreciate şansele de cîştig ale albului în finalul de turnuri ce rezultă din diagrama 40, după continuarea elementară: 9.N:g4 T:g4 10.T:d6 T:e4 11.T:f6 Te2 12.T:a6 T:h2 13. Tb6 Th5 14.Rd2 (diagrama 42). O continuare plauzibilă ar fi: 14...Tf5 15.b4 h5 16.c4 b:c4 (sau 16...Tf2+ 17.Re3 T:a2 18.T:b5 Th2 19.Tb7 etc.) 17.a4 Rg7 18. a5 h4 19.a6 Tf2+ 20.Re3 Ta2 21.b5 h3 22.Te6 h2 23.Te1 Tg2 24.a7 şi albul cîştigă, sau 22... Ta4 23.Te2 Rg6 24.Tb2 Rg5 25. b6 h2 26.T:h2 T:a6 27.Tb2 Ta8 28.R:c4 Rf7 29.Rc5 Re7 30.b7 Tb8 31.Rc6, de asemenea cu cîştig.

Probabil că Spasski şi-a supraapreciat poziţia, calea aleasă de el ducînd spre remiză: **9. T:d6 C:h2 10.Ne2 Tg2 11.Rd1 Cg4 12.N:g4 T:g4 13.T:f6 T:e4 14.T:a6 Rg7 15.Ta5 b4 16.Rd2 Rg6 17.Rd3 Tg4.** A rezultat

43
Spasski—Donner, 1970

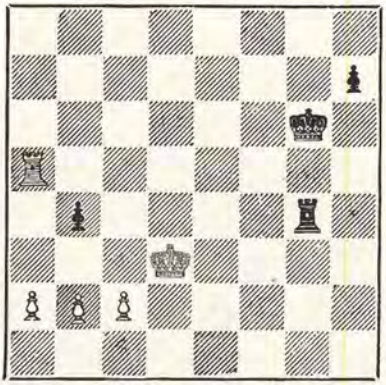

Albul la mutare.
Există cale de cîştig?

44
Analiză M. R., 1972

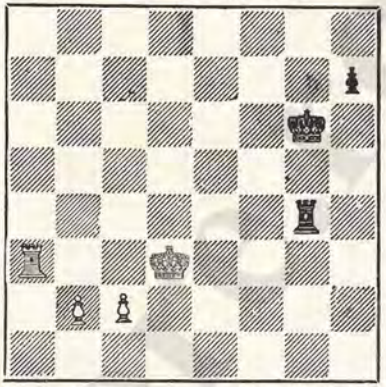

Negrul la mutare. Albul cîştigă

poziţia instructivă şi de mare importanţă teoretică din diagrama 43.

Cu mutarea 18.a4, albul poate obţine mai repede decît în partidă cei doi pioni liberi legaţi. Negrul are la dispoziţie lupta imediată pentru transformarea pionilor, răspunzînd 18...h5, sau angajarea într-un final cu doi pioni liberi legaţi contra unuia marginal, prin 18...b:a3 e.p.

În prima variantă este pusă în balanţă viteza de transformare a pionului „a" faţă de pionul „h". Astfel: 18...h5 19. Ta8, însă nu este bine 19...h4, din cauza 20.Tg8+ Rf5 21.T:g4 R:g4 22.Re2 şi albul cîştigă; de aceea, negrul trebuie să joace 19...Rg7, la care albul cîştigă întrecerea cu 19.a5 h4 20. a6 h3 (sau 20...Tg1 21.a7 Ta1 22.Tb8 T:a7 23.T:b4 h3 24.Th4; sau 20...Tg6 21.a7 Ta6 22.Tb3 T:a7 23.T:b4 etc.) 21.a7 h2 22. Th8! R:h8 23.a8D+, cu cîştig.

Rămîne în discuţie poziţia din diagrama 44, care se obţine după 18.a4 b:a3 e.p. 19. T:a3.

Principala acţiune a negrului constă din stînjenirea la maximum a înaintării pionilor albi, corelată cu înaintarea pionului „h". În ceea ce-l priveşte pe alb, el trebuie să susţină înaintarea celor doi pioni, astfel încît să ajungă cu ambii pioni pe orizontala a şasea — în cazul în care regele negru are o poziţie laterală (coloanele f, g, h) — sau să stînjenească înaintarea pionului „h", în situaţia în care regele negru are o poziţie frontală.

Practic, negrul poate utiliza una din variantele:

a) 19...Tg3+ 20.Rd4 Tg2 21. Tc3 (mutare incomodă, dar ne-

cesară) h5 22.b4 h4 23.b5 Tg1 (acum nu este bine 24.b6 Tb1 25.Rc5 Rg5 26.Td3 Rg4 27.c4 h3 28.Td2 Rg3 29.Rc6 h2 30. T:h2 R:h2 31.c5 Rg3 32.b7 Rf4 33.Rc7 Re5 =) 24.Tb3 Tg4+ 25.Re3 și albul cîștigă. Sau 23... Tg4+ (în loc de 23...Tg1) 24. Rc5 Tg1 25.b6 Tb1 26.Rc6 Rg5 27.b7 Rg4 28.Rc7 h3 29.T:h3 R:h3 30.b8D T:b8 31.R:b8 Rg4 32.Rc7 Rf5 (f4) 33.c4, cu același rezultat.

b) În situația în care negrul joacă 18...h5, cîștigul se conturează în varianta: 19.Ta8! (un tempo important pentru activizarea pionilor prin amenințarea intermediară 20.Tg8+ urmată de schimbul turnurilor) 20...Rg7 (greșit 20...h4 21.Tg8+ și albul cîștigă) 21.Te8 Tg1 22. b4 Tb1 23.Rc4 Rg6 24.Th8 Rg5 25.Rb5 h4 26.c4 Rg4 27.c5 h3 28.c6 Rg3 29.c7 h2 30.Rb7 Rg2 31.b6 h1D 32.T:h1 R:h1 33.c8D, și cursa transformărilor este cîștigată de alb.

Spasski, jucînd **18.Te5** (diagrama 43), a permis negrului să se salveze în continuarea **18...h5 19.Re3 Tg2 20.Te4 b3! 21.c:b3 T:b2,** deoarece poziția activă a turnului negru și susținerea înaintării pionului „h" de regele negru nu pot fi contracarate. A urmat o manevră fină de dislocare a turnului negru din b2, dar aceasta nu a dus la dereglarea dispozitivului activ al negrului **22.Ta4 Rg5 23.Rf3 Rf5 24.Ta5+ Rg6 25. Ta8 Rf5 26.Tf8+ Rg5 27.Tg8+ Rf5 28.Tg2 Tb1 29.Tc2 Rg5** și,

45

Spasski—Donner, 1970

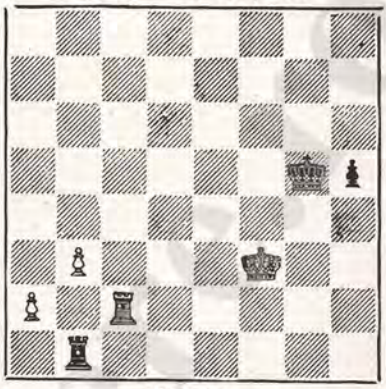

Remiză

în diagrama 45, negrul nu mai întîmpină piedici în obținerea remizei. A mai urmat: **30.Tc5+ Rh4 31.Tb5 Tf1+ 32.Rg2 Ta1 33.a4 Rg4 34.Tb4+ Rg5 35.Rf3 Tf1+** (pionii albi sînt încă departe de a intra în acțiune și regelui alb nu-i este permis să colaboreze la înaintarea lor) **36. Rg3 Tg1+ 37.Rf2 Ta1 38.Rf3 Tf1+ 39.Rg2 Ta1 40.Tb8** (o ultimă încercare) **40...h4 41.Rh2 Rg4 42.Tg8+ Rf4 43.Rg2 Ta3! 44.Tb8** (deci încercare nereușită) **44...Ta1 45.Tb4 Rg5 46. Rh2 Rh5 47.Rh3 Th1 48.Rg2 Ta1,** cînd s-a consemnat remiza, negrul neavînd greutăți în alegerea mutărilor corecte.

Un final cu două sau chiar trei căi de cîștig, foarte instructive, mai cu seamă sub aspectul identificării motivelor strategice și tactice de remiză.

Finalul prezentat în diagrama 46 a survenit într-un turneu

46

Spasski—Jonsson, 1969

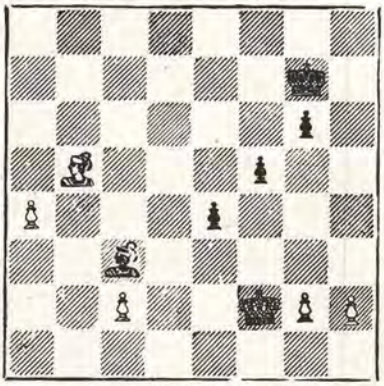

Negrul la mutare

47

Prezentare analitică M. R., 1972

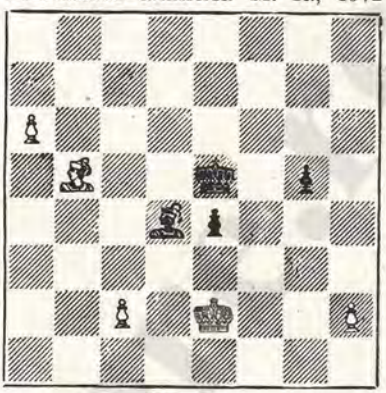

Remiză

la Stockholm, 1969. Este greu de presupus că un astfel de final poate fi cîştigat de alb. Şansele de remiză ale negrului se bazează pe prezenţa nebunilor de culori diferite şi, în situaţia în care cei trei pioni negri se schimbă cu cei doi pioni ai albului (g2 şi h2), finalul rezultat este remiză, cu condiţia ca regele negru să fie în apropierea pionilor „a" şi „c". În nici un caz negrul nu trebuie să-i permită albului să-şi formeze încă un pion liber depărtat (pe coloana „g" sau „h"), situaţie în care şansele albului cresc considerabil. Cunoscînd aceste principii, Jonsson a continuat cu **1...g5** pentru a stabiliza cît mai repede structura pionilor pe flancul regelui. Spasski a răspuns cu **2.g4!?**, la care negrul execută greşeala decisivă **2...f4?** Oricum, pentru a-şi asigura mobilitatea pieselor, ar fi fost indicată continuarea 2...Rf6 3. Re3 Re5 care ar fi dus la remiza sperată, deoarece la 4. g:f5 nu ar fi urmat 4...R:f5? 5. Nc6! ci 4...Nd4+ 5.Re2 R:f5 6. a5 Re5 7.a6. A rezultat poziţia din diagrama 47, în care negrul are la dispoziţie intrarea cu regele la f4, nepermiţînd regelui alb să pătrundă la g4. Pionul negru pe cîmp alb la e4 constituie baza strategică a negrului, întrucît prin împingerea acestuia la e3 se permite accesul regelui alb care sprijină înaintarea pionilor.

3.Nc6 Nd4+ 4.Re2 e3. Cu ajutorul negrului, s-a realizat planul strategic al albului, conceput cu mutarea tactică g2—g4. Urmează avansarea pionului „a" şi pătrunderea regelui. **5.a5 Rf6 6.Rd3 Re5 7.Nf3 Na7 8.c3 Nb8 9.a6 Na7 10.Rc4 Rd6 11.Rb5 Nc5 12.c4 Na7 13. h3!** Acum albul nu poate cîş-

48

Spasski—Jonsson, 1969

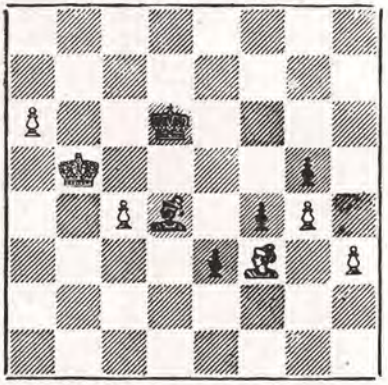

Albul la mutare cîştigă

49

Spasski—Pomar, 1968

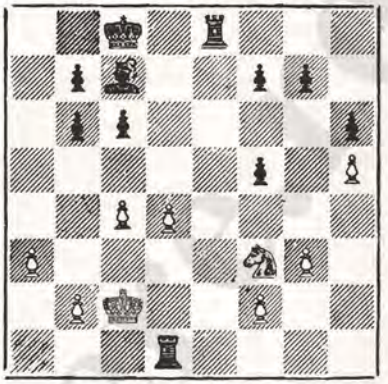

Negrul la mutare

tiga jucînd direct 13.h4? din cauza 13...g:h4 14.g5 h3 15.c5+ Re7 (15...N:c5 16.g6, ca în varianta jucată în partidă) 16.c6 h2 17.c7 Rd7 18.g6 h1D 19. N:h1 e2 20.g7 e1D 21.c8D+ R:c8 22.g8D+ cu egalitate.

13...Nd4. În poziţia din diagrama 48, albul are la dispoziţie continuarea cîştigătoare, dealtfel tipică pentru astfel de poziţii: **14.h4! g:h4 15.g5 h3 16.c5+!** (adevărata „poantă" a continuării tactice de final 14. h4) **16...N:c5** (obligat) **17.g6 h2 18.g7 e2 19.g8D e1D 20.Dd5+** şi negrul a cedat.

Diagrama 49 a survenit în partida Spasski—Pomar la turneul din Mallorca, 1968. Este evident că albul are posibilitatea să demonstreze superioritatea calului în structura de pioni de pe flancul regelui. Dacă nu ar exista turnurile pe tablă, o manevră ca 1.Ch4 f4 2.Cf5 f:g3 3.f:g3, urmată de 4. g4, ar fi cîştigătoare, deoarece cade pionul g7. Aceasta impune negrului să reflecteze asupra necesităţii menţinerii turnului care, oricum, îi înlesneşte acţiunea de apărare. Cu toate dezavantajele structurale care persistă, indicat ar fi fost 1... g5. Dar negrul a jucat **1...Te2+ 2.Td2 T:d2+ 3.R:d2 Rd7 4.Re3 Re6 5.Ch4 Nd8.** În poziţia din diagrama 50 Spasski arată că schimbul calului, însoţit de dublarea pionilor, îi asigură un final de pioni şi regi cîştigător şi continuă cu **6.a4.** Dacă 6... N:h4 7.g:h4 şi negrul nu are mutări satisfăcătoare în finalul din diagrama 51. Spre exemplu:

a) 7...g5 8.h:g5 h:g5 9.h6 Rf6 10.d5 şi pionul „d" sau „h" se transformă;

50
Spasski—Pomar, 1968

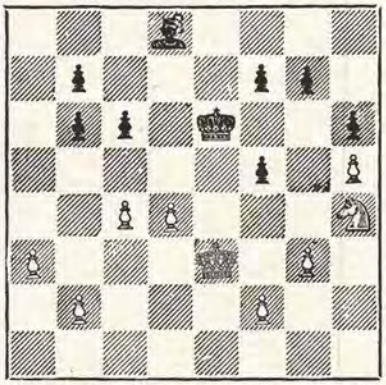

Albul la mutare poate permite schimbul calului?

b) mutarea 7...g6 este lipsită de importanţă căci, după 8.Rf4 Rf6 9.b4, albul ameninţă realizarea unui pion liber cîştigător pe flancul damei şi forţează finalul. Exemplu: 9...Re6 10.b5 Rd6 11.h:g6 f:g6 12.h5 g:h5 (mai bine ca 12...g5+) 13.Rf5.

51
Analiză M. R., 1972

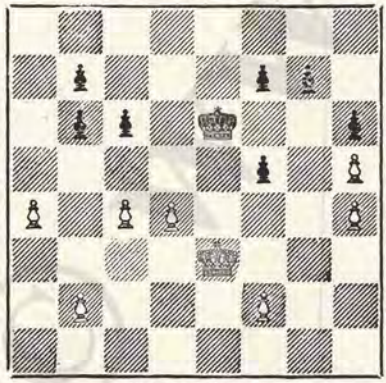

Albul cîştigă

Aceste considerente l-au determinat pe Pomar să nu schimbe calul şi să continue cu **6...Rf6,** dar şi de astă dată iese în evidenţă forţa calului alb: **7.f4 g5** (7...Re6 ar fi prelungit posibilităţile de apărare) **8.Cf3 Re6 9.Ce5 f6 10.Cd3** (principiul de luptă constă în menţinerea statistică intactă a numărului de pioni de pe flancul regelui, unde 4 pioni negri = 3 pioni albi, iar pionul practic în plus din centru decide în cele din urmă).

10...Rd6 11.Ce1 Nc7 12.Cc2 Nd8 13.Rf3. Manevra calului cu eliberarea cîmpului e3 este acum vizibilă. Se ameninţă 14. Ce3 Re6 15.g4 şi calul pătrunde prin cîmpul g4 sau f5 la pionul marginal h6. De aceea, negrul încearcă o contraacţiune desperată **13...b5.** Mai combativă ar fi fost continuarea 13...Ne7 14.Ce3 Re6 15.g4 f:g4+ 16.C:g4 f5 17. C:h6? g4+ 18.Rg3 Nf8, prin care calul alb este prins, însă albul poate juca mai bine: 16. R:g4 Nf8 17.f5+, păstrîndu-şi posibilităţile de cîştig.

14.a:b5 c:b5 15.b3 b:c4 16. b:c4 g4+ 17.Re2. Acum, ameninţarea de bază Ce3, urmată de C:f5, este decisivă. S-a mai jucat: **17...Ne7 18.Ce3 Nf8 19. Rd3 Rc6 20.C:f5 b5 21.c:b5 R:b5 22.Ce3 Rc6 23.Re4 Rd6 24.Rf5** şi negrul a cedat.

Poziţia de „intrare în final" din diagrama 52 a survenit în

52
Larsen—Spasski, 1966

Negrul la mutare

partida Larsen—Spasski, Santa Monica, 1966. Din aprecierea generală a poziției nu reiese în nici un caz că negrul ar sta mai bine. Slăbiciunea din b2 este compensată de pionul c6, iar caii sînt la fel de puternici în centrul tablei; în plus, calul din e5 amenință deopotrivă C:c6 sau C:g6 și schimburile ce urmează sînt în avantajul albului. Dacă 1...T:b2, atunci 2. C:c6 la care nu este posibil 2...N:a3, din cauza 3.N:d5 e:d5 4.Ce7+ N:e7 5.T:c8+ Nf8 (5... Rh7 6.Nc1! Tb1 7.T:e7 și albul cîștigă) 6.Nc1, urmat de 7. Tee8 cu cîștig. În această variantă nebunul alb de cîmpuri negre devine mult mai periculos decît se pare. Spasski a jucat **1...C:e3** și a urmat **2.T:e3.** Alternativa 2.C:g6 duce la variante aventuroase, ca: 2...C:g2! 3.C:e7+ Rf8 4.C:c8 C:e1 5.T:c6 Cf3+ 6.Rg2 C:d4 7.T:c4 e5 sau 5...T:b2 6.Cd6 (6.T:c4 T:c2 și negrul cîștigă) C:d3 7.Ce4, în ambele cazuri cu o remiză probabilă bazată pe surse tactice specifice de final. **2...T:b2 3.d5!** (3.Cg6 f:g6 4.d5 Tb3 5.d:c6 T:e3 6.f:e3 N:a3 7.Ta1 Nc5 8.T:a4 N:e3+ 9.Rf1 Rf7. Negrul rămîne cu un pion în plus, însă șansele de remiză ale albului sînt mai concrete. Astfel de variante nu definesc însă stilul de joc al lui Larsen). **3... Tc2!** Negrul obligă schimbul unui turn, păstrînd nebunul de cîmpuri albe. După **4.T:c2 N:c2 5.C:c6 Rf8! 6.d:e6 f:e6 7.C:e7 R:e7 8.Nd5** (diagrama 53), se pare că albul cîștigă un pion important, însă Spasski rezolvă problema foarte simplu prin înaintarea **8...e5!** Acum, la 9. T:e5+? urmează 9...Rd6 10. Th5 Ng6 11.Nb7 Tc1+ și albul pierde turnul. Desigur, va-

53
Larsen—Spasski, 1966

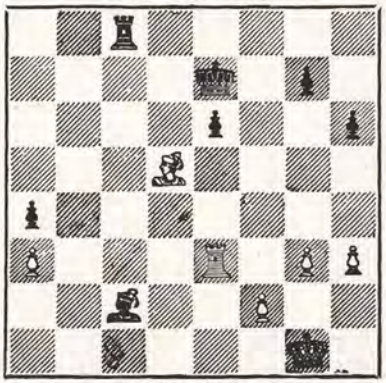

Ce mutăm la negru?

rianta aceasta a fost prevăzută de Larsen, care a executat mutarea 8.Nd5 pentru a asigura circulația nebunului său pe cîmpurile centrale. **9.Ne4 Nb3 10.Nb7.** Era evident că negrul amenință Tc1+, urmat de Ta1. Mai multă rezistență ar fi oferit: 10.Te1 Tc3 11.Rg2 Nc4 12. Ta1, însă negrul are o inițiativă prea puternică după centralizarea regelui (Rd6). Încercarea de contrajoc din partidă duce repede la prăbușirea poziției **10...Tc1+ 11.Rh2 Ta1!** Spasski apreciază foarte bine că pionul a4 este suficient pentru cîștig, de aceea cedează imediat pionul e5. Dacă 11...Rd6 12.Td3+ Rc7, atunci 13.Nd5 ar oferi șanse concrete de remiză. **12.T:e5+ Rd6 13.Te3 T:a3.** Finalul rezultat este elementar condus spre cîștig: **14.g4 Ta2 15.Rg3 Tb2 16.Te1 a3 17.Ne1 a2 18.f4 Td2** și albul cedează pentru că nu mai poate împiedica transformarea decît cu sacrificiul unui turn.

La turneul de la Santa Monica, 1966, atacul la rege, condus cu deosebită măiestrie de Spasski, s-a încheiat cu poziția din diagrama 54, în care albul are un avantaj important prin prezența dominantă a nebunului, posibilitatea de a-și crea un pion liber marginal și de a interveni cu regele în centru. Fischer s-a apărat cît se poate de bine, dar sorții partidei erau în mîna lui Spasski.

54

Spasski—Fischer, 1966

Albul cîștigă

1.h4! Cel mai important. Dacă 1.Nd5, urmează 1...g5, iar după Rf6 și Re5 nebunul trebuie să mute și calul reintră în joc în condiții mai favorabile decît în partidă. **1...Cc4 2. Re2 Ce5 3.Re3 Rf6 4.Rf4 Cf7.** Primul moment de dezechilibru. Dacă 4...c4 5.g4 c3 6.g5+ Re6 7.Re3 urmat de 8.Rd4 cu cîștigul pionului c3. **5.Re3 g5.** Fischer putea să repete poziția cu 5...Ce5, însă a avut în vedere varianta: 6.Rf4 Cf7 7.Nd5 g5+ 8.h:g5 C:g5 9.Ng8, astfel că poziția din diagrama 55, specifică acestor genuri de final, n-a mai putut fi susținută de negru. Finalul de pioni care se obține după 9...Ce6 10.N:e6 R:e6 11.Re4 Rd6 12.a4! este ușor cîștigat de alb, iar continuarea inofensivă 9...Rg6 10. Re5 Rh5 11.Rd5 este fără speranțe. De aceea Fischer a încercat menținerea echilibrului

55

Considerații analitice M. R., 1972

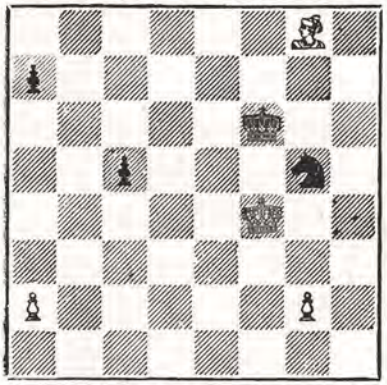

Negrul la mutare. Albul cîștigă

56

Keres—Spasski, 1965

Intrare în final cu albul la mutare

în centru cu regele, dînd calului misiunea de supraveghere a pionului „h". Dealtfel mai rămăsese o singură mutare pînă la controlul timpului.

6.h5 Ch6 7.Rd3 Re5 8.Na8. Stăpînirea diagonalei albe f3—a8 îi permite albului orice mutare de nebun sau rege, avînd în vedere că, practic, negrul nu poate părăsi supravegherea cîmpului h6. **8...Rd6 9.Rc4 g4.** Negrul are regele fixat și cîmpuri limitate pentru jocul calului. **10.a4 Cg8 11.a5 Ch6 12. Ne4.** Mutare prin care se demonstrează ineficacitatea oricăror încercări ale negrului și care asigură totodată trecerea regelui alb spre pionul a7. A mai urmat: **12...g3 13.Rb5 Cg8 14.Nb1 Ch6 15.Ra6 Rc6** (la 15... c4 albul își poate permite să joace 16.Rb5 Rd5 17.Na2 sau 16...c3 17.Rb4 Rc6 18.Ne4+ R~ 19.R:c3 și cîștigul este cert) **16.Na2.** Fischer a cedat, pentru a patra oară, în fața lui Spasski.

O instructivă intrare în final este prezentată în diagrama 56. Poziția a survenit în partida Keres—Spasski jucată la campionatul pe echipe al U.R.S.S., 1965.

Negrul are o structură poziționlă compromisă, în care nu mai poate spera în salvarea partidei decît cu mijloace tactice. Însă Keres rezolvă poziția magistral, în favoarea sa, jucînd **1.T:d6!** Nodul gordian a fost tăiat. Amenințările privind legătura pe orizontala a patra a calului din e4 au dispărut subit, și, după continuarea practic forțată **1...c:d6 2. N:d6 Tfe8 3.N:b8 D:e4 4.D:e4 T:e4 5.b3,** albul rămîne cu un pion în plus, în timp ce pionii a7 și c6 ai negrului sînt slăbiciuni iremediabile. Spasski a

57
Keres—Spasski, 1965

Albul la mutare cîştigă

58
Analiză M. R., 1972

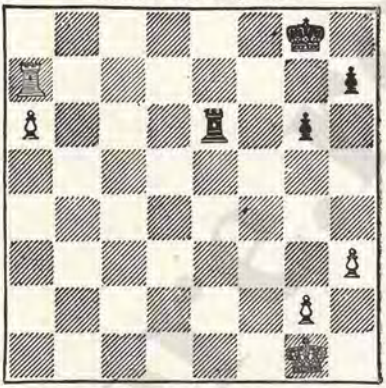

Remiză. Regele alb nu poate interveni

continuat cu **5...Te2** şi răspunsurile precise ale albului s-au finalizat cu doi pioni în plus, după mutările: **6.Td1 Nf6 7.a4 Tb2 8.Td3 a6 9.Nf4 Rg8** (nimic nu schimbă situaţia 9...Rg7 10. Td7+ urmat de 11.Td6) **10.Td6 Rf7 11.T:c6 T:b3 12.T:a6 Nd4.** A rezultat poziţia din diagrama 57, în care principala ameninţare a negrului este 13...Tb1+, urmat de 14...N:f2. Nu este bine 13.Ng3, din cauza 13... T:g3. De asemenea, greşit ar fi 13.Ne3 N:e3 14.f:e3 T:e3 15. Ta7+ Rg8 16.a5 Te5! (sau 16... Ta3? 17.a6, urmat de aducerea regelui spre turnul negru, care nu are voie să părăsească coloana „a", din cauza Tb7, urmat de a7, Tb8+ şi a8D) 17. a6 Te6 şi, în poziţia instructivă din diagrama 58, negrul are remiza asigurată, deoarece regele alb nu poate interveni în susţinerea pionului a6.

Cîştigul în poziţia din diagrama 57 se obţine cu 13.Ng5! după care nu mai are valoare continuarea 13...Tb1+ 14.Rh2 N:f2, din cauza 15.Tf6+, urmat de T:f2.

Keres a jucat inexact **13.g3?** permiţînd negrului să se salveze cu „poanta" **13...g5!** Dacă 14.N:g5 T:g3+ urmat de T:g5. Inutil ar fi fost 13...Tf3, deoarece, după 13.Td6 Nc5 14.Td5 Nb6 15.a5, nebunul negru nu poate lua la f2 din cauza răspunsului Rg2, la 15...Na7 16. Td7+ urmat de T:a7.

14.Td6 g:f4 15.T:d4 f:g3 16. h4 Re6 17.f:g3 T:g3+ 18.Rf2 Ta3 19.Re2 Re5 20.Tg4 Rd5! Negrul are regele pregătit să pătrundă pe orizontala a patra. Poziţia din diagrama 59 este remiză, pentru că negrul nu este nevoit să apere pionul h7 deoarece căderea acestuia

59

Keres—Spasski, 1965

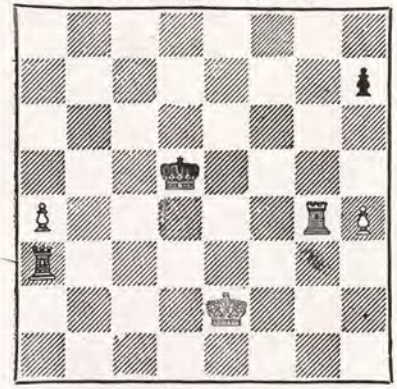

Remiză

60

Mikenas—Spasski, 1955

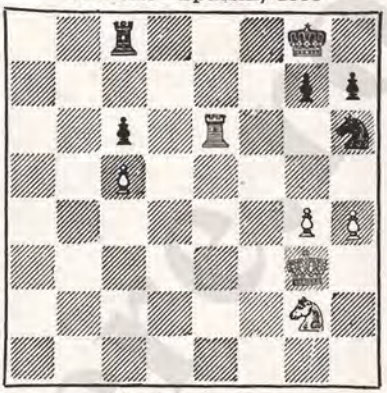

Albul la mutare

înseamnă în același timp pierderea pionului „a".

Keres a mai încercat, zadarnic, să obțină un punct întreg pentru echipa sa. După mutările: **21.Rf2 Re5 22.Tg5+ Rf4 23.a5 h6 24.Tb5 Rg4 25.h5 Rf4 26.Re2 Re4 27.Rd2 Rd4 28.Rc2 Rc4 29.Tf5 Tc3+! 30.Rd2** (la 30.Rb2 Tb3+ 31.Ra2 Tb5 32. T:b5 R:b5 33.Rb3 și, în momentul cînd regele alb va lua pionul din h6, atunci regele negru ocupă cîmpul f8) **30...Ta3 31.Tf4+ Rc5 32.Tf6 T:a5 33. T:h6 Rd4 34.Th8 Ta2+**, egalitatea a fost recunoscută. După 35.Re1 Re5 36.h6 Rf6 37.h7 Rg7 sau 37.Tg8 Th2. (Prelucrare după **Șahmatî**, Riga, nr. 18/1965).

În finala celui de al XXII-lea campionat al U.R.S.S. din anul 1955, tînărul Spasski (18 ani) s-a clasat pe locurile 3—6 la egalitate cu Botvinnik, Ilivitzki și Petrosian. Poziția din diagrama 60 a rezultat din partida sa cu Mikenas, după un joc de mijloc agitat, în care Spasski a evitat, pe cît posibil, schimburile. Acum trebuie, însă, să se apere și să obțină remiza, poziția lui fiind strategic inferioară. După **1.Ce3 Rf7 2.Td6 Te8!** (nu pierde ocazia apărării laterale a pionului c6) **3.Rf4 Te6 4.Td7+ Rf8 5.Tc7 Tf6+** (dacă direct 5...Cf7, atunci 6. Cf5 și, din cauza amenințării 7.Tc8+ Te8 8.T:e8+ R:e8 9. C:g7+, negrul este obligat să joace 6...g6, însă 7.Cd4 duce la cîștigul unui pion și, implicit, al partidei. De aceea, negrul preferă să dea aceste șahuri) **6.Re4 Te6+ 7.Rd4 Cf7** (acum varianta arătată nu mai este posibilă, cîmpul d4 fiind ocupat de rege). **8.Tc8+ Re7 9. Cf5+ Rf6 10.Tf8 h6.** În această poziție (diagrama 61), albul

61
Mikenas—Spasski, 1955

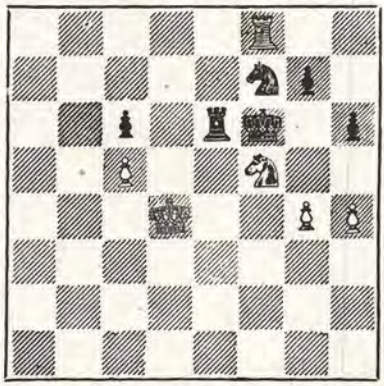

Albul cîştigă

62
Gaprindaşvili—Spasski, 1971

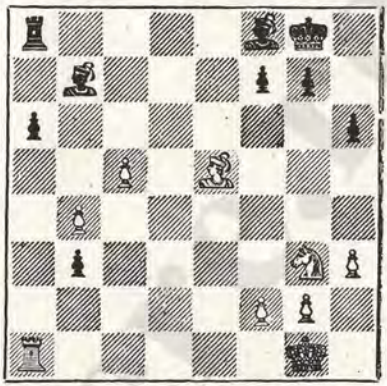

Negrul la mutare

scapă cîştigul jucînd **11.Cd6?** Aşa cum a arătat A. Suetin, cîştigul s-ar fi obţinut prin călătoria decisivă a regelui alb la b6, prin c3, b4, a5. Exemplu: 11.Rc3 Te1 12.Cd6 Te7 13. Rb4 Re6 14.T:f7 T:f7 15.C:f7 R:f7 16.Ra5 Re6 17.Rb6 Rd5 18.h5, şi negrul pierde finalul de pioni, intrînd în zugzwang, sau 11.Rc3 g6 12.Cd6 T:d6 13. c:d6 Rg7 14.Tc8 C:d6 15.T:c6 Ce4+ 16.Rd4 Cf2 17.g5 h:g5 18.h:g5 Ch3 19.Tc7+ Rf8 20. Tc5. Trecînd de acest impas, Spasski nu pierde ocazia să se salveze: **11...Te7 12.C:f7 T:f7 13.Tc8** şi acum poate trece la contraatac cu **13...Td7+ 14.Rc4** (dacă 14.Re4 Te7+ urmează 15...Te6 şi totul este ermetic apărat) **14...Re5 15.T:c6 Td4+ 16.Rb5 T:g4 17.h5 Tg5 18.Tg6 T:h5 19.c6 Rf4+** (desc.) **20.Rb6 Th1 21.c7 Tb1+ 22.Ra6 Tc1 23.Rb7 T:c7+ 24.R:c7 h5** şi pionul marginal a asigurat remiza.

În partida Nona Gaprindaşvili—Spasski (Göteborg 1971) a survenit poziţia din diagrama 62.

Campionul mondial a obţinut avantajul perechii de nebuni şi acum încearcă să sprijine transformarea pionului „b", în timp ce campioana lumii are, practic, la dispoziţie mutări silite, soluţii unice de rezistenţă. **1...a5! 2.b:a5 N:c5 3.Cf5 Te8 4.Nd4** (4.N:g7? Ne1 şi negrul cîştigă) **Nc4!** În acest fel se realizează cîştigul calităţii, albul fiind obligat să aplice varianta **5.N:c5 b2 6.Te1 Tb8 7. Ce7+ Rh7 8.Nb6 b1D 9.T:b1 N:b1.** A rezultat poziţia din diagrama 63, în care avantajul calităţii este foarte greu de valorificat cît timp albul are compensaţie suficientă în pio-

63

Gaprindașvili—Spasski, 1971

Albul la mutare

nul „a" și nebunii de culori diferite. Principala problemă este găsirea unei structuri pe flancul regelui care să reziste la atacul combinat de T+N, însoțit de avansarea pionilor negri. Trebuie precizat că acest atac este lipsit de cursivitate, piesele negre avînd în același timp obligația de a supraveghea pionul avansat de la a5. Campioana lumii a continuat cu **10.f3**, împiedicînd astfel 10... Ne4, care ar incomoda multă vreme mișcările calului alb. Se poate lua în considerare 10. Cd5, pentru a permite înaintarea pionului „a" cu încă două cîmpuri. Negrul poate reacționa însă imediat cu 10...Nd3 11.Cb4 Nb5 și, dacă regele negru ar fi preluat sarcina de supraveghere a formației albe, instalîndu-se la b7, cursul partidei ar fi fost asemănător, cu deosebirea că albul ar fi avut o bază strategică importantă în relația N la b6 și pion la f2. **10...Nd3 11.Rh2 Te8 12.Cd5 Te1**, cu invitația 13.Cb4, însă, atunci negrul ar fi răspuns calm cu 13...Nb5 la care nu merge 14.a6, din cauza 14... N:a6 15.C:a6 Te6, cu cîștig.

13.Rg3 Ta1 14.h4 Nc4 15.Ce3 Na6. Cu aceasta, faza de blocare definitivă a pionului „a" și de activizare a turnului s-a terminat. Albul nu poate întreprinde nimic deosebit, fiind silit să aștepte mersul evenimentelor cu mutări evasiindiferente. **16.Cd5 Nb7 17.Ce3.** S-a ajuns în poziția aparent inexpugnabilă din diagrama 64, în care ideea principală a negrului este aducerea regelui în joc **17...Rg6 18.Cc4 f6 19.Cd6.** După aceasta, albul nu mai poate reveni cu calul la e3. Campioana lumii preferă o ac-

64

Gaprindașvili—Spasski, 1971

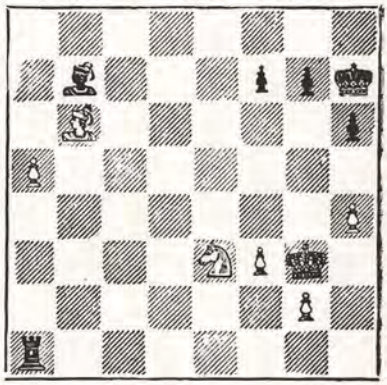

Aducerea regelui negru în joc

tivizare maximă pentru amenințarea latentă a înaintării pionului, stînjenind în același timp eventuala apropiere a regelui negru. Mai ermetică era apărarea după 19.Ce3.

19...Na6 20.Ce8 Ta2 21.h5 Rf7! 22.Cc7 Nf1 23.Rf4! Albul poate fi mulțumit de realizarea sa. Negrul nu poate lua la g2 din cauza a5—a6—a7 etc. **23...Ta4+ 24.Rg3 Nc4 25.Rf4 Re7 26.Re3 Rd7 27.g4** (necesar, împotriva amenințării 27...Nf7 28.a6 Rc6 29.a7 R:b6 30.a8D T:a8 31.C:a8 Rb7 și negrul cîștigă) **27...Ta3+ 28.Rf2 Ta2+ 29.Rg3 Ta3+ 30.Rf4!** (diagrama 65). Campioana lumii propune negrului următoarea variantă: 30...Ne2 31.Rf5! N:f3 32.Rg6 N:g4 33.R:g7 N:h5 34. R:h6 și remiză. Spasski, atent, continuă cu **30...Tb3! 31.Re4.** La 31.Rf5, poate urma 31...Nf7 32.Rf4 Rd6 33.Re4 Rc6, intrîndu-se în varianta din partidă. **31...Rc6 32.Rf5 Nf7 33.f4 Tb2!** Mutare prin care se demonstrează posibilitățile limitate ale albului. La 34.Ca6 Tb5+ 35.Re4 f5+ 36.g:f5 N:h5 etc.; la 34.a6? R:b6; la 34.g5 f:g5 35.f:g5 N:h5 36.g:h6 (sau 36.Ce6 Tb5+ 37.Rf4 Tb4+ 38. Rg3 — 38.Re3 Ng4 39.C:g7 h5 40.Ce8 h4 etc. — 38...h:g5 39. C:g7 Tb3+ 40.Rf2 Ng6 și negrul nu mai are probleme) 36... g:h6, pionul „h" fiind un atu sigur pentru victorie. În aceste condiții albul a preferat reîntoarcerea cu **34.Re4** și, după **34...Te2+**, a revenit cu **35.Rf5,** deoarece la 35.Rf3 este posibil 35...Te7 36.Ca6 Nc4 37.Cc5 — sau 37.Cb4 Rb5 cu amenințarea 38...Te2, 39...Tb2 — 37... Rb5 și albul este în zugzwang. **35...Te7** și a survenit poziția din diagrama 66. Albul este

65

Gaprindașvili—Spasski, 1971

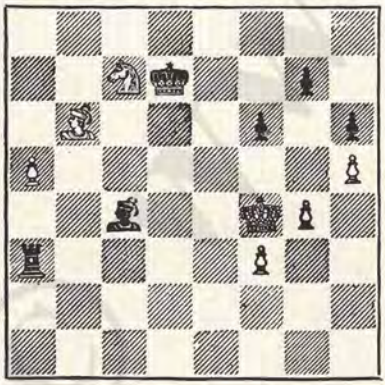

Negrul la mutare

66

Gaprindașvili—Spasski, 1971

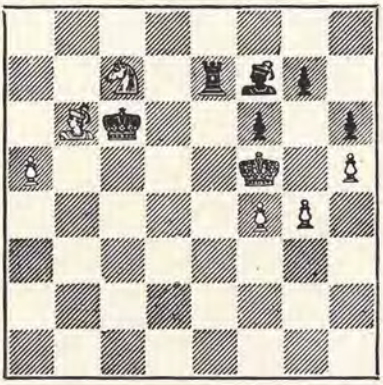

Albul la mutare. Zugzwang

în zugzwang. La 36.Ca8 Rb7, sau 36.Ca6 Ne6+ urmat de N:g4, Gaprindaşvili a jucat **36. g5** şi a urmat **36...Nc4**, deoarece la 36...T:c7 37.N:c7 N:c7 38. g:f6 g:f6 39.R:f6 N:h5 40.Rg7 negrul ar fi constrîns la remiză. **37.Rg6.** Dacă 37.f:g6 (sau la h6), atunci mai întîi 37... Nd3+, după care negrul ia la f6 sau h6, ameninţarea T:c7 devenind decisivă. **37...f:g5** şi albul a intrat în reţea de mat. La 38.f5 Nf7#, la 38.f:g5 Nd3#. După mutarea desperată **38.a6,** negrul a jucat **38...R:b6** şi campioana mondială s-a recunoscut învinsă.

... din deschidere în final ...

Boris Spasski nu a urmărit în mod insistent simplificările şi intrarea în finaluri avantajoase. Stilul lui foarte dinamic şi deosebit de combativ în jocul de mijloc a impus adversarului angajarea în variante complicate — cu şanse de ambele părţi — în care şi-a manifestat forţa de creaţie, decizia partidei fiind consemnată de cele mai multe ori înainte de faza finală.

Adversarii săi, căutînd să „smulgă" campionului mondial „o remiză", au evitat lupta directă şi complicaţiile din jocul de mijloc, prin simplificări cît mai substanţiale, încă din deschidere. În felul acesta l-au determinat pe marele campion să-şi demonstreze măiestria şi în poziţii simple, care nu au însemnat pentru el obstacole deosebite, victoriile obţinute reprezentînd consecinţa aplicării unei tehnici şahiste de final foarte instructive pentru amatorul de şah.

Recunoscută de marii maeştri şi de specialiştii în teoria deschiderilor drept una dintre cele mai combative metode, Apărarea siciliană poate duce la finaluri de mare complexitate, în care alegerea continuărilor favorabile este deosebit de dificilă, existînd permanent contraşanse.

În partida Spasski—Larsen, Santa Monica, 1966, după mutările: **1.e4 c5 2.Cf3 Cc6 3.d4 c:d4 4.C:d4 Cf6 5.Cc3 d6 6.Ng5 e6 7.Dd2 Ne7 8.0—0—0 0—0 9.f4 h6 10.Nh4 e5 11.Cf5 N:f5 12.e:f5 Da5 13.Rb1 Tad8 14. N:f6 N:f6 15.Cd5 D:d2 16.T:d2 e:f4 17.C:f6+ g:f6** a rezultat poziţia din diagrama 67. Apreciind acest final, unii teoreticieni pot afirma că negrul are şanse mai bune, însă cei mai mulţi vor spune că albul stă mai bine pentru că are pionii mai organizaţi şi pentru că nebunul lucrează foarte bine în astfel de poziţii. Există însă şi o a treia categorie de experţi care acordă şanse egale ambelor părţi. Aceasta este cea mai comodă apreciere prin care, de fapt, se eludează problema, dar este totdeauna confirmată.

67

Spasski—Larsen, 1966

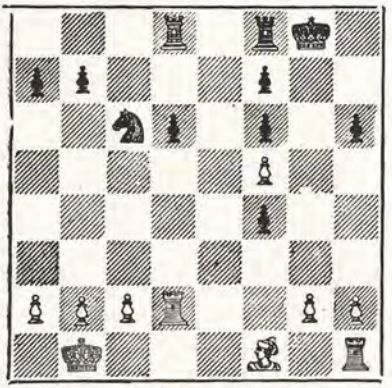

Albul la mutare

68

Aspecte analitice M. R., 1973

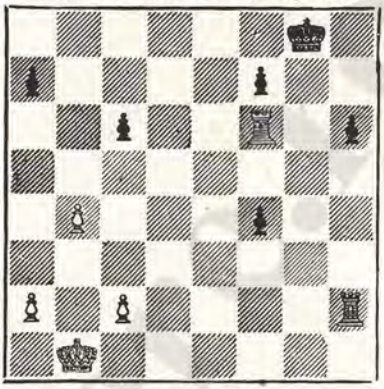

Albul la mutare

Într-o astfel de variantă, Spasski preferă poziția albului, în timp ce Larsen optează pentru poziția negrului, deci cu atît mai interesantă este confruntarea.

Albul a jucat **18.Ne2** pentru ca să acționeze din f3 pe diagonala mare, sprijinind și evoluția pionilor de pe flancul damei. Un alt punct de vedere ar fi fost 18.Nc4, însă după 18...Tfe8 19.Nd5 Te5 20.Thd1 T:f5 21.N:c6 b:c6 22.T:d6 T:d6 23.T:d6 Td5 24.T:d5 c:d5 rezultă un final de pioni ușor cîștigat de alb, după suita de mutări 25.Rc1 Rf8 26.Rd2 Re7 27.Rd3 Rd6 28.Rd4. Negrul poate însă juca mai bine păstrînd turnul: 23...Tg5! 24.T:f6 T:g2 25.b4 T:h2 și în poziția din diagrama 68, albul nu are altceva mai bun de făcut decît 26.T:f4, pionul „h" devenind o forță respectabilă, ca spre exemplu în varianta: 26...h5 27. Tc4 h4 28.T:c6 Rg7 29.a4 h3 30.Tc3! Th1+ 31.Rb2 h2 32. Th3 f5 33.b5 f4 34.a5 f3. În final cursa transformării a fost cîștigată de negru.

18...Tfe8 19.Tf1 Te4! 20.Nf3 Te7 (pentru a apăra la b7 și a asigura astfel mobilitatea calului) **21.a3 Ce5 22.Nd5 Cg4 23. T:f4 Cc3 24.Nb3 Te5 25.Td3 Rf8.** Acum amenințarea 26... C:g2 a devenit concretă și Spasski a jucat **26.g4.** În continuare s-a ajuns în poziția din diagrama 69, însă cu aceasta, slăbiciunile negrului de pe flancul regelui sînt mai puțin evidente. Larsen are posibilitatea să îngrădească total activitatea nebunului și să rezolve poziția în favoarea sa. Calul din e3 se dovedește o forță strategică de nezdruncinat. **26... b5! 27.a4 a6 28.Tc3 d5! 29.Td4.** La continuarea 29.Tc6, urmează

69
Spasski—Larsen, 1966

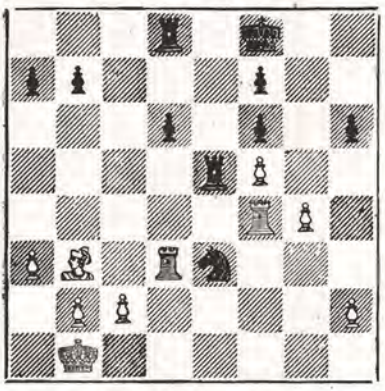

Negrul la mutare

70
Spasski—Larsen, 1966

Negrul preia inițiativa

29...Te4 30.T:e4 (sau 30.Tf3 b:a4 31.Na2 C:g4 și negrul stăpînește situația) 30...d:e4 și pionul din e4 devine extrem de periculos; la 31.T:f6 Cd5, albul nu poate interveni în cursa pionului. Așa se explică ultima mutare a albului. **29...Re7 30. h3 Cc4 31.Tcd3**, reîntoarcere pe coloana „d" în căutarea altor soluții. **31...Td6 32.Td1 Ce3 33. T1d3.** Negrul a reușit să susțină cu succes pionul d5 și, în curînd, regele va prelua sarcina de apărare a pionului, eliberînd astfel un turn pentru acțiuni de atac. **33...Rd7 34.Tf4 Cc4 35.Tf1 Rc6 36.Rc1 Td8 37. Tfd1.** După consolidarea întregului dispozitiv în poziția din diagrama 70, este rîndul negrului să preia inițiativa cu **37...h5! 38.g:h5!** Semnele de mirare au mai mult un scop instructiv. În situația în care albul păstrează catena cu g4—f5, atunci, după schimbul la g4, turnul d8 pătrunde în dispozitivul advers prin coloana „h". De aceea, albul este obligat să caute contrajoc cu orice preț. **38...Th8 39.Tg3 T:h5 40.Tg8 T:h3 41.Tc8+ Rb7 42.Tf8 T:f5 43.T:f7+ Rb6 44.Td7 Ce3.** Din nou acest cal, care a pendulat între e3 și c4, se manifestă ostil în apărare. De acum, albul, avînd un pion în minus, trebuie să lupte pentru remiză. **45.Te1 Thf3 46.Td6+ Ra5 47. a:b5 R:b5 48.Rd2 Te5 49.Rc1!** Spasski, apreciind just că schimbarea unui turn ar ușura sarcina negrului de valorificare a pionului în plus, caută, pe cît posibil, să păstreze perechea de turnuri. **49...a5 50. Td8 Tf4 51.Tb8+ Rc6 52.Tc8+ Rb7 53.Td8 a4 54.Na2 Tf2** și, în poziția din diagrama 71, albul este în pericol. Negrul are inițiativa, amenințînd 55...

71
Spasski—Larsen, 1966

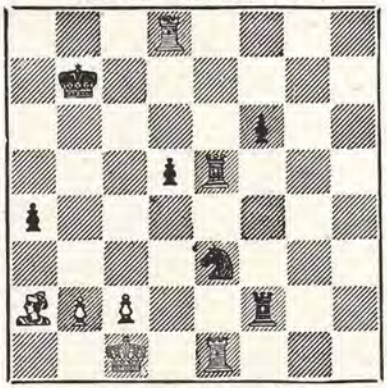

Ce mutăm la alb?

72
Spasski—Larsen, 1966

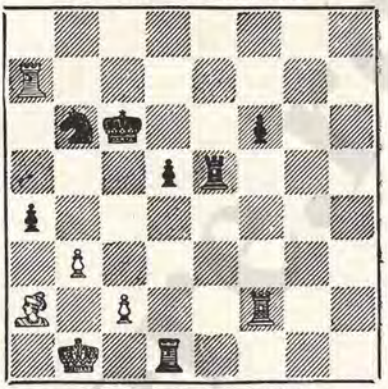

Albul a jucat 59.b3!

T:c2+; la apărarea automată 56.c3 urmează 56...a3, care duce la cîştig rapid. **55.Rb1!** Acum este evident că nu e bine 55... T:c2, din cauza 56.T:e3, iar la 55...C:c2 56.T:e5 f:e5 57.N:d5+ Rc7 58.Ta8 Cb4 59.Nc4 Tg2 60. b3 cu egalitate. De aceea, negrul a preferat să joace **55... Rc7,** eliminînd astfel unul din atacurile albului asupra pionului d5. **56.Ta8 Cc4 57.Td1 Cb6 58.Ta7+ Rc6** şi negrul a reuşit să-şi apere pionii, îngreuind sarcina de egalare a albului. Prezenţa nebunului de la a2 imobilizează un turn pe orizontala întîi din cauza ameninţării de mat. Calul apără la a4 şi d5 iar pionul „f" devine mobil. În poziţia din diagrama 72, Spasski găseşte unica soluţie de eliberare **59.b3! Tee2 60. Tc1 Te4.** Negrul trebuie să constate că pionul din a4 este efectiv atacat şi că schimbul la b3 consolidează, de fapt, poziţia albului. **61.Td1 Tb4 62.Rb2 Tb5** (pentru a menţine tensiunea la b3 şi c2) **63.Rc1 Tc5 64. Td2 Tf1+ 65.Td1 Tf4.** Pentru a menţine o iniţiativă mai complexă, Larsen evită schimbul unui turn, însă, pînă la urmă, permite intrarea şi celui de al doilea turn alb în spatele frontului negru, ceea ce asigură albului remiza prin metode active. Mai promiţătoare ar fi fost varianta cu schimbul unui turn: 67...T:d1+ 68.R:d1 a:b3 69.N:b3 Rd6 70.Re2 Re5 (diagrama 73), negrul păstrîndu-şi şanse practice de cîştig, deşi condiţiile de realizare sînt destul de dificile: nu trebuie să schimbe pionul din d5 pentru pionul „c" al albului şi, încă multă vreme, turnurile. **66.b:a4 C:a4 67.Te1 Cc3 68. Te6+ Rb5 69.Tb7+ Ra5 70. Nb3 Tb5.** Acum schimbul unui turn ar fi evident în favoarea negrului, însă este rîndul al-

73

Aspecte analitice M. R., 1973

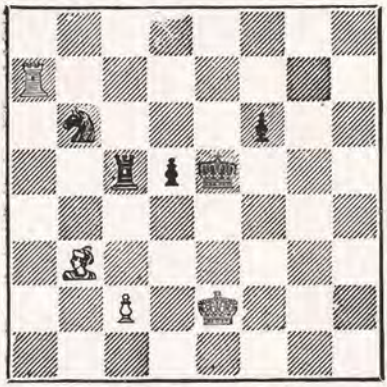

Albul la mutare.
Remiză probabilă

bului să refuze propunerea. **71. Tc7 d4 72.Rb2 Tf1 73.Tcc6 f5 74.Ra3!**, şi ameninţarea de mat la a6 îl obligă pe Larsen să ţină remiză cu **74...Ta1+ 75. Rb2 Tb1+**, dar albul trebuie să fie atent ca, după 76.Ra3 Ta1+ 77.Rb2 Ta2+ 78.Rc1 Ta1+, să nu joace 79.Rd2, căci urmează 79...Td1+; prin urmare este necesar să se menţină în spaţiul c1, b2, a3.

Deşi finalul s-a jucat de ambele părţi cu o tehnică instructivă de înalt nivel, partida a trecut neobservată şi nu s-a popularizat în revistele de şah. Principala cauză este rezultatul alb. Amatorii de şah sînt tentaţi (dealtfel ca în orice sport) să reţină partidele decise şi spectaculoase, deşi nu întotdeauna acestea se confundă cu „esenţialul în jocul de şah".

De obicei, negrul preferă „Indiana regelui" cu scopul de a ajunge în poziţii complicate în jocul de mijloc, cu şanse de ambele părţi. În partida Spasski—Gheorghiu (anul 1970), negrul a fost de altă părere.

1.d4 Cf6 2.c4 d6 3.Cc3 e5. Explicaţia ultimei mutări a negrului, care a fost „en vogue" în prima jumătate a deceniului al şaselea din secolul actual, o constituie încercarea de a împiedica sistemul Sämisch, caracterizat prin formarea catenei de pioni e4, f3, g2, albul fiind obligat să joace varianta cu d:e5 (ca în partidă), deoarece 4.Cf3, în teoria deschiderilor, s-a dovedit insuficientă pentru obţinerea unui avantaj. Spasski este însă un jucător cu „bun simţ"; el ştie că, după **4. d:e5 d:e5 5.D:d8+ R:d8 6.Cf3 Cfd7 7.Nd2**, negrul nu poate avea decît „speranţe pentru remiză", avînd în vedere posibilitatea de a fi derocat şi dificultatea de a contracara intenţiile albului pe ambele flancuri.

7...c6 8.g4 a5 (mutările efectuate de negru fac parte dintr-un sistem de apărare preconizat de marele maestru I. Boleslavski, însă metodele moderne de joc au demonstrat inferioritatea acestui sistem) **9. g5!** Prin aceasta se realizează o izolare artificială a pionului din e5, soldată cu imobilizarea temporară a calului din d7 sau, dacă negrul apără acest pion

74

Spasski—Gheorghiu, 1970

Negrul este în dificultate

cu catena f6—e5, atunci două coloane sînt imediat supravegheate de turnurile albe „g" și „d". **9...Ca6 10.h4 Cac5 11. Ne3 f5 12.g:f6 g:f6 13.0—0—0.** A rezultat poziția din diagrama 74, în care negrul, constatînd că nu ar putea realiza o echilibrare a situației și dat fiind că principalul plan de aducere a regelui pe cîmpul c7 și regruparea pieselor ușoare corelate cu neutralizarea coloanelor „d" și „g" nu este posibilă în sistemul de joc adoptat de alb, a continuat cu **13...Re8,** pentru ca această importantă forță să intervină pe flancul părăsit anterior. **14.Nh3! Cb6 15.N:c8 T:c8 16.b3.** După schimbul nebunilor de cîmpuri albe, defectele structurale din poziția negrului ies și mai mult în evidență. **16...h5.** Este foarte greu de găsit o continuare constructivă. Dar, dacă negrul nu mută 16...h5 albul poate juca h4—h5 urmat de Ch4 și Cf5, coloanele deschise fiind încă supravegheate de alb. **17.Thg1 Cbd7** (calul nu mai avea nici un rost la b6) **18.Cd2 Rf7!** La slăbiri suplimentare ale poziției ar fi dus 18...f5 (ca să împiedice 19.Cde4) 19.Tg5 f4 20. N:c5 N:c5 21.Cde4 Ne7 22. Cd6+ etc.

19.Cde4 Re6 20.Rb2 Ne7 21. Tg7 C:e4. Schimbul este obligat. Dacă 21.Tcg8, atunci 21. C:c5+ C:c5 (21...N:c5 22.T:d7) 22.T:e7+ și 23.N:c5+ cu cîștig. **22.C:e4 Tcg8 23.Tdg1 T:g7 24.T:g7 Nf8 25.Tg1.** Trebuie să recunoaștem că negrul s-a apărat excepțional, însă, după **25... b6 26.Rc2 Ne7 27.f3 Rf7 28. Nf2** a survenit poziția din diagrama 75, în care negrul, în loc să mențină poziția ca atare, și-a slăbit-o considerabil jucînd **28...f5?** A urmat **29.Cg5+ N:g5.**

75

Spasski—Gheorghiu, 1970

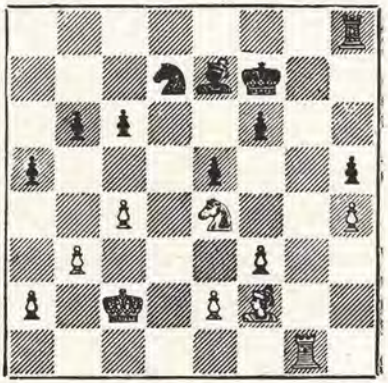

Negrul la mutare a jucat 28...f5?

76

Spasski—Gheorghiu, 1970

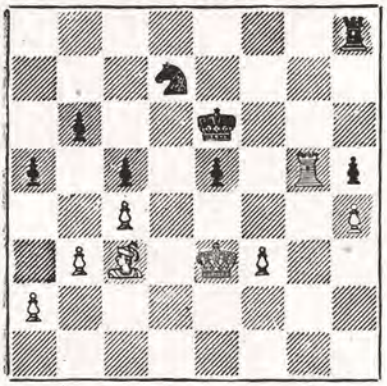

Albul la mutare decide în trei mutări

Această mutare este necesară deoarece, după 29...Rf6 30.Td1 Td8 31.f4 c5 (obligat), albul continuă cu 32.Ne1 și amenințarea 33.Nc3 riscă să devină iminentă. **30.T:g5 f4 31.e3! f:e3 32.N:e3 Th7 33.Rd3 c5 34.Nd2 Rf6 35.Nc3 Re5 36.Re3 Th8** și acum, în poziția rezultată din diagrama 76, albul nu a continuat cu 37.f4 — deoarece, după 37...e:f4+ 38.R:f4 Tf8+ 39.Re4 (39.Re3, Tf5) 39...Tf2 40.T:h5 Te2+ 41.Rf4 Tf2+ 42. Re3 T:a2, nu se vede o continuare clară de cîștig — ci a preferat o manevră de rege prin care împingerea ulterioară f3—f4 decide.

37.Re4 Cf6+ 38.Rd3 Cd7 39. f4 (decisiv) **39...Td8 40.f:e5 Cf6+** (desc.) (fără speranță este și 40...C:e5+ (desc.) 41. Re4 Cd7 42.T:h5 etc.) **41.Rc2** și negrul a cedat.

Poate că marele maestru Gheorghiu ar fi putut obține remiză dacă nu efectua greșeala 28...f5.

Se pune întrebarea de ce este necesar să avem în repertoriu variante total lipsite de contrajoc, în care singura posibilitate — încă de la mutarea a cincea — o constituie căutarea permanentă a acelei continuări care, eventual, să ne asigure remiza.

Survenită în partida Spasski—Gheorghiu (Moscova, 1971 — Memorial Alehin), poziția din diagrama 77 este un exemplu tipic în care perechea de cai și structura mai bună de pioni a negrului nu pot compensa avansul de dezvoltare și perechea de nebuni a albului. După mutările: **1.d4 Cf6 2.c4 g6 3.Cc3 Ng7 4.e4 d6 5.f3,** specifice în Indiana regelui, sis-

77

Spasski—Gheorghiu, 1971

Negrul la mutare

temul Sämisch, negrul a continuat cu **5...c5** în speranţa că schimbul damelor i-ar uşura sarcina de egalare a jocului, dar fără şansa de a obţine mai mult decît remiză.

6.d:c5 d:c5 7.D:d8+ R:d8 8. Ne3 Cfd7 9.0—0—0 b6 10.f4! Deşi este clar că negrul va dezvolta nebunul la b7, Spasski preferă o evoluţie naturală de forţe, cu mai mult dinamism, în locul menţinerii unei catene intacte (e4, f3, g2) care ar fi dus la un joc poziţional încîlcit. **10...N:c3!** Deoarece cîmpul d4 nu poate fi ocupat de o piesă neagră, schimbul este justificat. **11.b:c3 Nb7 12. Cf3 Re8** (12...N:e4? 13.Cg5) **13. e5! N:f3** (la 13...Cc6 14.Cg5 şi ameninţarea e5—e6 devine foarte puternică) **14.g:f3.** Astfel s-a ajuns la poziţia din diagrama 77, în care negrul nu are nici o posibilitate de a limita acţiunea perechii de nebuni, iar caii nu au puncte de sprijin în centru. **14...f5 15. e:f6 e.p.!** O continuare justă, prin care se asigură raza de acţiune a nebunului de cîmpuri albe. Pentru negru ar fi fost mai comod 15.h4 h5! 16. Tg1 Tg8 17.Nh3 e6 18.Td6 Re7 19.Tgd1 Ca6, apărarea fiind asigurată. **15...C:f6 16.f5!** (consecvent ideii de a deschide jocul) **16...Cc6!** Momentul cel mai dificil al partidei! După 16... g:f5 poate urma 17.Tg1 Rf7 (17...Tg8 18.T:g8 C:g8 19.f4 Cc6 — sau 19...Cf6 20.Ng2 Ce4 21. Td5! e6 22.N:e4 f:e4 23.Th5 urmat de 24.T:h7, cu un pion liber îndepărtat — revenind la 20.Ng2 Tc8 21.Nd5 Cf6 22. Ne6 cu recîştigarea pionului, într-un final avantajos) 18.Nh6 Tg8 (18...Ch5 şi 19.Ne2 sau Ng2) 19.T:g8 C:g8 20.Td8 C:h6 21.f4, şi ameninţarea 22.Ng2 decide.

17.f:g6 h:g6 18.Ng5 Rf7 19. h4 Tad8 20.Te1 Td6 21.Th2 Ch7 22.Nd2 Cf6 23.Rc2 Te6 24.T:e6 R:e6 25.Nd3 Rf7 26.Nf4 (diagrama 78).

78

Spasski—Gheorghiu, 1971

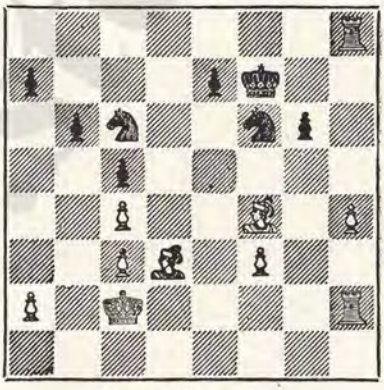

Negrul la mutare

Negrul s-a apărat excepţional. Turnul alb trebuie să protejeze pionul h4; la 26.Ng5 poate urma Ch7, ca la mutarea 21. **26...Ch5.** După aceasta nu mai este posibilă alungarea nebunului din g5. Se putea juca la iniţiativă cu 26...e5! şi dacă 27.Ng5 Ch7 28.Tg2 C:g5 29.T:g5 Th6 30.Ne4 Ce7 31. T:e5 T:h4, cu remiză, sau 28.

Nd2 Cf6. Echilibrul este asigurat deoarece relația T la h2, apărînd pionul din h4, și T la h8 care atacă acest pion nu poate fi modificată decît cu simplificări care duc la remiză. **27.Ng5 Cg3 28.Th3 Ch5 29.f4 Cf6 30.Tg3.** Acum turnul nu mai trebuie să apere la h4 și se amenință 31.N:f6, urmat de N sau T:g6 cu șah. De aceea, negrul a jucat **30...Tg8 31.f5!** Cu aceasta albul își formează un pion marginal periculos și specific acestui gen de finaluri. **31...Ce5 32.f:g6+ C:g6 33.Te3 Cf8!** Negrul duce lipsă de mutări. La 33...Th8? 34. N:g6+ urmat de 35.T:e7, idem la 33...Ch7. Principala amenințare a albului este însă 34.Nf5 urmat de 35.Ne6.

34.Nf5 e6 35.Nh3 Tg6 36.a4 C6h7 37.Nf4 Tf6 și, în poziția din diagrama 79, negrul a pierdut prin depășirea timpului de gîndire. Poziția sa este greu de

79

Spasski—Gheorghiu, 1971

Albul la mutare

apărat, însă departe de a fi pierdută. Spre exemplu: 38. Nb8 a5 39.Nc7 Cd7 40.Nd8 Tf2+ 41.Rd3 Chf8 42.h5 și pionul „h" destramă în cele din urmă posibilitățile de apărare ale negrului; sau 40...Th6 41. Ng4 Re8! 42.Ng5 C:g5 43.h:g5 Th2+ 44.Rb3 e5! (44...Tg2 45. T:e6+ Rd8 46.Te4 Ce5! 47. T:e5 T:g4 și pionul în plus nu se poate valorifica) 45.N:d7+ R:d7 46.T:e5 Tg2, cu egalitate.

După 40...Th6, albul poate continua însă cu 41.Nc7 și nu este bine 41...T:h4, din cauza 42.N:e6+ sau 41...Tf6 42.h5 Chf8 43.Tf3, urmat de schimbul turnurilor și aducerea regelui alb în mod decisiv spre centru și pe flancul pionului marginal.

Se pare că meciul pierdut la Fischer nu a avut efecte negative asupra forței de creație în jocul lui Spasski. Cele două exemple care urmează demonstrează că fostul campion mondial de șah rezolvă pe căi foarte simple problema deschiderilor și realizează victorii de pură tehnică de final atunci cînd adversarii îi prilejuiesc asemenea ocazii. Este de presupus chiar o influență determinată de analizele efectuate asupra jocului lui Fischer, care, de asemenea, nu evită în mod deosebit simplificările ce pot surveni în deschideri, mulțumindu-se cu avantaje minime, pe care le duce pînă la victorie cu înaltă precizie tehnică.

... mai mult deschidere decît final ...

În partida Spasski—Pribyl jucată la turneul internațional de la Tallin din anul 1973, în „Apărarea siciliană", varianta Rubinstein, după mutările: **1. e4 c5 2.Cf3 Cf6 3.Cc3 Cc6 4.d4 d5,** albul a continuat dezvoltarea prin cele mai simple mutări: **5.e:d5 C:d5 6.C:d5 D:d5 7.Ne3 e:d4 8.C:d4 Da5+ 9.c3 C:d4.** Acest schimb este prematur și oferă albului posibilități imediate în centru, în timp ce continuarea care dă șanse de egalare negrului este 9...Nd7, așa cum s-a demonstrat într-o partidă Stoica—Rădulescu (București. 1972). A survenit poziția din diagrama 80, în care Spasski și-a surprins adversarul cu mutarea intermediară: **10.b4!** după care este foarte greu de găsit o mutare

80
Spasski—Pribyl, 1973

Albul la mutare

81
Spasski—Pribyl, 1973

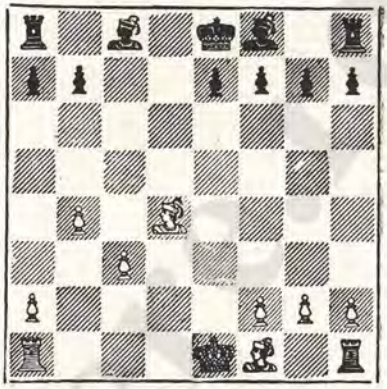

Cum continuăm la negru?

satisfăcătoare pentru negru. Schimbul damelor pare obligat. După **10...De5 11.D:d4 D:d4 12.N:d4,** poziția de final prezentată în diagrama 81 este în favoarea albului.

După părerea fostului campion mondial Mihail Tal, negrul ar trebui să continuie 12... Nd7 urmat de 13...Tg8, 14...g6 (sau g5) și 15...Ng7 pentru a neutraliza puternicul nebun din d4 care acționează pe ambele flancuri.

Adversarul său, căutînd o dezvoltare centrală, nu a avut un plan just și poziția s-a prăbușit repede în fața pieselor albului, a căror dezvoltare era superioară.

12...f6? 13.f4 e6 14.g3! Nd6. Cel mai mic rău ar fi fost 14... Nd7 15.Ng2 Nc6 16.N:c6+ b:c6 17.0—0—0. Dar și așa finalul nu s-ar fi putut susține multă

vreme din cauza slăbiciunilor de pe flancul damei (a7 și c6) și a rămînerii în urmă sub aspectul dezvoltării. **15.0—0—0 Re7 16 Ng2.** Negrul se află într-o poziție imposibil de apărat pentru că nu poate interveni cu turnurile în acest scop. La 16...Tb8, nu urmează 17.N:a7 Ta8 18.Nd4 T:a2, ci, simplu, 17.The1 b6 18.Nd5, iar amenințarea 19.N:e6, urmată de 20. f4—f5, decide partida. Se pare că negrul a înțeles că încercările normale duc la pierdere și a continuat cu mutări „disperate" care au dus la același rezultat: **16...a5 17.b5 a4 18.c4 e5?! 19.f:e5 f:e5 20.The1 Ng4 21.N:e5 N:d1 22.N:g7+** (desc.) **Rd7 23.T:d1,** mult mai puternic decît 23.N:h8. Acum negrul nu poate împiedica pierderi suplimentare de material și cedează.

Într-un articol publicat în revista **Jocul de șah** nr. 12/1973 (Riga) privind turneul de la Tallin din anul 1973, fostul campion mondial de șah Mihail Tal arată că Boris Spasski s-a refăcut complet după insuccesul din meciul cu Fischer de la Reykjavik din anul 1972, la acest turneu fiindu-i acordat un premiu special pentru superioritatea tehnicii sale de joc.

... din deschidere într-un final fără speranțe ...

În deschidere, evitarea variantelor cardinale și efectuarea unor simplificări premature pot duce la rezultate dezastruoase, mai cu seamă pentru jucătorul care conduce piesele negre. Un exemplu concludent de cum nu trebuie jucat la negru, mai ales cînd avem în față un adversar cu o forță excepțională de joc ne-a fost oferit de partida Spasski—Gheorghiu, în meciul pe echipe reprezentative din campionatul european, care a avut loc la Bath (Anglia), în anul 1973. În scopul, mai puțin sportiv, de a obține egalitate cu piesele negre, este mai indicată Partida rusă sau chiar Partida spaniolă, dar nicidecum „Apărarea siciliană".

După mutările: **1.e4 c5 2.Cf3 Cc6 3.d4 c:d4 4.C:d4 Cf6 5.Cc3 e5 6.Cdb5 h6 7.Cd6+ N:d6** — așa cum relatează revista de șah 64 nr. 28/1973 — negrul a propus remiză (!), dar Spasski a refuzat. Jocul de șah rămîne un joc individual, chiar atunci cînd lupta se dă pe echipe iar Spasski, care, la rîndul său, juca „pentru echipă", la masa I, în calitatea sa de fost campion mondial, nu ar fi putut accepta o astfel de propunere.

8.D:d6 De7 9.Cb5 D:d6 10. C:d6+ Re7 11.Cf5+ Rf8. A survenit poziția din diagrama 82. Se pare că negrul are șanse de egalare, deoarece dispune de mutarea d7—d5, iar pionul e4 este atacat. Spasski speculează, însă, slăbiciunea cîmpurilor negre și, lăsînd pionul e4 în priză, continuă cu **12.b3!**

82

Spasski—Gheorghiu, 1973

Albul la mutare

83

Spasski—Gheorghiu, 1973

Albul la mutare

Negrul nu prea are de ales: la 12...C:e4 urmează 13.Na3+ d6 (13...Rg8 14.f3 Cf6 — sau 14...Cc3 15.Nc4 Cd8 16.Rd2 b5 17.Nd3 b4 18.N:b4 Cd5 19.Ne4 Tb8 20.Na3, cu avantaj pentru alb — 15.Cd6 Cd8 16.0—0—0 şi negrul este supus la o presiune considerabilă) 14.C:d6 C:d6 15.N:d6 Rg8 16.Nc4, urmat de 0—0—0, de asemenea cu avantaj pentru alb.

De aceea, cea mai promiţătoare variantă este: **12...d5 13. Na3+ Rg8 14.e:d5! C:d5 15. Cd6 Tb8 16.Nc4 Ne6 17.0—0—0 Cf4.** Nici o altă mutare nu duce la variante satisfăcătoare. După 17...Cc7 18.N:e6 C:e6 19.The1 f6 20.g3, ameninţarea 21.f4 poate avea un efect decisiv deoarece la 20...g5 urmează 21. Cf5. De remarcat faptul că negrul nu poate lua măsuri de neutralizare a acţiunii turnurilor albe care domină coloanele centrale.

18.g3! N:c4 19.C:c4 Ce2+ 20.Rb2! b5. A rezultat poziţia din diagrama 83, în care negrul nu poate echilibra dispozitivul de forţe al albului din cauză că, deşi partida a ajuns la a douăzecea mutare, practic, joacă cu un turn mai puţin. Mutarea albului **21.The1** nu mai prezintă nimic excepţional şi se înscrie în regula generală a strategiei elementare. Dacă se joacă (cel puţin temporar, cu un turn în plus), în spaţiul în care sînt angajate forţele efective de luptă, această mutare devine decisivă. **21...b:c4 22. T:e2** (cu cît materialul se simplifică, cu atît se evidenţiază superioritatea forţelor albe) **22...f6.** Se poate constata că negrul este silit să efectueze această mutare de consolidare

a lanțului de pioni, deoarece, la continuarea accelerată 22... c:b3 23.c:b3 Rh7, albul poate răspunde cu 24.Nd6 și nu este satisfăcătoare mutarea 24... Tbe8, din cauza Tdc1, care determină căderea pionului central (e5).

23.Te4 c:b3 24.c:b3! O mutare ce se încadrează în tehnica mai fină a finalurilor de acest gen. Principala slăbiciune a negrului este pionul „a", la căderea căruia albul poate obține doi pioni liberi legați, ceva mai îndepărtați de coloanele centrale.

24...Rh7 25.Tc4. În ce privește realizarea avantajului dinamic pozițional, albul nu mai are probleme deosebite, atenția lui fiind concentrată în direcția găsirii unei variante cît mai cursive. Probabil că și alte variante cu unele mutări neconcludente pot duce la cîștig, ca de exemplu: 25.Tc1 Cd4 26. f4 Cf3 27.Tc3 C:h2 28.f:e5, însă negrul poate avea unele șanse de salvare.

25...Thd8 26.T:d8 C:d8. În sfîrșit, negrul, efectuînd poate cele mai bune mutări, reușește să schimbe un turn, însă albul este bine pregătit pentru finalul de formă mai simplificată ce urmează. După **27.Nc5** a survenit poziția din diagrama 84, în care negrul este nevoit să joace **27...a6** pentru că încercarea de a menține pionul la a7 (ceea ce ar fi fost mai bine din punct de vedere pozițional) eșuează în varianta 27...Tb7 28.Ta4 Cc6 29.Ta6 Tc7 30.b4 urmat de 31.a4 și 32.b5. Trist este faptul că în fața acestor variante negrul nu are nici un contrajoc pe flancul regelui, majoritatea lui de pioni avînd aspectul unor exponate fără valoare.

84
Spasski—Gheorghiu, 1973

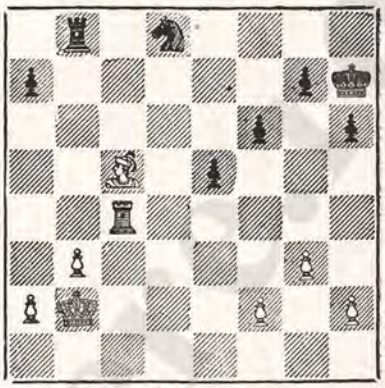

Negrul la mutare

28.Rc3 Rg6 29.a4 Rf7 30.Ne3 Re6 31.Tc7 Tb7 32.Tc8 Td7 33. Nb6 Cb7. Încercările negrului de a susține pionul din a6 nu mai pot avea o bază strategică. Acum, după **34.Ta8 Td6,** dacă albul ar greși, jucînd 35.T:a6, atunci răspunsul 35...Cc5 36. Ta5 Ce4+, urmat de 36...T:b6, ar da cîștig negrului.

Însă fostul campion mondial nu poate fi atras în asemenea variante; el a jucat corect **35. a5,** mutare care asigură înlăturarea pionului a6. **35...Tc6+ 36.Rb4 Cd6 37.T:a6.**

Partida trebuia cedată după această mutare, însă negrul și-a recunoscut înfrîngerea numai după mutările: **37...Cc8 38.Rb5 Rd5 39.Ta8 Tc3 40.Rb4 Tc2 41. Ne3.** Un final deosebit de instructiv!

Fără îndoială că Spasski va rămîne în istoria jocului de șah ca un exemplu rar în privința echilibrului său psihic. Înfrîngerea suferită în meciul pentru titlul suprem, la Fischer, în anul 1972, departe de a-l demobiliza, a avut chiar efecte pozitive asupra tehnicii jocului său, mai cu seamă în construirea pozițiilor de finaluri cu avantaje minime.

Participînd din nou la meciurile pretendenților la titlul suprem, primul obstacol a fost ușor depășit, în meciul cu marele maestru american R. Byrne, disputat la San Juan în luna ianuarie 1974.

În prima partidă, o Siciliană, varianta Scheveningen, după mutările: **1.e4 c5 2.Cf3 d6 3. d4 c:d4 4.C:d4 Cf6 5.Cc3 e6 6.g4 a6 7.g5 Cfd7 8.a4 Cc6 9. Ne3 Cde5 10.Ne2 C:d4 11.D:d4 Cc6,** adversarul său, în loc să continue consecvent cu 12.Dd2, pentru a susține atacul conceput cu mutările anterioare care îl obligau la o atitudine ofensivă în secvența f2—f4—f5, a jucat în mod surprinzător **12.Db6,** forțînd schimbul damelor, **12...D:b6 13.N:b6.** Negrul a fost nevoit să joace în continuare finalul prezentat în

85

R. Byrne—Spasski, 1974

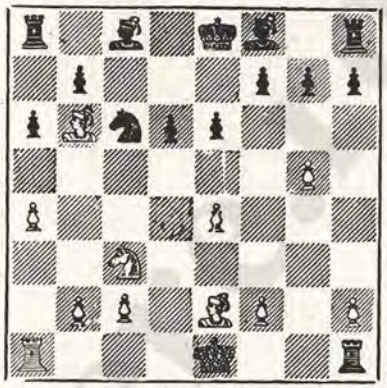

Negrul la mutare

diagrama 85. În această poziție, dezavantajul unei continuări lente, dar numai aparent mai constructive, ca 13...Nd7 14.0—0—0 Tc8, l-ar fi obligat pe negru la o defensivă de lungă durată. Aceasta, deoarece albul își poate consolida pionul din g5 cu mutarea h2—h4, iar încercarea de eliberare h7—h6 nu mai are efectele din partidă, turnurile albe fiind reciproc apărate, neexistînd necesitatea ca albul să schimbe la h6. Spasski a jucat **13...h6!!** mutare care implică sacrificiul pionului din d6, dar, pentru aceasta, negrul realizează o puternică inițiativă în final.

14.g:h6 T:h6 15.0—0—0 Nd7 16.Nc7 Tc8 17.N:d6 N:d6 18. T:d6 Re7 19.Td3. După 19.Td1, negrul poate recîștiga pionul, păstrînd inițiativa, în varianta: 19...Tch8 20.Tdg1 g6! 21.Tg2 Cd4 22.Nd1 Nc6 23.f3 (23.Rd2

86
Analiză M. R., 1974

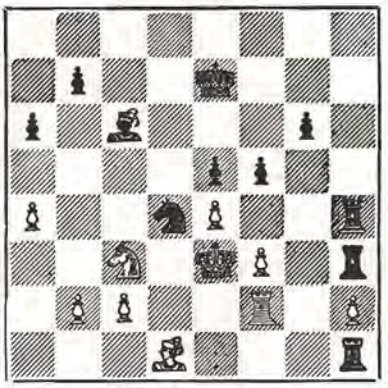

Albul la mutare

Th3 24.Ng4 T:c3 25.b:c3 N:e4! etc.) 23...Th3 24.Tf2 T8h4 25. Rd2 f5 26.Re3 e5, rezultînd astfel poziția din diagrama 86, în care amenințarea 27...f:e4 îl obligă, practic, pe alb la 28. e:f5, însă, după 26...g:f5, amenințarea 29...f4+ urmată de 30... C:f3 capătă aspecte decisive.

19...Tch8 20.h3 g5 21.Thd1 Ce5 22.Tg3 f6 23.Nf1. Albul folosește nebunul exclusiv pentru o apărare strictă, aceasta însă din motive de combativitate, deoarece o variantă ca 23. Ng4 f5 24.e:f5 e:f5 25.T:d7+ C:d7 26.N:f5 ar fi asigurat numai remiza.

23...Th4 24.Rd2, cu scopul de a aduce regele la e3 și a apăra pionii din e4 și f2. În nr. 3/1974 al revistei **64**, A. Kotov aprecia că albul putea juca mai constructiv: 24.b3, urmat de apărarea pionului din e4 și aducerea calului pe cîmpul d3, cu manevra Cc3—e2—c1—d3, pentru a schimba puternicul cal din e5, obținînd unele șanse de cîștig. În felul acesta negrul ar fi fost determinat să forțeze remiza în varianta plauzibilă: 24.b3 Tf4 25.Td2 Cf3 26.Te2 (26.Td1 Ce5) 26...Cd4 27.Td2 Cf3 etc. Continuarea preferată de Byrne este mai combativă.

24...Tc8 25.Re3. Dacă 25.b3, este posibil 25...Tf4 26.Re2 (26. Re1 Tf3) 26...b5 27.a:b5 a:b5, și amenințarea 28...b4 asigură recîștigarea pionului sacrificat (la e4 sau la c2), iar încercarea de a se apăra cu 28.b4 permite negrului varianta decisivă 28... Tc4 29.Tb1 Nc6 30.Ng2 f5! etc.

Negrul și-a motivat mutarea anterioară cu sacrificiul pozițional **25...T:c3+!** În ultima vreme, acest sacrificiu a devenit banal și se face de obicei în faza de deschidere, cînd regele alb se află la b1 sau la c1, existînd posibilități mai complicate de contraatac. Dar, în situația actuală, negrul trebuie să aprecieze mai clar că după **26.b:c3 N:a4 27.Tb1 Nc6 28.f3 Th8 29.Tg1** rezultă poziția din diagrama 87, în care, în schimbul calității, negrul are o poziție activă și bine susținută de lanțul de pioni, iar albul trebuie să găsească formule de activizare a turnurilor sale, pentru a contracara posibilitățile negrului de întărire a presiunii pe cîmpurile negre.

29...Rd6! pentru a pătrunde fie în centru (e5), fie pe flan-

87
R. Byrne—Spasski, 1974

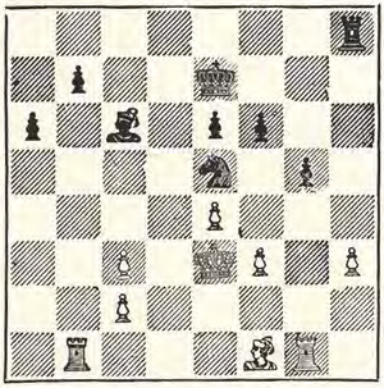

Negrul la mutare

88
R. Byrne—Spasski, 1974

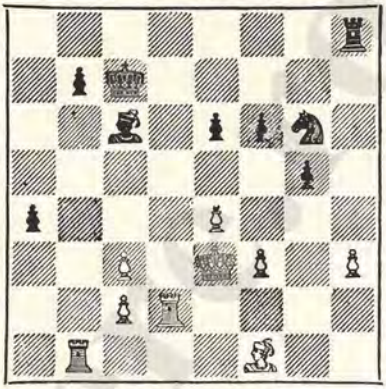

Albul la mutare

cul damei (c5), susținînd înaintarea pionului din a6.

30.Tb4 Cg6 31.Tg2 a5 32. Td2+ Rc7. Albul a manevrat foarte bine turnurile, interzicînd regelui negru să intervină cu 32...Re5?, după care 33.Tc4, cu amenințarea 34.Tc5+ etc. sau 32...Rc5 33.Tc4+ Rb6 34. Td6 și inițiativa revine albului. **33.Tb1 a4** și a rezultat poziția din diagrama 88, în care albul a continuat cu **34.c4?** Kotov apreciază că albul ar fi avut șanse mai bune dacă ar fi continuat 34.Nc4 Cf4 35.Th2 e5 36.Nb5! urmat de 37.N:c6 R:c6 38.Tb4 b5 39.c4, sau 38...Ta8 39.Thh1. În mod concret, varianta se poate prezenta astfel: 36.Nb5 N:b5 37.T:b5 Ta8 38. Thh1 (sau 38.Tbb1 a3 39.Ta1 Rc6 40.Ta2 Rc5 41.Rd2 b5 42. h4 Th8 43.T:a3 g:h4 și albul trebuie să lupte pentru remiză)

89
Aspecte analitice M. R., 1974

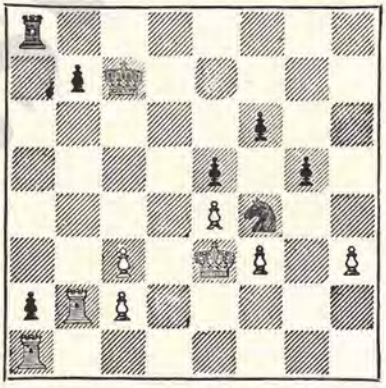

Negrul la mutare. Remiză

38...a3 39.Ta1 a2 40.Tbb2 și, în poziția din diagrama 89, negrul are remiza asigurată cu 40... Th8, deoarece, la 41.Tb:a2, T:h3, se amenință 42...g4, sau 42...Th2, urmat de 43...Te2+ ceea ce obligă regele alb să părăsească cîmpul e3, după care

orizontala a treia rămîne la discreția negrului.

34...Ce5 35.Tf2 Rd6 36.f4. După această înaintare se simplifică prea mult material, finalul evoluînd spre remiză. Kotov apreciază că este mai bine 36.Rd4, urmat de 37. c4—c5, însă, după 36...Cd7, nu se mai întrevede nici un contrajoc (M. R.) **36...g:f4 37.T:f4 Rc5! 38.T:f6.** La 38.h4 poate urma 38...C:c4+ 39.N:c4 e5! 40.T:f6 R:c4, cu egalitate. **38... C:c4+ 39.N:c4 T:h3+ 40.Rf4 R:c4 41.T:e6 Rc3 42.Tb6!** (asigurător pentru remiză) **42...R:c2 43.Te:c6+ b:c6 44.T:c6+** și remiza nu a mai putut fi evitată.

... prea mulți pioni pe cîmpuri negre ...

Cîștigînd în a șasea și ultima partidă finalul prezentat în diagrama 90, Spasski l-a surclasat pe adversarul său Byrne în meciul de selecție de la San Juan din luna ianuarie 1974, cu scorul de $4^1/_2$ la $1^1/_2$. Unicul dezavantaj al negrului, pioni blocați pe cîmpuri negre, aparent fără posibilități de pătrundere a regelui alb, pare să fie insuficient pentru victoria albului.

Negrul poate obține remiza în formula de apărare ermetică, plasînd nebunul la c7 (via d8), avînd permanent la dispoziție mutările de nebun la b8, c7, d8, pionul din g6 la g5

90

Spasski—R. Byrne, 1974

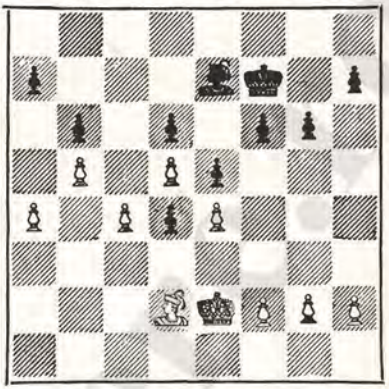

Negrul la mutare

și regele instalat pe cîmpul g6. În partidă s-a jucat, însă, **1... f5,** ceea ce a permis albului să realizeze o structură mai evolutivă cu răspunsul **2.e:f5 g:f5 3. Rd3 Nf6 4.f3 h5.** Ultima mutare a negrului a fost efectuată cu scopul de a preîntîmpina formarea unui pion pe coloana „g" și, în același timp, de a elibera regele negru din misiunea de apărare a acestui flanc.

5.a5 Re8 6.a6 Rd7 7.g3 Rc7 8.h3 Rd7 9.Na5. Un sacrificiu ce trebuie permanent supravegheat de negru. **9...Rc8 10.Ne1 Rd7 11.Nf2 Re8 12.Ng1.** Dacă în partida practică, continuarea nu este încă destul de clară și poziția permite, se caută păstrarea intactă a posibilităților, mai cu seamă în apropierea controlului timpului (în partidă mai erau de executat trei mutări).

91
Aspecte analitice M. R., 1974

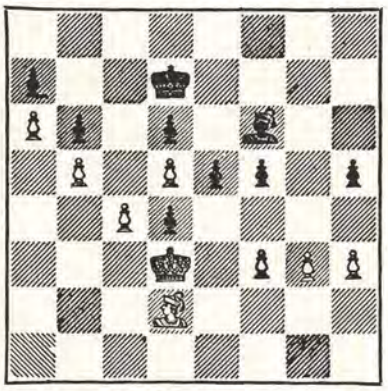

Albul la mutare

92
Aspecte analitice M. R., 1974

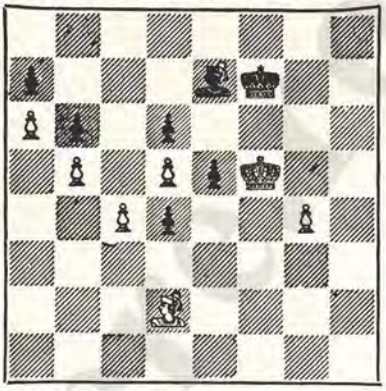

Albul cîştigă

O altă cale de cîştig deosebită faţă de strategia concepută de Spasski putea fi căutată în poziţia din diagrama 91, pe care o tratăm separat.

Dacă negrul permite albului formarea unui pion liber pe coloana „g" în varianta: 1.g4 h:g4 2.h:g4 f:g4? 3.f:g4 Re8 4. Re4 Rf7 5.Rf5 Ne7, atunci rezultă poziţia interesantă din punct de vedere analitic, din diagrama 92, în care, albul la mutare, cîştigă numai în varianta 6.Nh6! Astfel se asigură înaintarea pionului pînă la g6, fără ca acesta să poată fi blocat cu regele negru pe cîmpul g7. Acum, la 6...Nf8 urmează 7.N:f8 R:f8 8.Re4 Re7 9.g5; ameninţarea c4—c5, prin care se realizează doi pioni liberi distanţaţi, asigură victoria; la 6...Nd8 7.g5 Ne7 8.g6+ Rg8 9.c5! d:c5 10.R:e5 şi albul cîştigă.

Însă negrul nu trebuie să permită formarea pionului liber. Jucînd 2...e4+! şi după 3.f:e4 f:g4 4.Ne1 Ne5 5.Nf2 g3, remiza nu mai poate fi evitată.

Spasski, apreciind just că poziţia nebunului la d2 nu duce la cîştig, a plasat nebunul la g1. În diagrama 93, negrul, considerînd că albul poate realiza un pion liber la g4, a preferat să cedeze albului un pion central, jucînd **12...Ne7**, cu scopul disimulat de a bloca cu pionii „f" şi „h" căile de trecere a regelui alb. A urmat: **13.f4 e:f4!** necesar, deoarece, la 13... Nf6 urmează 14.f:e5 d:e5 — sau 14...N:e5 15.N:d4 cu posibilitatea 16.N:b6 etc. — 15.c5! şi albul cîştigă.

14.g:f4 Rd7 15.N:d4 Rc7 (se ameninţa 16.N:b6) **16.Nc3 Rd7 17.Nb4 Rc7.** Negrul devine

93

Spasski—R. Byrne, 1974

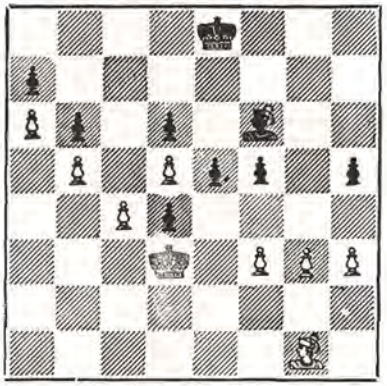

Negrul la mutare

atent, la 17...Nf6? ar fi urmat 18.c5 d:c5 19.N:c5 etc.

Finalul s-a întrerupt în poziția din diagrama 94, ultima mutare a negrului înscrisă în plic fiind Rc7.

Din analiză a rezultat că revenirea nebunului la c3, pentru a se instala la g5, duce la un final cîștigător în varianta: 18.Nc3 Rd7 19.Ng7 Rd8 20.Nh6 Rd7 21.Ng5 Nd8! (21...Rd8? 22. c5 d:c5 23.d6! N:g5 24.f:g5 și albul cîștigă finalul de pioni) 22.Rf3 h4! (obligat) 23.Re3 Ne7 24.Rd4 Nd8. A survenit poziția din diagrama 95, în care albul

94

Spasski—R. Byrne, 1974

Albul cîștigă

95

Analiză M. R., 1974

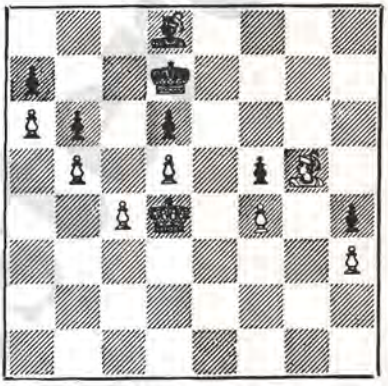

Albul cîștigă

poate forța cîștigul cu 25.c5!! în două variante: a) 25...d:c5+ 26.Re5 Nc7+ 27.R:f5 etc.; b) 25...b:c5+ 26.Rc4, și se amenință atît 27.N:h4 N:h4 28.b6!, cît și 27.N:d8 R:d8 28.b6, albul transformînd în ambele cazuri.

18.Re3 Nf6 19.Rf3 h4. Deși se plasează încă un pion pe cîmp negru, mai devreme sau mai tîrziu, această mutare este necesară pentru că, în poziția cu regele alb la g3, în situația în care negrul mută nebunul la e7, albul are la dispoziție manevra Nb4—c3—g7—h6—g5

și se amenință pătrunderea regelui la h4. Dacă negrul mută regele la d7, atunci se poate juca c5 d:c5, N:c5 Nd8, Nb4 și albul devine stăpîn pe situație, deoarece nu este posibil Ne7, după schimbul acestuia cîmpul h4 rămînînd nesupravegheat (vezi demonstrația la diagrama 94).

20.Re3 Ng7 21.Rd3 Nf6 22. Nd2 Rd7 23.Ne3 Rc7 24.Nf2 și s-a ajuns în poziția din diagrama 96, în care albul cîștigă.

96

Spasski—R. Byrne, 1974

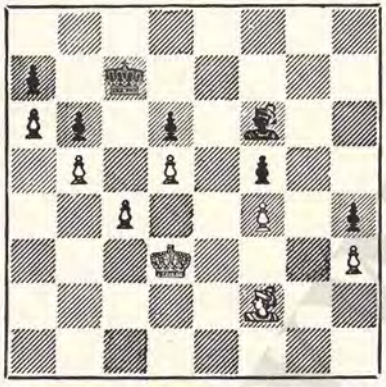

Albul cîștigă

negrul aflîndu-se în zugzwang, deoarece, dacă nu menține ferm regele la c7, va pierde ca în partidă, iar la deplasarea nebunului la e7 sau la d8, albul intervine cu manevra Nf2—d4—g7—h6—g5, cîștigînd ca în analiza din diagrama 95.

Byrne a preferat să piardă cu **24...Rc8**, permițîndu-i lui Spasski să cîștige spectaculos cu **25.c5! d:c5.** După 25...b:c5 urmează 26.Ne1 Rc7 27.Na5+ Rc8 28.Rc4. Acum nu folosește 28...Nd4, din cauza 29.Nd8 Nf2 (sau 29...Ne3 30.N:h4 N:f4 31. Nf6 etc.) 30.Ne7 Rc7 31.N:d6+ și albul nu mai are probleme.

26.d6! Aceasta este adevărata „poantă" a sacrificiului. Se interzice accesul regelui negru la c7 și se pregătește regelui alb culoarul alb c4—d5—e6, ceea ce-l obligă pe negru la varianta din partidă. **26...Rd7 27.N:c5 Nd8 28.Nb4 Re6 29. Rc4 Nf6 30.Nc5** (permanenta posibilitate de a sacrifica nebunul pentru pionul din b6 permite albului să o folosească ca bază de manevră pentru a ataca pionul din a7 din cîmpul b8. Tot atît de bine ar fi fost 30.Na5 Nd8 31.Nc3, reintrîndu-se în varianta din partidă).

30...Nd8 31.Nd4 și regele negru este obligat să mute. **31... R:d6 32.Ne5+ Re6 33.Nb8 Rd7 34.Rd5** și negrul cedează.

ROBERT FISCHER

CAMPION
MONDIAL
DE ŞAH

1 septembrie 1972 —
3 aprilie 1975

Rezultatul meciului dintre echipa reprezentativă a U.R.S.S. şi restul lumii, din anul 1968, a demonstrat că marii maeştri sovietici pot face faţă cu succes oricărei echipe naţionale sau combinate.

Nu se mai poate însă afirma acelaşi lucru despre meciurile individuale. Astfel, în perioada anilor 1952—1972, printre marii maeştri din alte ţări au apărut personalităţi de o forţă considerabilă, comparabilă cu aceea a performerilor sovietici, dintre care s-au selecţionat, în perioada arătată, cinci campioni mondiali.

Un strălucit exemplu, cu o evoluţie fără precedent în istoria şahului, este al unsprezecelea campion mondial de şah, Robert Fischer. S-a născut la 9 martie 1943. Atras de jocul de şah încă din copilărie, el şi-a propus să devină cel mai puternic şahist din lume, astfel că şi-a consacrat majoritatea timpului studierii jocului de şah, renunţînd la studii speciale de altă natură. Pasiunea pentru acest sport al minţii, însoţită de o mare ambiţie şi combativitate, controlate însă de luciditatea specifică marilor creatori — la care se adaugă forţa sa excepţională de muncă,

capacitatea de selecţie a materialului documentar şahist, inovaţiile aduse în deschideri, în interpretarea jocului de mijloc, ca şi însuşirea rapidă a tehnicii finalurilor complexe — au înmănuncheat un ansamblu de factori care l-au situat în scurtă vreme pe culmile marilor performanţe.

La vîrsta de cincisprezece ani devine mare maestru internaţional şi este solicitat de pretutindeni să participe la diferite turnee internaţionale de mare amploare. A fost de opt ori campion al S.U.A., competiţie la care în ultimii ani nu a mai participat, deoarece o considera minoră faţă de dorinţa sa de a se evidenţia pe plan mondial.

În anul 1962 a cîştigat în mod strălucit turneul interzonal de la Stockholm, cu $17^1/_2$ puncte, clasîndu-se cu două puncte şi jumătate înaintea următorilor doi concurenţi aflaţi la egalitate (marele maestru E. Gheller şi fostul campion mondial de şah T. Petrosian — cu cîte 15 puncte — urmaţi de V. Korcinoi, S. Gligorici, L. Stein şi L. Portisch).

Cei mai mulţi amatori de şah au considerat acest rezultat concludent pentru a putea afirma că R. Fischer este, fără îndoială, cel mai puternic jucător de şah din lume.

Însă regulamentul Federaţiei internaţioanle de şah prevedea o participare comună a celor selecţionaţi la turneul interzonal. După numai cîteva luni a urmat turneul candidaţilor, Curaçao, mai-iunie 1962, la care alături de Fischer, au participat şi cinci jucători sovietici. Competiţia s-a încheiat cu victoria marelui maestru T. Petrosian care, dealtfel, a devenit şi campion mondial de şah în anul următor, cîştigînd meciul direct cu deţinătorul titlului din acea vreme, M. Botvinnik.

Acest rezultat nu a influenţat negativ ascensiunea tînărului Bobby Fischer (19 ani) şi nici nu a infirmat superioritatea sa, deşi, în competiţia de la Curaçao, s-a clasat pe locul patru, fiind nevoit să lupte încă zece ani pentru a corespunde aşteptărilor amatorilor de şah. În acest timp, Federaţia internaţională de şah a modificat sistemul competiţional pentru alegerea şalangerului la titlul suprem, în sensul că, în loc de participarea comună a pretendenţilor la titlu în acelaşi turneu (formula de la Curaçao), a stabilit un sistem de selecţie prin meciuri directe de cîte zece partide, eliminînd astfel elementele de incertitudine asupra forţei de joc a pretendentului. Rezultatul ultimului meci de 12 partide şi, respectiv, al treilea din meciurile de selecţionare decid asupra dreptului de a fi şalanger la titlul de campion mondial.

Robert Fischer a reuşit să străbată această cale cu rezultate excepţionale: locul I la turneul interzonal de la Palma de Mallorca, 1970, cu un avans de trei puncte şi jumătate faţă de al doilea clasat. În cursul anului 1971, el a cîştigat şi meciurile eliminatorii la scoruri nemaiatinse în istoria jocului de şah: 6—0 cu M. Taimanov (Vancouver, mai 1971); 6—0 cu B. Larsen (Denver, iulie 1971); $6^1/_2$—$2^1/_2$ cu fostul campion mondial T. Petrosian (Buenos Aires, octombrie 1971), devenind astfel şalanger la titlul de campion mondial.

Rezultatul obţinut în meciul cu T. Petrosian a confirmat încă o dată forţa sa de joc, adăugîndu-se, consecvent, scorului de 3—1 realizat la acelaşi adversar, în meciul U.R.S.S.—restul lumii, din anul 1968.

Mai rămăsese de depăşit şi ultimul obstacol: meciul cu deţinătorul titlului, Boris Spasski.

Acesta a avut loc în lunile iulie—august 1972, în capitala Islandei, Reykjavik.

După un start negativ (a pierdut prima partidă, iar la a doua nu s-a prezentat, nefiind mulţumit de condiţiile organizatorice), a continuat meciul, handicapat de cele două puncte avans ale unui adversar pe care nu izbutise încă să-l învingă vreodată. Egalarea a survenit însă după numai cinci runde. În continuare a preluat conducerea, astfel că după zece partide scorul era de $6^1/_2$ la $3^1/_2$. În final, după ce a mai pierdut o singură partidă, Fischer a încheiat meciul cu victoria concludentă $12^1/_2$—$8^1/_2$, devenind oficial al unsprezecelea campion mondial de şah, la 1 septembrie 1972.

În privinţa profilului personalităţii lui Robert Fischer ni se pare concludentă prezentarea făcută de marele maestru american Larry Evans, într-un articol publicat curînd după meciul de la Reykjavik: „Un maestru de şah trebuie să aibă curaj şi instincte de luptător nemilos, precum şi rezistenţă fizică. O rundă normală din cadrul unui turneu durează de obicei circa cinci ore; experienţe biocinetice au dovedit că ea reprezintă o solicitare fizică la fel de mare ca aceea din cadrul unui meci de fotbal sau de box. Şahul este un mod de viaţă, o lume închisă în şaizeci şi patru de pătrăţele, o fascinaţie ireală. Jocul ucide plictiseala şi înviorează spiritul. Trebuie să gîndeşti tot timpul. Îţi dai seama că trăieşti. Eşti mereu solicitat, provocat, ameninţat. Pentru toate acestea nu există nici un scop social, ci doar misiunea să creezi o oază de frumuseţe într-o lume zgomotoasă.

Bobby e conştient de toate acestea, dar, pe de altă parte, el are spiritul învingătorului şi ştie că îndurarea sau mila nu-ţi aduc cîştig de puncte...“ Fiind întrebat care-i cea mai

mare plăcere oferită de jocul de șah, Bobby a fost de o sinceritate brutală: „Să zdrobesc eul adversarului". Apoi a izbucnit ca un adolescent oarecare: „Îmi place să-i văd tremurînd de spaimă".

„... Bobby rămîne cel mai individualist, intransigent, necomunicativ, neprietenos, solitar, închis și independent șahist de frunte al tuturor timpurilor, cel mai însingurat campion de șah din lumea întreagă".

În afară de deschideri și jocul de mijloc, una dintre cele mai puternice arme ale jocului său este erudiția și virtuozitatea cu care conduce faza finală a partidei, chiar dacă pozițiile prezintă elemente extrem de simple și ar putea fi apreciate de experți ca remize plate și lipsite de orice element care să justifice continuarea jocului.

Acest campion mondial nu se teme de simplificări, ci, dimpotrivă, se angajează în finaluri în care urmărește cu perseverență un avantaj minimal, elaborează o strategie precisă în vederea realizării scopului propus și conduce partida cu o tehnică impecabilă pînă la obținerea victoriei.

... pare simplu cînd calul este bine dresat !

Diagrama 97 ilustrează o poziție survenită în campionatul S.U.A., care are ca temă „cal

97
Saidy—Fischer, 1964

Negrul la mutare

și pioni contra nebun și pioni". Avantajul minimal al negrului constă în prezența pionilor d5 și d4, care blochează căile de acces ale nebunului și de pătrundere a regelui alb, reprezentînd în același timp și baza strategică de instalare a calului la c4 sau e4. Fără cei doi pioni centrali, tema ar fi inversată și poziția ar fi în avantajul albului, nebunul putîndu-și manifesta forța pe ambele flancuri.

Să urmărim mersul partidei: **1.Rf1 Cf8 2.Re2 Ce6 3.Rd3.** Cu aceasta, primul scop s-a realizat: calul atacă pionul d4 și regele este angajat în apărarea lui. **3...h5!** (o profundă înțelegere a evoluției poziției: drum deschis regelui spre cîmpul f5) **4.Ne3 Rh7 5.f3 Rg6 6.a4** (mutarea 6.g4, prin care s-ar fi împiedicat accesul regelui negru la f5, nu corespunde deoarece poate urma: 6...h:g4 7.f:g4

f5 8.g:f5 R:f5 iar amenințarea 9...Rg4 obligă pe alb la 10.h3, după care 10...Cf4+ cîștigă, iar la 8.h3, f4 cu avantaj) **6...Rf5 7.Re2 g5 8.Rf2** (următoarele nouă mutări ale negrului par lipsite de un scop clar; de fapt, negrul încearcă să deruteze adversarul mai înainte ca amenințările pe flancul regelui să prindă contur) **8...Cd8 9.Nd2 Rg6 10.Re3 Ce6 11.Rd3 Rf5 12. Ne3 f6 13.Re2 Rg6 14.Rd3 f5 15.Re2 f4 16.Nf2 Cg7 17.h3 Cf5 18.Rd3.** În aparență simplă, poziția rezultată este greu de apărat. Albul este lipsit de spațiu și, după schimbul a doi pioni, negrul are posibilitatea de a pătrunde cu regele. **18...g4!** (diagrama 98). Cu aceasta se amenință 19...Rg5 și 20...Ch4, schimbul pionilor fiind astfel forțat. **19.h:g4 h:g4 20.f:g4 Ch6 21.Ne1.** Albul intră într-o pa-

98

Saidy—Fischer, 1964

Negrul la mutare

99

Aspecte analitice M. R., 1973

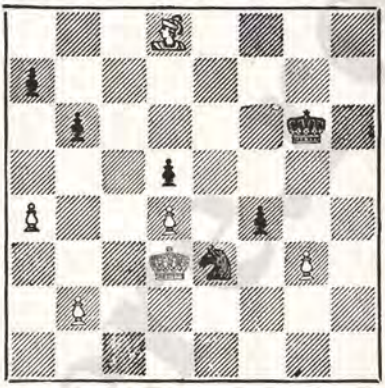

Negrul la mutare. Remiză

sivitate totală. Mai promițătoare era continuarea: 21.Nh4 C:g4 22.Nd8; dacă 22...Ce3, atunci albul obține remiza jucînd 23.g3! (diagrama 99).

a) 23...Cc4 24.g:f4 C:b2+ 25. Rc2 C:a4 26.Rb3 b5 27.Rb4 **a6** 28.Ra5 Cc3 (28...Cb2 29.R:a6 b4 30.Rb5 Cd3 31.Ra4 Rf5 32. Ne7 R:f4 33.N:b4 C:b4 34.R:b4 Re3 35.Rc3 =) 29.Ne7! Ca2 (29...Rf5 30.R:a6 R:f4 31.Ra5 Re4 32.Nc5 Rd3 33.Rb4 cu egalitate) 30.R:a6 b4 31.Ra5 b3 (31...Rf5 32.N:b4 C:b4 33.R:b4 R:f4 34.Rc3 =) 32.Na3 și negrul nu poate evita pierderea pionului avansat.

b) 23...Rf5 24.Nc7! Cg2? 25. g:f4 C:f4+ 26.Re3 Ce6 27.Nb8 a6 28.Na7 b5 29.a:b5 a:b5 remiză.

Partida a continuat cu: **21... C:g4 22.Nd2 Rf5 23.Ne1 Cf6 24.Nh4 Ce4 25.Ne1 Rg4 26.Re2**

Cg3+ 27.Rd3 (după 27.Rf2 Rf5 urmează 28.Rf3 Ce4 şi nu se poate împiedica 29...Cg5+ urmat de 30...Re4, pentru că la 29.Nh4 urmează 29...Cd2+ 30. Re2 Cc4 31.b3 Ca5 32.b4 Cc6, cu pierderea unui pion) **27...Cf5 28.Nf2 Ch4 29.a5** (recunoaşterea înfrîngerii). După pătrunderea regelui, finalul rezultat este fără speranţă pentru alb. A mai urmat: **29...C:g2 30.Rc3 Rf3 31.Ng1 Re2 32.Nh2 f3 33. Ng3 Ce3** şi albul a cedat.

... acelaşi cal în cursă lungă ...

Structura de pioni din diagrama 100 — în acest gen de finaluri — este adeseori preferată de Fischer. În poziţia survenită la turneul internaţional de la Buenos Aires, 1970, adversarul său a continuat cu

100

Damianovici—Fischer, 1970

Intrare în final cu albul la mutare

1.Rf3?, permiţînd negrului să intre în finalul preferat, deoarece după **1...Dd7** este ameninţat şi pionul din h3. Albul trebuia să evite schimbul damelor şi să joace 1.De6, care i-ar fi asigurat remiza. După 1...C:d5 2.e:d5 (2.D:d5? D:d5 3.e:d5 Rf6 4.Rf3 Re7 5.Re3! sau 5. Re4 Rd6 6.h4 h5 şi respectiv 6.g4 g5 şi negrul cîştigă, — 5... Rd6 6.Re4 h6! şi mutările de pioni se termină, de asemenea, în favoarea negrului) 2...Df6 3. De8 (sau 3.Dd7+ Rh6 4.d6 f3 5.De7 şi negrul trebuie să se mulţumească cu remiză) 3...Df5 şi, practic, remiza este obligatorie pentru ambele părţi.

După schimbul damelor **2. D:d7 C:d7,** partida a continuat cu mutările simple: **3.Re3 Rf6 4.Rd3 Cb6 5.Nc6 Re7 6.h4 h6 7.Re3 Cc8 8.Rd3 Cd6 9.Re3 Rd8 10.Rd3 Rc7 11.Na4 Rb6 12.Re3 Rc5 13.Nd7.** Principala idee de cîştig constă în realizarea înaintării a5—a4; acest lucru nu este însă posibil atîta timp cît nebunul alb supraveghează diagonala a4—e8. De aceea, Fischer încearcă să-l determine pe alb să împingă pionii „g" şi „h", dar, pentru aceasta, trebuie intervenit cu regele spre celălalt flanc. **13...Rb6 14.Na4 Rc7 15.Rd3 Rd8 16.Nc6 Re7 17.Re3 Re6 18.Rf3** (albul, atent, continuă să supravegheze cîmpul b7. La 18.Na4 Cb7 urmează 19.Ne8 Rf6, apoi 20...Cc5 acţionîndu-se asupra pionului e4 şi catenei a2—b3) **18...Rf6**

19.g4? (nu era necesar; prin aceasta apare un cîmp suplimentar de acces pentru cal, la f4, sau calul poate ataca simultan doi pioni din cîmpul f6. Mai bine era 19.Rg4, menţinînd intactă formaţia g3—h4 pe cîmpuri negre) **19...g5 20.h5 Re7 21.Re3 Rd8 22.Rd3 Rc7 23. Na4 Rb6 24.Nd7 Rc5 25.Na4.** Plasat pe cîmpul d7, nebunul acţionează cel mai bine împotriva manevrelor de iniţiativă ale calului (diagrama 101).

101

Damianovici—Fischer, 1970

Manevră cîştigătoare cu negrul la mutare

La alte mutări, ca 25.Re3, poate urma 25...Cb7 26.Nc8 Cd8 27.Nd7 Rd6 şi, după mutarea nebunului, calul poate pătrunde la d4 sau f4 prin c6 sau prin e6. Sub acest aspect, ultima mutare a albului nu este de condamnat. Acum calul poate ocupa cîmpul f6. **25...Cc8 26. Ne8 Ce7 27.Re3** (la 27.Nf7, pentru a împiedica 28...Cg8, urmează 28...Cc6 şi 29...Cd4, deşi nici aşa nu se disting căi certe de cîştig) **27...Cg8 28.Nd7 Cf6 29.Nf5 Rb5.** Ideea de cîştig enunţată la mutarea a 13-a s-a realizat. Albul nu mai poate împiedica slăbirea structurii de pioni şi după **30.Rd3 a4!** a rezultat poziţia din diagrama 102. La mutarea de aşteptare 31. Re3 poate urma 31...a3 32.Rd3 Rc5 33.Re3 Ce8 34.Nd7 Cd6 35.Rd3 Cc4 36.Ne6 (36.b:c4 b3

102

Damianovici—Fischer, 1970

Albul la mutare, negrul cîştigă

şi negrul cîştigă) 36...Cb2+ şi albul nu poate evita varianta 37.Re3 Cd1+ urmat de: 38... Cc3, cu eliminarea pionului din a2. Dacă albul nu permite negrului avansarea pionului la a3, atunci varianta din partidă este obligatorie: **31.b:a4 R:a4 32.Rc4 Ra3 33.Rc5 R:a2 34.R:b4 Rb2 35.Rc5 Rc3 36.Rd6 Rd4 37. Re6 C:e4 38.Rf7 Cf2 39.Rg6 e4**

40.R:h6 e3 41.Rg7 e2 42.h6 e1D 43.h7 De7+ 44.Rg8 Ce4! şi albul a cedat.

... ce nu se ştia în anul 1916 şi erudiţia lui Fischer la 17 ani ...

Supus unui atac puternic încă din jocul de mijloc, Fischer trebuia să-şi caute problematica salvare prin simplificări şi intrarea într-un final dezavantajos, dar cu şanse reale de remiză, aşa cum reiese din poziţia din diagrama 103,

103

Taimanov—Fischer, 1960

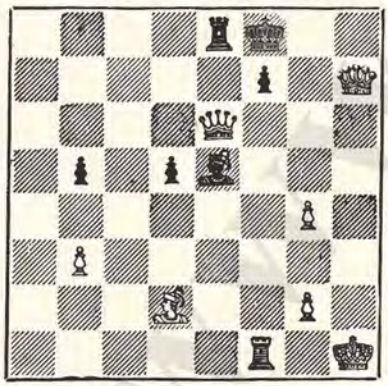

Negrul la mutare. Fuga regelui

survenită la turneul din Buenos Aires, 1960. Principala ameninţare a albului (Nb4+) a fost preîntîmpinată cu fuga regelui de sub atacul concentrat al forţelor albe: **1...Re7 2.Nb4+ Rd8 3.T:f7 Th8 4.Tf8+ T:f8 5. N:f8.** Un moment de „respiro" şi negrul contraatacă: **5...Df6** cu ameninţarea de mat la f1 şi atac asupra nebunului **6. Nc5! d4.** Fischer vrea să cîştige şi nu se mulţumeşte cu remiza ce ar fi rezultat după: 6...Df1+ 7.Ng1 Nd4 8.Dh2 Rd7 9.g3 N:g1 10.D:g1 Dh3+ etc. **7.Rg1 Df4 8.De7+ Rc8 9.Df8+ D:f8 10.N:f8 Ng3 11.Rf1 d3** şi acum, după ce izolează regele alb, trebuie să lupte pentru remiză, în poziţia din diagrama 104. **12.Nb4 Rd7 13.Ne1 Nf4 14.Nc3.** Greşit ar fi fost 14. Rf2? d2 şi negrul cîştigă. **14... Ng3 15.g5 Re6 16.g6 Re7!** Mu-

104

Taimanov—Fischer, 1960

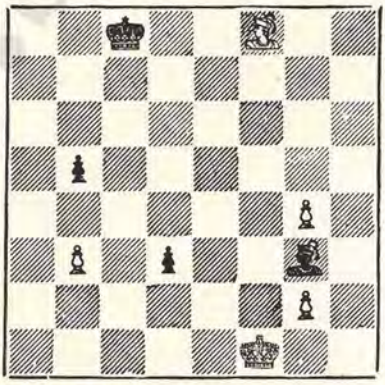

Cum eliberează albul regele său?

tarea corectă, deşi prin aceasta se eliberează regele alb. **17.Ne1 Nf4 18.Nh4+ Rf8 19.g3.** Albul reuşeşte să schimbe pionul din g6 pentru pionul din d3, după mutările: **19...Nd6 20.Rf2 Nc5+**

21.Rf3 Rg7 22.Ng5 R:g6 23. Nf4 Rh5 24.Re4 Rg4 25.R:d3 Rf3, şi acum, în poziţia din diagrama 105, se poate constata că albul nu are acces direct cu regele la pionul b5. Pentru aceasta sînt necesare manevrele care urmează: **26.**

105

Taimanov—Fischer, 1960

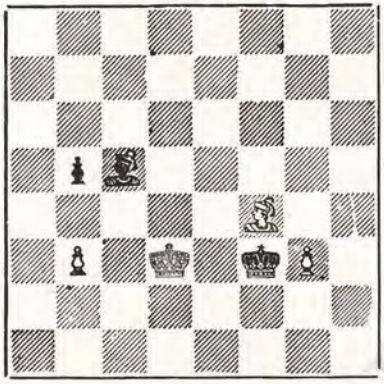

Cum atacă regele alb pionul din b5?

Nc7 Nf2 27.Nd6 Ne1 28.Rd4 Rg4 29.Rc5 b4 30.Rb5 Rf5. Acum dilema este clară: albul nu poate să înlăture pionul din b4 fără să-l cedeze pe cel din g3. **31.Rc4 Re6 32.Nc7 Rf5 33. Rd3 Rg4 34.Nd6 Nc3 35.Rc4 Ne1 36.N:b4.** În sfîrşit, această hotărîre se putea lua şi mai înainte, dar manevrele suplimentare sînt specifice jocului practic. **36...N:g3.** Principala condiţie a apărării este ca atunci cînd nebunul alb colaborează cu regele la înlăturarea pionului b4, nebunul negru să se afle la e1. **37.Nc3 Nd6 38. Rd5 Ne7 39.Nd4 Nb4 40.Rc4 Na5 41.Nc3 Nd8 42.b4.**

Pentru înţelegerea subtilităţilor din acest final trebuie să expunem mai întîi poziţia din diagrama 106, survenită la New York, 1916. În această poziţie,

106

Capablanca—Ianowski, 1916

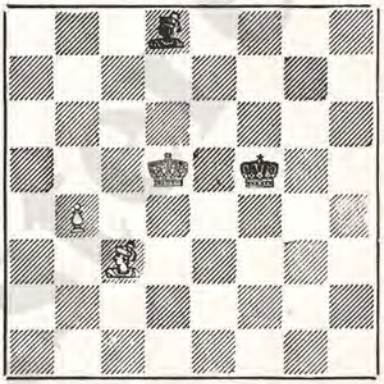

Negrul la mutare. Remiză

după întrerupere, Ianowski a cedat partida, deoarece nu a descoperit că, venind cu regele său pe la spatele regelui alb, ar fi putut obţine remiza! Dar aceasta s-a demonstrat abia după 38 ani, adică în anul 1954. Varianta „cîştigătoare" din anul 1916 se prezenta astfel: **1...Nc7 2.Nd4 Nd8 3.Nc5 Nc7 4.Nd6 Nd8 5.Rc6 Re6 6.b5 Na5 7.Nc7 Nd2 8.b6 Ne3 9.b7 Na7 10.Rb5 Rd7 11.Ra6** şi albul cîştigă.

Iată acum varianta de remiză demonstrată de Averbach: **1... Rf4! 2.Nd4** (2.Ne5+ Re3 3.b5

Rd3 4.Rc6 Rc4 şi albul nu mai poate progresa) **2...Rf3! 3.b5** (3. Nc5 Re2! 4.Rc6 Rd3! 5.Rd7 Ng5 6.b5 Rc4) **3...Re2! 4.Rc6 Rd3 5.Nb6 Ng5 6.Rb7** (6.Nc7 Ne3 7.Nd6 Rc4) **6...Rc4 7.Ra6 Rb3!! 8.Nf2 Nd8 9.Ne1 Ra4** şi regele negru ajunge la momentul oportun.

În poziţia din diagrama 107, tînărul Fischer, în vîrstă de 17 ani, demonstrînd că stăpîneşte precis tehnica acestui final, a continuat cu **42...Rf5,** avînd o mutare în plus faţă de varianta de remiză arătată şi, după **43.b5 Re4 44.Nd4 Nc7 45.Rc5 Rd3! 46.Rc6 Rc4!! 47. Nb6 Ne5 48.Na7 Nc7!**, partenerii au convenit asupra remizei. Aşadar, lecţia era bine cunoscută!

107

Taimanov—Fischer, 1960

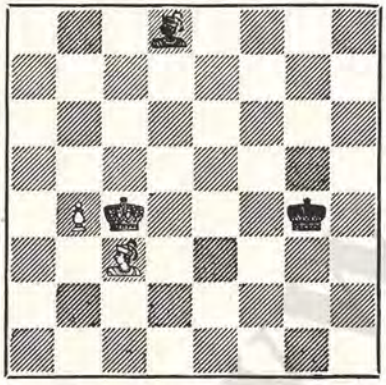

Remiză

... un rege neobosit de manevre şi ultimul pion cîştigă ...

În finalul din diagrama 108, avantajul albului este evident, dar negrul are unele compensaţii în contrajocul pe care îl poate iniţia în centru. Fischer este nevoit să accepte, în continuare, unele simplificări şi decide partida cu ultimul pion.

108

Fischer—Bisguier, 1958

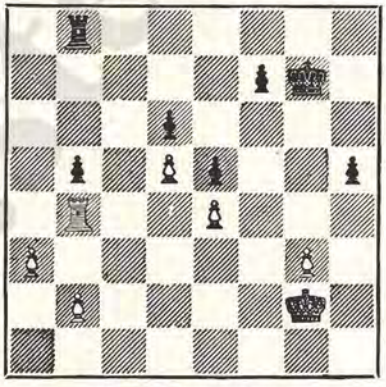

Negrul la mutare

1...f5! 2.e:f5, mai slab ar fi fost: 2.Rf3 f:e4+ 3.R:e4 Rf6 şi mutarea „cheie" 4.a4 este neutralizată de 4...Tg8. **2...Rf6 3.a4 Ta8 4.a:b5 R:f5 5.b6 e4 6. Rf2!** Aceasta este mutarea esenţială, în timp ce continuarea grăbită 6.b7? Tb8 7.Rf2 Re5 8.Tb5 Rd4 9.b3 Rd3 10.Re1 e3, sau 9.Re2 Rc4, ar da şanse mai bune negrului.

6...Re5 7.Re3 R:d5 8.T:e4. Acum se remarcă deosebirea dintre cele două continuări: pentru a avea un obiectiv, negrul trebuie să piardă un tempo important cu **8...Tb8,** deoarece înlăturarea pionului din b6 cu 8...Rc6 este mai puțin activă.

Trebuie să apreciem mutarea jucată de Bisguier drept cea mai bună pentru că neutralizează intențiile pionului „g".

11.Th2 Re5 12.Rd3! Tb3+ 13.Rc4 T:g3 14.Te2+ Rf5 15. Rd5 Td3+ 16.Rc6 și a rezultat poziția din diagrama 110, în

109

Aspecte analitice M. R., 1973

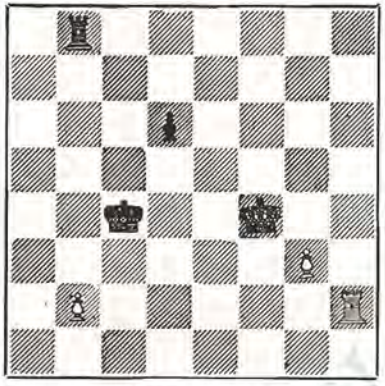

Albul cîștigă

110

Fischer—Bisguier, 1958

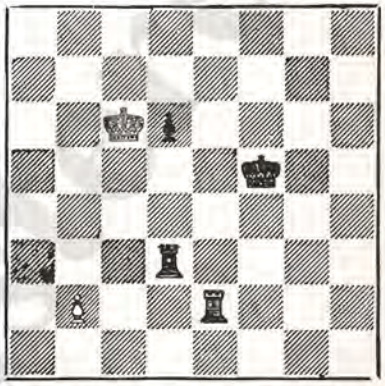

Negrul la mutare. Remiză

Albul, avînd la dispoziție atît 9.Tb4, cît și 9.Td4, rămîne, în cele din urmă, cu un pion în plus. A urmat: **9.Th4 T:b6 10. T:h5+ Re6.** Dacă 10...Rc4, 11. Th2 Tb3+ (11...d5 12.Tc2+ Rb3 13.Td2 și pionul „g" asigură victoria) 12.Rf4 Tb8 și în poziția din diagrama 109, albul cîștigă deoarece turnul apără lateral la b2 și, în același timp, susține înaintarea pionului „g" din poziția cu turnul pe g2, în timp ce pionul „d" al negrului nu poate depăși orizontala a treia.

care negrul poate obține remiza cu 16...Tb3! cunoscînd că, după 17.R:d6 Tb8, albul nu poate susține înaintarea pionului cu manevrele combinate din analizele lui Grigoriev. Astfel, după 18.Rc7 Tb3 19.Rc6 Tb8! 20.Rc5 Tc8+ 21.Rd5 Td8+ 22. Rc4 Tc8+ 23.Rd3 Td8+ 24. Rc2 Tc8+ 25.Rb1 Tb8 se poate constata că albul nu poate înainta pionul nici cel puțin pînă la b3, atunci cînd regele negru se află la f6 sau f5, în timp ce în pozițiile cu regele negru la f4 sau la f7 albul are cîștigul asigurat.

Exemplificăm cu varianta: 26.Te7 Rf6 (de asemenea, duce la remiză: 26...Rf4 27.Rc2 Tc8+ 28.Rd3 Td8+ 29.Rc4 Tc8+ 30. Rd5 Tb8 31.Te2 Rf5 și povestea se repetă) 27.Te3 Rf5 28. b3 Rf4 și turnul trebuie să părăsească coloana „e", permițînd regelui negru să se apropie de coloana de transformare.

Încercări de cîștig sînt prezentate în analiza separată din diagrama 111:

111

Analiză M. R., 1973

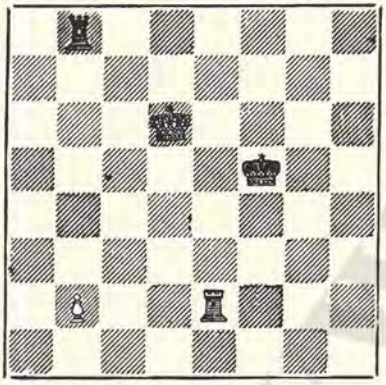

Remiză. Șanse practice de cîștig cu 1.Th2!

a) **1.Th2! Re4? 2.Rc7** și, dacă turnul se menține pe coloana „b", urmează: **2...Tb3,** apoi **3.Rc6! Tb8** (3...Rd4 4. Th4+ Re5 5.Th5+ Re6 6.Tb5 Th3 7.b4 Tb3 8.Tb8 Tc8+ 9. Rb6 Rd7 10.b5 Tb3 11.Ra7 Rc7 sau 11...Ta3+ 12.Rb7 și promovarea este asigurată în cîteva mutări, albul intrînd în poziția „Lucena", — 12.b6+ Rc6 13.Tc8+ Rd7 14.Tc1 etc.) **4.b4 Rd4** (4...Tc8+ 5.Rb7 sau 4...Tg8 5.Th6 și calea pionului este deschisă) **5.b5** etc.

În varianta subliniată, dacă negrul joacă 2...Tg8 în loc de 2...Tb3, atunci albul cîștigă cu 3.b4 Rd5 (3...Tg7+ 4.Rc6 Tg6+ 5.Rc5 Tg5+ 6.Rc4 Re5 7.Th6 Tg1 8.b5 Tc1+ 9.Rb4 Rd5 10. Ra5 etc. sau la 10...Rc5 11. Tc6+ și respectiv 10...Ta1+ 11.Rb6 ±) 4.Tc2 Tg7+ 5.Rb6 Tg6+ 6.Ra5 ±.

b) **1.Th2 Tb3? 2.Rc6 Re6** sau 2...Rg4 3.Tc2 Rf5 4.Tc5 Re6 5.Tb5 Th3 6.b4 Re7 (6...Tc3+ 7.Tc5) 7.Tb7+ Rd8 8.Tb8+ Re7 9.b5 etc. **3.Te2+ Rf5 4. Rc5** cu amenințarea 5.Rc4, urmat de 6.b4, **4...Rf6 (f4)** (4... Tb8 5.b4 etc.) **5.Rc4 Tb8 6.b4** și albul cîștigă.

c) **1.Th2 Rg5!** Aceasta este continuarea de remiză! Albul nu poate profita de faptul că negrul s-a mai îndepărtat cu o coloană, neavînd la dispoziție șahurile laterale pe coloana „h".

După seria de mutări pentru regrupare: **2.Re5 Te8+ 3.Rd4 Td8+ 4.Rc3 Tc8+ 5.Rd3 Td8+ 6.Rc2 Tc8+ 7.Rb1 Tb8 8.Tf2 Rg4** (mutarea este obligată; dacă negrul joacă: 9...Rg6, atunci: 10.Tf3 Rg5 11.Ra2! Rg4 12.Tb3 Ta8+ 13.Ta3 Tb8 14. Ta6 Rf5 15.Ra3 Re5 16.b4 Rd5 17.Ra4 Rc4 18.Tc6+, urmat de 19.b5 și albul cîștigă) **9.Tf1** și s-a ajuns în poziția din diagrama 112, în care negrul obține remiză începînd cu **9...**

112

Analiză I. Ivanko, 1955

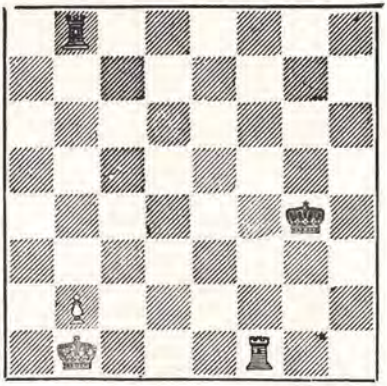

Negrul la mutare. Remiză

Rg5!, cum a demonstrat I. Ivanko în anul 1955 (în poziția originală, regele se afla la g6).

Nici una din metodele cunoscute nu reușește:

a) înaintarea maximă a regelui alb în spațiul tablei și trecerea turnului în spatele pionului: 10.Rc2 Tc8+ 11.Rd3 Tb8 12.Rc3 Tc8+ 13.Rd4 Tb8 14. Tb1 Rf6 15.b4 Re6 16.Rc5 Rd7 17.Th1 Tc8+ 18.Rd5 Tc2 =.

b) plasarea turnului la f2 și trecerea regelui alb la c7; în acel moment negrul joacă Tb3 și dacă albul se apropie cu Rc6, atunci negrul revine cu Tb8 și, în continuare, la Rc5, reluînd seria de șahuri.

c) și nici varianta arătată la comentariul anterior de la mutarea a 8-a, pentru că acum, la 10.Tf3, negrul are la dispoziție imediat 10...Rg4! 11.Tf6 Rg5 12.Ta6 Rf5 13.Ra2 Re5 14. Ra3 Rd5 15.b4 Rc4 16.Tc6+ Rb5 și remiză.

Este greu de presupus că partenerul lui Fischer nu cunoștea tehnica de remiză în finalul ce ar fi rezultat după cedarea pionului d6. În partida practică, existența acestui pion l-a determinat pe marele maestru să încerce obținerea remizei în condiții de egalitate materială. Pionul negru a colaborat însă mai degrabă cu albul.

...și revenind la partidă (diagrama 110): **16...d5 17.b4 d4** la 17...Tb3 18.Rc5! d4 19.Td2 d3 (19...Re5 (e4) 20.T:d4 ±) 20.Rc4 și albul cîștigă. **18.Rd5 Td1** (18...Tb3 19.Tf2+ Rg5 (g4) 20. Rc4 Tb1 21.Td2 Rf5 22.T:d4 Re5 23.Td8 ±) **19.Tf2+ Rg5 20.Rc4 d3 21.Rc3 Tb1 22.Td2 Rf4 23.T:d3 Re4 24.Td8 Tc1+ 25.Rb3 Re5 26.Ra4 Re6 27.Td2 Tc7 28.b5.** Negrul, în loc să cedeze, a prelungit sfîrșitul: **28... Td7 29.T:d7 R:d7 30.Ra5 Rc7 31.Ra6 Rb8 32.Rb6 Rc8 33.Ra7** și 1—0 pentru Fischer.

...triumful pionilor legați...

Finalul prezentat în diagrama 113 a survenit în anul 1958 în campionatul S.U.A. Pentru cei doi pioni în minus, negrul are compensații suficiente prin pătrunderea pe orizontala a doua și prezența pionului avansat la c3.

Fischer rezolvă radical problema, continuînd cu: **1.N:g6**

113
Fischer—Kalme, 1958

Intrare în final cu albul la mutare

114
Fischer—Kalme, 1958

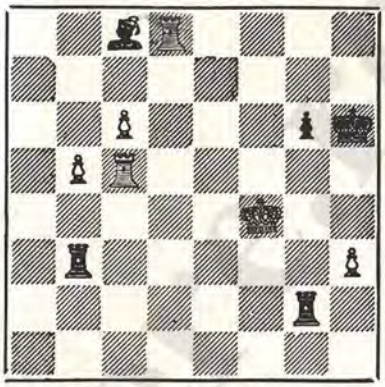

Negrul la mutare

şi după **1...f:g6 2.T:c3 Rh7 3. b4 Te1+ 4.Rh2 T:f2 5.b5 Tb2 6.Rg3 Rh6** a jucat **7.Tcc5!** Întreaga serie de mutări a avut ca scop asigurarea celor doi pioni liberi legaţi, aducerea regelui în sprijinul promovării lor şi, în acelaşi timp, trecerea turnului din g5 spre ultimele două orizontale, chiar cu riscul cedării pionului din g2. Acesta este planul just, deşi regele alb se supune la şahuri laterale. **7...Te3+ 8.Rf4 Teb3 9.Tgd5 T:g2 10.Td8** (diagrama 114) **Ne6.** Probabil greşeala decisivă. Negrul nu-şi poate permite să piardă tempouri cu astfel de mutări. Indicat era 10...g5+! pentru a cîştiga un tempo faţă de varianta din partidă. După 11.Re5 (11.T:g5? Tb4+) 11... N:h3 12.c7 Te2+ 13.Rd6 Te6+ 14.Rd5 Te7, cu ameninţarea: 14...T:b5, urmat de 15...T:c7. La 15.Tc6+ Rg7 16.b6 T:b6 şi 17...T:c7; la 15.Th8+ Th7 16. Tc6+ Rg7 17.T:h7+ R:h7 18. b6 Nc8, iar dacă se joacă pe linia din partidă, atunci 12. Th8+ Rg6 13.T:h3 T:h3 14.c7 Th8 15.Td5 Te2+ 16.Rd6 Rf6 17.b6 Tb2 18.Rc6 Tc8 19.Td8 Tc2+ 20.Rb7 T8:c7+ 21.b:c7 Rf5 22.c8D+ T:c8 23.T:c8 g4 24.Rc6 g3 25.Rd5 Rf4 26.Rd4 g2, cu remiză.

După **10...Ne6** a urmat **11. Re5 N:h3 12.Th8+ Rg7 13. T:h3! T:h3 14.c7 Th8**; mai slab ar fi 14...Th5+ 15.Rd6 T:c5 16.R:c5 Tc2+ 17.Rd6 şi cei doi pioni trebuie să cîştige. **15.Td5 Te2+ 16.Rd6 Rf6 17.b6 Tb2 18.Rc6 Tc8 19.Td8 Tc2+ 20. Rb7 T8:c7+ 21.b:c7 Rf5 22. c8D+ T:c8 23.T:c8 g5 24.Rc6 g4 25.Rd5 Rf4 26.Rd4 Rf3 27. Rd3** şi negrul cedează. Dacă

pionul s-ar fi aflat la g3, cum s-a indicat mai sus, remiza ar fi fost inevitabilă.

... fără pioni în centru nebunul este mai tare decît calul ...

În general, Apărarea siciliană permite albului atacuri la rege. În partida Fischer—Weinstein, jucată în anul 1958, se demonstrează că negrul trebuie să fie foarte atent și la urmările poziționale ale schimburilor pe care le efectuează.

Scopul urmărit de alb în varianta jucată a fost intrarea într-un final de 2 T+N contra 2 T+C, însă fără structură de pioni în centru. În astfel de situații, posibilitățile strategice și tactice ale părții care are nebunul la dispoziție sînt superioare. Simplificările au survenit în cunoscuta variantă „Sozin" din Apărarea siciliană, și atacul propriu-zis s-a risipit mai înainte de a fi organizat, după suita de mutări:

1.e4 c5 2.Cf3 d6 3.d4 c:d4 4. C:d4 Cf6 5.Cc3 Cc6 6.Nc4 e6 7.0—0 Ne7 8.Nb3 0—0 9.f4 Nd7 10.Ne3 C:d4 11.N:d4 Nc6 12.De2 b5 13.C:b5! N:b5 14. D:b5 C:e4 15.f5 Nf6 16.Dd3 d5 17.N:f6 C:f6 18.c4 d:c4 19.D:d8 Tf:d8 20.N:c4. A survenit poziția din diagrama 115, în care negrul nu poate spera la mai mult de o jumătate de punct,

115
Fischer—Weinstein, 1958

Negrul la mutare

chiar în condițiile unei apărări susținute.

20...e5? Ideea înaintării acestui pion este justă, însă trebuie raportată la posibilitățile de control în centru ale turnurilor negre. Mai bine 20...Td4 21.b3, și acum 21...e5, iar dacă albul persistă în linia de joc adoptată în partidă cu 22.Tfe1 e4 23.Tad1 Tad8, schimbul unui turn mai poate permite o evoluție promițătoare. Dar, după 24.T:d4 T:d4, regele alb nu poate interveni imediat, fiind nevoie de mutarea pregătitoare 25.h3 și atunci 25...Ce8, urmat de consolidarea pozițională 26... Cd6, varianta 26.g4 Cd6 27.Nf1 h5 fiind mai degrabă favorabilă negrului. În consecință, după 20...Td4 21.b3 e5, albul trebuie să caute altă linie de joc, ca, spre exemplu, dublarea turnurilor pe coloana „e".

21.Tfe1 e4. Acum era posibil 21...Td4, şi dacă 22.Tac1, atunci 22...e4 23.Nb3 Ce8! pregătind intervenţia calului la d6. **22.Tad1 g6.** Negrul permite albului un joc puternic pe coloana „f" şi elimină, în acelaşi timp, pionul f5 la adăpostul căruia putea realiza o defensivă mai sigură. Corect era 22... Rf8 şi la 23.h3, h5. **23.f:g6 h:g6 24.h3 Rf8 25.Rf2 Re7 26.Re3** (atacul asupra pionului e4 a fost preluat de rege; turnul din e1 poate acţiona pe coloana „f" nepermiţînd calului să mai mute din cauza atacului asupra pionului f7) **26...Tdc8 27. b3 Tc5 28.Tf1 Tac8 29.Tf2 T5c6 30.Tdf1 Td6 31.Tf4 Tcd8.** Poziţia este total sub dominaţia albului şi acum urmează manevra de alungare a calului. **32. h4 Th8** (altfel urmează 33.g4 şi 34.g5). **33.g3 Th7 34.Re2 Th8 35.a3 Tg8.** Această încercare de contrajoc explică ultimele două mutări ale albului. Repetarea 35...Th7 nu mai este bună din cauza 36.g4 T:h4 37.g5 T:f4 38.T:f4 Cd5 39.T:e4+ Rd7 40. Td4 şi negrul nu mai are la dispoziţie 41...Cc3+, urmat de 42...C:a2 (cu egalitate), fiind încleştat într-o legătură fatală.

36.g4 g5 37.Tf5. Acum tensiunea a atins punctul culminant. După mutările practic forţate **37...g:h4 38.g5 Ch5** a survenit poziţia din diagrama 116, în care greşit ar fi 39.

116

Fischer—Weinstein, 1958

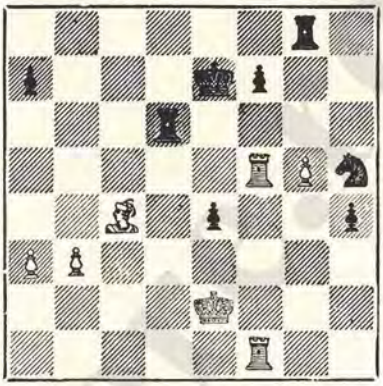

Albul la mutare cîştigă

T:f7+ Re8 40.T:a7 Cg3+ 41. Re1 C:f1 42.N:g8 Cg3 43.g6 Rf8 44.Nf7 e3, albul fiind în pericol. Poanta ne-o serveşte Fischer: **39.Te5+! Rd8** („contrapoanta" 39...Te6 nu există pentru că urmează 40.T:f7+ R:f7 41.N:e6+ şi albul cîştigă) **40.T:f7 Cg3+ 41.Re3 h3 42.Tee7** (calcul precis şi fără precauţii speciale de supraveghere a pionului „h". Atacul de mat cu 2 T+N se soldează cu cîştigul a doi pioni) **42...h2 43.T:a7 Tc6 44.Tfd7+ Rc8 45. Th7 Rb8 46.Tab7+ Rc8 47. N:g8 h1D 48.T:h1 Tc3+ 49. Rd2 Td3+ 50.Rc2 R:b7 51.Te1.** Acum, negrul, în loc să-l felicite pe adversar, a preferat să cedeze după mutările: **51... Td8 52.Nc4 Th8 53.g6 Th2+ 54.Rc3 Th3 55.Te3 Ce2+ 56. Rd2 T:e3 57.R:e3 Cg3 58.Rf4.** Un amănunt: Fischer avea 15 ani.

... inexactităţile albului pe flancul damei dau negrului avantaje strategice pe celălalt flanc, permiţînd atac de mat ...

În partida ce urmează, Indiana regelui, varianta Sämisch, schimburile ocazionate de alb au dus treptat la avantaje de final, principala greşeală efectuată de Mendes fiind schimbul nebunului de cîmpuri negre.

1.d4 Cf6 2.c4 g6 3.Cc3 Ng7 4.e4 d6 5.f3 e5 6.Cge2 0—0 7. Ng5 c6 8.Dd2 Da5 9.d5 c:d5 10.C:d5 D:d2+ 11.R:d2 C:d5 12.c:d5 f6 13.Ne3 Cd7.

Partida s-a jucat la Mar-del-Plata în anul 1959. Fischer a fost nevoit să accepte simplificările impuse de varianta aleasă de alb. Poziţia rezultată prezintă încă o complexitate, mai degrabă specifică jocului de mijloc, însă centrul blocat limitează posibilitatea de a alege variante originale şi imprimă partidei un aspect tehnic de final.

14.Cc3 a6 15.g4 f5. O ripostă obişnuită şi în acelaşi timp singura posibilitate de a combate avantajul spaţial al albului, legat de catena f3—e4—d5.

A survenit poziţia din diagrama 117, în care albul a continuat cu **16.g:f5,** ceea ce nu corespunde unui plan just. În lipsa damelor pe tablă, albul nu poate ameninţa concret

117
Mendes—Fischer, 1959

Albul la mutare. Negrul intră în final cu atac de mat

flancul regelui, coloana „g" dovedindu-se mai degrabă avantajoasă negrului. În afară de aceasta, iese în evidenţă acţiunea combinată a nebunului care funcţionează ca o figură dezvoltată pe diagonala c8—h3, a calului care poate intra în joc cu ameninţări concrete prin cîmpul g4 şi a turnului din f8 pe coloana respectivă. Mai promiţătoare era mutarea constructivă 16.h3, după care negrul, indiferent de mutări, va fi multă vreme sub dominaţia poziţională a albului, care, după dezvoltarea normală Nd3, poate evolua pe flancul damei. **16...g:f5 17.Nd3 f:e4 18.f:e4 Cf6 19.Ca4?** În nici un caz albul nu trebuie să permită schimbul nebunului de cîmpuri negre pentru cal. Consecvent şi mai

bine era 19.h3 și, în varianta plauzibilă care începe cu 19... Ch5 20.Ca4, inițiativa trece de partea albului. Spre exemplu: 20...Cf4 21.Cb6 și pionul h3 este indirect apărat, la 21...Tb8 22.Cc4, sau 20...b5 21.Cb6 Tb8 22.a4 etc. **19...Cg4 20.Taf1 T:f1 21.N:f1 C:e3 22.R:e3 Nh6+ 23.Rd3 Nd7** (restul partidei este acum dictat de negru) **24.Tg1+** (turnul stătea ceva mai bine la h1; acum nu va mai fi posibil Cb6. Trebuia jucat 24.Cb6 Nb5+ 25.Rc3 Tf8 26.N:b5 a:b5 27.Rb4, cu unele contrașanse, deși, după 27...Tf2 28.Tb1 Te2 29.R:b5 T:e4 30.b4 Td4!, pionul e5 este foarte periculos) **24... Rh8 25.Cc3** (la 25.Cb6 urmează 25...Nb5+ 26.Rc3 Tf8 27.N:b5 a:b5 cu avantaj pentru negru) **25...b5 26.Ce2 b4 27.Rc2 Tc8+ 28.Rb3 a5.** Dominația este totală, piesele albului nu-și mai găsesc puncte de sprijin. O astfel de poziție „se cîștigă de la sine", însă alegerea căii de cîștig demonstrează că Fischer la vîrsta de 15 ani nu era numai un expert în tehnica jocului de șah, dar și un estet în alegerea variantelor. A mai urmat: **29.Tg3 Tf8 30.Nh3 Nb5 31.Cg1 Nf4 32.Tg2 Nf1 33.Tf2 Nd3 34.Nf5 Tb8! 35.Ch3** și, în poziția din diagrama 118, negrul forțează cîștigul cu atac de mat. **35...a4+! 36.R:a4 b3 37.a:b3 Ne3 38.Tf3 Ta8+** și albul cedează, matul fiind inevitabil: 39.Rb4 Nc2#.

118
Mendes—Fischer, 1959

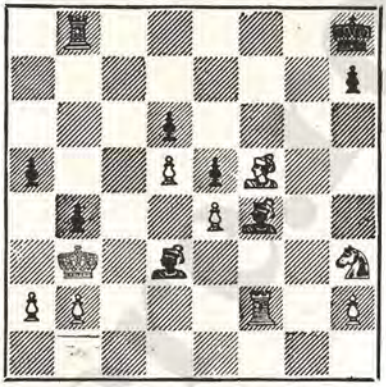

Negrul la mutare. Atac de mat

... inițiativa prelungită mai presus decît structura de pioni ...

Partida Fischer—Euwe, jucată la Olimpiada de la Leipzig din anul 1960, s-a rezolvat într-un final de turn plus nebun și pioni, după o violentă acțiune în deschidere, albul avînd o structură slabă de pioni, însă un avans considerabil în complexul inițiativei.

Duelul teoretic din această partidă s-a încheiat la mutarea a 20-a, într-o subvariantă mai rar jucată din Apărarea Caro-Kann, varianta schimbului.

1.e4 c6 2.d4 d5 3.e:d5 c:d5 4.c4 Cf6 5.Cc3 Cc6 6.Cf3 Ng4!? O mutare riscantă, însă posibilă. Mai liniștit este 6...e6 (R. Fischer) **7.c:d5 C:d5 8.Db3 N:f3 9.g:f3.** Albul obține un

atac puternic după 9...Cdb4!? 10.Ne3 C:d4 11.N:d4 D:d4 12. Nb5+ Cc6 13.0—0 (Evans). **9... e6 10.D:b7 C:d4 11.Nb5+ C:b5 12.Dc6+ Re7 13.D:b5 C:c3,** sau 13...Dd7 14.C:d5+ e:d5 (14... D:d5 15.D:d5 e:d5 16.0—0 și negrul are doi pioni slabi la a7 și d5) 15.Db4+ (după părerea lui Evans, albul cîștigă după 15.De2+ Rf6 16.h4) 15...Re8. 16.Dd4 asigură albului un ușor avantaj (Fischer). **14.b:c3 Dd7.** O mutare slabă! După 14...Dd5 15.D:d5 e:d5 16.Tb1, negrul rezistă mai bine. **15.Tb1! Td8.** Un final greu obține negrul și după 15...D:b5 16.T:b5 Rd6! 17.Tb7 f6 18.Re2 Rc6 19.Tf7 a5 20.Ne3 (R. F.). **16.Ne3 D:b5 17.T:b5 Td7 18.Re2 f6 19.Td1!** (schimbul turnurilor este obligat, altfel albul pătrunde cu două turnuri pe orizontala a opta) **19...T:d1 20.R:d1 Rd7** (diagrama 119).

119

Fischer—Euwe, 1960

Albul la mutare

Poziția rezultată este favorabilă albului exclusiv datorită dinamismului pieselor sale, negrul fiind nevoit să cedeze imediat pionul „a" pentru a-și putea activiza turnul din h8. În această situație structura slabă de pioni de pe flancul regelui alb nu are nici o importanță. Negrul s-a angajat, încă din deschidere, la o serie de simplificări care l-au dus, pînă la urmă, într-un final lipsit de speranțe. Nefiind respectat principiul stabilirii unui echilibru în faza de deschidere, mai rămîne de efectuat o serie de mutări, cu un turn inactiv. **21. Tb8!** Mai important decît luarea imediată a pionului a7, care în varianta: 21.N:a7 Nd6 22. Tb7+ Rc6 23.T:g7 N:h2 ar fi dus probabil la un cîștig mult mai dificil de realizat (R. F.).

21...Rc6 22.N:a7 g5 23.a4 Ng7 24.Tb6+ Rd5 25.Tb7 Nf8 26. Tb8 Ng7 27.Tb5+ Rc6 28. Tb6+ Rd5 29.a5 f5. Cînd piesele negre au început să joace, pionul „a" era suficient de departe pentru a-i asigura albului cîștigul. **30.Nb8 Tc8.** Interesant era 30...Ne5 (diagrama 120), albul fiind obligat să schimbe nebunul, direct sau indirect; astfel:

31.Tb5+ Rc4 32.Tb4+! (32. N:e5 Td8+ urmat de 33...R:b5) 32...Rd5! (32...R:c3 33.N:e5+ R:b4 34.N:h8 R:a5 și albul cîștigă) 33.N:e5 R:e5 34.a6 Ta8 35.Ta4 Ta7 36.Re2 Rd5 37.Rd3 Rc5 38.c4 e5 39.Rc3 (sau chiar

120
Analiză M. R., 1973

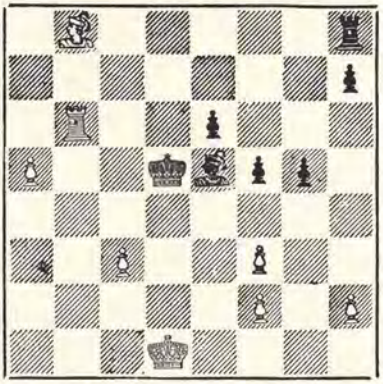

Albul la mutare cîștigă

121
Fischer—Ghițescu, 1960

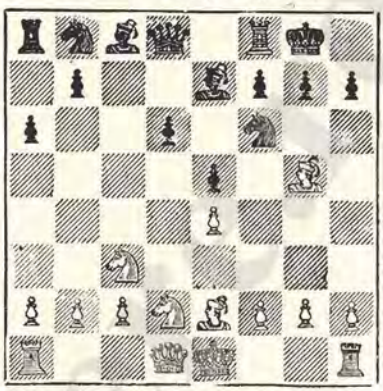

Negrul la mutare

39.Ta5+) și negrul, ducînd lipsă de mutări, nu poate rezista multă vreme.

31.a6 T:c3 32.Tb5+ Rc4. Negrul putea întinde albului o cursă: 32...Rc6 33.Ta5 Nd4 34. Ne5? Tc5, cu remiză, însă albul poate juca mai atent: 34.Re2, păstrînd intacte șansele de cîștig. A mai urmat: **33.Tb7 Nd4 34.Tc7+ Rd3 35.T:c3+ R:c3 36.Ne5** și negrul cedează, transformarea pionului fiind inevitabilă. (Prelucrare după R. Fischer, **60 partide.**)

... simplificări premature ...

Într-o partidă jucată la Olimpiada de la Leipzig, 1960, în varianta Najdorf a Apărării siciliene, seria de schimburi oferită de Fischer negrului a avut efecte imediate de intrare într-un final avantajos. După mutările: **1.e4 c5 2.Cf3 d6 3.d4 c:d4 4.C:d4 Cf6 5.Cc3 a6** (varianta Najdorf) **6.Ne2 e5 7.Cb3 Ne7 8.Ng5 0—0 9.Cd2!?**, rezultă poziția din diagrama 121, în care negrului i se oferă pionul central din e4, cu urmări greu de apreciat în acest stadiu al partidei. Ghițescu nu a rezistat tentației și a intrat în varianta: **9...C:e4?** (mai bine 9...b5, cu contrajoc în faza de mijloc a partidei). **10.N:e7 C:c3 11.N:d8 C:d1 12.Ne7 Te8 13. Cc4!!** Negrul nu a prevăzut această mutare intermediară prin care albul cîștigă o calitate, ci a contat pe variantele sensibil egalizatoare: 13.T:d1 T:e7 14.Cc4 Cc6! 15.Cb6 Tb8 16.T:d6 Nf5, sau 13.N:d6 C:b2 14.Tb1 Ca4. Se pare că albul nu are compensație suficientă pentru pionul sacrificat.

13...C:b2 (după 13...T:e7 14 Cb6 se ajunge, prin intervertire de mutări, la varianta din partidă) **14.Cb6 T:e7 15.C:a8 Ca4 16.0—0—0 Cc6** (la 16... Cc3? 17.T:d6 C:e2+ 18.Rd2 se amenință simultan 19.Td8+ și 19.R:e2 cu avantaj decisiv. Negrul nu are timp să apere pionul din d6: 16...Te6 17.Ng4 etc.) **17.T:d6 Ne6 18.Nf3 g6 19. N:c6 b:c6 20.T:c6 Ta7 21.Cc7** (vezi diagrama 122). Partida

122

Fischer—Ghițescu, 1960

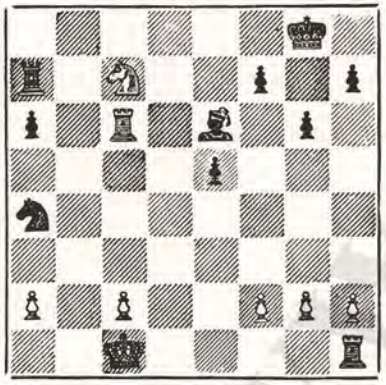

Negrul la mutare

este jucată! Varianta de simplificare începută de negru la mutarea a noua a fost prematură și a dus la un final cu o calitate în minus, lipsit de orice speranțe. Caracteristic este faptul că negrul nu poate construi o poziție de rezistență.

21...Nd7 22.Tc4 Cb6 23.Tb4 T:c7 24.T:b6 Nb5 25.Te1 Tc5 (24...Nd3 25.Rd2 și nu se poate 25...N:c2. din cauza 26.Tc1, sau 24...Na4 25.T:a6 T:c2+ 26. Rb1 Tc4 27.T:e5, și negrul trebuie să cedeze) **26.Te3 Rg7 27. Tb7,** cu amenințarea 28.Tf3, urmat de 29.Tf:f7+. De aceea, negrul a mai încercat **27...e4** și albul a fost de acord să retrocedeze calitatea, jucînd **28. T:e4 Nc6 29.Tbe7.** Astfel a demonstrat că finalul de turnuri cu un pion în plus este suficient de avantajos, deși partida s-ar fi cîștigat și în varianta cu păstrarea calității: 29.Tc7 T:c2+ 30.R:c2 N:e4+ 31.Rc3 N:g2 32.Ta7 Nf1, dificultățile tehnice fiind minimale.

29...N:e4 30.T:e4 h5 31.c4 f5 32.Td4 Rf6 33.f4! (continuarea tehnică de fixare a pionilor pe flancul regelui, varianta 33. Td6+ Re5 34.T:a6 T:c4+ 35. Rd2 g5 fiind mai puțin convingătoare). **33...Re6 34.Rc2 Tc8 35.Rc3 Tb8.** Deoarece albul amenință manevra Td5, Rd4, Ta5, după care negrul nu mai are resurse de apărare, Ghițescu încearcă o variantă de contrajoc care, de asemenea, se dovedește insuficientă. **36. c5 Tb1 37.Td6+ Rf7 38.T:a6 Tc1+ 39.Rd4 Tc2 40 g3 T:h2 41.Rd5 Tg2 42.c6 Re7 43.Ta8** și negrul cedează pentru că nu mai are timp să ia pionul din g3, albul amenințînd c6—c7—c8D, iar la seria de șahuri: 43...Td2+ 44.Rc5 Tc2+ 45.Rb6 Tb2+ 46.Rc7 Tg2, albul cîștigă cu mutarea 47.Ta7 sau chiar cu 47.Ta3.

Disputat la Los Angeles în anul 1961, meciul dintre S. Reshevski și R. Fischer a fost un examen important pentru tînărul de 18 ani, în plină evoluție șahistă. Era un jucător deplin format în ce privește jocul de mijloc și mai cu seamă în finaluri, însă mai prezenta lacune în repertoriul de deschideri.

. . . cum se cîștigă o cursă de transformare a pionilor . . .

În partida a cincea a survenit poziția din diagrama 123. Fischer a apreciat just că varianta: 1...Te7 2.Tec1! Ce8 3. T:e7+ R:e7 4.Tc8 Rd7 5.Ta8 a5 6.Tb8 duce la pierderea unui important pion și a continuat cu **1...Rf6,** pentru ca acțiunea de colaborare dintre turn, cal și pioni să se evidențieze în centru și să contracareze astfel acțiunea combinată a turnurilor albe. **2.Tec1!** (pentru a împiedica pătrunderea turnului negru pe coloana „c", după 2. T:a7 (h7) Tc8, pionii albi fiind foarte slabi). **2...h6 3.T:a7** (la 3.Th7 Cf7 4.Tc7 Te7 5.T:e7 R:e7 6.Tg7 g5 7.h:g5 h:g5, și, în cel mai bun caz, albul poate spera într-o remiză). **3...Ce4 4.Ta6 Td8 5.Tc2.** Manevrele de apărare ale negrului l-au obligat pe alb să ia măsuri concrete de apărare mai înainte de a deschide marșul pionilor „a" și „b". **5...Td3 6.T:b6** (la 6.Te2 Tb3 albul intră în pasivitate după 7.a5 b:a5 8.T:a5 g5 9. h:g5+ h:g5 10.Ta3 Tb8 etc.) **6...T:e3 7.a5 f4.** A survenit poziția din diagrama 124 în care Reshevski, deși se afla în criză

123
Reshevski—Fischer, 1961

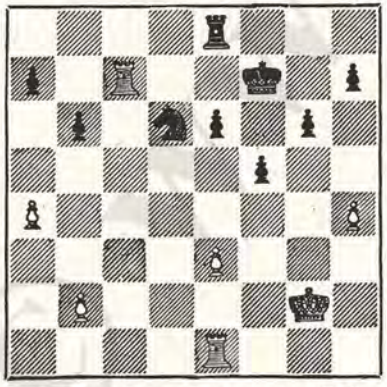

Ce jucăm? 1...Te7 sau 1...Rf6?

124
Reshevski—Fischer, 1961

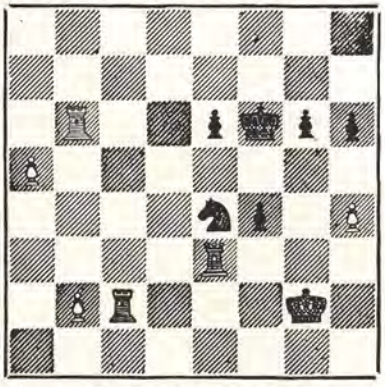

Ce mutăm la alb?

de timp, a apreciat just că mutarea **8.Tf2!** rezolvă radical problema, obligînd turnul negru să acționeze frontal și nu din spatele pionilor albi. Suficient pentru remiză era 8.a6 și, după 8...f3+ 9.Rf1 (9.Rg1? Te1+ 10.Rh2 Te2+ etc.) 9... Td3 10.Re1 Te3+ 11.Rf1 Td3 = (R. F.). În comentariile sale, Fischer consideră 8.Tf2 ca o greșeală, însoțind-o cu semnul întrebării. De fapt, greșeala decisivă s-a efectuat la mutarea a zecea.

După schimbul: **8...C:f2 9. R:f2,** negrul a încercat să stînjenească înaintarea pionilor cu: **9...Te4!** Albul a greșit grav jucînd **10.b4?** în timp ce mutarea justă ar fi fost: 10.Tb3!, după care negrul n-ar mai fi putut cîștiga. La 10...Ta4 urmează: 11.Ta3 Tb4 12.b3 Tb8 13.a6 Re5 14.Rf3 g5 15.h:g5 h:g5 16.a7 Ta8 17.Ta6 Rd5 18. Ta5+, cu egalitate, iar la 10... Td4 11.a6 Td8 12.a7 Ta8 13. Tb7 Re5 14.b4 Rd6 15.b5, urmat de 16.b6 și Tb8, sau 13... Rf5 14.b4 g5 15.h:g5 h:g5 16. b5 g4 17.b6 Th8 18.Tf7+, albul este cîștigător. Era greu de apreciat că o mutare naturală ca 10.b4 nu ar fi fost suficientă pentru victorie. După aceasta, însă, cursivitatea înaintării pionilor este mult îngreunată.

10...Te3 11.a6 Ta3 12.Tc6 g5 13.h:g5 h:g5 14.b5 g4 15.Tc8. Albul este în dificultate. Aducerea turnului pe orizontala a doua nu are efect pozitiv în varianta: 15.Tc2 g3+ 16.Rg2 Rg5 17.Rh3 (17.Tb2 Rg4 etc.) Ta1, cu cîștig. În concluzie, pionii negri au asigurată înaintarea, fiind sprijiniți de R+T, în timp ce albul trebuie să acopere și amenințările de mat ce pot surveni pe orizontala întîi.

Dacă albul ar fi jucat 15. Tc1, ar fi rezultat poziția din diagrama 125, în care Fischer

125
Analiză R. Fischer

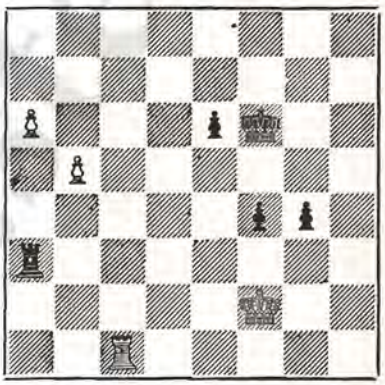

Negrul la mutare, cîștigă

a demonstrat că negrul este cîștigător chiar dacă albul acționează cu turnul din spatele pionilor. Astfel, la 15.Tc1 g3+ 16.Rg1 (16.Rg2 Ta2+ 17.Rf3 Rf5) 16...Ta2! 17.Tb1 f3 18.b6 Tg2+ 19.Rf1 Th2! 20.Re1 Th1+ 21.Rd2 T:b1 22.a7 f2 23. a8D, negrul cîștigă pentru că albul nu se poate salva prin șah etern.

15...Rf5 16.b6 g3+ 17.Re1 Ta1+ 18.Re2 g2 19.Tf8+ Re4 și cursa transformării a fost cîștigată de negru. Poziția marginală a pieselor negre (T+D) dă albului speranța unui șah etern în varianta: **20.T:f4+ R:f4 21.b7 g1D 22.b8D+ Rf5! 23.Df8+** (sau 23.Db5+ Rf6 24. Db2+ Rg6 25.Dc2+ Rh6 26. Dd2+ Dg5 etc.) **23...Re4 24. Da8+ Rd4 25.Dd8+ Rc4 26. Dd3+ Rc5 27.Dc3+ Rd6 28. Dd2+** (28.Dd3+ Re5 29.Db5+ Rf6 etc.) **Re5 29.Db2+ Rf5.** Șahurile epuizîndu-se în curînd, Reshevski a cedat acest final jucat exclusiv la contrașanse.

... uneori se mai fac și greșeli ...

În partida a opta a meciului cu Reshevski, Fischer a reușit să obțină un avantaj esențial în finalul prezentat în diagrama 126. Avînd pionul din b3 atacat direct, iar cel din f4 indirect (Ce2+ și C:f4), albul a preferat continuarea instinctivă: **1.f5,** care, de fapt, nu este cea mai bună. Corect era să păstreze pe aripa regelui trei pioni contra celor doi **ai adversarului,** așa cum s-a demonstrat în partida Petrosian—Najdorf, Santa-Monica, 1966 (vezi diagramele 306 și 307 din **Finaluri complexe.** M. R.). Dacă negrul ar fi fost la mutare, după 1...C:b3 2.Td7, albul și-ar fi asigurat căderea

126
Fischer—Reshevski, 1961

Albul la mutare

pionului din f7 în suita de mutări: 2...Cc5 3.T:f7 Rh8 4.Tc7 Cd3 5.g3, cu un ansamblu de cîmpuri bine controlate. Dar la mutare este albul și, cu atît mai mult, intervenția regelui în centru poate fi decisivă. Astfel, 1.Rf2 C:b3 2.Td7 Cc5 3.T:f7 Rh8 4.Tc7 Cd3+ 5.Re3 sau 2...Cd4 3.T:f7 Tb5 4.Td7+ desc. Rf8 5.Nc4, respectiv, 4... Rh8 5.g4. Activizarea totală a pieselor albe, într-o situație strategică evident favorabilă, asigură condiții obiective de cîștig.

După **1...g:f5 2.Tf6 C:b3 3. T:f5 Rh8 4.T:f7 Cc5 5.Tc7 Ca6 6.Tc4,** negrul trebuie să se hotărască asupra unei orizontale de rezistență, fiind indicată mutarea 6...Tb6 și pionul pe cîmpul h6. S-a continuat însă cu: **6...Td8 7.Ne6 Td6 8.Nf5 Tf6 9.Nd3 h6,** ajungîndu-se, de fapt, la aceeași idee strate-

gică, cu deosebirea că turnul negru se află la f6, și în felul acesta interzice trecerea regelui alb spre coloanele centrale. **10.Rh2 Rg7 11.Rg3.** Grija cea mare a negrului este aducerea calului în sprijinul acțiunii de apărare pe partea opusă a tablei. Dar aceasta este posibil doar în poziția cu turnul negru pe cîmpul b6. Reshevski a continuat cu **11.Cb8?** și, în poziția din diagrama 127, Fischer

127

Fischer—Reshevski, 1961

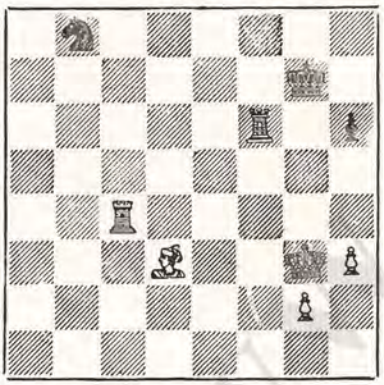

Albul la mutare, cîștigă

greșește, jucînd, în mod surprinzător, **12.Ne4?** Cîștigul s-ar fi putut obține în varianta 12. Tc7+ Tf7 (obligatoriu, pentru că, după 12...Rg8 13.Nc4+ Rh8 14.Tc8+, negrul pierde calul) 13.T:f7+! R:f7 14.Nb5, nebunul aflîndu-se într-o poziție dominantă față de calul marginal. În continuare, formarea unui pion liber pe coloana „g" este suficientă pentru cîștig, ca, spre exemplu, în suita de mutări: 14...Rg6 15.Rh4 Rf6 16.Rh5 Rg7 17.g4 Rh7 18.h4 Rg7 19.g5 h:g5 20.h:g5 Rh7 21. g6+ Rg7 22.Rg5 Rg8 23.Rf6 Rf8 24.g7+ Rg8 25.Rg6 C~ 26.Nc4+ (M. R.).

13...Tf7. Acum albul nu mai poate interzice intrarea calului în joc. **14.Nd5 Td7 15.Nf3 Tf7 16.Nh5 Ta7 17.Tg4+ Rh8 18. Te4** (18.Tg6, Ta6) **18...Rg7 19. Te6 Ca6 20.Tg6+ Rh7 21.Td6 Cc5 22.Ng6+ Rg7 23.Nf5 Ta6** (aceeași idee de apărare sugerată la paranteza de la mutarea 18) **24.Td5 Ce6.** Calul a sosit în apărare, însă albul continuă încercările de cîștig, deși acestea și-au mai pierdut din eficacitate. **25.Te5 Ta3+ 26. Rf2 Cf4 27.Te4 Cd5!** (sau 27... Ta2+ 28.Rf3 C:g2 29.Rg3 Rf6 30.Ng4, urmat de 31.Nf3, și calul este pierdut) **28.Tg4+ Rf6 29.Ne4 Ce7 30.Tf4+ Rg7 31. Nf3 Ta5 32.Tc4 Te5 33.Rg3 Te6 34.Tc7 Rf6 35.Rg4 Te5 36.h4 Tb5 37.Tc4 Tb6** și negrul se află în poziție ideală de apărare. După mutările: **38.Ne4 Rf7 39.Tc7 Rf6 40.Rh5 Tb5+! 41.Rg4** (41.R:h6 Tb4 42.Nf3 T:h4+ 43.Nh5 Cg8+ cu remiză) **41...Tb4 42.Rf3 Tb3+ 43.Rf4 Cg6+ 44.Rg4 Tb4 45. Tc6 Rf7,** egalitatea a fost consemnată.

...o comedie a greșelilor...

Meciul cu Reshevski s-a încheiat la egalitate după par-

tida a unsprezecea, în care Fischer a încercat zadarnic să obțină victoria.

Această atitudine deosebit de combativă explică în bună parte scorurile obținute cu unsprezece ani mai tîrziu, în meciurile cu Taimanov și Larsen, 6—0, precum și locul I în campionatul S.U.A. (cu procent de 100%) sau cîștigarea unor turnee internaționale cu $2^1/_2$—$3^1/_2$ puncte avans față de cel de-al doilea clasat.

În poziția din diagrama 128 albul are un cal formidabil instalat la e4, în compensație

128

Reshevski—Fischer, 1961

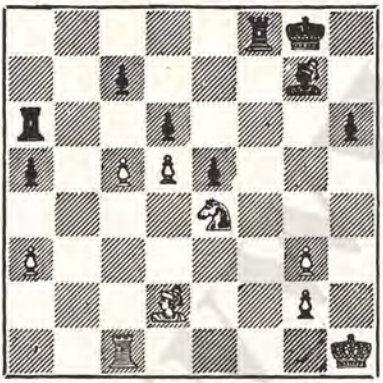

Albul la mutare

pentru calitatea sacrificată. Forța turnurilor negre nu se face simțită din lipsa posibilităților de pătrundere imediată, iar nebunul negru este deocamdată o piesă de strictă apărare.

Albul a jucat **1.c:d6,** evidențiind astfel slăbiciunea pionului d6. Mai slab ar fi fost 1.c6, negrul avînd la dispoziție 1... Tb8 cu amenințarea 2...Tb5; la răspunsul 2.a4, Tb3 urmat de Td3, albul este în pericol. **1... c:d6 2.a4 Tf7!** Fischer nu intră în varianta automată 2... Tb8 3.Tc7 Tb3 4.Td7 Nf8 5. Cf6+ urmat de 6.Th7+ ci, atent, supraveghează cîmpurlie de pe coloana „f". **3.g4 Nf8 4. Rh2 Rh7 5.Tc8 Tb6.** Nu este o părăsire aventuroasă a apărării pionului a5, ci o justă apreciere a posibilităților de activizare la maximum a turnurilor. Nebunul din f8 a preluat sarcina de apărare a pionului d6 și turnurile negre iau ofensiva. Acum, la 6.Td8, poate urma 6...Tb2 7.N:a5 Tf4 8.C:d6 N:d6 9.Td7+ (9.T:d6 T:g4 10. Nc3 Tb:g2+ 11.Rh1 T2g3 și negrul cîștigă) 9...Rg6 10.T:d6+ Tf6 11.T:f6+ R:f6 și negrul are șanse reale de cîștig, pionul e5 fiind periculos. **6.Ta8 Tb3 7.N:a5** (la 7.T:a5 urmează 7...Td3, și amenințarea 8...Td4, cu cîștig de figură, poate fi preîntîmpinată cu 8.Nc3, însă, după 8...Te3 efectul este același, sau 8.Tb5 Td4 9.Tb4 T:d5 și negrul cîștigă) **7...Tf4?** Semnul de întrebare aparține lui R. Fischer: „calul din e4 trebuia alungat cu 7...Te3! 8.Cc3 (dacă 8.Cg3, atunci 8...Td3) 8... e4 9.Te8 Ng7 10.C:e4 Ne5+ etc." **8.Nc7 T:e4 9.T:f8.** Și, în

139
Aspecte analitice M. R., 1973

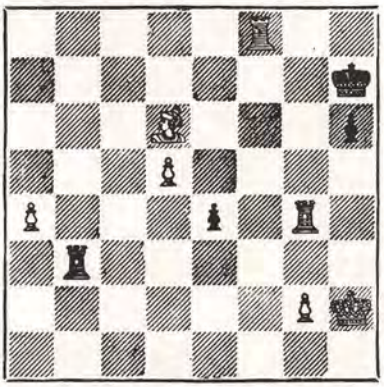

Albul la mutare

această poziție de circulație maximă a pieselor, pionii slabi fiind reciproc atacați, Fischer a jucat **9...Td3**, în timp ce varianta accelerată 9...T:g4 10. N:d6 e4 ar fi dat negrului șanse mai concrete decît în partidă (diagrama 129). Albul trebuie să lupte împotriva variantei 11...Th4+ 12.Rg1 e3 și amenințarea 13...Tb1+ 14. Tf1 Th1+ 15.R:h1 T:f1+ 16. Rh2 e2 pare iminentă. Cîteva exemple:

a) 11.Ne7 (ca să împiedice 11...Th4+) 11...e3 12.Tf1 Tb2 13.Te1 Tb:g2+ 14.Rh3 (14.Rh1 Ta2 15.T:e3 Td4 16.Te1 T:d5 și negrul cîștigă) 14...T4g3+ 15.Rh4 Tf3 16.d6 Rg6 urmat de 17...h5 și 18...Tg4#.

b) 11.Te8 Th4+ 12.Rg1 e3 13.Rf1 Tb2 etc.

c) 11.g3 Tg5! 12.Nf4 (12.a5 T:d5 13.a6 Tb2+ 14.Rh3 Ta2 etc.) 12...Th5+ 13.Rg2 Tb2+ 14.Rg1 T:d5, cu avantaj decisiv.

10.Tf6 T:g4 11.T:d6 Tg7 12. Tc6! T:d5. La remiză ar fi dus 12...Td2 13.N:e5 Tg:g2+ 14. Rh3 Tg5 15.Nf4 Td3+ 16.Rh2 (Rh4? Td4) 16...Th5+ 17.Rg2 Td:d5 18.Tc7+ Rg6 19.Tc6+ (R. F.) **13.Tc2 e4** (ultima șansă) **14.a5 Td3 15.Nf4 Tf7 16.g3 e3 17.Tc1!!** (apărarea de rutină 17.Te2 ar fi dus imediat la pierdere, după 17...T:f4 18.g:f4 Te2) **17...Te7 18.Te1 Ta3 19. Te2 Rg6** (o ultimă invitație în cazul aplicării aceleiași soluții de principiu; dacă 20.Nd6? Td7 21.N:a3 Td2 și negrul cîștigă) **20.Rg2 T:a5** (pionul e3 nu mai putea fi apărat avînd în vedere înaintarea pionului „a", chiar în eventualitatea de a fi descoperit) **21.T:e3 Ta2+ 22. Rf3?** (diagrama 130).

130
Reshevski—Fischer, 1961

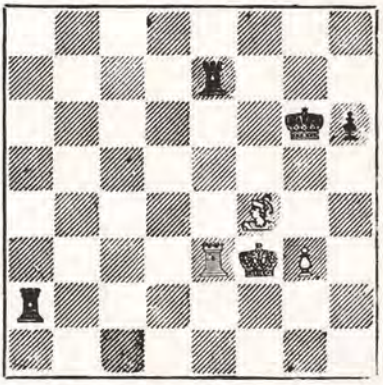

Negrul la mutare, cîștigă

În comentariile sale la această partidă, Fischer exclamă: „comedie a erorilor! Corect era 22.Rh3! cu scopul de a nu permite intrarea regelui negru la g4, după schimbul turnurilor și la 22...T:e3 23.N:e3 h5 24. Nf4 Ta1 25.Nc7 Rf5 26.Nf4 Tb1 27.Nc7! Th1+ 28.Rg2 Tc1 29.Nf4! (cîștigînd un tempo prețios prin atacul asupra turnului) 29...Tb1 30.Rh3!"

22...Tb7? La greșeală s-a răspuns cu greșeală! L. Evans a arătat că șanse de cîștig ar fi dat 22...T:e3+ 23.N:e3 h5, urmat de Rf5, iar Fischer a prezentat următoarele variante:

„a) 24.g4? h4!

b) 24.Re4 Rf6! 25.Nd4+ Re6 26.Rf4 Ta4 27.Re3 Rf3 și se ajunge în poziția ce apare la varianta d).

c) 24.Rf4 Ta5! 25.Nd2 Tf5+ 26.Rf4 Ta4 27.Re3 Rf5 și se negru ajunge la g4 după 27. Nf4 (27.Re3? Rg5) 27...Ta5, urmat de Ta4+ și Rf5.

d) 24.Nf4 Rf5 25.Nd6 Tb2 26.Nf4 Tb3+ 27.Rg2 Rg4 28. Nd6 Tb2+ 29.Rg1 Rh3 30.Ne5 Tb4! 31.Nc7 (31.Nf4? h4) 31... Tg4! 32.Rf2 Rh2 33.Ne5 Rh1 34.Rf3 Tg8 35.Nf4 Tf8 36.Rf2 (36.Re3 Rg2) 36...h4 37.Rf3 h3 38.Rf2 h2 39.Rf1 Ta8 40.Rf2 Ta2+ 41.Rf1 Ta3! 42.Rf2 Tf3+!! 43.R:f3 Rg1 44.Ne3+ Rf1 și pionul negru se transformă."

O demonstrație excepțională! În partidă s-au mai jucat mutările: **23.Te6+ Rf5 24. Te5+ Rf6 25.Td5 Tb3+ 24. Rg4,** apoi s-a consemnat remiza.

... remiză, dacă albul prevedea caruselul de șahuri ...

Poziția prezentată în diagrama 131 a survenit în cam-

131
Mednis—Fischer, 1964

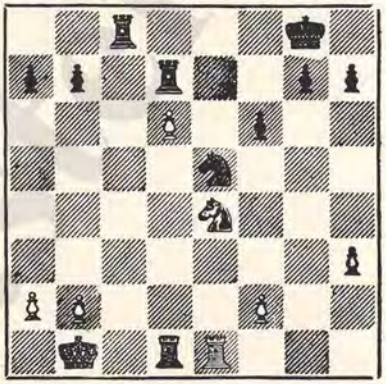

Intrare în final cu negrul **la mutare**

pionatul de șah al S.U.A. din anul 1964, la care Fischer a obținut un punctaj de 100%, avînd $3\frac{1}{2}$ puncte în plus față de locul secund.

Structura pionilor negri este evident mai bună, însă pionul alb avansat la d6 și bine susținut stînjenește jocul negrului și impune măsuri de blocare.

Fischer a jucat **1...Cg6** pentru ca ulterior, din cîmpul f8

să susţină poziţia turnului din d7 şi să intervină cu regele pe orizontala a şaptea. **2.Tc1 T:c1+ 3.T:c1 b6!** (cîmpul c5 trebuie supravegheat pentru a împiedica, pe parcurs, Ce4—c5) **4.Tc7 Cf8.** Structura negrului a devenit ermetic apărată şi acum poate urma intervenţia regilor spre pionul d6. **5.Rc2 Rf7 6.Rc3 Re6 7.Tc8 Cg6 8. Rd4 h6** (penultima pregătire pentru a alunga calul cu f6—f5) **9.Te8+ Rf7 10.Tc8 Cf4** (mult mai bine decît 10...f5 11. Tc7 Cf8 12.Cg3, cu suficient contrajoc pentru remiză) **11.h4 g6,** şi acum, ameninţarea 12... f5 devenind acută, albul trebuie să ia măsuri de susţinere a pionului d6, abandonarea acestuia dînd negrului şanse concrete de cîştig. **12.Th8! f5.** Asediul asupra pionului d6 a atins punctul culminant. Dacă albul joacă 13.Re5! rezultă poziţia din diagrama 132. El cîştigă în varianta: 13...Cd3+ 14. Rd5 Cb4+ 15.Re5 Cc6+ 16. Rd5 Ce7+ 17.Re5 f:e4 18. Th7+ Re8 (18...Rf8 19.Re6 etc.) 19.Re6 etc.

De aceea, negrul trebuie să se mulţumească cu remiză, dînd şah etern cu calul în carusel pe cîmpurile f4, d3, b4, c6 şi e7, sau să ia calul (13... f:e4), situaţie în care albul, la rîndul său, susţine remiza cu: 14.Th7+ Re8 15.Th8+ Rf7 etc. altfel, la 13...Rg7? 14. Th7+ R:h7 15.Cf6+ Rg7 16. C:d7, albul cîştigă.

132

Analiză M. R., 1973

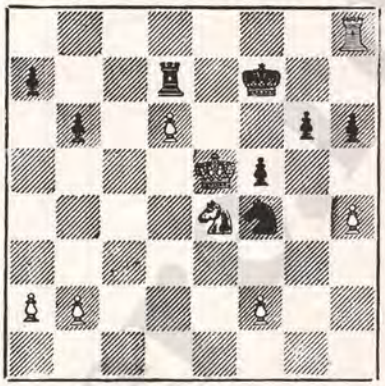

Negrul la mutare. Remiză

Albul a jucat însă **13.Th7+?** şi, după **13...Re6 14.T:d7 R:d7 15.Cc3 R:d6 16.Cb5+ Rd7 17. C:a7,** schimbînd importantul pion din d6 pentru cel din a7, a ajuns în poziţia din diagrama 133, pe care Fischer o conduce cu precizie la cîştig.

133

Mednis—Fischer, 1964

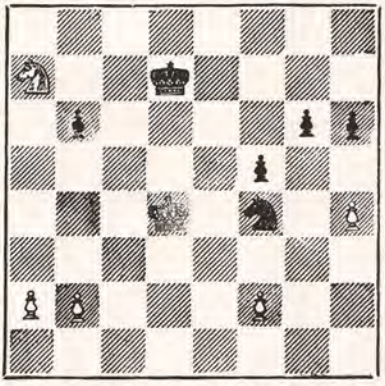

Negrul cîştigă

17...Cg2 18.Re5 C:h4 19.Rf4 g5 20.Rg3 Cg6 21.a4 f4+ 22.Rg2 g4 23.Cb5 Ce5 24.Cc3 Re6 25. b4 Cc6 (prin aceasta se asigură blocarea pionilor albi) **26. f3! h5 27.b5 Ce5 28.f:g4 h:g4.** Din acest moment nu mai sînt probleme, deoarece cei doi pioni legați sînt ușor de susținut în misiunea lor de transformare. A mai urmat: **29.Rf2 Cd3+ 30.Rg2 Cc5 31.Rf1 Rf5 32.Rg2 Re5 33.Rf2 Cd3+ 34. Re2 g3 35.Rf3 Ce1+ 36.Re2 g2 37.Rf2 f3** și albul a cedat.

... nu-i suficient să stai bine, ci să joci mai bine...

Poziția din diagrama 134 a survenit în campionatul S.U.A. din anul 1961. Supus la un atac pozițional de lungă durată, Fischer a reușit să obțină cîteva compensații strategice, ca: poziția calului din e4 și activizarea turnului din f6. Presiunea albului pe flancul damei este însă considerabilă. Albul a jucat **1.Cb5,** apreciind că atacul asupra pionului c7 este suficient pentru cîștig. Mai ponderat ar fi fost 1.T:a4, însă, după 1...Th6 (sau 1...e5? 2.d:e5 T:c6 3.C:c6 T:a4 4.Tb8 cu cîștig de figură) 2.h3 g4 3.h:g4 Th2 4.Rf3 Th1 5.Na5 Tf1+ 6. Re2 Tf2+ 7.Re1 Nh4, atacul negrului ia proporții îngrijorătoare. **1...T:a5 2.N:a5 Tf2+ 3. Re1 Tb2.** Această posibilitate tactică probabil că nu a fost prevăzută de alb. La 4.C:c7+ N:c7 5.N:c7 (5.T:b2 N:a5+) 5... Tc2 6.Tb6 albul ar reuși să cîștige după instalarea nebunului la e5 și nu se întrevede cum ar putea negrul să se salveze. **4.Tb8 Rf7 5.T:d8 T:b5 6.N:c7 Tb1+ 7.Re2 Tc1.** Albul a jucat mai slab decît în nota de la mutarea 3, pionul c6 cade și calul se dovedește mai puternic decît nebunul. **8.Td7+ Rg6 9.Ne5 T:c6 10.Tg7+ Rh6 11.g4.** A rezultat poziția din diagrama 135. Se pare că albul este în avantaj: pionii negri din e6 și a4 sînt slabi, iar regele negru este temporar scos din joc. Și, totuși, după: **11...Tc2+ 12.Re1 Cf2 13.h3 Cd3+**, negrul și-a asigurat intrarea într-un final de turnuri cîștigător. **14.Rd1 Tc3!** (la 14...C:e5? 15.R:c2 R:g7 16.d:e5, albul cîștigă finalul de pioni) **15.Rd2** (obligat, altfel se

134
Saidy—Fischer, 1961

Intrare în final cu albul la mutare

135
Saidy—Fischer, 1961

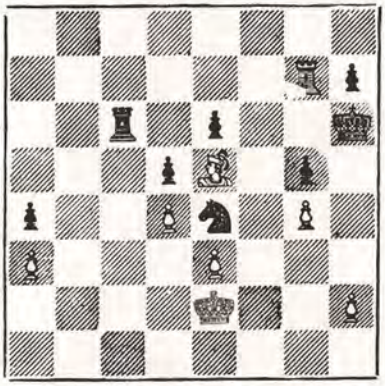

Negrul la mutare, cîştigă

pierde o figură) **15...T:a3 16. Te7 C:e5 17.d:e5 Ta1 18.T:e6+ Rg7.**

Finalul de turnuri cu pioni din diagrama 136 trebuie interpretat exclusiv sub aspectul elementelor sale dinamice. Albul a jucat **19.Ta6,** o mutare

136
Aspecte analitice M. R., 1973

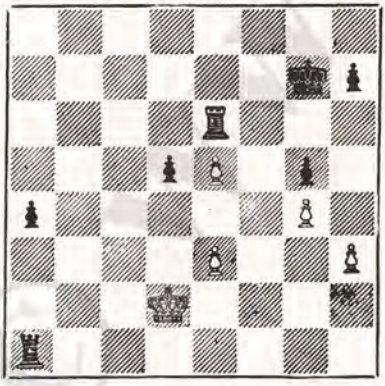

Albul la mutare. Negrul cîştigă

automată care nu este justificată din următoarele motive: regele alb se află pe un cîmp care permite turnului negru să ia în mod cert trei pioni (e3, g4 şi h3) în schimbul pionului marginal al negrului; numai dacă regele s-ar afla la e2 ar fi justificată mutarea 19.Ta6, deoarece, după 19...a3 20.Rf2 a2 21.Rg2 Te1 22.T:a2 T:e3 23.Ta7+, albul ar obţine remiză. Dar regele se află cu un cîmp mai departe şi această variantă nu mai este posibilă. Deci, singura şansă a albului ar fi să susţină pionul din e5 cu regele, pentru că oricum trebuie să intervină pe flancul pionului liber. Varianta de bază duce, de asemenea, la pierdere: 19.Rc3 Th1! (mai bine decît 19...Te1, cel mai important lucru pentru negru fiind înlăturarea pionilor h3 şi g4 în cît mai puţine mutări, respectiv patru mutări în loc de cinci), asigurînd astfel cît mai din vreme înaintarea pionilor „g" şi „h" cu eliberarea cîmpurilor f5 şi h5 pentru rege; 20.Rb4 T:h3 21.R:a4 Th4 22.Rb5 T:g4 23.Rc5 Te4 24.R:d5 T:e3 şi cei doi pioni liberi sînt cîştigători: 25.Te7+ Rg6 26.e6 h5 27.Te8 h4 etc. După mutarea din partidă a urmat decizia rapidă în varianta **19...a3 20.Rc2** (deci regele oricum trebuia să acţioneze spre pionul marginal) **20... Rf7 21.Th6 Te1 22.T:h7+ Re6 23.Rb3 T:e3+ 24.Ra2 d4 25.Ta7 T:h3** şi albul a cedat.

... o salvare puțin sperată ...

Atît în jocul de mijloc, cît și în faza finală a partidei de șah, avantajele poziționale nu trebuie părăsite pentru avantaje materiale prin care se acordă adversarului oarecare libertate de acțiune. În poziția din diagrama 137, survenită la

137
Walter—Fischer, 1959

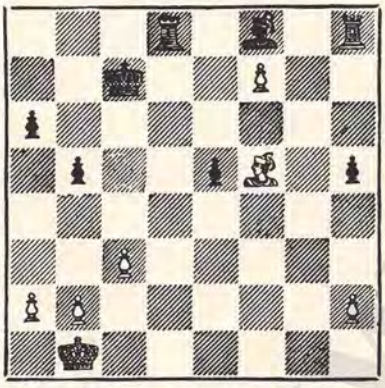

Albul la mutare, cîștigă

turneul internațional de la Zürich, 1959, albul are un avantaj considerabil prin pionul în plus avansat la f7 și legătura „eternă" pe orizontala a opta a pieselor negre. Adversarul lui Fischer a continuat cu **1. Ta8?** cu scopul evident de a elimina doi pioni negri pentru pionul f7, dar a apreciat superficial că aceasta ar fi o soluție confortabilă de cîștig. A urmat **1...Rd6 2.T:a6+?** (2. Te8!) **2...Re7 3.Te6+ R:f7 4. T:e5 b4 5.c:b4 N:b4.** Soluția pozițională care ar fi dus la cîștig era 1.Te8 (la prima sau cel mai tîrziu la a doua mutare, interzicînd astfel definitiv accesul regelui spre pionul f7), urmat de 2.Ne4 și, după realizarea unui pion liber pe flancul damei printr-o acțiune sprijinită de rege, negrul nu are la dispoziție nici o cale de rezistență, practic jucînd cu un turn mai puțin pe acest flanc. **6.h3 Rf6 7.Tb5 Nd6 8.Ne4 Te8** (doi pioni mai puțin, însă piesele negre au fost activizate la maximum) **9.Tf5+** (mai bine 9.Tb6 și dacă 9...T:e4 10. T:d6+, urmat de 11.Td3, albul nu mai are probleme) **9...Rg7 10.Nf3?** (prin aceasta se ajunge forțat la un final de nebuni de culori diferite, în timp ce 10.Tg5+ Rf6 11.Tg6+ Re5 12. Nc2 ar fi dat șanse reale de cîștig, din cauza amenințării 13.Tg5+. Astfel, la 12...h4 13. Tg4, urmat de 14.Te4, sau 12... Ne7 13.Th6 h4 14.Nd1 cu mari posibilități de joc favorabil, rezultat din colaborarea T+ N+2 pioni contra T+N).

10...Te1+ 11.Rc2 Tf1 12.Td5 Tf2+ 13.Td2 T:d2 14.R:d2 h4 15.Rd3 Rf6 16.Rc4 Re7 17.Rb5 Rd7.

A survenit poziția din diagrama 138, în care albul poate cîștiga cu 17.b4! Rc7 18.Ra5! Rb8 19.b5 Na3 20.b6 Rc8 21. Ra6 Rb8 22.Ng2, negrul fiind în zugzwang. Dacă 22...Rc8 (sau 22...Nc5 23.a4), 23.Ra7 Nd6

138
Analiză Fontana

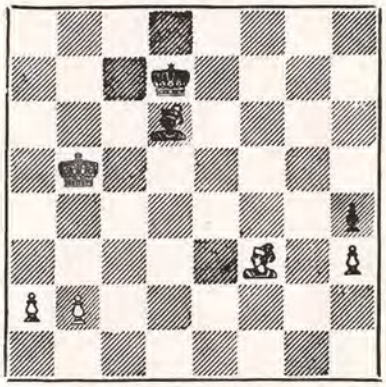

Albul cîştigă

24.a4 etc. (analiza compozitorului de studii Fontana). A se compara cu poziţia din diagrama 139).

17.a4? Rc7 18.b4 Rb8 19.a5 Ra7. În poziţia din diagrama 139, albul nu-şi poate valorifica pionii deoarece negrul îşi

139
Walter—Fischer, 1959

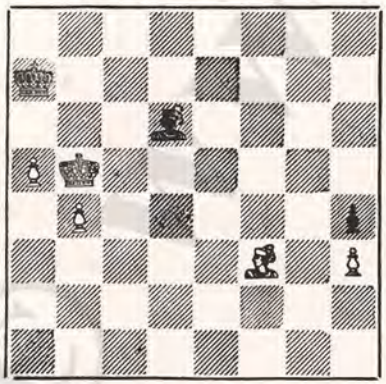

Remiză

sacrifică nebunul pentru cei doi pioni pe cîmpul b6, iar pionul rămas (h), fiind însoţit de nebun de culoare inversă cîmpului de transformare, nu poate fi promovat. Albul a realizat înaintarea b6 nepermiţînd sacrificiul nebunului pentru cei doi pioni. **20.Rc4 Ng3** (nebunul supraveghează mai bine din spatele pionilor) **21. Rb3 Ne1 22.Ra4 Nd2 23.Nh5 Ne1 24.b5 Nf2 25.Ne2 Ne3 26. Rb3 Nd2!** Negrul provoacă astfel înaintarea b6+, după care „vîrful b6" este permanent supravegheat de rege pe unul din cîmpurile a6, b7, c6 sau c5, devenind astfel imposibilă înaintarea a5—a6 care ar fi însoţită de căderea pionului b6, sau, ca în partidă: **27.b6+ Rb7 28.Ra4 Rc6 29.Nb5+ Rc5! 30. Ne8 Ne1** şi problema este definitiv rezolvată: regele alb nu poate părăsi apărarea pionului a4, iar la 31.b7 Ng3 32.Rb3 Nc7 etc. pionii fiind blocaţi pe cîmpuri negre, remiza este obligată.

. . . victorie pe căi întortocheate . . .

În finalul din diagrama 140, survenit în anul 1959 la turneul de la Zürich, valorificarea avantajului unei structuri mai bune de pioni este o grea piatră de încercare, mai cu seamă cînd adversarul este marele maestru Paul Keres, recunoscut ca un virtuoz în

140

Fischer—Keres, 1959

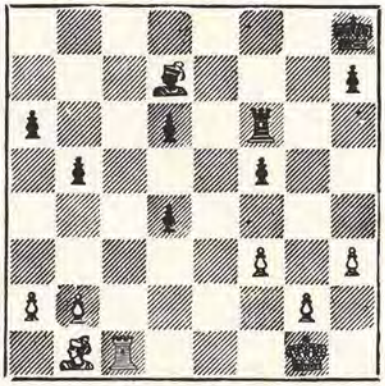

Albul cîştigă

analize de acest gen. Neîntemeiată ar fi aprecierea pripită că negrul nu poate rezista multă vreme cu cei şase pioni slabi. Keres găseşte o soluţie excelentă de apărare prin cedarea imediată a celor doi pioni de pe orizontala a şasea, cîştigînd astfel timp pentru aducerea regelui la e5, a turnului în apărarea provizorie pe linia a şaptea (la f7, e7 şi c7) şi pentru blocarea pionilor albului cu înaintarea f5—f4, după care descoperirea unei căi de cîştig pentru alb este deosebit de dificilă. Aceste elemente sînt cuprinse în suita de mutări: **1.Rf2?** Mutarea este însoţită de semnul întrebării de Fischer: „albul pierde un tempo important şi permite regelui negru să se apropie repede de centru. Am renunţat la mutarea 1.Tc7 deoarece nu am văzut o continuare de cîştig după 1...Tf7 (dacă 1...Ne6, 2.b3 şi negrul nu mai are contrajoc). Nu am apreciat just forţa variantei 2.Ta7 (2.N:f5 T:f5 3.T:d7 Td5 4.Rf2 d3 5. Re1 Te5+ 6.Rd1 Te2 şi remiză) 2...Ne6 3.T:a6 Tc7 4.Rf2 Tc1 5.Nd3 şi pionii negrului sînt neajutoraţi". **1...Rg7 2.Tc7 Tf7 3.Re2 f4! 4.Ta7 Rf6 5.T:a6 Te7+ 6.Rf2** (6.Rd2 Tg7) **6... Ne6!** (pentru a lăsa cale liberă turnului spre c7. Dacă 6...Re5, 7.Ta7 şi nebunul rămîne legat) **7.T:d6 Re5 8.Tc6 Nd5** şi, în poziţia din diagrama 141, albul a continuat cu **9.Th6!** Mai slab ar fi fost 9.Tc5 Rd6 10. Tc1 (10.T:b5 Nc4 şi turnul negru pătrunde la e2) 10...h6, cîştigul fiind foarte problematic. **9...Tc7.** Acum negrul a obţinut contrajoc şi, pentru alb, se pune problema eliberării rege-

141

Fischer—Keres, 1959

Unde mutăm turnul?

lui din spațiul restrîns, deci înlăturarea pionului f4. **10. Th5+ Rd6 11.Th6+ Re5 12. Th5+ Rd6.** Această repetare de mutări arată cît de greu este să găsești linia corectă de joc. Luarea imediată a pionului h7 nu creează dificultăți negrului: 13.T:h7 Tc1 14.Nd3 și negrul își poate permite să joace direct 14...Nc4, iar, după 15.N:c4 b:c4, deși albul are doi pioni în plus, avantajul acțiunii combinate îi revine negrului. Fischer apreciază just că dacă există vreo cale de cîștig, aceasta este condiționată de menținerea turnului pe orizontala a cincea și atacul, fără executare, asupra pionului f4 și se decide la **13.Tf5! Tc1 14. Nd3 Td1.** Nu este bine 14... Nc4 din cauza 15.T:f4 N:d3 (15...Td1 16.N:c4 b:c4 17.Re2 etc.) 16.T:d4 Rc5 17.T:d3 cu mare avantaj. **15.Re2 Tg1 16. Tg5.** Principalul obiectiv al albului este să asigure calea regelui spre centru. Acum se amenință 17.N:b5 (pe cîmp apărat de turnul din g5) și 18. Rd3, cu efect decisiv imediat. **16...N:a2?** Negrul renunță astfel la lupta pentru cîmpurile centrale, permițînd pătrunderea regelui alb. Indicat era 16...h6 (diagrama 142) după care varianta naturală 17.Tg6+ Rc5 18.T:h6 (sau 18.a3, cu amenințarea 19.b4±, iar dacă 18...Nb3, atunci 19.Ne4 Nc4+ 20.Rd2 b4 21.a4 b3 22.a5 Ta1 23.T:h6 Ta2 și albul trebuie să prefere remiza cu 24.Rc1 Ta1+ 25.Rd2 Ta2) 18...Tg2+ 19.Rf1 N:f3 20. Th5+ N:h5 21.R:g2 b4 22.h4 Nf7 23.a3 b:a3 24.b:a3 Nh5 duce la egalitate, sau 17.Tg4 Re5, de asemenea insuficient pentru cîștig. 18.N:b5 Tb1 19. b3 Tb2+ 20.Rd3 T:a2 21.g3 f:g3 22.f4+ Rf5 23.Nd7+ Rf6 24.T:g3 N:b3 25.R:d4 Td2+ =. Keres a arătat că remiza se putea obține cu 16...Ta1 17. N:h7 Nc4+ 18.Rd2 T:a2 19. Rc2 Ta1.

142

Aspecte analitice M. R., 1973

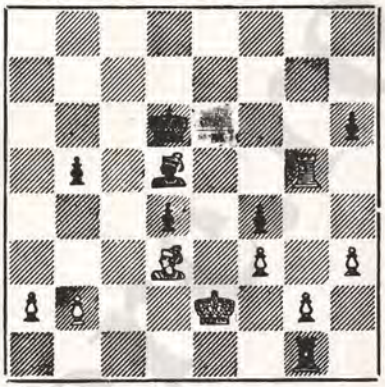

Remiză

17.N:b5 Tb1 18.Rd3 (ceea ce părea aproape imposibil a reușit: regele pătrunde decisiv) **18...h6?** (nu cu aceleași efecte ca la mutarea 16; Fischer a arătat că remiza se obține cu 18... T:b2 19.R:d4 Nb1!) **19.Th5 T:b2 20.R:d4 T:g2 21.T:h6+.**

Finalul s-a întrerupt la această mutare și Fischer, în comentariile sale, arată că albul are mari dificultăți tehnice deoarece, dacă se schimbă

nebunii, finalul de turnuri cu pionii „f" şi „h" este remiză, chiar dacă aceştia sînt în plus, iar dacă se schimbă turnurile, finalul de nebuni+cei doi pioni este de asemenea remiză cu condiţia ca regele negru să se instaleze pe cîmpul f6.

21...Re7 22.Re4 Tg5 23.Na6? Semnul de întrebare, autocritic, aparţine lui Fischer care îşi însuşeşte părerea lui Keres ce susţinea că mutarea justă era 23.Nf1 şi, după 23...Tg1 24. Na6!, nu ar mai fi avut continuarea din nota de la mutarea următoare. La o remiză imediată ar fi dus 23.Nd3 Nf7! 24. R:f4 Th5 25.T:h5 N:h5 şi 26... N:f3.

23...Nf7? (după cum a arătat Keres, mutarea corectă ar fi fost 23...Nb1+! 24.R:f4 Tf5 25. Rg4 Tf6 26.T:f6 R:f6, obţinîndu-se poziţia de remiză cu regele negru la f6) **24.Nc8 Tg6 25.Th7.** Albul evită schimbul turnurilor deoarece finalul de N+pionii „f" şi „h", cu cîmpul h8 de culoare inversă acelora circulate de nebun, contra N este cîştigător numai cu condiţia ca regele negru să nu se poată instala la f6. **25...Rf8 26.Ng4 Tg7 27.Th6 Tg6 28. T:g6! N:g6+ 29.R:f4 Rg7 30. Rg5!**

A survenit finalul elementar din diagrama 143, în care albul este cîştigător, pentru că negrul nu-şi poate sacrifica nebunul contra pionul „f", — diagonala albă deblocîndu-se pentru a asigura înaintarea

143

Fischer—Keres, 1959

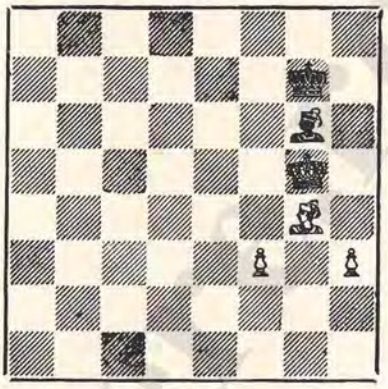

Albul cîştigă

pionului, prin ameninţarea schimbului de nebuni — şi nici nu se poate instala cu regele pe f6.

30...Nd3 31.f4 Ne4 32.h4 Nd3 33.h5 Ne4 34.h6+ Rh8 (la 34... Rf7 35.Nh5+ Rf8 36.Ng6 Nd5 37.f5 Nc4 38.f6 etc.) **35.Nf5**

144

Fischer—Keres, 1959

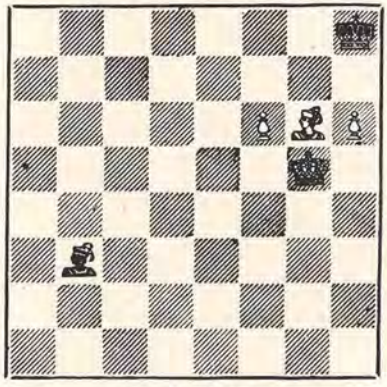

Albul cîştigă

Nd5 36.Ng6 Ne6 37.Rf6 Nc4 38.Rg5 (o pendulare ce se putea evita) **38...Ne6 39.Nh5 Rh7 40.Ng4 Nc4 41.f5 Nf7 42.Nh5 Nc4 43.Ng6+ Rh8 44.f6** şi, în poziţia „cheie" din diagrama 144, negrul a cedat, pentru că nu poate contracara manevra: 44...Nd5 45.Rf4 Nc4 46.Re5 Nb3 47.Rd6 Nc4 48.Re7 Nd5 49.Nf5 şi 50.Ne6.

... remiză, dar nu lipsită de greşeli ...

La vîrsta de 15 ani, Fischer a participat pentru prima oară la turneul interzonal de la Portoroj în calitate de campion de şah al S.U.A. În finalul partidei cu Petrosian a trebuit să lupte pentru remiză. În poziţia din diagrama 145, ultima mutare a albului a fost Th1—h5. Negrul este supus la o apărare

145

Petrosian—Fischer, 1958

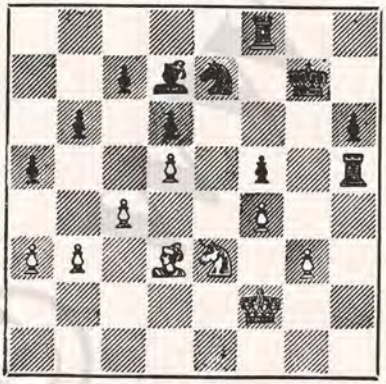

Negrul la mutare

dificilă, în timp ce albul poate încerca diferite manevre cu calul şi, după o pregătire organizată, să înainteze pionii pe flancul damei. Însă şi albul trebuie să joace atent, întrucît poziţia ascunde unele curse care ar putea schimba mersul normal al lucrurilor. Fischer a continuat cu **1...Ne8!** dovedind că poziţia turnului la h5 şi, respectiv, atacul asupra pionului din f5 nu poate duce la variante satisfăcătoare. **2.Th2.** Petrosian nu este un jucător care să intre în cursa întinsă de Fischer: 2.C:f5+ C:f5 3. T:f5 Th8! şi nu mai există apărare împotriva 4...Ng6 cu cîştigul calităţii. **2...Nd7 3.Thh1 Th8.** Negrul joacă astfel încît, după împingerea b4, a:b4, a:b4, să ocupe coloana „a" cu turnul. **4.Cc2!** Calul trebuie să ocupe o poziţie centrală şi, atîta timp cît negrul nu poate evolua, albul îşi întăreşte poziţia la maximum (R. Fischer). **4...Rf6 5.Cd4 Rg7 6.Ne2 Cg8?** Greşeala este semnalată de Fischer care demonstrează continuarea corectă: 6...Ta8 7.Nh5 Tc8 8.Te1 Rf6 şi dacă 9.Ce6, atunci 9...c6 cu contrajoc. Acum turnul nu mai poate acţiona pe flancul damei.

7.b4! Cf6 8.Nd3! Negrul, probabil, a sperat la 8.b:a5 Ce4+ 9.Rg2 b:a5 10.Tb1 Cc5, poziţia putînd fi apărată. Prin mutarea 8.Nd3, cu presiune asupra pionului f5, urmată de ocuparea coloanei „a", atacul

ia aspecte decisive. **8...a:b4.** Greşit ar fi 8...Ce4+? 9.N:e4 f:e4 10.b:a5 (sau 10...Ta8 11. a:b6 c:b6 12.Tb1) 10...b:a5 11. Tb1, urmat de Tb7. De asemenea, 8...Rg6 9.b:a5 b:a5 10.Tb1 (R. F.) **9.a:b4 Rg6 10.Ta1 Cg4+ 11.Re2 Te8+ 12.Rd2 Cf6 13. Ta6** (specific lui Petrosian, care, ori de cîte ori dictează evenimentele poziţionale, amînă mutările evidente, ca 13.Ta7). **13... Tb8 14.Ta7 Tc8 15.c5!** Singura posibilitate de a-i provoca negrului neplăceri în structura de apărare (R. F.). **15...b:c5 16. b:c5 d:c5** (16...C:d5 17.c6 Ne8 18.Na6 etc.) **17.Cf3!** şi, în poziţia din diagrama 146, Fischer găseşte calea justă de apărare, care constă în cedarea pionului f5 pentru pionul din d5. **17... Rf7!** (17...C:d5? 18.Ce5+ Rh5 19.Ne2±) **18.Ce5+ Re7 19.C:d7 C:d7 20.N:f5 Tf8! 21.g4.** Albul şi-a dat seama că ar fi insuficient pentru cîştig 21.N:d7 R:d7 22.Re3 (sau 22.Ta6, Tg8!) 22...Rd6 23.Ta6+ R:d5 24.T:h6 Te8+ 25.Rf3 c4 = (R. F.). A survenit poziţia din diagrama 147, în care Fischer a jucat greşit **21...Rd6?** (semnul de întrebare este autocritic), negrul remizînd în varianta: 21...Cf6! 22.Ne6 C:d5! 23.N:d5 T:f4, în care dispare şi ultimul pion din g4.

22.N:d7 R:d7 23.Re3 Te8+ (23...c4 24.Ta6 urmat de Tc6) **24.Rf3 Rd6 25.Ta6+ R:d5 26. T:h6 c4** şi acum s-a ajuns în poziţia din diagrama 148, în care este rîndul lui Petrosian să greşească cu mutarea **27. Th1?** Ulterior tot el a demonstrat cîştigul cu: „27.Th7! c6 28.Td7+ Rc5 29.Td1 c3 30.g5 Rc4 31.g6 c2 32.Tc1 Rc3 33.f5

146

Petrosian—Fischer, 1958

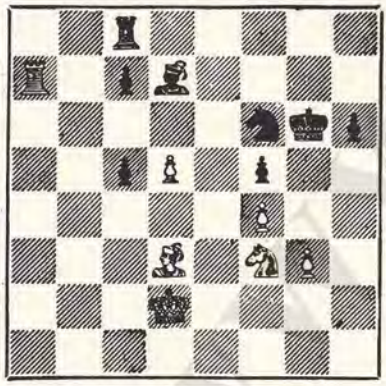

Negrul la mutare

147

Petrosian—Fischer, 1958

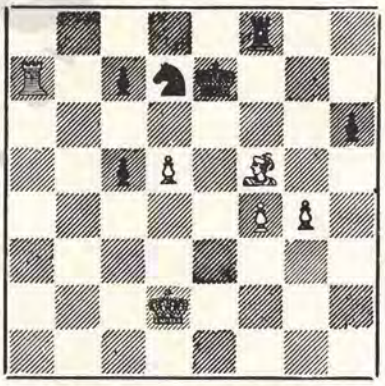

Negrul la mutare. Remiză

148
Petrosian—Fischer, 1958

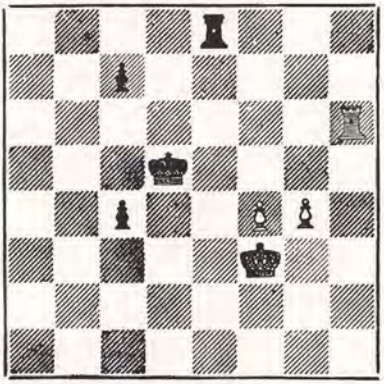

Albul cîştigă

Tg8 34.Rf4 Rd2 35.T:c2+ R:c2 36.Rg5 c5 37.f6 c4 38.f7 T:g6+ 39.R:g6 c3 40.f8D". Fischer completează această analiză cu „27.Th7 c5 28.Td7 Re6 29.Td1 Tb8 30.f5+! (greşit este 30.g5? c3 31.Rg4 sau 31.Tc1 Rf5 32. T:c3 c4 33.T:c4 Tb3+, remiză; 31.Tb4! 32.Te1+ Rf7 33.Rf5 c2 34.Tc1 Tc4 35.g6+ Rg7 36.Rg5 Tc3 =) 30...Re5! 31.Te1+ Rd4 (sau 31...Rf6 32.Rf4 c3 33.g5+ Rg7 34.g6 c2 35.Rg5 Tb1 36. f6+ şi albul cîştigă) 32.g5 c3 33.f6 c2 34.Tc1! (34.f7? Tb1 =) 34...Re5 35.Rg4 şi negrul trebuie să cedeze."

Deosebirea esenţială între varianta din analiză (27.Th7), faţă de cea jucată (27.Th1) este că albul cu manevra suplimentară a turnului ar fi cîştigat un tempo decisiv în cursa de transformare sau posibilitatea de a interveni cu regele în varianta de blocare a pionilor, potrivit comentariului de la mutarea 30. Dar aceasta este foarte greu de apreciat în partida practică.

27...c3 28.g5 c5 29.Td1+ (după 29.g6 Tg8 30.f5 Re5! 31. Rg4 Rf6 32.Tc1 c4 33.T:c3 Tc8! pionii albi sînt blocaţi. Este ineficient 29.Rg4 Te2! 30.g6 Re4 31.Rg5 Tg2+ 32.Rf6 R:f4!) **29...Rc4 30.g6 c2 31.Tc1** „sau 31.Tg1 Td8 şi ameninţarea 32... Td1 obligă la 32.Tc1 (nu merge 32.g7? din cauza 32...Tg8! urmat de T:g7)" (R. F.).

31...Rd3 32.f5 Tg8 33.Rf4 Rd2 34.T:c2 R:c2 35.Rg5 c4 36.f6 c3 37.f7 şi remiză, pentru că, după 37...T:g6+ 38.R:g6 Rb1 39.f8D c2, se obţine poziţia clasică de remiză cu R+pion c2. Apropierea în zigzaguri a damei albe nu foloseşte, deoarece, după un şah pe cîmpul b3 (regele negru aflîndu-se la b1) poate urma Ra1 şi D:c2, pat.

. . . transformarea avantajului poziţional în avantaj material . . .

Intrarea în finalul din poziţia din diagrama 149, în condiţii avantajoase pentru alb, este o problemă dificilă. Negrul este bine apărat. O mutare naturală ca 1.Ta7, spre exemplu, nu foloseşte din cauza răspunsului 1...Dd6; la 1.Td1 urmează 1...Cf6 şi nu se văd căi de pătrundere în poziţia negrului. Fischer a continuat cu **1.Nd1!** „Intrarea nebunului în

149

Fischer—Unzicker, 1959

Albul la mutare

joc întăreşte presiunea asupra sarcinilor supraîncărcate de apărare ale figurilor negre" (R. F.). O mutare excepţională care ar fi meritat şi două semne de exclamare. Dificultatea în găsirea acestei continuări constă în faptul că albul lasă fără apărare pionul din e4 şi acest lucru este posibil pentru că, la răspunsul: 1...D:e4?, urmează 2.Nf3 Df4 (sau 2...Dc2 3.Ta7 cu atac decisiv) 3.D:f4 e:f4 4.Nc6 Te7 (4...Td8 5.Td1) **5.Ta8+** Rg7 6.Ta7, cu cîştig de figură (varianta Fischer). **1...Cf6 2.Ta7 Dd6** (la 2...C:e4 urmează atac de mat cu 3.Dh6) **3.Ne2 Te7.** Negrul trebuie să renunţe la apărarea pionului b5, aşa cum a demonstrat Fischer în următoarele variante: „a) 3...b4 4. Ta6 C:e4 5.Dh4 Dd5 6.Nf3 Dd3 7.Ta7; b) 3...C:e4? 4.Dh6 Te7 5.Df8+; c) 3...Db6 4.Tf7 Cg8 5.Dh4 h6 6.Dg4 Td8 7.N:b5!; d) 3...Tb8 4.Tf7 Cg8 5.Td7! Df6 (sau 5...D:d7 6.D:e5+ Dg7 7. D:b8 D:c3 8.D:b5) 6.De3 Dc6 7.Td5 şi unul dintre pionii atîrnaţi se pierde."

Modul în care Fischer a rezolvat transformarea avantajului poziţional în avantaj material este exemplar. Interpretarea poziţiei din diagrama 149 devine accesibilă cititorului prin însăşi claritatea ideilor şi alegerea variantelor de către viitorul campion mondial.

4.T:e7 D:e7 5.N:b5 Rg7 6. Ne2 Dc7 şi a survenit poziţia din diagrama 150, în care valorificarea avantajului material este încă dificilă, din cauză că pionul „b" nu poate înainta în condiţiile actuale, iar intervenţia damei albe în acest scop se poate termina cu slăbirea poziţiei regelui alb, negrul ob-

150

Fischer—Unzicker, 1959

Albul la mutare

ţinînd contrajoc suficient pentru remiză.

7.De3 Da5 8.g3 Da3. Era indicată o conduită pasivă ca 8... Dc7. Acum albul poate încerca varianta 9.b4 c:b4 10.Dc5 cu ameninţări aparent decisive însă, după 10...D:c3 11.De7+ Rh6 12.D:f6 De1+ 13.Nf1 D:e4, nu se întrevede o cale reală de cîştig. **9.Rg2! Da5** (după 9... D:b3 10.D:c5 C:e4 11.D:e5+ Cf6 12.c4 albul trebuie să cîştige) **10.Dd3 Db6 11.Dc4 Dc6 12.Nd3 Db6 13.b4 c:b4 14.c:b4.** Manevrele damei albe au reuşit. Fischer a obţinut un pion liber pe coloana „b" a cărui valorificare, legată de prezenţa damelor şi a pionului slab din e5, poate fi întîrziată numai cu **14...Cg4,** ceea ce forţează schimbul damelor, din cauza ameninţării la f2.

15.Dc5 D:c5 16.b:c5 Rf7 17. f4 Re7 18.Rf3 Cf6. La 18...h5 19.Nc4 Rd7 20.Nf7 (R. F.). **19. Nb5 Re6 20.Nc4+ Re7.**

Se pare că în poziţia din diagrama 151 s-a ajuns la un moment de echilibru. La 21. f:e5 Cd7; la 21.Re3 Ch5. Fischer demonstrează calea justă de cîştig: **21.c6!** Această înaintare, care pare prematură, este posibilă datorită faptului că la 21...Rd6 urmează 22.f:e5+ R:e5 23.c7 şi albul cîştigă. **21... Ce8.** Linia de mare rezistenţă, după cum arată Fischer, ar fi fost 21...e:f4 22.g:f4 Ce8 (22... h5 23.Rf3) 23.Ng8 Rf8 24.N:h7 Rg7 25.N:g6 R:g6 26.f5+ Rg5

151

Fischer—Unzicker, 1959

Albul la mutare, cîştigă

27.f6 Rg6 28.Rd5 Rf7 29.Rc5 Re6 30.Rb6 etc.

22.f:e5 h6 23.Re3 Cc7 24.Rd4 h5 25.Re3! g5 26.Ne2 h4 27. g:h4 g:h4 28.Nc4 Ce8 29.Rf4 Rd8 30.Rg4 Rc7 31.Nf7 Cg7 32. R:h4 R:c6 33.Rg5 şi negrul cedează, la 33...Rd7 34.Rf6 Ce8+ 35.N:e8+ şi cîştigul este elementar.

. . . zugzwang pe ultimele trei orizontale . . .

Jucată la turneul de la Mar del Plata 1959, partida siciliană dintre Fischer şi Rossetto este un exemplu de simplificări pentru acumulare de avantaje poziţionale în final.

1.e4 c5 2.Cf3 e6 3.d4 c:d4 4. C:d4 a6 5.c4 Dc7. Este recomandabil 5...Cf6 6.Cc3 Nb4, cu şanse egale. **6.Cc3 Cf6 7.Nd3.** După părerea lui Fischer,

aceasta este o greşeală. Corect era 7.a3! Cc6 8.Ne3 Ce5 9.Ne2! şi greşit 9...C:c4, din cauza 10. N:c4 D:c4 11.Tc1; sau 7.a3 Ne7 8.Ne2 0—0 9.0—0 d6 10.Ne3 Cbd7 11.Tc1 b6 12.b4! Nb7 13. f3 Tac8 14.De1 Db8 15.Df2, cu o poziţie excelentă pentru alb (Spielmann—Tartakover).

7...Cc6 8.Ne3 C:d4? Negrul nu profită de riposta slabă a albului la mutarea a şaptea şi Fischer arată că trebuia aleasă varianta agresivă 8...Ce5 9.Tc1 (9.0—0? Ceg4! sau 9.Ne2 C:c4 10.N:c4 D:c4 11.Tc1 Db4 12. 0—0 d6 13.Cb3? C:e4! 14.a3 C:c3) 9...Cfg4! cu avantaj pentru negru. **9.N:d4 Nc5 10.Nc2 d6 11.0—0 Nd7 12.Ca4 N:d4 13.D:d4 Tad8 14.Tfd1 0—0 15. Tac1** (dacă 15.D:d6 D:d6 16. T:d6 N:a4 17.T:d8 T:d8 18.N:a4 C:e4 =) **15...Da5 16.Db6! D:b6 17.C:b5 Nc6 18.f3 Cd7.** După cum s-a arătat, albul nu a jucat prea strălucit deschiderea. El trebuia să caute căi de cîştig în poziţia simplificată din diagrama 152, în care varianta 19.C:d7 T:d7 20.Td2 Tfd8 21. Tcd1 Rf8 ar fi dus sigur la remiză.

Fischer a continuat cu **19. Cd5!** Un sacrificiu aparent care îl poate tulbura pe adversar în alegerea unei continuări juste, ca: 19...Ce5! 20.Ce7+ (sau 20. Ce3 g5!) 20...Rh8 21.C:c6 b:c6 22.Na4 g5! urmat de Rg7—f6—e7. Negrul a apreciat însă că finalul de nebun contra cal este mai degrabă în favoarea sa şi

152

Fischer—Rosetto, 1959

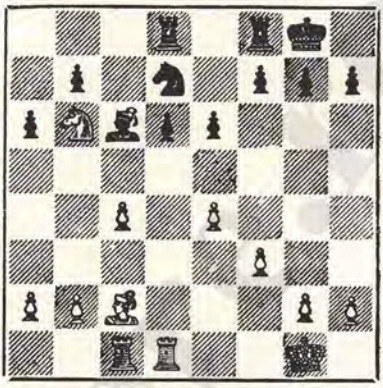

Albul la mutare

a jucat **19...N:d5,** subestimînd posibilităţile mari ale albului de pe flancul damei. După **20. e:d5 e5 21.b4 g6** (posibilitatea 21...a5 a fost prevăzută de Fischer în varianta: 22.a3 a:b4 23.a:b4 Ta8 24.Nf5 cu avantaj pentru alb) **22.Na4! b6.** Superioritatea poziţiei albului este evidentă. Deoarece 22...Cb6 23. Nb3 asigură înaintarea 24.c5, ultima mutare a negrului este justificată, însă, pe de altă parte, ascunsa slăbiciune de la a6 va deveni curînd un subiect de îngrijorare pentru negru.

23.Td3! f5. Un răspuns instinctiv! Fondul problemei consta în înlăturarea urgentă a pericolelor de pe flancul damei cu 23...a5 24.a3! (nu este mai puternică nici continuarea 24. N:d7 T:d7 25.b:a5 b:a5 26.c5 d:c5 27.T:c5 a4) 24...f5 şi albul îşi menţine foarte greu iniţia-

tiva, înaintarea c5 fiind posibilă doar cu schimbul nebunului pentru cal, cu mențiunea că în acest caz nu mai este periculoasă.

24.Ta3! Cb8 (forțat, după 24... Cf6 25.Nc6, negrul pierde pionul a6) **25.c5 b:c5.** Dacă 25...b5 26.Nb3 Tf7 27.c6 Tc7 28.Ta5! Rf7 29.a4 b:a4 30.T:a4 Re7 31. Nc4, albul cîștigă pionul a6.

26.b:c5 d:c5 27.T:c5 Rg7. Negrul are o poziție greu de susținut. La 27...Tc8 28.Tac3 pătrunderea este asigurată, iar după 27...Cd7 28.Tc7 Cb6 29. Nb3 Rh8 30.T:a6 C:d5 31.N:d5 T:d5 32.Taa7, nu mai sînt speranțe.

28.Tb3 Tf7 29.d6! Cbd7 30. Tc7 Cf8. Poziția negrului este deznădăjduită; în cîteva mutări Fischer lichidează orice rezistență, aducîndu-l pe adversar în poziție de zugzwang, după mutările: **31.Tbb7 T:c7 32. d:c7 Tdc8 33.Nb3! a5 34.a4 h6 35.h3 g5 36.g4 f:g4 37.h:g4** (diagrama 153). Negrul nu mai are nici o mutare de pion. După 37...Rf6 38.Tb8 albul cîștigă o figură. Dacă mută calul, 38.Ne6, iar dacă mută turnul, atunci 38.c8D+.

(Prelucrare după Robert Fischer din **60 partide memorabile**).

... în luptă pentru remiză ...

Epilogul partidei Gligorici—Fischer (turneul candidaților, 1959) este prezentat în diagrama 154. Poziția negrului, cu regele pe ultima orizontală și cu pioni ceva mai slabi îl îndreptățește pe alb să joace la cîștig, avînd posibilitatea de a interveni cu regele în centru

153
Fischer—Rosetto, 1959

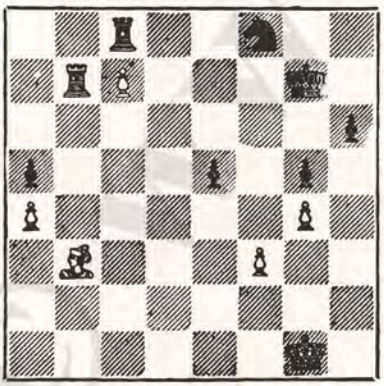

Negrul este în zugzwang

154
Gligorici—Fischer, 1959

Albul la mutare

şi a-şi mobiliza forţele în acest scop.

1.Rd2 Nf3 2.Re3 Tg1 3.Nh3 Te1+ 4.Rf4 Nd1 5.Re5! „La 5.Te7 N:c2 6.Nf5, albul putea obţine uşor remiză, dar Gligorici încearcă să cîştige" (R. F.). **5...e3 6.Nf5 Tg1.** Cel mai prudent. Remiză ar fi dat şi 6...e2 7.Rf6 Tg1 8.T:h7+ Rg8 9.Tc7 Rh8 10.Ne6? e1D! 11.Tc8+ Tg8!! (sau 11...Rh7? 12.Nf5+ Rh6 13.Th8#) 12.T:g8+ Rh7 13.Tg7+ Rh5 14.Tg5+ Rh4; şahurile s-au terminat şi negrul cîştigă. De aceea, albul trebuie să se mulţumească cu naveta 10.Th7+ (în loc de 10. Ne6?) Rg8 11.Tc7 etc. cu remiză (M. R.).

7.T:h7+ Rg8 8.Tc7 Ng4 (8... e2 ar fi dat remiză, aşa cum s-a arătat în nota anterioară) **9.N:g4 T:g4 10.Tc3 e2 11.Te3 Tg2 12.Rd4.** A survenit poziţia din diagrama 155. Constatînd

155

Gligorici—Fischer, 1959

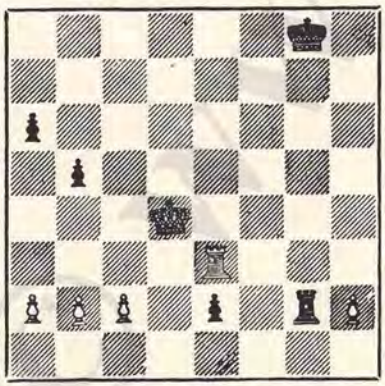

Negrul la mutare

că 13...T:h2? este greşit din cauza 13.Rd3, Fischer a continuat cu **12...e1D**, singura şansă pentru obţinerea remizei. **13. T:e1 T:c2 14.Tb1 Rf7!** Un moment important: apropierea regelui de centru este mai valoroasă decît 14...T:h2?, după care accesul regelui alb spre pionii negri, cu 15.Rc5 etc., este mult mai periculos pentru negru.

15.a3 Re6 16.b3 La 16.h4 urmează 16...Rd6 cu egalitate. Acum albul ameninţă 17.Th1 (R. F.). **16...T:h2 17.Rc5 Rd7 18.Rb6 Ta2 19.R:a6 T:a3+ 20. Rb7!** sau 20.R:b5 Rc7, cu remiză teoretică (R. F.). **20...Rd6.** O mutare inexactă. După cum a arătat Fischer, remiza se obţine cu 20...b4 21.Td1+ Re6 22.Td3 Re5 23.Rb6 Re4 24.Th3 Rd4 25.Rb5 Ta8! 26.R:b4 Tb8+ 27.Ra5 Ta8+ 28.Rb6 Tb8+ 29. Rc6 Tb4 30.Tg3 Tb8 etc. **21. Rb6 Rd7 22.b4 Th3 23.Tc1 Th8?** O nouă greşeală care putea duce la pierderea partidei. Corect era 23...Th5 şi dacă 24. Tc5, atunci 24...T:c5 25.R:c5 Rc7 26.R:b5 Rb7 şi negrul este în opoziţie, avînd astfel remiza asigurată (R. F.). A survenit poziţia din diagrama 156 în care, aşa cum a demonstrat marele maestru F. Olafsson, albul cîştigă cu 24.Tc7+! Rd6 (dacă 24...Rd8 25.Tc5 Rd7 26.Rb7 Rd6 27.T:b5) 25.Tc6+ Rd7 (25...Rd5 26.R:b5 Tb8+ 27.Tb6 etc.) 26. R:b5 Tb8+ (26...Th4 27.Tc1 Th8 28.Ra6 etc.) 27.Tb6 Th8

156
Gligorici—Fischer, 1959

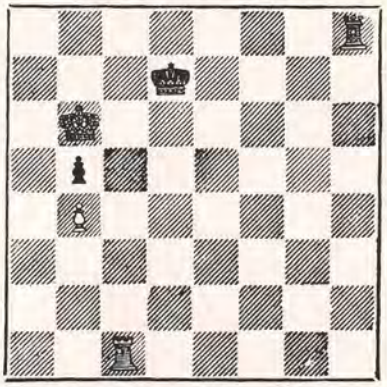

Albul la mutare, cîştigă

157
Keres—Fischer, 1959

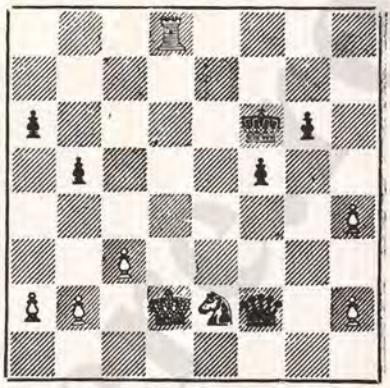

Negrul la mutare, cîştigă

28.Tb7+ Rc8 29.Ra6 Th6+ 30. Ra7 (R. F.).

Însă Gligorici a greşit şi partida s-a încheiat remiză după mutările: **24.R:b5 Tb8+ 25.Ra4 Ta8+ 26.Rb3 Tc8 27.T:c8 R:c8 28.Rc4 Rb8.** Negrul păstrează opoziţia la distanţă. La 29.Rc5 (29.Rd5 Rb7) 29...Rc7 30.Rb5 Rb7 = (R. F.).

. . . probleme dificile la fiecare mutare . . .

Survenită la turneul pretendenţilor din anul 1959, poziţia din diagrama 157 este în avantajul negrului, care are dama împotriva turn şi cal şi superioritate în ce priveşte pionii de pe flancul damei. Dar negrul a continuat inexact cu **1... D:h2?** Semnul de întrebare aparţine lui Fischer, care arată şi calea de cîştig: 1...D:h4! 2. Td6+ Rf7 3.h3 Dh6+ (la 3... D:h3 4.T:g6! R:g6?? Cf4+) 4. Rd1 (4.Re1 D:h3 5.T:g6 Dh4+ 6.Tg3 f4, sau 4.Rc2 D:h3 5.T:g6 Dh2) 4...D:h3 5.T:g6 Dh1+ etc.

2.Td4! (şi Fischer exclamă: „acum negrul trebuie să cîştige partida din nou!") **2...Dh1 3.Rc2** (împotriva 3...Db1) **3...Re5 4. a4?** Mai indicat era 4.Cc1 urmat de Cd3+, în timp ce 4. Cf4 ar fi dus la un final de pioni pierdut, după: 4...Dh2+ 5.Rd1 D:f4 6.T:f4 R:f4 7.Re2 (sau 7.b3, 7...Re3) 7...Rg3 8.b3 R:h4 9.c4 b:c4 10.b:c4 Rg5 şi regele negru se află în careul de transformare (R. F.).

4...Df1 5.Cc1 Dg2+ 6.Rb3? Continuarea justă era 6.Rd1! b:a4 (6...D:b2?? 7.Cd3+) 7. Cd3+ Rf6 8.T:a4 a5 9.Td4 (9. T:a5? Dg4+ şi 10...D:h4), după care pionii negrului nu pot avansa (R. F.). Această variantă

158
Keres—Fischer, 1959

Ce mutăm la alb?

care asigură albului remiza i-a scăpat din vedere lui Keres, aflat în criză de timp. **6... b:a4+ 7.Ra3** (7.T:a4 Dd2 8.Ca2 f4 etc.) **7...Dc2 8.Cd3+ Rf6 9. Cc5 Dc1! 10.T:a4 De3** și partida s-a întrerupt în poziția din diagrama 158, în care Keres a dat o mutare slabă în plic: **11.C:a6?** Linia de cea mai mare rezistență ar fi fost 11. Td4 f4 12.Cd3 f3 13.Rb3 (13. b4? f2) 13...Rg7 14.Ra3 De2 (negrul urmărește distrugerea pionilor b2—c3) 15.Rb3 Dd1+ 16.Rc4 (16.Ra3 a5 17.Ra2 a4 18.Cf2 Db3+ 19.Ra1 a3 etc.) 16...a5 17.Rb5 a4 18.Ra5 Db3 19.Ra6 a3 20.b:a3 D:a3+ 21. Rb5 D:c3 (R. F.).

După greșeala de la mutarea a 11-a, poziția albului se prăbușește repede. **11...f4 12.Td4 Rf5!** Înaintarea imediată a pionului duce numai la remiză pozițională în varianta: 12...f3 13.Cc5 f2 14.Ce4+ D:e4 15. T:e4 f1D.

13.Cb4 (13.Cc5 De7! 14.b4 D:h4 15.b5 Df6) **13...De7!** Mutare decisivă! (R. F.). Dacă 13... f3? 14.Cd3 f2 15.C:f2 D:f2 și remiză. **14.Rb3 D:h4 15.Cd3 g5 16.c4 Dg3 17.c5 f3 18.Rc4 f2 19.C:f2 D:f2 20.c6 D:b2 21.Rc5 Dc3+ 22.Rd5 g4 23.Tc4 De5+.**

. . . „mușcătura de scorpion" . . .

Intrarea în finalul din diagrama 159 se rezolvă în favoarea negrului, printr-o combinație însoțită de multe simplificări care se finalizează cu cîștigul calității. Dificultățile tehnice de final sînt exemplar soluționate de viitorul campion mondial de șah. **1...Cb4! 2.C:b4**

159
Lombardi—Fischer, 1960

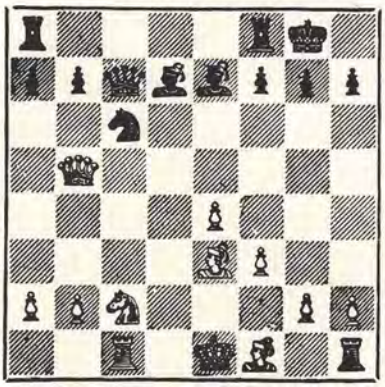

Intrare în final cu negrul la mutare

D:c1+ 3.N:c1 N:b5 4.Cd5. Se pare că negrul este nevoit să mai dea o figură, dar acum urmează adevărata poantă a combinației: **4...Nh4+!** „mușcătura de scorpion" (R. Fischer). Astfel, cîmpul e7 este temporar apărat și, după **5.g3**, negrul poate continua cu **5...N:f1 6. T:f1** (la 6.g:h4, este greșit 6... Ng2?, 7.Tg1 N:f3 8.Nh6, ceea ce ar duce la recîștigarea calității, deoarece se amenință 9. Cf6+ și 10.N:g7+. Negrul trebuie să continue cu 6...Nc4 și poziția slăbită a pionilor albului se va face curînd resimțită). **6...Nd8 7.Nd2.** Probabil mai bine 7.g4, pentru a realiza forme de joc mai simplificate și a menține calul în d5, dizlocarea acestuia nefiind posibilă decît cu pregătirea g7—g6 și apoi cu f7—f5, situație în care albul poate acționa pe coloana „g". **7...Tc8 8.Nc3 f5! 9.e5** (înaintare practic silită) **9...Tc5 10.Cb4** (singura! La 10.Ce3 sau 10.Cf4 urmează 10.Na5 și negrul cîștigă un pion) **10...Na5 11.a3 N:b4 12.a:b4 Td5 13.Re2 Rf7 14.h4 Re6 15.Re3 Tc8 16. Tg1 Tc4.** Albul a reușit să-și formeze o poziție compactă. Turnurile nu au posibilități de pătrundere și cea mai bună șansă a negrului constă în retrocedarea calității pentru pionul b4 sau e5 și intrarea într-un final de turnuri avantajos (R. F.). Însă albul greșește: **17.Te1?** Indicat era 17. Ta1 a6 18.Tg1). Astfel a survenit poziția din diagrama 160, în care negrul intră într-un final elementar de pioni, ușor de cîștigat, datorită poziției centrale a regelui și pionului îndepărtat „a": **17...T:c3+ 18. b:c3 T:e5+ 19.Rd2 T:e1 20. R:e1 Rd5 21.Rd2 Rc4 22.h5 b6 23.Rc2 g5 24.h6 f4 25.g4 a5 26. b:a5 b:a5 27.Rb2 a4 28.Ra3 R:c3 29.R:a4 Rd4 30.Rb4 Re3** și albul a cedat (prelucrare după R. Fischer, **60 partide memorabile**).

160
Lombardi—Fischer, 1960

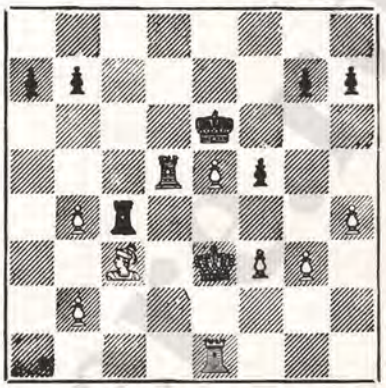

Negrul intră în finalul de pioni cîștigător

. . . cel mai important, schimbul nebunilor . . .

Finalul prezentat în diagrama 161 a survenit la turneul de la Bled, 1961. Negrul mai speră la remiză pentru că poate lua imediat un pion și, în situația în care se schimbă

161
Fischer—Trifunovici, 1961

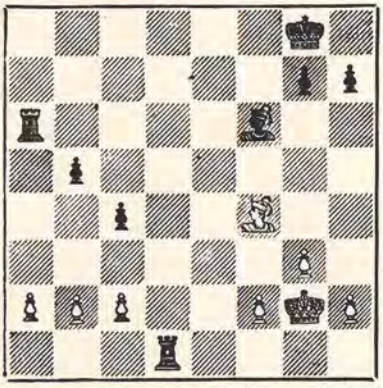

Negrul la mutare

162
Aspecte analitice M. R., 1973

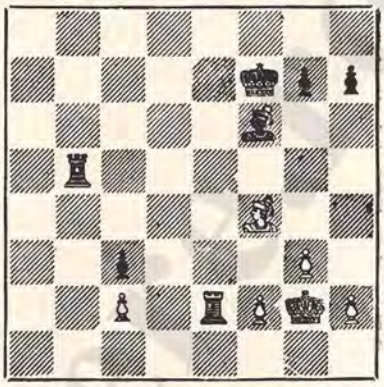

Negrul la mutare, cîştigă

pionii de pe flancul damei, albul nu mai are material suficient pentru a forţa cîştigul. Trifunovici a continuat cu **1... N:b2.** După cum relatează Fischer în comentariile sale la această partidă, mutarea recomandată de marele maestru Gligorici 1...Tb1! era într-adevăr mai bună, dar insuficientă pentru obţinerea remizei în varianta „2.a4! (2.b3? Tb2!) 2... T:b2 (sau 2...b4 3.Tc6 T:b2 4. T:c4 Nc4 5.Nd6!) 3.a:b5 T:b5 4.Tc6 c3 5.Te6 Rf7 6.Te2; trecînd regele alb la d3, albul poate schimba nebunul, după care pionul din c3 este pierdut. S-ar fi ajuns astfel în poziţia din diagrama 162, în care ideea de cîştig a albului poate fi numai temporar combătută cu 6... g5 7.Ne3 g4 (sau 7...h5 8.Rf3 Te5 9.Te1 Rg6 10.Re2 Td5 11. Td1 şi în curînd piesele albe reuşesc să elimine pionul din c3) 8.h3 h5 9.h:g4 h:g4 10.Te1 şi regele are deschisă calea spre d3 (ex. 10...Rg6 11.Rf1 Rf5 12.Re2 Re4 13.Ta1 Tb4 14. Ta8 urmat de Te8+).

2.Tb6 Ta1 3.T:b5 T:a2 4.Tc5 Ta4. „Albul cîştigă uşor după 4...c3 5.Ne5 Na1 6.Tc7 T:c2 7. T:g7+ Rf8 8.Tc7 şi pionul c3 este inofensiv" (R. F.). **5.Ne5** (schimbul nebunilor slăbeşte considerabil posibilităţile de apărare ale negrului) **5...N:e5 6.T:e5 Ta2 7.Te2.** Albul a intrat provizoriu în apărarea pionului c2. Finalul din diagrama 163 este clar în avantajul albului, nu atît pentru pionul în plus, cît pentru faptul că regele alb poate ataca imediat pionul c4. Partida este jucată, dar surse de greşeli mai există în realizarea tehnică a avantajului material şi poziţional.

163
Fischer—Trifunovici, 1961

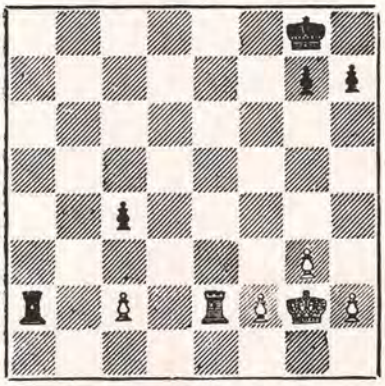

Albul cîştigă

După **7...Rf7 8.Rf3 Rf6 9.Re4 g5 10.Rd4 Rf5,** albul execută prima mutare inexactă, odată cu măsura de apărare **11.f3**, în timp ce cîştigul imediat s-ar fi obţinut cu 11.R:c4 Rg4 12.Rb3 etc. (R. F.). **11...c3! 12.Tf2.** Fischer alătură un semn de întrebare la această mutare, cîştigul imediat putînd fi obţinut cu 12.R:c3 Ta3+ 13.Rd4 T:f3 14.c4, şi recunoaşte că ideea sa de cîştig nu se bazează pe înlăturarea pionului din c3, deoarece după **12...Ta3 13.Rc4 h5 14.Rb4 Ta8,** a continuat cu **15. f4,** în loc de 15.R:c3. Cîştigul este acum mult întîrziat din cauza **15...Re4!** prin care se apără indirect pionul c3. Acum la 16.R:c3 poate urma: 16...Re3 17.Tf1 Re2 18.Tb1 Tc8+ 19. Rb2 (19.Rd4 T:c2 20.f:g5 Rf3 etc.) 19...g:f4 20.Tf8 şi remiza este foarte probabilă.

16...f:g5 Re3 17.Tg2 Rd4. La 17...Tc8, Fischer arată că s-ar fi realizat cîştigul cu 18.h4 Rf3 19.Tg1 Rf2 20.Td1 R:g3 21.Td4; greşit ar fi însă 18.g4 h4 şi negrul, cu regele său activ, păstrează iniţiativa în final.

18.Te2 (cu aceasta materialul în plus este asigurat, dar dificultăţile tehnice persistă, după cum reiese dintr-o serie de repetiţii de mutări, specifice partidei practice). **18...Tb8+ 19.Ra4 Tg8 20.h4 Tf8 21.Te7 Tf3 22. Td7+ Rc4 23.Tc7+ Rd4 24. Td7+ Rc4 25.Tc7+ Rd4 26. Rb3 T:g3 27.Td7+ Re4 28.Th7 Rd4 29.T:h5 Tg1 30.Th8 Tb1+ 31.Ra4 Ta1+.** Nu este timp pentru 31...Tb2 din cauza 32.g6 (R. F.). **32.Rb5 Tb1+ 33.Rc6 Tg1 34.Td8+ Rc4 35.Te8** (se ameninţă 36.Te4#) **35...Rb4 36. Rd5 Td1+** (36...Ra3 37.Tb8 urmat de Tb3) **37.Re6 Te1+ 38. Rf7 Tf1+ 39.Rg6 Tf2 40.h5 T:c2 41.h6 Th2 42.h7 c2 43.Tc8 Rb3 44.Rg7** şi negrul cedează.

Într-un final ce putea fi cîştigat mult mai simplu, Fischer a fost nevoit să descopere o cale chinuitoare, poate ca o pedeapsă pentru inexactităţile comise la mutările 11 şi 12.

. . . prea mult ca să fie un final şi prea puţin pentru un joc de mijloc . . .

Curaçao, 1962. La vîrsta de 19 ani, Fischer participă pentru prima oară la turneul pretendenţilor la titlul suprem.

164
Keres—Fischer, 1962

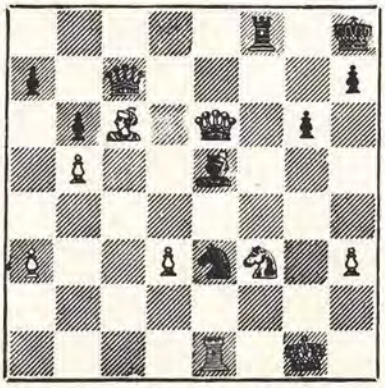

Negrul la mutare

165
Keres—Fischer, 1962

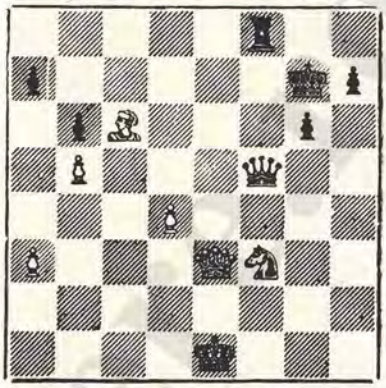

Ce mutăm la alb?

Cele mai dramatice întîlniri le-a avut cu marele maestru Paul Keres. Poziția din diagrama 164, prevăzută de negru. are ca soluție unică **1... Nd4!** Semnul exclamării îi aparține lui Fischer, nu atît pentru mutarea în sine, cît pentru faptul că semnalizează poanta intrării într-un final rar, de damă plus cal și nebun contra damă plus turn, în situația în care regele alb nu mai are pioni de siguranță. Au urmat mutările practic forțate: **2.T:e3 N:e3+ 3.D:e3 Dg3+ 4. Rf1 D:h3+ 5.Re1 Df5 6.d4 Rg7.** La remiză ar fi dus 6... h5? 7.Dh6+ Rg8 8.Nd5+ D:d5 9.D:g6+ etern (R. F.). Se pune întrebarea dacă poziția rezultată din diagrama 165 este un final sau ne aflăm încă în jocul de mijloc. Apreciem că este un final pentru că principalele elemente de luptă le constituie avansarea spre transformare a pionilor „g" și „h", la concurență cu pionul „d". Elementele jocului de mijloc (strategie pură sau atacuri la rege) nu sînt evidente. Albul și-a dat seama că, în absența damelor, finalul ar fi pierdut în varianta: „7.De5+ D:e5 8.d:e5 Tf4 — cu amenințarea 9...Ta4, în timp ce regele negru supraveghează înaintarea pionului e5" (R. F.) — și a continuat cu **7.Rf2!**, care corespunde planului just de rezistență împotriva înaintării pionilor negri. **7...h5 8.Rg3 Dg4+ 9.Rh2 Tf4 10. De7+ Rh6 11.De2 Df5 12.De3 g5.** Pionii negri devin din ce în ce mai amenințători, dar în același timp spatele poziției slăbește, permițînd aplicarea permanentă a unor variante de

salvare cu şah etern. Calul mai trebuie apărat o dată pentru a elibera dama de această sarcină: **13.Rg2 Dc2+**. Negrul execută diferite manevre cu dama pentru a nu-i permite damei albe să pătrundă pe ultimele trei orizontale.

14.Rh1 (14.Rg3?? Tg4+ 15. Rh3 Dg2#) **14...Db1+ 15.Rh2 Da2+ 16.Rh3 Df7 17.Rh2 Df6 18.Rg2.** Pentru a putea avansa pionii, negrul a continuat cu **18...Rg7,** deoarece 18...g4 nu este posibil, turnul rămînînd legat pe diagonala neagră. **19. Rg3 h4+ 20.Rg2 Tg4+ 21.Rh1 Tg3 22.De4 g4 23.Ch2 Dg5** şi a survenit poziţia din diagrama 166, în care albul poate obţine remiza cu 24.De5+ D:e5 25. d:e5 (se ameninţă 26.Nd7) 25... T:a3 26.C:g4 (R. F.). **24.Cf1?** După această greşeală, Fischer arată că albul este pierdut în varianta: 24...T:a3! 25.d5 g3 26.

166

Keres—Fischer, 1962

Albul la mutare. Remiză

d6 (26.Nd7 Ta1 27.Rg2 Ta2+ 28.Rg1 Df6 29.Nf5 Tf2) 26...Ta1 27.De7+ (27.Rg1 Dc5+) 27... D:e7 28.d:e7 h3! 29.e8C! Rf8. La ultima mutare, înainte de controlul timpului, a venit rîndul lui Fischer să greşească: **24...Th3+? 25.Rg1 T:a3 26.d5 g3 27.Nd7 Ta1 28.Nf5!** (pentru a permite înaintarea pionului la d6 fără ca dama neagră să poată da şah la c5) **28...Df6 29. Df4 Te1 30.d6 Te5 31.Dg4+.** Greşit ar fi fost 31.d7? T:f5 32. D:f5 D:f5 33.d8D Df2+ 34.Rh1 D:f1# (R. F.). **31...Rf8 32.d7 Td5 33.Rg2! T:d7!** La 33... Db2+ 34.Rh3 Df2 35.Ne4+ D:f1+ 36.Ng2 Df2 37.Db4+! (R. F.). **34.N:d7 Df2+ 35.Rh3 D:f1+ 36.R:h4 g2.** Cu toată poziţia deschisă a regelui negru, Fischer găseşte suita de mutări prin care se poate sustrage de la şahuri. Astfel: **37. Db4+ Rf7! 38.Db3+ Rg7! 39. Dg3+ Rh7!** şi, în poziţia rezultată, se pare că negrul cîştigă, deoarece la 40.Nf5+ D:f5 41.D:g2 Df4+! 42.Dg4 (42.Rh3 Dh6+) 42...D:g4+ 43.R:g4 Rg6! regele negru obţine opoziţia şi cîştigă ultimul pion al albului (R. F.). Keres a continuat însă cu **40.De5!!** Această mutare de studiu salvează partida (diagrama 167) **40...Dh1+**. Remiză este şi 40...Df2+ 41.Rh3 g1D (şi transformarea în cal duce la remiză) 42.Nf5+ Rh6 (sau 42...D:f5+ 43.D:f5+ Dg6 44. D:g6+ R:g6 45.Rg4! şi albul are opoziţia, deci remiza) 43.

167

Keres—Fischer, 1962

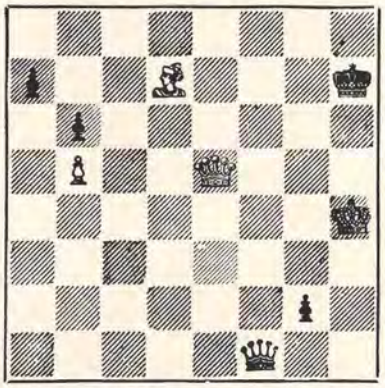

Negrul la mutare. Remiză

168

Fischer—Reshevski, 1962

Albul cîştigă

Df6+ Rh5 44.Ng6+ D:g6 45. Dg5+!! R:g5 pat (R. F.).

După mutările: **41.Nh3 D:h3+ 42.R:h3 g1D 43.De7+ Rh8 44. Df8+ Rh7 45.Df7+** s-a consemnat remiza, deoarece după 45...Dg7 46.D:g7+ R:g7 47.Rg3! albul cîştigă opoziţia de la distanţă: 47...Rf6 48.Rf4 Re6 49. Re4 Rd6 50.Rd4 Rc7 51.Rd5 Rb7 52.Rc4 Rc7 53.Rd5 Rd7 54. Re5 etc. (R. F.).

. . . prelucrare poziţională perfectă, însă execuţie prelungită . . .

Survenită în campionatul S.U.A. 1962/63, poziţia din diagrama 168 este un exemplu tipic de avantaje concrete constînd din slăbiciunile negrului de la d6, h7 şi lipsa de spaţiu pentru manevre care să-i asigure un contrajoc minimal. Singura mutare de eliberare a negrului h7—h5 este interzisă imediat cu **1.g5,** negrul fiind astfel condamnat la pasivitate. **1...Ne7 2.Re2 Taf8 3.Ne3 Tc8 4.b4 b5.** Negrul nu are mutări satisfăcătoare. Prin ultima mutare se întîrzie evoluţia pionilor adverşi pe flancul damei, dar, în acelaşi timp, mai apare o slăbiciune gravă la a6. **5.Td1 Re6 6.Ta1 Tc6 6.Th3.** Ameninţarea dublării turnurilor pe coloana „h" obligă pe negru la **6...Nf8.** Exista şi posibilitatea contraatacului în centru, cu 6... d5 7.e:d5+ R:d5 8.Tah1 Rc4 9. T:h7 T:h7 10.T:h7 Te6 11.Rd2 (11.Rf3? e4+ 12.Rf4 Rb3 cu contrajoc) 11...Rb3 12.Rd3 R:b2 13.Re4! Nf8 (dacă 13...R:c3 14. Rd5 Td6+ 15.R:e5 Nf8 16. Tc7+! Rb3 17.Tc8 Ne7 18.Te8 Td7 19.Re6, cu cîştig de figură)

14.Th8 Ng7 15.Tg8 Te7 16. Tc8! şi 17.Tc6 (R. F.).

7.Tah1 Tc7 8.Th4! o mutare subtilă care demonstrează lipsa de mutări a negrului. La 8... Tf7 sau Tb7 urmează 9.Ta1 şi pionul a6 nu mai poate fi apărat. Din cîmpul h4 turnul alb supraveghează cîmpul c4, o posibilă poartă de intrare a regelui negru. După **8...d5 9.Ta1 Tc6 10.e:d5+ R:d5**, reîntoarcerea turnului pe coloana „d" capătă aspecte destructive. **11. Td1+ Re6 12.Td8 Rf5 13.Ta8 Te6 14.Th3.** Ameninţarea 15. Tf3+ nu mai poate fi contracarată. La 14...e4, 15.Nd4 sau 14...Rg4, 15.Tg3+ Rh4 16.Tf3 Ng7 17.T:h8 N:h8 18.Tf8 Ng7 19.Tf7 sau 14...Re4 15.Tf3 Ng7 16.T:h8 N:h8 17.Tf8 Ng7 18. Tf7 Nh8 19.f5+ Rd5 20.T:h7 Te8 21.Rd3 (variante R. F.).

14...Ng7 15.T:h8 N:h8 16.T:h7 Te8 17.Tf7+ Rg4 18.f3+ Rg3 şi, în poziţia din diagrama 169, albul a prelungit partida, jucînd mai slab **19.Rd3?** Cîştigul s-ar fi obţinut simplu cu 19. Rf1! cu ameninţarea 20.Nf2+, urmat de 21.Th7#, negrul fiind obligat să cedeze imediat, deoarece la 19...Rh4, 20.Rg2! Dar şi aşa albul a cîştigat, ce-i drept, mai puţin spectaculos, după mutările: **19...e4+ 20.f:e4 Td8+ 21.Nd4 Rg4 22.Tf1 Ne5** (22...R:g5 23.Tg1+ Rf4 24.T:g6) **23.Re3 Nc7 24.Tg1 Rh4 25.Rf3 Td7 26.e5 Tf7+ 27.Re4 Tf5 28. e6 Nd8 29.Nf6! N:f6 30.g:f6 T:f6 31.Rd5 Tf2 32.Te1.**

... dans în jurul slăbiciunilor ...

La turneul comemorativ Capablanca, Havana, 1965, Fischer a participat prin telex!

169
Fischer—Reshevski, 1962

Cum decide albul?

170
Fischer—Smîslov, 1965

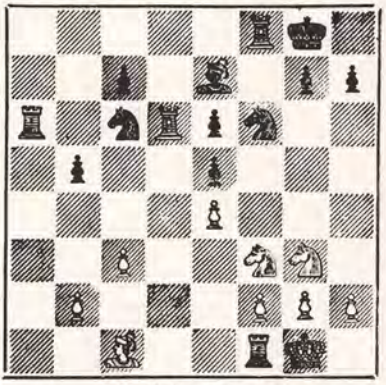

Albul la mutare

În poziția din diagrama 170, Smîslov intenționa să se elibereze total cu 1...Cd4! Poziția turnului la a6 era însă prea importantă ca să se permită negrului o astfel de mutare. De aceea, Fischer a jucat **1.Rh1**, menținînd intacte posibilitățile în centru **1...Cd7.** Negrul este preocupat de pionul slab din e5 și de alungarea turnului alb din a6. Așa cum a arătat Fischer, neutralizarea situației s-ar fi realizat prin continuarea de cedare a unui pion și preluarea inițiativei cu 1...b4 2.c:b4 C:b4 3.Ta7 Tc6 4.C:e5 Tc2. În poziția rezultată din diagrama 171 albului i se pune problema preîntîmpinării puternicei amenințări a negrului 5...Nd6, în următoarele variante:

a) 5.f4 Nd6 (cu amenințarea 6...C:e4 și 7...N:e5) 6.Tb7 C:e4 7.C:e4 N:e5 8.T:b4 N:f4 9.N:f4 T:f4 10.Tb8+ și albul cîștigă; sau 6...Ca2 7.Cd3; sau 6...Ta8! 7.Ne3 N:e5 8.f:e5 Cg4 9.Nd4 Cd3 10.h3 Cg:e5 cu egalitate.

171

Aspecte analitice M. R., 1973

Ce mutăm la alb?

b) 5.Ng5! T:b2 6.N:f6 (6.T:c7? Nd6 7.Cc4 Tc2 și negrul cîștigă calitatea) 6...g:f6 7.Cd7 Tc8 8.Cb6 Td8 (8...c:b6 9.T:e7 Tc6 10.Ch5 e5 11.Td1 Cd3 12.Ta1 C:f2+ 13.Rg1 Tc8 14.C:f6+ Rf8 15.T:h7 cu avantaj decisiv) 9.T:c7 Nd6 10.Td7 T:d7 11.C:d7 Rf7 12.e5 și negrul abia poate scăpa cu remiză.

În concluzie, albul trebuie să renunțe la varianta de strictă apărare (a) și s-o prefere pe cea de inițiativă (b) cu retrocedarea imediată a pionului.

2.Ne3 Tfd8 3.h3. Mai precis ar fi fost 3.b4 (R. F.). **3...h6 4. Tfa1 Cdb8 5.Ta8 Td1+ 6.Rh2!** Inexact ar fi fost 6.T:d1 T:d1+ 7.Rh2 Nd6 8.Na7? Ta1 (R. F.). **6...T:a1 7.T:a1 Cd7?** Ultimul moment cînd negrul mai putea juca b5—b4, eliberîndu-se astfel de slăbiciunea suplimentară din b5. Semnul de întrebare aparține lui Fischer. **8.b4** (ca „la carte"; fixarea slăbiciunii din b5! Din acest moment negrul este silit la o permanentă căutare de mutări în jurul multiplelor sale slăbiciuni) **8...Rf7 9.Cf1 Nd6 10.g3 Cf6 11.C1d2 Re7 12.Ta6 Cb8 13.Ta5!**

Astfel, negrul este obligat la **13...c6,** singurul cîmp de manevră al cailor negri (R. F.). **14.Rg2 Cbd7 15.Rf1 Tc8.** Prin-

cipalele neplăceri ale negrului se datoresc turnului alb care controlează coloana „a" şi punctele slabe de pe flancul damei, acesta fiind, în acelaşi timp, şi un suport cardinal de cooperare a pieselor uşoare. Varianta pe care o dă Fischer pentru înlăturarea turnului începe cu: 15...Ce8 16.Cb3! Cc7 17.Ta7 Ta8 18.Ca5 Cb8 19.T:a8 (19.Tb7 Rd7) 19...C:a8 20.Na7 Rd7 21.Cb7 şi în poziţia survenită în diagrama 172, din cauza ameninţării 22.C:d6, urmat de 23.N:b8+, negrul trebuie să accepte una din variantele:

a) 21...Ca6 22.Ce1 Rc7 23. C:d6 R:d6 24.Cd3 C8c7 25.Cc5 Re7 (25...C:c5 26.N:c5+ Rd7 27.Nf8 Ce8 28.g4 şi zugzwang) 26.Re2 Rd6 (26...Rf6? 27.Cd7+ sau 26...C:c5 27.N:c5+ Rf6 28.

172

Aspecte analitice M. R., 1973

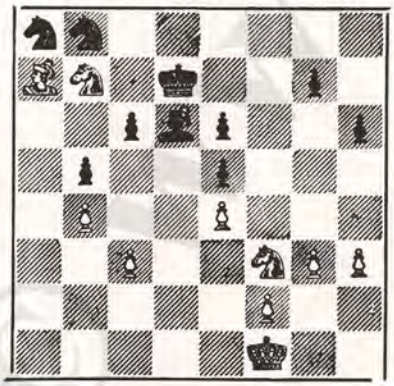

Negrul la mutare

Nd6 Ce8 29.Nb8 din nou zugzwang) 27.Rf3 Re7 28.Rg4 g6 29.Cd3 Rf6 30.Ne3, şi albul are cîştigul asigurat, deoarece la 30...g5 31.Rh5 sau 30...h5+ 31. Rh4 urmat de 32.Ng5+ şi 33. C:e5. Dacă negrul păstrează nebunul, în această variantă, atunci 21...Ca6 22.Ce1 Nc7 23. Cd3 Re7 (23...Rc8? 24.Cbc5 cîştigă un pion) 24.Re2 Rd7 25. Rf3 urmat de Rg4 şi albul va cîştiga după aceeaşi linie de joc, prin slăbirea sistematică a pionilor negri.

b) 21...Nc7 22.Nc5 Re8 (22... Rc8 23.Cd6+ Rd7 23.Cf7 etc.) 23.Cd6 Rd7 (23...N:d6 24.N:d6 etc.) 24.C:e5 şi albul cîştigă.

În concluzie, manevra de schimb a turnului alb ar fi dus la o rezistenţă mai îndelungată, însă insuficientă pentru remiză.

Revenind la partidă, după **15...Tc8**, albul a continuat cu **16.Ce1** şi a urmat **16...Ce8 17. Cd3 Cc7 18.c4! b:c4** (18...Ta8? 19.c5!) **19.C:c4**; acum punctele slabe ale negrului încep să se prăbuşească. **19...Cb5**. După 19...Ta8 20.T:a8 C:a8 21.Ca5 Cb8 22.Na7 Rd7 23.Cc4, negrul pierde pionul e5 (R. F.). **20.Ta6 Rf6 21.Nc1! Nb8 22.Nb2** (se ameninţă 23.f4) **22...c5 23.Cb6! C:b6 24.T:b6 c4.** La 24...Cd4 decide 25.C:c5 Na7 26.Cd7+ Rg5 27.h4+ Rh5 28.Tb7 Tc2 29.T:a7 T:b2 30.C:e5 T:b4 31. T:g7 (R. F.). **25.Cc5 c3** şi negrul a cedat. Varianta demon-

strativă a cîştigului a arătat-o Fischer: „26.Nc1 Cd4 27.Cd7+ Re7 (27...Rf7 28.T:b8 T:b8 29. C:b8 Cb3 30.Na3 c2 31.Cc6) 28. C:b8 Cb3 29.Tb7+ Rd8 30. Td7+ Re8 31.T:g7!"

... cu Fischer nu se poate juca la remiză ...

Un final tipic care poate rezulta din „Indiana regelui", după schimbul pionilor în centru şi, respectiv, schimbul damelor, este demonstrat în partida Larsen—Fischer, jucată la turneul de la Monaco, în anul 1967.

Virtuozitatea cu care Robert Fischer realizează avantaje, în variante aparent simplificate, este remarcabilă.

Linia de joc impusă de alb, bazată pe schimbul la e5 la mutarea a noua, urmată de schimbul damelor, nu constituie o problemă deosebită pentru negru care, de îndată ce a restabilit echilibrul forţelor în centru, începe să deţină chiar un uşor avantaj, cîmpul central d4 fiind în posesia lui.

1.d4 Cf6 2.c4 g6 3.Cc3 Ng7 4.e4 d6 5.Ne2 0—0 6.Cf3 e5 7. 0—0 Cc6 8.Ne3 Te8! (prin aceasta albul, practic, este obligat să schimbe la e5, deoarece, la 9.d5, poate urma 9...Cd4) **9. d:e5 d:e5 10.D:d8 C:d8 11.Cb5 Ce6 12.Cg5 Te7 13.Tfd1** (în partida Reshevski—Fischer, Santa Monica, 1966, s-a jucat 13.C:e6 N:e6 14.f3 c6 15.Cc3 Td7 16.Tfd1 Nf8 17.Rf2 b6 18. b3 Tb7 19.Ca4 Cd7 20.Cb2 b5, cu o remiză rapidă). **13...b6!** În felul acesta se limitează acţiunea nebunului alb de cîmpuri negre şi, totodată, se înregistrează o inovaţie a lui Fischer în propriul repertoriu de deschideri. În acelaşi timp, caii albi nu mai au obiectivele agresive prevăzute. Aşa se explică răspunsul impulsiv al albului **14.c5** care, dealtfel, este caracteristic stilului de joc al lui Larsen. **14...C:c5 15.Td8+ Nf8! 16.C:a7 T:a7 17.T:c8.** Mutarea intermediară 17.N:c5 ar fi fost mai slabă din cauza 17... b:c5 18.T:c8 h6 19.Cf3 C:e4 etc. **17...Rg7.** O gafă ar fi fost 17... Cc:e4 18.C:e4 C:e4 19.Nh6 cu mat imparabil la f8. **18.f3 Ce8 19.a3.** Larsen supraestimează acţiunea perechii de nebuni, altfel ar fi jucat 19.N:c5 b:c5 20.Tb8, speranţele într-un joc mai bun fiind puse în pionul „a". **19...Cd6 20.Td8.** Prea optimist! Remiză s-ar fi putut obţine cu 20.Tb8 Cd7 21.Td8 Cb7 22.Tc8 Cd6 (R. F.). **20...h6 21. Ch3 Ce6 22.Tb8 Te8 23.T:e8 C:e8 24.Nb5** (nu se ştie de ce. Simplu şi probabil suficient pentru remiză ar fi fost 24.Cf2, deşi poziţia albului este mai slabă pe cîmpurile negre). **24... Cd6 25.Nf1 Cb7 26.Cf2 Nc5 27. N:c5 Cb:c5 28.Td1** şi a survenit poziţia din diagrama 173, în care negrul stă ceva mai bine (cîmpurile negre) şi reu-

173
Larsen—Fischer, 1967

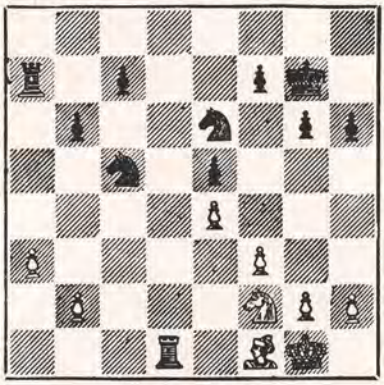

Negrul la mutare

şeşte în continuare să limiteze activitatea figurilor albe.

28...h5. Se împiedică mutarea 29.Cg4. Astfel, dacă 28... Cd4, atunci 29.Cg4 f6 30.f4! (R. F.). **29.Td5.** În general, Larsen practică un joc în care apar mutări mai curioase, derutante pentru adversar. Poziţia este însă prea seacă pentru astfel de încercări. Turnul nu stă bine la d5 şi negrul profită de ocazie pentru a-şi centraliza regele. **29...Rf6 30.h4 Re7!** Un mic truc tactic! La 31.T:e5 c6 urmat de 32...f6 sau 32...Cd7 (R. F.). **31.Nc4 c6 32. Td2 Cd4 33.Rf1 f5 34.b4.** O reacţie de nemulţumire! Albul nu mai găseşte mutări convenabile. La 34.e:f5 C:f5 cu atac multiplu; la 34.f4 C:e4 35.C:e4 f:e4 36.f:e5 Cf5, de asemenea; cea mai rezistentă continuare ar fi fost 34.Cd3 C:d3 35.N:d3 etc. **34...b5! 35.Ng8 f:e4** (Fischer nu pierde ocazia contraloviturilor. La 35...Cd7 36.Td3 urmat de 37.Tc3) **36.f:e4.** Nu e bine 36.b:c5, din cauza 36... e3 37.T:d4 (37.Td3 e:f2 38.R:f2 Ta8 39.Na2 b4 sau 37.Ta2? e:f2 38.R:f2 Rf8!) 37...e:d4 38.Cd3 T:a3 39.Re2 Tc3 (R. F.).

36...Cd7 37.Td3 Ta6! şi albul a continuat, răspunzînd invitaţiei negrului, cu **38.Tc3?** ca să interzică 38...Cc2, prin care negrul ar fi putut cîştiga un pion. Această unică apărare agravează suplimentar situaţia, prin slăbirea primei orizontale. Dacă ar fi reacţionat imediat cu 38.g4 (în loc de 38.Tc3, diagrama 174), pentru a-şi crea contrajoc, albul ar fi avut şanse de salvare. Dacă 38...Cf6 39. g:h5! C:g8 40.Tg3 şi iniţiativa albului justifica sacrificarea piesei. Exemple:

a) 40...Cc2 41.h:g6 T:a3 42.

174
Aspecte analitice M. R., 1973

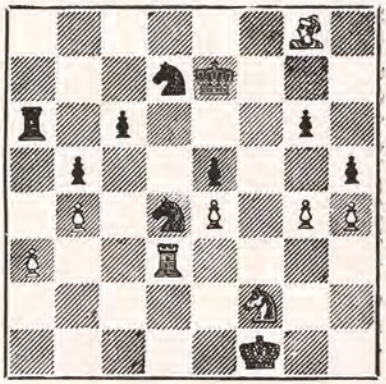

Negrul la mutare

Tg5 Ce3+ 43.Re2 Cc4 44.Cg4 Th3 45.h5 Re6 46.g7, sau chiar 46.h6 T:h6 (46...C:h6? 47.C:h6 T:h6 48.g7 etc.) 46.C:h6 g7 47. Cg8 și șansele de remiză ale albului sînt evidente.

b) 40...Cc2 41.h:g6 C:a3 42. h5 Cc4 43.Cg4 Cd2+ 44.Rg2 C:e4 45.Te3 Ta2+ 46.Rg1 Cef6 47.C:e5 și negrul mai cedează un pion 47...C:h5 48.C:c6++ Rd6 49.Cd4 etc. sau 47...Rd6 48.Cf7+, urmat de 49.h6, de asemenea cu mari șanse de remiză.

Slăbirea primei orizontale a permis negrului **38...c5!** după care Larsen a executat prea tîrziu **39.g4?** Fischer a arătat că lupta putea continua cu 39. b:c5 b4! 40.Tc1! (40.a:b4?, Ta1+) 40...T:a3 (sau 40...b:a3 41.Na2) 41.c6 Cb6.

39...c4 (un impozant pion liber) **40.g:h5 g:h5 41.Nd5.** Mai dificil era pentru negru 41.Nh7 Cf6 42.Ng6! (sau 42.Nf5 C:f5 43.e:f5 Rd5 cu avantaj) 42... Cd5 43.e:d5 T:g6 44.Ce4 Tg4 45.d6+ și nu e bine 45...Re6, din cauza 46.d7 Re7 47.Cc5, cu amenințarea 48.a4 (negrul poate însă juca mai bine 42... Ta8 urmat de 43...Tg8). **41... Cf6 42.Tg3 C:d5 43.e:d5 Tf6 44.Rg2 Cf5! 45.Th3 Tg6+ 46. Rf3 Cd4+ 47.Re3 Tg2!**

Albul nu mai are mutări de rezistență. Din cauza matului pe e2, calul nu are voie să mute, regele de asemenea, pentru că trebuie să apere calul, iar turnul are o singură mutare. **48.Th1 Rd6 49.Ce4+ R:d5 50.Cc3+ Re6.** Lipsa de mutări persistînd, a trebuit să mai cedeze un pion. A mai urmat: **51.Tc1 Th2 52.a4 Th3+ 53.Rf2 Cb3 54.Rg2 C:c1 55.R:h3 b:a4 56.C:a4 Ce2 57.b5 c3 58.b6 c2 59.Cc5+ Rd6 60.Cb3 Rc6 61. Rg2 R:b6** și Larsen a cedat.

... simplificări în „Apărarea siciliană" ...

Fischer avea piesele negre în partida cu Minici, jucată la Skoplje, 1967. Pentru jucătorul la negru, care preferă varianta Polugaevski din „Apărarea siciliană", partida este deosebit de importantă.

1.e4 c5 2.Cf3 d6 3.d4 c:d4 4.C:d4 Cf6 5.Cc3 a6 6.Ng5 e6 7.f4 b5 8.e5 d:e5 9.f:e5 Dc7. Variantele complicate ce derivă din această mutare — prin care se dezleagă calul din f6 și se contraatacă la e5 — se rezolvă în multe cazuri prin schimburi multiple în centru, al căror sens trebuie căutat în tendința spre un final favorabil, uneori foarte greu de apreciat. Așa se explică de ce albul, după mutările **10.e:f6 De5+ 11.Ne2 D:g5 12.Dd3 Ta7! 13.Ce4 De5 14.0—0—0 Td7,** a continuat cu **15.Dg3** și a sperat în obținerea calității în varianta: **15...g:f6 16.D:e5 f:e5 17.Cf6+ Re7 18.C:d7 N:d7** (diagrama 175).

Albul a continuat cu **19.Cb3?** o retragere obișnuită în multe variante din apărarea siciliană,

175

Minici—Fischer, 1967

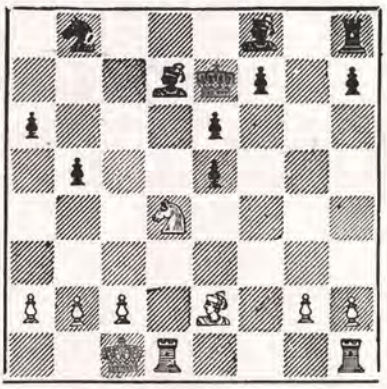

Unde mutăm calul alb?
Analiză M. R.

însă neindicată în acest caz. Probleme mai grele i s-ar fi pus negrului cu 19.Cf3 care implica apărarea imediată a pionului e5. Astfel:

a) la 19...Cc6 este posibil 20. a4 b:a4 (20...e4 21.a:b5 a:b5 — sau 21...e:f3? 22.b:c6 — 22. Cd4 C:d4 23.T:d4 Nc6 24.Tb4 și negrul trebuie să lupte pentru remiză) 21.N:a6 și albul are figurile mai bine mobilizate decît în partidă.

b) 19...Ng7 20.Rb1 Nc6 21. The1 Cd7 22.a4 b:a4 23.Na6 și negrul nu poate evolua în condiții satisfăcătoare. La 23...e4 24.Cd4; la 23...Tb8 24.Te3 e4 25.Cd4, sau 24...Cc5 25.Nf1 e4 26.Cd4 Nd5 27.Tc3 Tb4 28.T:c5 N:d4 29.Tb5, cu avantaj pentru alb.

c) 19...e4 20.Cd4 e5 21.Cb3 (acum calul se află la b3, însă în condițiile slăbiciunii cîmpului d5) 21...Nc6 22.Ca5 Na8 23. a4 b:a4 24.Cc4 Nh6+ 25.Rb1 f6 26.Td6 Tc8 27.Thd1, și albul este în avantaj.

După **19...Nc6** poziția este însă în avantajul negrului, care, cu ocazia schimburilor pe f6 și e5, a transferat pionul din g7 în centru. Mobilitatea pionilor este asigurată, turnurile albe nu pot acționa din plin pe coloana lor, iar perechea de nebuni negri poate interveni cu toată forța. Prima grijă a albului, pionul g2, l-a obligat, practic, la **20.Nf3** și, după **20... e4,** nebunul s-a reîntors **21.Ne2.** Acestea au fost importante pierderi de tempouri, generate de greșeala 19.Cb3. Albul nu are alte posibilități de apărare imediată.

21...Cd7 22.Ca5 Na8 23.Thf1 f5 24.Rb1 Nh6 25.a4 b:a4 26. Td4 a3. Inițiativa îi revine negrului. Ocuparea coloanei „d" prin dublarea turnurilor este lipsită de importanță, principalele cîmpuri fiind supravegheate de figurile ușoare ale negrului.

27.Tfd1 Cf6 28.Nc4 Nf4! Mutare superioară față de 28...Ne3, prin care negrul și-ar fi redobîndit calitatea. **29.Nb3 a:b2 30.Tb4 Tb8 31.Tc4 Tb6 32.Tc8 Nd5 33.c4 Nb7 34.C:b7 T:b7 35.R:b2 a5 36.Ra3 Tc7 37.Ta8 Nd6+ 38.Ra2 Nb4.** În continuare partida este lipsită de interes. Albul a cedat la mutarea a 55-a.

. . . apărare ingenioasă . . .

În poziția din diagrama 176, negrul se află într-o situație aparent lipsită de orice speranță de salvare, pentru că pionul albului din c6 este bine susținut, regele negru se află la „bandă", iar calitatea în plus a albului trebuie să-și demonstreze superioritatea. Cîștigul

176
Browne—Fischer, 1970

Albul la mutare cîștigă

necesită însă unele manevre fine și, așa cum a arătat marele maestru A. Suetin în lucrarea **60 partide memorabile** de R. Fischer (traducere în limba rusă, Moscova, 1972), albul trebuia să joace 1.Th7! și după 1...Cd3 2.Ne4 Cf2 3.Ng2 Ne5 4.Th5 Nf4 5.Th8+ Rc7 6. Th7+ Rc8 7.c7! h1D 8.N:h1 N:c7 9.Rc6 Ne5 10.Tf7! amenințările simultane 11.Tf8+ sau 11.T:f2 decid partida.

Varianta de cîștig este destul de bine camuflată și are poante de studiu. Încercarea albului de a cîștiga imediat cu **1.c7?** a eșuat în fața apărărilor unice ale negrului: **1...Cd7 2.Rc6** (sau 2.Nc6 Ne7!! 3.T:e7 h1D 4. N:d7+ R:c7 5.Nc6+ Rd6 6. Td7+ Re6) **2...h1D!!** (și, temporar, apariția nebunului pe diagonala h3—c8 devine imposibilă) **3.N:h1 Ce5+ 4.Rb6 Nc5+! 5.R:c5 C:f7 6.Rb6 Cd6! 7.Nd5** (ca să preîntîmpine 7... Cc4+) **7...Rd7 8.Nc6 Rc8** și remiză, pentru că la o mutare ca 9.Ng2 urmează 9...Cc4+ 10. Rc6 Ce5+ 11.Rd6 Cc4+ etc.

. . . greșeala nu se repetă și Fischer se salvează . . .

Poziția din diagrama 177, rezultată dintr-o deschidere aventuroasă, a survenit la turneul interzonal de la Palma de Mallorca din anul 1970. Rămas în urmă cu dezvoltarea, Fischer trebuie să ia măsuri poziționale în centru.

1.b4! Mai bine decît continuarea naturală 1.d4, la care negrul poate răspunde c5, făcînd vulnerabil centrul de pioni al albului. **1...b6 2.a4 a5!** Necesar, altfel albul poate continua cu 3.a5, obținînd contrajoc — pentru că se deschide coloana „a" și turnul din a1 funcționează ca o piesă dezvoltată, deși se află pe cîmpul inițial — sau poziția se blochează (după 3...b5 4.d4) și calul alb

177

Fischer—Matulovici, 1970

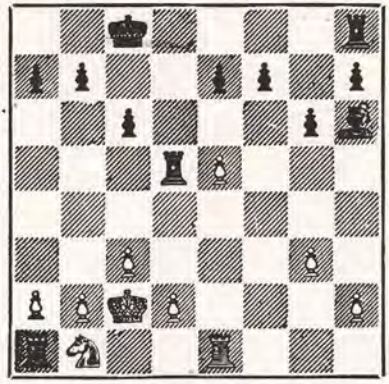

Albul la mutare

devine mai bun decît nebunul negru. O soluție ca 2...Ng7 3.d4 c5 4.a5! ar scoate în evidență posibilitățile active ale turnului din a1, deoarece după 4... c:d4 5.a:b6 (5.c:d4 T:d4 6.a:b6 a:b6 7.Ta7! T:b4 8.Te7 Tc4+ 9.Rb3 Tc7 10.T:c7+ R:c7 negrul este în avantaj) 5...a:b6 6. Ta7! T:e5 (6...d3+ 7.Rd1 T:e5 8.T:e7 T:e1+ 9.R:e1, albul are mari șanse de remiză) 7.T:e5 N:e5 8.T:e7 f6 9.Rd3 Td8 10. c4 Td7 11.Te8+ Rc7 12.Cd2 și nu se vede cum ar putea negrul să valorifice avantajul material.

3.b:a5 b:a5 4.d4 (altă cale pentru aducerea calului în joc nu există) **4...c5** (riposta „stass" în poziții cu astfel de structuri de pioni) **5.Te4 Thd8 6.Rd3 c:d4.** Din nou, un moment critic. Dezavantajul acestei mutări este eliberarea cîmpului c3 pentru calul alb. Schimbul pare însă obligat, pentru că, la o mutare ca 6...Ng7, urmează 7. Rc4, iar ideea de a ataca consecvent pionul d4 cu 6...f5?! 7. e:f6 e.p. e5 8.Ca3 c:d4 9.c4 dă mai degrabă avantaj albului, întrucît pionii centrali ai negrului sînt blocați, în timp ce calul și turnul din a1 pot crea amenințări concrete. **7.c:d4 Ng7 8.Re3?** Regele trebuie să părăsească coloana „d" deoarece se amenință T:e5. A survenit poziția din diagrama 178, în care negrul, după cum a arătat maestrul Bradbarevici, ar fi putut cîștiga un pion important în varianta 8...f5! 9. e:f6 e.p. 10.N:f6 etc. sau 9.Th4 h5 10.Cc3 Nh6+ 11.Rd3 T:e5. Însă negrul, sperînd probabil într-o repetiție de mutări, a continuat greșit cu: **8...Nh6+? 9.Rd3 Ng7 10.Rc4** (albul nu repetă însă greșeala) **10...f5 11.**

178

Fischer—Matulovici, 1970

Negrul la mutare

Cc3 e6! 12.Th4 g5! 13.T:h7 T:d4+ 14.Rb5 N:e5 15.Tc1 Tb4+. Finalul de turnuri ce rezultă după suita de mutări 15...Nc7 16.T:c7+! R:c7 17. Ce2+ desc. Rb7 18.C:d4 T:d4 19.R:a5 ar fi dus la remiză.

16.R:a5 Tc4 17.Ce2 Td5+ (de asemenea, continuarea 17... T:c1 18.C:c1 Td2 19.Cb3 favorizează albului remiza). **18.Rb6 Tdc5 19.T:c4 T:c4 20.h4!** (diagrama 179). O mutare surprin-

179

Fischer—Matulovici, 1970

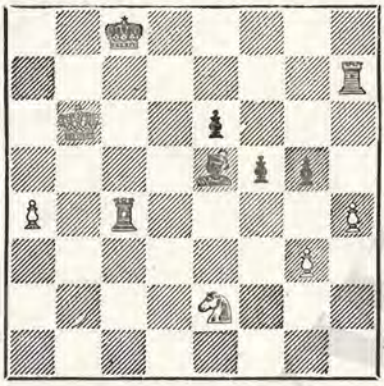

Remiză

zătoare care asigură egalitatea. **20...Tc2.** Fără îndoială, cel mai bun răspuns! Dacă 20...g:h4 21.T:h4 T:h4 22.g:h4 f4 23.Cc1 f3 24.Cd3 f2 25.C:f2 Nd4+ 26. Rc6 N:f2 27.Rd6 etc. sau 20... N:g3 21.C:g3 g:h4 22.C:f5 e:f5 23.a5 și pionul în plus al negrului este lipsit de importanță. **21.h:g5 T:e2 22.g6 Tb2+** (nu duce la cîștig nici 22...Td2 23. Te7! Td7 24.T:e6 N:g3 25.Tf6!). **23.Ra6 Tb4 24.g7 N:g7 25.T:g7 T:a4+ 26.Rb5 Td4 27.Te7 Te4 28.Rc5 Rd8 29.Ta7 Re8 30.Rd6 Rf8 31.Tb7 Te3 32.Ta7 Te1 33. Tb7 Rg8 34.Te7 Te3 35.T:e6 T:g3 36.Re5** și remiză.

... se intră în final, dar nu în orice condiții ...

În poziția din diagrama 180, care a survenit în campionatul S.U.A., 1964, este prezentat

180

Fischer—Feingold, 1964

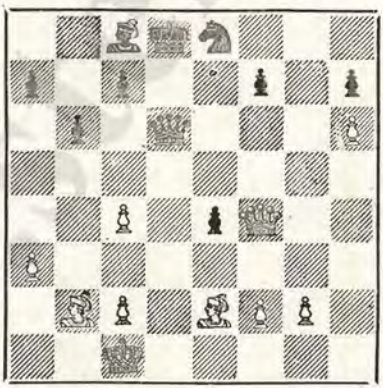

Albul la mutare. Intrare în final

momentul critic de intrare în final. Principalele elemente strategice de superioritate ale albului le constituie perechea de nebuni și pionul avansat la h6. Schimbul damelor ar fi prematur pentru că, după 1. D:d6+ C:d6 și 2...Ne6, atacul asupra pionului c4 ar inversa rolurile. De aceea, Fischer a amînat acest schimb, pregătind condiții favorabile.

1.Dg5+ De7 2.Dd5+ Dd6 3.Dg5+ De7 4.Dg3. O repetiție introductivă de mutări și un indiciu asupra dificultății în alegerea variantei juste, mai cu seamă în timpul limitat de gîndire. **4...Nf5 5.Df4 De6 6.g4 Ng6.** Acum, nemaifiind posibil atacul combinat nebun și cal asupra pionului c4, schimbul damelor se realizează după mutările: **7.Dg5+ De7 8.Dd5+ Dd6 9.Ne5 D:d5 10.c:d5 f6 11. Ng3** rezultînd finalul din diagrama 181, în care negrul trebuie să demonstreze că pionul din d5 este la fel de slab ca și cel negru din e4. Dificultatea constă în eliminarea pionului din d5 cu condiția ca albul să nu poată ataca pionul slab din h7. După 11...Nf7 12. c4 b5 13.c:b5 N:d5 14.Rd2, regele alb pătrunde decisiv pînă la d4, după care cîștigul este simplu, ca în suita de mutări propuse: 14...Re7 15.Re3 Re6 16.Rd4 Cd6 (16...Nb7 17.Nc4+ urmat de 18.Ng8, cu cîștig) 17. N:d6 R:d6 18.a4. În poziția din diagrama 182, negrul, lipsit de mutări, este pierdut. La 18... c5+ 19.b:c6 e.p. R:c6 20.Nc4 N:c4 21.R:c4 Rb6 22.Rd4 Ra5 23.R:e4 R:a4 24.f4 Rb4 25.g5 și cursa transformării este cîștigată de alb. Cea mai promițătoare linie de joc este aceea din partidă: **11...Re7 12.Rd2 Cd6 13.Re3 b5 14.N:d6+** (sau 14.Rd4 și, practic, se ajunge la aceeași variantă, după schimbul ulterior al nebunului pentru cal). **14...R:d6 15.Rd4 a6** sau 15...c5+ 16.d:c6 e.p. R:c6 17.c4 a6 18.c:b5 a:b5 și, în continuare, atacul asupra pionului e4 trebuie efectuat din cîmpul g2: 16.Nf1 f5 17.g:f5 N:f5 18. Ng2 și albul cîștigă; ar fi fost

181

Fischer—Feingold, 1964

Negrul la mutare, albul cîștigă

182

Aspecte analitice M. R., 1973

Negrul la mutare, albul cîștigă

greşit 16.Nd1 f5 17.g:f5 N:f5 18.Nc2? e3! 19.Nd1 (19.N:f5 d2!) 19...e:f2 20.Ne2 Nh3 etc.

16.c4! b:c4 17.N:c4 a5 18.Na2 f5. La încercarea 18...Nf7 19. Re4 c6 20.Rd4 c5+ (20...Ng8 21.Nb1 c:d5 sau 21...c5+ 22. Re3 R:d5 23.Na2+ c4 24.f4, urmat de 25.Nb1 etc.) 21.Re4 Ng6+ 22.Re3 Nf7 23.Nb1 Ng8 24.Ne4 Re5 25.f4+ Rd6 26.g5 f:g5 27.f:g5 Re5 28.g6 h:g6 29. N:g6 R:d5 30.Rd3 albul cîştigă cu ultimul pion. **19.g:f5 N:f5 20.Nb3 Ng6** şi a survenit poziţia din diagrama 183, în care negrul este dezavantajat de faptul că are doi pioni plasaţi pe cîmpurile albe (e4 şi h7), iar regele negru nu poate interveni în apărarea pionului e4. Între timp regele alb apără la d5 şi atacă la e4. Albul are la dispoziţie două căi de cîştig: a) aducerea nebunului la g2 prin Nb3—c4—f1—g2, urmat de N:e4 şi b) varianta aplicată în partidă prin supravegherea cîmpurilor nebunului negru şi interzicerea mutării c7—c6 (sau c7—c5).

21.Na4 Nf5 (la 21...Nf7 22. Nc6 Ng6 23.Nb7 Nf5 24.Na8 Ng6 25.Nc6 şi negrul este în zugzwang 25...Nf5 26.Ne8 etc.) **22.Ne8 Re7 23.Re5 Ng4 24.Ng6 Nd7 25.N:h7 c5 26.d:c6** e.p. **N:c6 27.N:e4 N:e4 28.R:e4 Rf6 29.f4** şi negrul a cedat.

. . . remiză, dacă Fischer nu şi-ar fi obosit adversarul . .

Poziţia din diagrama 184 a survenit la turneul pretendenţilor, Palma de Mallorca, 1970.

La disputarea acestui final, Gheller conducea în clasament avînd o jumătate de punct

183

Fischer—Feingold, 1964

Albul cîştigă

184

Gheller—Fischer, 1970

Albul la mutare

înaintea lui Fischer. Realizarea unei remize i-ar fi menținut poziția de lider. Avînd un pion mai puțin, soluția de a căuta simplificări în continuare este justificată, cunoscînd că finalul de turn plus patru pioni legați, contra turn plus trei pioni legați, pe aceeași parte a eșichierului, este o remiză ușor de susținut.

1.e4 (1.g4 nu corespunde intențiilor de simplificare, negrul avînd la dispoziție 1...Nc2, iar la 2.Td2, poate răspunde atît cu 2...Nb3, cît și cu 2...Tc8 3. Nf1 Rg7; ulterior, prin mutarea nebunului din c2, cele patru turnuri sînt reciproc atacate, iar posibilitățile de simplificare amînate). **1...d:e4 2. N:e4 N:e4 3.T:e4 Tb8 4.Te3.** Această mutare se justifică deoarece la 4.Tc7 negrul poate răspunde cu 4...g5, interzicînd 5.Tf4 și amenințînd 5...Tbb2. **4...g5!** o mutare specifică acestui gen de finaluri (vezi diagrama 71 din **Finaluri complexe în șah**; M. R., cu culori inversate — patru pioni la alb — Capablanca—Yates, 1930, și cu cîte un turn pe tablă). **5.h3 Rg7 6.Tc7 Rg6 7.Tf3 f6 8.Te7 Te2 9.g4 Tb1+ 10.Rg2 Tee1.** Se amenință mat cu cele două turnuri plasate la g1 și h1, ceea ce impune albului să elibereze cîmpul f3 pentru rege. **11.Ta3 h5!** Ar fi fost greșit 11...Tg1+ 12.Rf3 Th1 13.Taa7, iar dacă 13...T:h3+?, urmează 14.Rg2 și albul cîștigă, pentru că se amenință atît turnul din h3 cît și matul la g7.

12.Taa7 Tg1+ 13.Rf3 h:g4+ 14.h:g4 Tb3+ 15.Re2 T:g4 16. T:e6 Tb1! 17.Taa6 Tf4 18.Ta2 (obligat, se amenința 18...Tb2+ cu cîștig de pion) **18...Th1.** Se amenință 19...T:f2+ 20.R:f2 Th2+ și 21...T:a2, deci apărarea turnului din a2 care, la rîndul său este angajat în apărarea pionului f2, este practic obligată. **19.Tea6.** Posibil, dar mai rigid, era 19.Tad2, însă, după 19...Rf5 20.Te8 Te4+, se ajunge într-un final incomod, sau 19...Rf5 20.Ted6 Rg4 și amenințarea 21...Te4+, cu îndepărtarea regelui din dispozitivul de apărare, practic, îl obligă pe alb să schimbe un turn, cu 21.Td4, cursivitatea finalului rămînînd în continuare la latitudinea negrului.

În diagrama 185 este prezentată întreruperea acestui fi-

185

Gheller—Fischer, 1970

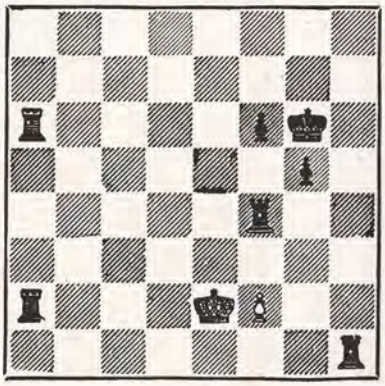

Remiză

nal care, după cum afirmă secundantul lui Gheller, a fost îndelung analizat, fără ca posibilităţile negrului să fie epuizate. Fischer a căutat, pe cît posibil, să păstreze perechea de turnuri dar, pînă la urmă, constatînd că albul se apără corect, a fost nevoit să schimbe unul din ele. **19...Tb4 20.T6a4 Tbb1 21.Ta8 Thg1 22.Rf3 Tb5 23.T8a5 Tb3+ 24.Re2 Tbb1 25. Ta8 Rf5 26.T2a5+ Rg4 27. Ta4+ Rh5 28.Th8+ Rg6 29. Tg8+ Rf7 30.Td8 Tbe1+ 31. Rf3 Te5 32.Td2 Tf5+ 33.Re2 Te5+ 34.Rf3 Rg6 35.Te4 Tf5+ 36.Re2 Ta5 37.Te3 Rh5.** Albul s-a apărat bine, astfel că remiza părea inevitabilă. **38.Ted3 Taa1 39.Td8 f5 40.Rf3 Ta3+ 41.T2d3 g4+ 42.Rf4 T:d3 43. T:d3.** După schimbarea unei perechi de turnuri, finalul rezultat din diagrama 186 este o remiză certă. Dacă negrul joacă 43...Tg2, atunci 44.Td2 şi nu e bine 44...g3, din cauza 45.Rf3. Negrul a preferat să joace **43... Tf1.** După cum remarcă marele maestru Gufeld, remiza se poate obţine simplu cu 44.Rg3, pentru că, la 44...Tg1+, albul repetă poziţia cu 45.Rf4 iar la 44...Rg5 45.f3! f4+ 46.Rg2 se schimbă pionul „f" sau se ajunge la 46...Ta1 47.f:g4 R:g4 48.Tg3+ f:g3 pat (M. R.).

Gheller a preferat o continuare mai complicată, care, de asemenea, ar fi dus la remiză, dacă nu ar fi greşit la mutarea a 48-a. **44.Td2 Rh4 45.R:f5 g3 46.f4 Rh3 47.Td3! Rh4!** (la 47... Rh2 48.Rg4 g2 49.Th3+ Rg1 50.f5, cu egalitate) **48.Td2.** În speranţa unei repetări de mutări, dar negrul încearcă o ul-

186

Gheller—Fischer, 1970

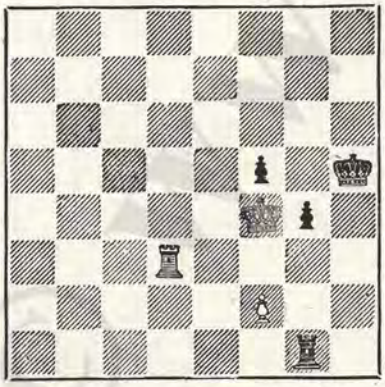

Negrul la mutare. Remiză

187

Gheller—Fischer, 1970

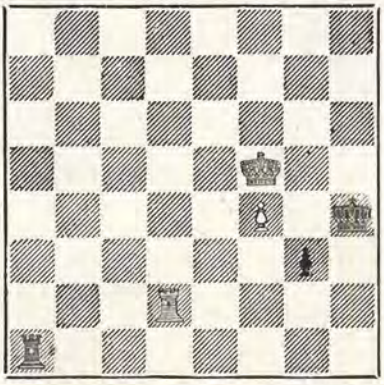

Negrul la mutare. Remiză

timă şansă de cîştig: **48...Ta1!** şi, în poziţia din diagrama 187, după zece ore de joc şi cincisprezece ore de analiză a partidei întrerupte (în poziţia din diagrama 185), Gheller a greşit jucînd **49.Re5?**, în timp ce remiza s-ar fi obţinut cu 49.Td8 g2 50.Th8+ Rg3 51.Tg8+ Rf3 52.Re6! (E. G.). A urmat **49... Rg4 50.f5 Ta5+** şi albul a cedat partida şi totodată locul său de lider în clasament.

... avantajul primei mutări pînă la victorie ...

Intrarea în final ilustrată în diagrama 188 îi oferă albului singura soluţie de a-şi păstra avantajul mutării şi o uşoară iniţiativă. **1.De5! D:e5 2.d:e5 Ce4 3.Td7! C:g3 4.h:g3 Ne4 5. Na4!** Cu aceasta se interzice 5...Nc6 şi se asigură dominaţia pe coloana „d". **5...Tad8 6.Tfd1 T:d7 7.T:d7 g5 8.Nd1.** Poziţia nu mai poate evolua decît cu schimbul nebunului negru. **8... Nc6 9.Td6 Tc8 10.Rf2 Rf8 11. Nf3 N:f3 12.g:f3!** Acum se ameninţă 13.f5 e:f5 14.T:h6 şi, în continuare, 15.Tf6 urmat de T:f5. De aceea, negrul este practic obligat să continue cu **13...g:f4 14.g:f4,** pentru ca, după **14...Re7 15.f5! e:f5 16. T:h6,** să încerce o pătrundere de turn pe coloana „d" sau „g" jucînd: **16...Td8 17.Re2 Tg8! 18.Rf2 Td8.** Dar albul joacă la cîştig şi continuă cu **19.Re3 Td1 20.b3.** A rezultat finalul de turnuri din diagrama 189. Catena a2—b3—c4 poate fi desfiinţată de turnul negru în maximum de mutări posibile (6), în timp ce acţiunea combinată

188
Fischer—Portisch, 1962

Intrare în final cu albul la mutare

189
Fischer—Portisch, 1962

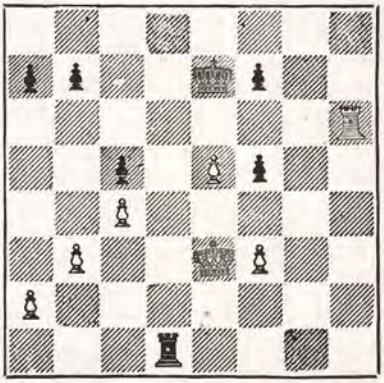

Negrul la mutare

a regelui plus turn în centru poate avea efecte decisive, ţinînd seama de spaţiul restrîns în care acţionează regele negru. **20...Te1+.** La 20...Ta1 care pare mai activă în ce priveşte atacul asupra pionilor, albul se retrage temporar cu 21.Th2, apărînd baza catenei şi recîştigînd tempoul pierdut după plasarea regelui la f4, astfel: 21...Re6 22.Rf4. În continuare nu se poate evita varianta din partidă deoarece urmează 23. Th6+ şi 24.R:f5.

21.Rf4 Te2. Un alt punct de vedere ar fi fost 21...Tf1, pentru ca la 22.R:f5? să joace 22... T:f3+, ceea ce i-ar fi asigurat negrului remiza, însă albul are la dispoziţie 22.a4, după care nu e bine 22...a6, din cauza 23. Tb6 şi nici 22...b6 23.a5! sau 22...Rd7 23.Td6+ Re7 24.Td5; de aceea, negrul este practic obligat la riposta 22...Tb1 şi, după 23.R:f5 T:b3 24.f4 Tb4 25. Th7! (cu ameninţarea 26.e6) 25...Tb6 (sau 25...Rf8 26.Rf6 Tb6+ 27.Rg5 Tg6+ — altfel urmează 28.f5 — 28.Rh5 Tg1 29.Th8+ Re7 30.Tb8 Tb1 31.f5 şi atacul alb reuşeşte) urmează 26.Re4, cu ameninţarea 27.f5, apoi 28.e6.

22.R:f5 T:a2 23.f4 Te2! (se împiedică atît 23.Re4, urmat de Rd5 sau f4—f5, cît şi 23. e6, care se va realiza, totuşi, la mutarea 27 cu turnul alb în poziţie frontală). **24.Th3 Te1 25.Td3! Tb1.** Dacă negrul menţine turnul pe coloana „e", jucînd 25...Te2, atunci se produce o slăbire esenţială a catenei negre, după 26.Td5 b6 27. Td3 Te1 28.Th3 Te2 29.Th8 Td2 30.Ta8 Td7. Pe de altă parte, nu se poate rezista multă vreme la presiunea ce rezultă din manevra 31.Rg5, 32.f5, albul avînd practic un pion în plus pe flancul regelui, în timp ce catena neagră a7—b6—c5 nu are nici o mobilitate.

26.Te3! Tb2 27.e6 a6 (singura contraacţiune posibilă). **28.e:f7+** desc. **R:f7 28.Re5 Td2.** Se interzice trecerea regelui alb la d5 deoarece, la 28...b5 29.Rd5 b:c4 30.b:c4, finalul cu un pion mai puţin este fără speranţă pentru negru. A survenit poziţia din diagrama 190, în care se pare că remiza nu mai poate fi evitată din cauza ameninţării 29...b5, urmat de schimbul pe cîmpul c4 şi Td2—d4. Cheia succesului

190

Fischer—Portisch, 1962

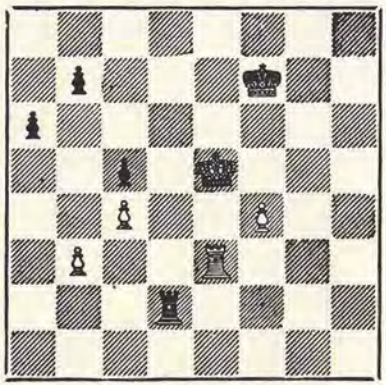

Albul la mutare cîştigă

este mutarea foarte ascunsă **29.Tc3!!** prin care se interzice 29...b5. Astfel, albul cîştigă un tempo preţios cu înaintarea pionului la f5, fără ca poziţia să suporte schimbări esenţiale. **29...b6 30.f5 Td1 31.Th3 b5 32. Th7+ Rg8!** Turnul trebuie atacat deoarece la 32...Rf8 urmează 33.Tc7 b:c4 (sau 33... Td3 34.T:c5 T:b3 35.Tc8+ Rf7 — 35...Re7 36.f6+ Rf7 37. Tc7+ Re8 38.c5 şi pionii albi sînt cîştigători — 36.Tc7+ Rf8 37.c5 b4 38.c6, cu aceeaşi menţiune) 34.b:c4 a5 35.Re6 (cu ameninţarea 36.Tc8+ Rg7 37. f6+ Rg6 38.Tg8+ Rh6 39.f7 etc.) 35...Te1+ 36.Rf6 şi albul cîştigă în variantele:

a) 36...Re8 37.T:c5 a4 38.Ta5 Ta1 39.Ta7 a3 40.c5 a2 41. Te7+! Rf8 42.Te2 etc.

b) 36...Rg8 37.T:c5 a4 38. Tc8+ Rh7 39.Ta8 Ta1 40.Rf7 a3 41.f6 a2 42.Ta3 Rh6 43. Th3+ Rg5 44.Th2! Tf1 45. Tg2+ urmat de 46.T:a2 etc.

33.Tb7. Mai bine decît 33. Tc7 Td3 34.T:c5 T:b3 35.Tc8+ Rf7 36.Tc7+ Rg8 37.c5 b4 38. c6 Tc3 39.Rd5 b3 40.Tb7 a5 41.c7 a4 şi negrul are şanse de remiză. Fischer joacă finalul pentru ultimul pion. **33... b:c4 34.b:c4 Td4 35.Re6 Te4+.** Greşit ar fi 35...T:c4 36.Tb8+ Rh7 37.f6 şi nu se poate împiedica f6—f7, urmat de transformare. **36.Rd5 Tf4 37.R:c5**

191

Fiscner—Portisch, 1962

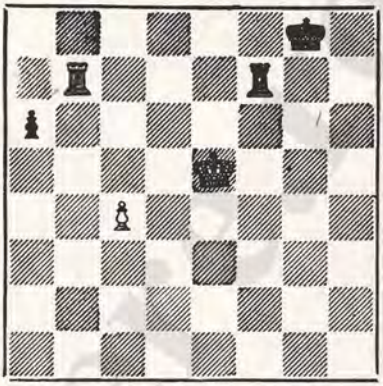

Albul la mutare cîştigă

T:f5+ 38.Rd6 Tf6+ 39.Re5! Tf7 şi, în poziţia din diagrama 191, albul nu poate schimba turnurile, finalul de pioni fiind remiză. Mutarea de cîştig este **40.Tb6! Tc7.** După 40...a5, mutarea 41.Ta6 nu schimbă căile de cîştig. **41.Rd5 Rf7 42.T:a6 Re7 43.Te6+ Rd8 44.Td6+** Poanta o constituie faptul că finalul rezultat după 44...Td7? 45.Rc6 sau Re6 este cîştigat de alb, iar la 44...Rc8 45.Tc6! Rd7 46.T:c7+ R:c7 47.Rc5 albul cîştigă, de asemenea, cu ultimul pion.

46...Re7 47.c5 Tc8 (47...Td7 48.Rc6 Ta7 49.Rb6 Ta1 50.Td2 etc.) **48.c6 Tc7 49.Th6 Rd8 50. Th8+!** (dacă 50.Rd6? atunci 50...Td7+ şi remiză) **50...Re7 51.Ta1** şi 1—0 pentru că negrul nu mai are mutări.

FINALURI DIN MECIUL FISCHER—TAIMANOV

Vancouver, 1971 (6—0)

Greşeala de la mutarea a 19-a, incompatibilă cu jocul precis al lui Fischer, i-ar fi permis lui Taimanov să realizeze o remiză puţin sperată în partida a doua a meciului şi, implicit, să suporte o înfrîngere mult mai onorabilă.

Forţa de joc a lui Fischer sau destinul unui final?

În poziţia din diagrama 192, elementele strategice sînt în

192

Fischer—Taimanov, 1971

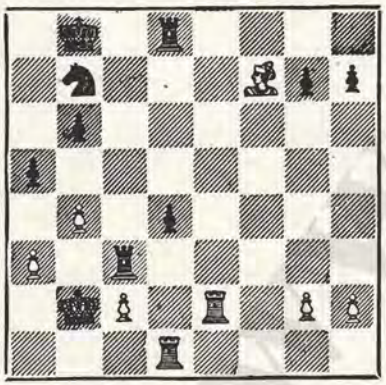

Negrul la mutare

favoarea albului. Astfel, nebunul este evident superior calului, pionii negrului sînt mai slabi, iar turnurile albului au posibilităţi de pătrundere, în timp ce turnurile negre au misiuni de strictă apărare. Deşi spaţiile de manevră se lărgesc, evidenţiind forţa nebunului alb susţinut de turnuri, pentru evitarea pierderilor materiale, negrul nu are altceva mai bun de făcut decît să elimine pionul slab din d4, intrînd astfel în varianta: **1...d3 2.R:c3.** Albul nu are de ales: la 2.Ted2? urmează 2...d:c2 3.T:d8+ C:d8 şi rămîne cu două figuri atacate, nefiind posibil 4.T:d8+ Rc7 deoarece negrul transformă; **2...d:e2 3.Te1 Cd6 4. Nh5.** Posibilităţile tactice oferite temporar de poziţie permit negrului să întîrzie pierderea unui pion: **4...Cb5+** (nu era mai bine 4...Tc8+ 5.Rb2! Cc4+ 6.Rb3! Cd2+ 7.Ra4 T:c2 8.T:e2 Rc7 9.Rb5 şi este evident că albul stă la cîştig) **5.Rb2 a:b4 6.a:b4 Td4 7.c3 Th4 8.N:e2 Cd6 9.Td1 Rc7 10.h3 Tf4 11. Tf1 Te4 12.Nd3 Te5 13.Tf2 h5 14.c4** şi a rezultat o poziţie deschisă, tipic cîştigătoare, în care partida s-a întrerupt, cu negrul la mutare.

După **14...Tg5 15.Rc3 Rd7 16. Ta2 Rc8 17.Rd4 Rc7 18.Ta7+! Rd8,** în poziţia din diagrama 193, Fischer în loc să continue cu 19.Ta6 Rc7 20.c5 b:c5+ 21. b:c5 Cf5+ (la altă mutare de cal urmează 22.Tg6, obligînd schimbul, şi negrul intră într-un final de nebun şi trei pioni contra cal şi doi pioni, clar pierdut) 22.N:f5 T:f5 23. Tg6 Tf7 24.Tg5, după care albul ar fi rămas cu doi pioni în plus, a jucat direct **19.c5?**

193

Fischer—Taimanov, 1971

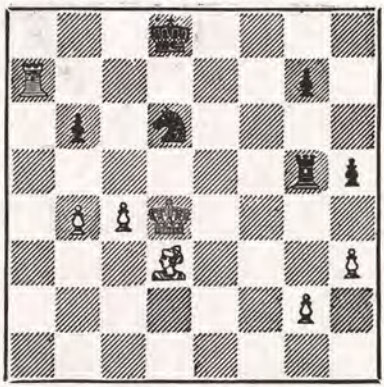

Albul cîştigă

şi, după **19...b:c5 20.b:c5 Ce8,** a fost practic obligat să retragă turnul jucînd **21.Ta2** deoarece la 21.Ne4 urmează 21...Cc7 22. Ta5 Ce6+ 23.Rc4 şi albul nu este suficient organizat pentru a demonstra o cale de cîştig.

21...Cc7 22.Nc4 Rd7 23.Tb2 Rc6 24.Nb3. Poziţia albului nu mai poate evolua convenabil. La 24.Tb6+ Rd7 urmează 25. Td6+ Re7 şi pionul din g2 rămîne neapărat. **24...Cb5+ 25. Re4 R:c5 26.Rf4 Tg6 27.Nd1 h4 28.Rf5 Th6 29.Rg5 Cd6.** În afara unui mic avantaj poziţional, albul nu are alte motive să spere în cîştig. **30.Nc2 Cf7+ 31.Rg4 Ce5+ 32.Rf4 Rd4! 33.Tb4+ Rc3 34.Tb5 Cf7 35. Tc5+ Rd4 36.Tf5 g5+! 37.Rg4 Ce5+** (suficient pentru remiză, dar şi 37...Tc6 38.T:f7 T:c2 39. R:g5 T:g2+ 40.R:h4 Re5, sau 38.Na4 Ch6+ 39.R:g5 C:f5 40. N:c6 Re5 41.Nf3 Ce3 42.R:h4 C:g2+ etc.). **38.R:g5 Tg6+ 39. R:h4 T:g2 40.Nd1 Tg8.** O remiză teoretică s-ar fi obţinut şi după 40...Cg6+ 41.Rh5 Re4 sau 41.Re3, urmat de Cf4+ şi C:h3, însă, după cum afirmă Iuri Balaşov, „probabil că lui Taimanov i-a fost teamă că Fischer va juca toate cele 50 de mutări admise de regulament".

41.Ng4 Re4 42.Rg3. Aici finalul s-a întrerupt pentru a doua oară. Pentru cei mai mulţi spectatori, poziţia nu mai era interesantă, întrucît se sconta pe remiza evidentă. Dar partida a continuat. **42...Tg7 43. Tf4+ Rd5 44.Ta4 Cg6.** Poziţiile rezultate abundă în variante de remiză. O ultimă demonstraţie a lui I. Balaşov este varianta: „44...C:g4 45.h:g4 Re6 46.Rh4 Tg8 47.Rh5 Rf7 48.Ta6 Th8+ 49.Th6 Ta8 50.Th7+ Rg8 etc."

45.Ta6 Ce5 46.Rf4 Tf7+ 47. Rg5 Tg7+ 48.Rf5 Tf7+ 49.Tf6. Albul trebuie să schimbe şi turnurile! **49...T:f6+ 50.R:f6** şi, în poziţia din diagrama 194, care de fapt are o valoare istorică, un autor de studii inversate ar pune întrebarea „ce trebuie să joace negrul pentru ca albul să cîştige instructiv". Răspunsul ni-l dă Taimanov: **50...Re4??** Aceste semne de întrebare s-au publicat în toate revistele şi rubricile de şah din lume. Negrul avea la dispoziţie două căi evidente de remiză: 50...Rd6 51.Ne2 Cd7+ 52.Rf7 Re5 53.h4 Cf6 sau 50...

194
Fischer—Taimanov, 1971

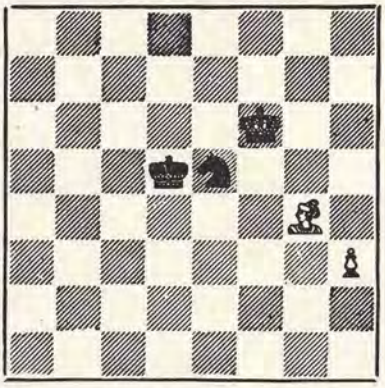

Remiză

195
Fischer—Taimanov, 1971

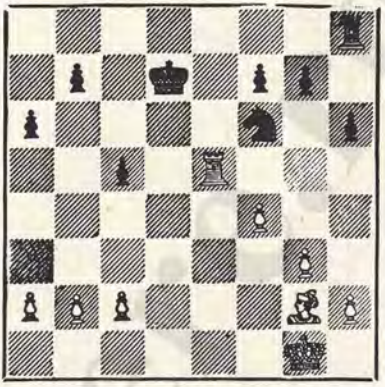

Negrul la mutare

Cd3 51.h4 Cf4 52.Rg5 Rd6! 53. R:f4 Re7 etc. (regele ajunge liniştit la colţul salvator).

A urmat **51.Nc8!** după care negrul este pierdut, pentru că la 51...Cf3 urmează 52.Nb7+, iar la 51...Cd3 52.Nf5+. După mutările: **51...Rf4 52.h4 Cf3 53.h5 Cg5 54.Nf5 Cf3 55.h6 Cg5 56.Rg6 Cf3 57.h7 Ce5+ 58.Rf6,** Taimanov a cedat.

... perfecţiune tehnică în final ...

În partida a patra a meciului cu Taimanov, simplificările rapide pe parcursul deschiderii au dus la poziţia din diagrama 195. Fischer a obţinut din nou finalul său preferat — turn şi nebun contra turn şi cal, fără pioni pe coloanele centrale. La prima vedere se poate afirma că albul stă ceva mai bine. În realitate, ample analize au demonstrat că de fapt albul cîştigă, finalul rezolvîndu-se cu mutări de o tehnică subtilă. Mutarea care elucidează problema apărării imediate a celor doi pioni atacaţi (b7 şi c5) este, desigur, **1...b6.** Trebuia însă luat în consideraţie şi 1... Rd6 2.a4! (2.N:b7 Tb8 cu înlăturări fundamentale de pioni). În continuare, în loc de 2...b5 3.a5! — după care negrul are mari dificultăţi din cauza slăbiciunii restante de la a6 — se poate juca cu efecte promiţătoare 2...a5 3.b3 Tb8! (cu scopul de a continua cu 4...b5) 4. Nf1 Cd7 5.Te1 (5.Tf5? f6 6.Nc4 Cb6) 5...Cb6. În poziţia rezultată din diagrama 196, în care principala idee de contrajoc este înaintarea c5—c4, la momentul oportun, negrul are şanse considerabile de remiză. Exemplu: 6.Td1+ Re7 7.Nb5 Tc8 8.Rf2 Tc7 9.Re3 c4 sau, în

196
Aspecte analitice M. R., 1972

Albul la mutare

situaţia în care albul împiedică radical c5—c4, jucînd 6.c4, căile de acces ale regelui alb spre pionii de pe flancul damei sînt autoblocate. După mutarea din partidă, cîmpurile albe devenind foarte slabe, vor fi speculate impecabil de Fischer.

După 1...Rd6 apare mai eficientă continuarea 2.b4!? c:b4 3.N:b7 Cd7 4.Td5+ Rc7 5.N:a6 Ta8 6.Nb5 Cb6 7.Tc5+ Rb8 (7...Rd8 8.Tc6 şi, după mutarea calului, 9.Nc4 etc.) 8. Nc4 C:c4 9.T:c4 T:a2 10.T:b4+ Rc7 11.Te4, cu şanse de cîştig în finalul de turnuri cu un pion în plus.

2.Nf1 a5 3.Nc4 Tf8 4.Rg2. Planul de cîştig constă din blocarea flancului damei cu a2—a4, aducerea regelui în centru şi apoi decisiv pe flancul damei şi, partea cea mai delicată, schimbul de turnuri în condiţii optime.

4...Rd6 5.Rf3 Cd7 6.Te3 Cb8 7.Td3+ Rc7 8.c3 Cc6 9.Te3 Rd6 10.a4! Ce7 11.h3 Cc6 12. h4. În acest moment negrul trebuie să se hotărască: ori permite albului 13.h5, urmat de 14.g4, Rg3, Rh4, g5, Rg4, după care turnul în colaborare cu regele poate provoca negrului slăbirea totală a acestui flanc, ori joacă **12...h5** stabilizînd lanţul de pioni pe cîmpuri albe. **13.Td3+ Rc7 14. Td5 f5** (încă o slăbire esenţială — cîmpul e6, însă e greu de găsit o mutare mai bună, deoarece la 14...g6 urmează 15. Nb5, pregătindu-se f4—f5) **15. Td2 Tf6 16.Te2 Rd7 17.Te3 g6 18.Nb5 Td6** şi, în poziţia din diagrama 197, albul nu poate forţa cîştigul prin schimbul imediat al turnurilor, deoarece, după 19.Td3 T:d3 20. N:d3, negrul aduce calul pe cîmpul d6 la momentul opor-

197
Fischer—Taimanov, 1971

Albul la mutare cîştigă

tun, interzicînd regelui alb să pătrundă prin cîmpul c4 spre b5 şi a6, potrivit variantei: 20...Cd8 21.Nc4 Re7 22.Re3 (22.Nd5 Cf7 23.N:f7 R:f7 24. Re3 Re6 25.Rd3 Rd5 =) 22... Cb7, urmat de 23...Cd6.

Mutarea de cîştig este **19. Rc2!** şi negrul se află în zugzwang. La 19...Rc7 20.Te8, cu acţiuni decisive, la 19...Tf6, regele alb are drum deschis prin d3 spre c4, iar la mutarea de aşteptare **19...Rd8**, pe care a preferat-o Taimanov, se intră într-un final de figuri uşoare, cîştigător pentru alb. **20.Td3 Rc7 21.T:d6 R:d6 22.Rd3.** În acest moment se ameninţă 23. N:c6 R:c6 24.Rc4 Rc7 25.Rb5 Rb7 26.c4 Rc7 27.Ra6 Rc6 28. Ra7 Rc7 29.b3 Rc6 30.Rb3 şi albul cîştigă. **22...Ce7 23.Ne8 Rd5.** „Problema albului constă în aducerea regelui la a6, situaţie în care este posibilă trecerea nebunului la e8. Negrul nu are altă mutare decît atacul asupra nebunului (Rc7—d8) urmat de sacrificiul de nebun pentru trei pioni şi de cîştigul evident al albului. Foarte important este ca pionii b2 şi c3 să se afle pe cîmpurile respective" (I. Balaşov).

24.Nf7+ Rd6 25.Rc4 Rc6 26. Ne8+ Rb7 27.Rb5. După sosirea cu regele la b5 urmează manevrele de nebun care îi asigură albului intrarea la a6. **27...Cc8 28.Nc6+** (28.N:g6? Cd6+) **28...Rc7 29.Nd5 Ce7.** În diagrama 198, problema se

198

Fischer—Taimanov, 1971

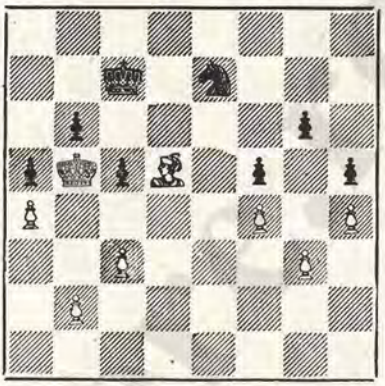

Albul la mutare cîştigă

pune cum trebuie manevrat nebunul astfel ca să se asigure înaintarea regelui la a6 fără a permite trecerea calului prin g8, deoarece, la 30.Nf3 Cg8, albul nu are altă soluţie decît reîntoarcerea cu nebunul la d5. „Nu este suficient nici 30.Nb3 Rb7 31.Nf7 Ra7! 32.N:g6? C:g6 33.Rc6 c4! 34.Rd5 b5 35.Re6 (35.a:b5 Rb6 36.R:c4 Ce7) 35... b:a4 36.Rf7 (36.R:f5? Cf8 şi negrul ajunge primul pe flancul damei) 36...Ch8+ 37.Rg7 Rb6 38.R:h8 Rb5 39.Rg7 a3 40.b:a3 Ra4 41.Rg6 R:a3 42. R:f5 Rb3 43.Rg6 a4 44.f5 a3 45.f6 a2 46.f7 a1D 47.f8D cu egalitate" (I. Balaşov).

Manevra cîştigătoare începe cu: **30.Nf7! Rb7 31.Nb3 Ra7 32.Nd1 Rb7 33.Nf3+ Rc7** (sau 33...Ra7 şi, după 34.Ng2, dacă mută calul, intră regele alb, decisiv, la c6) **34.Ra6 Cg8 35. Nd5 Ce7.** În poziţia din dia-

199
Fischer—Taimanov, 1971

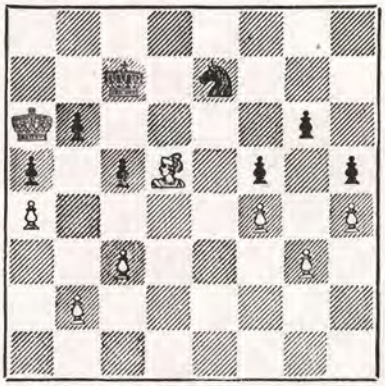

Albul cîștigă

200
Fischer—Taimanov, 1971

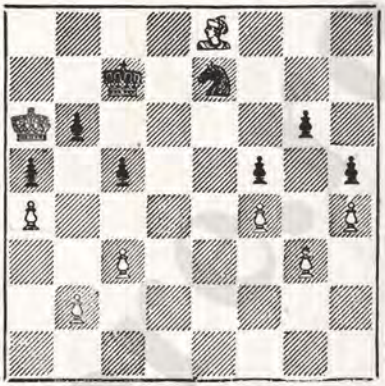

Negrul la mutare. Zugzwang

grama 199, minimal deosebită de aceea din diagrama 198, există o soluție unică de cîștig: **36.Nc4!** în timp ce 36.Nf7? Rc6 37.Ne8+ Rc7 îl obligă practic pe alb la 38.c4 (pentru că 38.Ra7 Cc8+ 39.Ra8 Ce7 sau 38.b3 Rd8 39.N:g6 C:g6 40. R:b6 c4, remiză) 38...Rd8 39. N:g6 C:g6 40.R:b6 Rd7 41.R:c5 (41.R:a5 Rc6) 41...Ce7 42.Rb6 Cc6 43.c5 Cb8! 44.R:a5 Rc6 45. b4 (45.Rb4 Ca6+) 45...Cd7 46. Ra6 Cb8+ 47.Ra7 Cd7 48.a5 Rc7 49.a6 Rc6 — remiză.

De aceea, albul ar fi fost nevoit ca, în loc de 38.c4 care duce la remiză, să joace 38. Rb5 Rb7, readucînd întreaga variantă la poziția din diagrama 198 (după I. Balașov).

36...Cc6 37.Nf7 Ce7 38.Ne8 și din nou zugzwang. În diagrama 200, negrul nu are la dispoziție decît **38...Rd8,** lăsînd catena de pioni de pe flancul damei nesusținută. Albul cîștigă printr-un sacrificiu de piesă, specific pozițiilor cu spații restrînse, în care dominația regelui alb devine decisivă: **39.N:g6! C:g6 40.R:b6 Rd7 41.R:c5 Ce7 42.b4 a:b4 43. c:b4 Cc8 44.a5 Cd6 45.b5 Ce4+ 46.Rb6 Rc8 47.Rc6 Rb8 48.b6** și negrul a cedat. O capodoperă de înaltă precizie.

... ultima ratio regum * ...

Meciul cu Taimanov s-a încheiat în partida a șasea, cu finalul pe care îl prezentăm în diagrama 201.

De data aceasta Fischer are turn și cal contra turn și nebun, însă pionul în plus, ca și existența pionilor negri în cen-

* Ultimul argument al regilor — deviză gravată pe tunurile regelui Ludovic al XIV-lea (N.A.).

201
Fischer—Taimanov, 1971

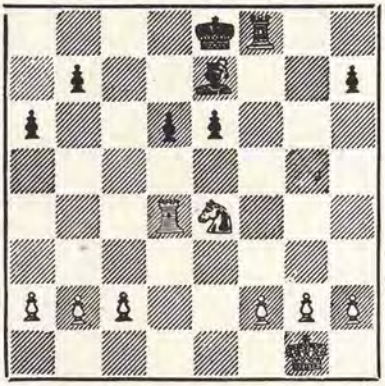

Negrul la mutare

202
Fischer—Taimanov, 1971

Albul cîştigă

tru îi dau albului şanse de cîştig.

1...d5 2.Cc3 Nc5 3.Td2 Tf4. Negrul caută contrajoc pe flancul damei. Dacă 3...Nb4, este posibil 4.Td3 Nc5 5.Cd1 şi definitivarea structurilor de pioni se amînă în funcţie de strategia negrului. **4.g3 Tc4 5. Ce2 Ta4 6.a3 Rd7.** Taimanov şi-a ales un plan just de joc care constă într-o acţiune cît mai rapidă pe flancul damei şi în centru, mai înainte ca albul să-şi organizeze inaintarea pionilor pe flancul regelui.

7.Rg2 b5 8.c3 a5 9.Cd4 b4. Negrul joacă consecvent pentru anihilarea forţelor de pe flancul damei, dealtfel, singura şansă de remiză. **10.Cb3 Nb6** (practic, obligat; la 10...Rc6 11. c:b4 a:b4 12.Tc2 şi albul cîştigă) **11.a:b4 a:b4 12.c4 Rc6.** Calul „lucrează" foarte bine din cîmpul b3. Acum albul, în poziţia din diagrama 202, se decide: **13.c5! Nc7.** Desigur nu e bine 13...Na7 14.Te2 Rd7 15 f4 Ta6 (15...Ta2 16.g4 urmat de f4—f5) 16.g4 urmat de 17. Rf3 18.h4 etc. cu avantaj decisiv. **14.Cd4+ Rd7 15.f4 e5** (se ameninţă 16.Te2 Ta6 17. c6+ urmat de 18.T:e6) **16. c6+ Rc8 17.Cb5 Ta2.** Dacă 17...e:f4 18.T:d5 Ta2 19.Tf5 T:b2+ 20.Rf3 f:g3 21.Tf8+ Nd8 22.c7 Td2 23.h:g3 şi albul cîştigă (I. Balaşov). **18.f5 Nd8 19.T:d5.** La această mutare partida s-a întrerupt. Taimanov a dat în plic **19...T:b2+** (în partidă mutarea a 43-a) şi a cedat fără a mai relua jocul. După 20.Rh3 Tc2 21.Ca7+ Rb8 22.T:d8+ R:a7 23.f6 b3 albul transformă cel dintîi şi cîştigă (sau 23...Tf2 24.c7).

Fischer a trecut cu succes a doua treaptă spre titlul de campion mondial.

FINALURI DIN MECIUL FISCHER—LARSEN

Denver, 6—13 iulie 1971 (6—0)

În timpul meciului de selecţionare Fischer—Larsen, impresia produsă de scorul categoric pe care l-a obţinut Fischer la Taimanov, şase la zero, era încă proaspătă în rîndurile amatorilor de şah, dar printre marii maeştri ai şahului mondial, nimeni n-ar fi riscat un pronostic în confruntarea cu Larsen.

E greu de spus dacă meciul lui Fischer cu Larsen a fost mai uşor decît cel cu Taimanov. Un lucru este însă cert, că partidele au fost decise în jocul de mijloc, fază în care Larsen a încercat zadarnic să-l depăşească pe viitorul campion mondial de şah. În ce priveşte finalurile pe care le prezentăm (din partidele a doua şi a cincea), acestea au mai degrabă un conţinut tactic şi nu se înscriu în tehnica obişnuită a finalurilor complexe în şah.

... atacul fantomă şi finalul concret ...

În partida a doua, semnalul de intrare în final l-a dat Fischer, în poziţia din diagrama 203, jucînd **1...g:f5!** „Negrul nu se teme de fantoma unui atac şi nu permite slăbirea punctului g6. În ciuda materialului puţin de pe tablă în acest final jocul are un caracter viu, tactic. Regele fiind

203
Larsen—Fischer, 1971

Intrare în final cu negrul la mutare

ameninţat, negrul ia măsuri de înaintare a pionilor în centru. Jocul se desfăşoară sub semnul egalităţii" (A. Suetin). **2. T:f5** (la 2.Te3 Tg8! şi nu 2... e6? 3. Tg3 urmat de 4.Th4+) **2...Rg7 3.Tg5+ Rh6 4.h4 e6 5. Tf1 f5 6.Tfb1 Tf7.** Unii comentatori au apreciat ca superioară continuarea 6...Tg8 7. T:g8 T:g8 8.Nf1 Tg4 şi albul este în pericol. Totuşi, după 9. Td1 T:h4+ 10.Rg1 d5 11.b5 a:b5 12.c:b5 Ne8 13.Tc1, pătrunderea turnului alb este foarte periculoasă. 13...Ta4 14. Tc7 T:a3 15.Te7 Ng6 16.T:e6 urmat de 17.Te7 şi albul are cel puţin remiză (M. R.). De aceea mutarea lui Fischer este mai bună decît recomandarea

amintită, aceasta ducînd numai la remiză.

7.b5 a:b5 8.c:b5 Nd7 9.g4 Ta8 10.g:f5 e:f5 11.Nc4? I. Averbach apreciază aceasta ca o greşeală şi, în poziţia din dia-

204

Larsen—Fischer, 1971

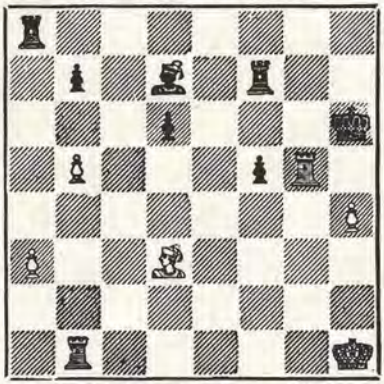

Analiză (M. R.) cu albul la mutare

grama 204, recomandă 11.Tbg1 deoarece la 11.T:a3 poate urma 12.Tg6+ Rh7 (12...Rh5 13. Ne2+ urmat de mat) 13.T:d6, cu ameninţarea 14.T:d7 T:d7 15.N:f5+. Negrul poate juca însă mai bine 11...Ta4! şi, dacă 12.Tg6+ Rh7 13.T:d6, urmează 13...T:h4+ 14.Rg2 Tg4+ 15. Rf2 T:g1 16.R:g1 Rg7 cu egalitate (M. R.).

11...Ta4! 12.Tc1? Albul se află în criză de timp şi comite prea multe inexactităţi. Evident, a observat că nu poate juca 12.N:f7 (ceea ce demonstrează cel puţin inutilitatea mutării 11.Nc4) din cauza 12... T:h4+ 13.Rg2 R:g5, cu avantaj. „Singura şansă de remiză ar fi fost 12.Tb4! T:b4 13.a:b4 Te7 14.Nd5 şi, după 14...Te5 15.N:b7 T:b5 16.Nf3 T:b4, negrul cîştigă un pion, însă albul poate continua cu 17.Th5+ Rg6 18.Th8" (I. Averbach).

Acum negrul are la dispoziţie **12...N:b5!** şi tema a rămas intactă! **13.N:f7 T:h4+ 14.Rg2 R:g5 15.Nd5 Na6.** Cu doi pioni în plus, cîştigul nu mai constituie o problemă. Un final jucat exclusiv pe teme tactice... A mai urmat: **16.Td1 Ta4 17.Nf3 T:a3 18.T:d6 Ta2+ 19.Rg1 Rf4 20.Ng2 Tb2 21.Td7 b6 22.Td8 Ne2 23.Nh3 Ng4 24. Nf1 Nf3 25.Tb8 Ne4 26.Na6 Re3 27.Tc8 Tb1+ 28.Rh2 Rf4** şi albul a cedat.

... Larsen forţează ...

În partida a cincea, în poziţia din diagrama 205, a survenit, de asemenea, un final rezolvat pe căi tactice.

Condus fiind cu 4—0, lui Larsen nu i-a convenit varianta de remiză cu schimbul normal al figurilor: 1...N:d5 2. T:e7 Tfe8 deoarece prezenţa nebunilor de cîmpuri diferite îi asigură negrului doar egalitate. Larsen a jucat **1...Nd6** asumîndu-şi riscul a cinci pierderi consecutive. În fapt, el l-a forţat pe Fischer să sacrifice o calitate şi să joace la cîştig. **2.T:e6! N:g3 3.Te7 Nd6 4.T:b7 Tac8 5.c4 a5** şi, în poziţia din diagrama 206, prezentăm rezultatul combinaţiei începute cu

205
Fischer—Larsen, 1971

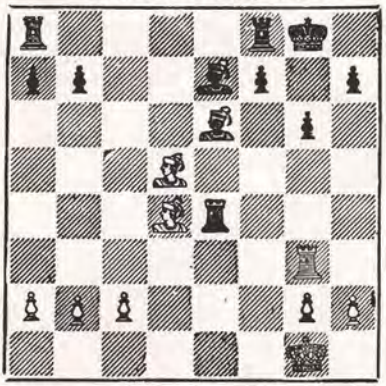

Negrul la mutare

206
Fischer—Larsen, 1971

Albul la mutare

mutarea 1...Nd6. Nu este greu de apreciat că poziția albului este puternică în centru și că negrul nu are altceva mai bun de făcut decît să caute variante de egalare în condiții mult mai dezavantajoase decît în poziția din diagrama 205. **6.Ta7 Nc7.** Trebuie remarcat că, după 6... Nb4 7.a3 Nd2 8.Rf2, negrul nu poate evita alungarea nebunului (cu 9.Re2) și, respectiv, căderea pionului din a5 după 8... Tce8, din cauza 9.Nc5 Te5 10. Tb7! (10.N:f8? Ne3+ urmat de 11...N:a7). I. Averbach arată că de asemenea 6...Nc5 este insuficient din cauza 7.N:c5 T:c5 8.Rf2 Rh8 9.Re3 f5 10.Rd4 Tfc8 11.a3 și înaintarea pionilor este asigurată.

7.g3 Tfe8 8.Rf1 Te7 9.Nf6 Te3 10.Nc3 h5 11.Ta6! cu amenințarea 12.T:g6+; 11...Rf8 ar fi urmat 12.Tf6 Te7 13.b4, cu cîștig rapid. Larsen încearcă rezolvări tactice: **11...Ne5** și, deși răspunsul 12.N:e5 T:e5 13. T:g6+ Rf8 14.Ta6 este evident favorabil albului, Fischer caută să obțină mai mult în această poziție jucînd: **12.Nd2.** A urmat **12...Td3 13.Re2 Td4.** Dacă 13...T:d2+, atunci 14.R:d2 N:b2 15.T:g6+ Rf8 16.Ta6, iar negrul pierde și pionul a5 (I. Balașov & I. Averbach).

14.Nc3 T8:c4. Finalul de turnuri rezultat după 14...T:d5 15. c:d5 N:c3 16.b:c3 T:c3 17.d6! Tc2+ 18.Re3 este ușor cîștigat de alb.

15.N:c4 T:c4 16.Rd3 Tc5 17. T:a5 T:a5 18.N:a5 N:b2 19.a4. Înaintarea pionului este decisivă. Negrul este obligat să intre într-un final de pioni pierdut. **19...Rf8 20.Nc3** (ultima speranță a negrului ar fi fost 20.Nb6 Re7 21.a5 Rd7 22.a6 Rc6 23.a7 Rb7) **20...N:c3 21. R:c3 Re7 22.Rd4 Rd6 23.a5 f6 24.a6 Rc6 25.a7 Rb7 26.Rd5 h4 27.Re6** și negrul a cedat.

FINALURI DIN MECIURILE FISCHER—PETROSIAN

Belgrad, 1970 (3—1)

Selecționare, Buenos Aires, 1971 ($6^1/_2$—$2^1/_2$)

„Meciul secolului" (U.R.S.S.—Restul lumii, Belgrad, 1970) a prilejuit disputarea a patru partide între Fischer și Petrosian. Victoria categorică a lui Fischer (3—1) s-a datorat în principal rezultatului din finalurile survenite în partidele a doua, a treia și a patra.

... șanse practice de egalitate ...

Intrarea în final din partida a doua (diagrama 207) a fost impusă de Petrosian deoarece negrul avea la dispoziție manevra Cf6, cu amenințarea Cg4+, foarte neplăcută. Spre exemplu, în varianta: 1.Da6 Cf6 2.Na8 (ca să elibereze cîmpul g2 pentru rege) 2...a4! 3.D:a4 Ta5 4.Dc6 Da7 negrul cîștigă (T. Petrosian). Fostul campion mondial a apreciat just că după schimbul damelor mai sînt șanse practice de remiză, deși, la un joc corect, negrul este cîștigător.

1.Dd7 D:d7 2.T:d7 Cf6 3.Ta7 Cg4+ 4.Rg1 Tc1+ 5.Nf1 Ta1 6.e4 a4 7.Rg2 Ta2. A survenit poziția din diagrama 208, în care albul l-ar fi putut atrage pe negru în varianta: 8.Rg1 C:f2 9.Nc4 Ch3+ 10.Rh1 Tf2 11.Ne6! (poanta apărării albu-

207
Petrosian—Fischer, 1970

Albul la mutare

208
Petrosian—Fischer, 1970

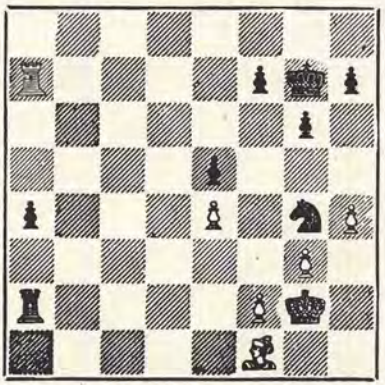

Albul la mutare

lui) 11...a3 12.N:h3 a2 13.Rg1 Tb2 14.Nf1 g5 și negrul cîștigă, deoarece albul este total lipsit de mutări, în timp ce regele negru poate călători și captura pionii albi neapărați. Petrosian a arătat însă că mutarea 13.Rg1? este greșită, continuarea corectă fiind 13.Ng2, urmată de 14.Rh2. S-a ajuns astfel în poziția din diagrama 209, în care albul are perspective mai bune de remiză (după T. Petrosian).

Întreaga variantă se bazează pe faptul că negrul (după 9. Nc4) are turnul și pionul f7 direct atacați, iar calul din f2 indirect, cu T:f7+ urmat de T:f2.

În poziția din diagrama 209, turnul negru poate ocupa și alt cîmp pe orizontala a doua. Dacă s-ar relua finalul ar rezulta următoarea suită de mutări: 13.Ng2 Tb2 14.Rh2. Acum, dacă negrul vrea să cîștige trebuie să joace 14...h5, pentru a nu permite forme evolutive de joc pe acest flanc. Albul are la dispoziție 15.Rh3 sau o pendulare indiferentă cu turnul pe coloana „a". După 15.Rh3 poate urma 15...Tf2 pentru a se limita mutările nebunului, deși ar fi fost posibilă cursa: 16.Nh1 Tf1 17.T:a2 T:h1 18.Rg2 încheiată cu remiză. Negrul poate privi însă cu indiferență un nebun instalat la h1 și să înceapă călătoria cu regele spre b2, considerînd-o cea mai importantă acțiune.

Ce măsuri poate lua albul împotriva intervenției regelui negru spre flancul damei? S-ar putea ajunge într-o poziție ca aceea din diagrama 210, pe care o tratăm separat. Albul la mutare poate juca 1.g4 h:g4

209

Aspecte analitice T. P., 1970

Remiză?

210

Aspecte analitice M. R., 1973

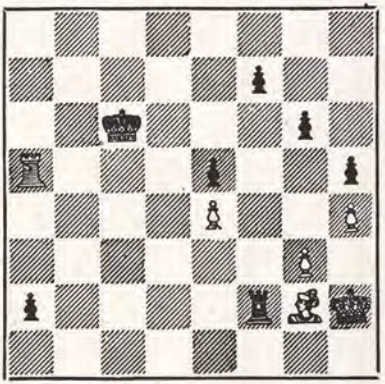

Albul la mutare

(altfel albul ia la h5, apoi joacă Rg3 și Nf3, realizînd un pion liber pe coloana „h") 2.Rg3 Tb2 3.Nh1, cu amenințarea pionului din g4. 3...Tb1 4.T:a2 T:h1 5.R:g4 Tf1 și negrul are toate șansele să cîștige acest final de turnuri. Dacă albul se menține pasiv, călătoria regelui negru duce la victorie.

In concluzie, poziția indicată de Petrosian și concretizată în diagrama 209 nu este decît o formulă de rezistență, în nici un caz de remiză certă. Dealtfel, albul mărturisește singur că, indiferent ce joacă, este pierdut, deși la analiză și chiar la tablă a prevăzut aceste variante. În poziția din diagrama 208 a urmat **8.T:f7+ Rf7 9. Nc4+ Re7 10.N:a2 a3.** „Calea de cîștig a negrului este simplă. Avansează cît mai departe pionul „a", spre care trebuie să se deplaseze regele alb, dar. în acest timp, pe flancul regelui, negrul obține avantaj decisiv" (T. Petrosian).

11.Rf3 Cf6 12.Re3 Rd6 13.f4 Cd7 14.Nb1 Cc5 15.f5 Ca6 16. g4 Cb4 17.f:g6 h:g6 18.h5 g:h5 19.g:h5 (un pion liber îndepărtat, dar regele negru intră în careul de transformare). **19... Re6 20.Rd2 Rf6 21.Rc3 a2 22. N:a2 C:a2+ 23.Rb2 Cb4 24. Rc3 Cc6 25.Rc4 Cd4** și albul cedează pentru că pionul din e5 va fi apărat de cal de pe cîmpul f3, situație frecvent întîlnită în cărțile de finaluri elementare.

... soluție unică în lupta pentru remiză ...

În cea de-a patra partidă din cadrul meciului de șah U.R.S.S.—Restul lumii (1970), jucată cu Petrosian, Fischer, avînd piesele negre, a ales „Apărarea Grünfeld" și după numai 14 mutări a fost pus în fața unor probleme specifice de final.

1.c4 g6 2.d4 Cf6 3.Cc3 d5 4. Cf3 Ng7 5.c:d5 C:d5 6.Nd2 c5! Mutare activă, specifică apărării Grünfeld și egalizatoare (în timp ce, după 6...0—0 7.Tc1 Cb6 8.e3 Ng4 9.Ne2 c6 10.0—0 N:f3 11.N:f3 e5 12.d:e5 N:e5 13.Dc2 C8d7 14.Ce4 f5 15.Cg3 a5 16.b4! a:b4 17.N:b4, Smîslov, cu albele, a obținut inițiativa în partida cu Uhlmann la Skoplje, 1969). Fischer apreciază că era mai bună varianta 6...0—0 7.Tc1 C:c3 8.N:c3 Dd5 sau 7...Cb6 8.e3 C8d7 urmat de e7—e5.

7.Tc1 C:c3 8.N:c3 c:d4 9.C:d4 0—0 10.e3 Dd5! „Atac la g2 și a2, însă albul păstrează avantaje microscopice" (T. Petrosian).

11.Cb5! D:d1+ 12.T:d1 Cc6 13.N:g7 R:g7 14.Ne2 și a rezultat poziția din diagrama 211, în care negrul are de rezolvat problema dezvoltării nebunului. Fischer recurge la unele subtilități tactice pentru a realiza legătura între turnuri și a stabili astfel echilibrul în centru, însă albul păstrează în conti-

211

Petrosian—Fischer, 1970

Negrul la mutare

nuare inițiativa de final. **14... Nf5! 15.g4 a6!** Această mutare o justifică pe cea precedentă deoarece la 15...Ne6 16.Cc7 Tad8 17.C:e6+ f:e6, structura pionilor negri este foarte greu de apărat. **16.Cc3.** Reîntoarcerea poziţională justificată de variantele egalizatoare: 16.Cc7 Tac8 17.C:a6 Ne4 18.f3 N:f3 19.N:f3 b:a6, cu joc egal, sau 16.g:f5 a:b5 17.f:g6 h:g6 18.a3 b4 19.a:b4 C:b4 20.Td7 Tfd8! **16...Ne6 17.f4!** cu dublu scop: se interzice accesul calului la e5 şi se asigură centralizarea regelui alb la adăpost poziţional. **17...Tfd8 18.Rf2 Cb4!** Schimburile de turnuri ar fi în favoarea albului: 18...T:d1 19. T:d1 Td8 20.T:d8 C:d8 21.a3 a5 22.Ca4 Nd5 23.Cb6 Nc6 24. Cc4, cu avantaj poziţional; dacă negrul nu ar înainta pionul „a", atunci albul şi-ar întări poziţia cu mutări, ca b2—b4, Cc3—a4—c5, g4—g5, putîndu-şi îmbunătăţi şi poziţia regelui. Mutarea lui Fischer oferă negrului şanse considerabile de remiză.

19.a3 Cd5 20.Ce4 Cf6 21.C:f6 e:f6. În mod autocritic, Fischer arată că dublarea pionilor nu era obligată şi dă varianta: 21... R:f6 22.g5+ Rg7 23.Nf3 Tac8 24.N:b7 Tc2+ 25.Rg3 T:d1 26. T:d1 T:b2 27.N:a6 Tb3.

22.Nf3 Tac8 23.T:d8. Schimbul unuia din turnuri duce la remiză, dar şi 23.N:b7 Tc2+ 24.Rf3 T:d1 25.T:d1 T:b2 26. N:a6 T:h2 27.Rg3 Ta2 28.Td3 f5 29.g5 h6 30.Nb5 h:g5 31.f:g5 f6 32.Td6 f:g5! 33.T:e6 f4+! 34.Rg4 T:a3 sau 24.Rg3 Tb8 25.N:a6 Tb:b2 26.h3 Tc3 27. Td3 T:d3 28.N:d3 Tb3 ar fi dus la egalitate (T. Petrosian).

23...T:d8 24.Td1 Tc8. Combativ, Fischer evită continuarea de remiză în condiţii mai simplificate: 24...T:d1 25.N:d1 f5 26.g5 f6 27.h4 f:g5 28.f:g5 h6 29.Rg3 h:g5 30.h:g5 sau 25... Rf8 26.e4 Re7 27.Re3 Rd6 28. Rd4 etc. După mutarea din partidă (24...Tc8) a survenit poziţia din diagrama 212, în care există şi o cursă ascunsă în varianta: 25.N:b7 Tc2+ 26.Rg3 T:b2 27.N:a6 Tb3 28.Td3? Tb6! cu capturarea nebunului alb. Întrucît la 28.Ta1 T:e3+ 29. Rf2 Te4 30.Rf3 Nd5 albul nu obţine nimic, Petrosian a preferat să încerce **25.Td2.** A urmat **25...Tc7 26.h4 h6 27.Rg3 b5!** (evită ameninţarea poziţio-

212
Petrosian—Fischer, 1970

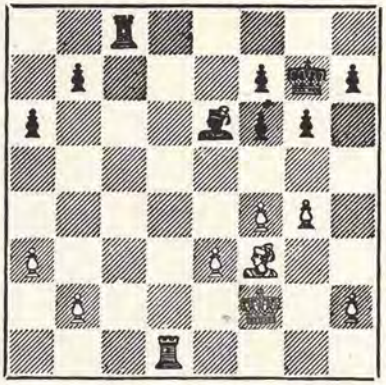

Albul la mutare. Găsiți cursa negrului

213
Petrosian—Fischer, 1970

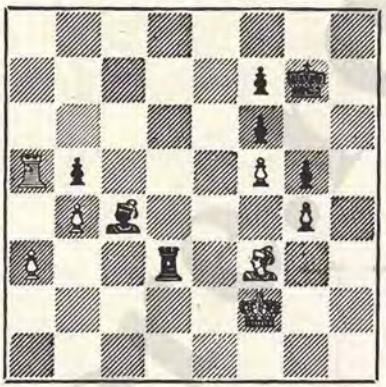

Remiză

nală 28.Td6, urmat de 29.Tb6) **28.Td6 Tc2** (la 28...a5 29.Nd5 cu un final superior de turnuri) **29.b4 Tc3 30.T:a6 Nc4.** Se putea obține remiză și cu 30...T:e3 31.Rf2 Tc3 32.Ne2 (32. Nc6? Nc8 33.Tb6 N:g4 urmat de 34...T:a3) 32...Nc4 33.N:c4 T:c4 34.Rf3 g5!

31.f5 g5 32.h:g5 h:g5 (greșit ar fi 32...f:g5 33.f6+!) **33.Rf2 Tc2+ 34.Rg1 Tc1+ 35.Rg2 Tc2+ 36.Rg3 Tc3 37.Rf2 Tc2+ 38.Re1 Tc3 39.Ta5.** Albul renunță la apărarea pionului e3, altfel nu se mai poate juca la cîștig.

39...T:e3+ 40.Rf2 Td3 și a survenit poziția din diagrama 213. Albul poate obține un pion liber pe coloana „b", iar negrul trebuie să interzică intervenția regelui alb pentru sprijinirea pionului.

41.Nc6 Rf8 42.N:b5 N:b5 43.T:b5 T:a3 44.Td5 Tb3 45. Td4. Dacă 45.b5, Re7, urmat de 46...Tb4 și regele alb este obligat să apere permanent pionul din g4. **45...Re7 46.Re2.** O încercare de aducere a regelui spre pionul liber. **46...Tc3 47.Rd2 Tb3 48.Rc2 Te3 49.Rb2.** Se constată că nu folosește 49. b5 din cauza 49...Te5! 50.Tb4 Rd7 51.b6 Rc8 52.b7+ Rb8 53. Rd3 Te7 54.Tb6 T:b7 55.T:f6 Tb4! și remiză. Dacă în această variantă albul încearcă 53.Rc3, atunci 53...Te7 54.Tb6 Te4! 55. T:f6 R:b7 56.T:f7+ Rc6, cu același rezultat.

S-a mai jucat: **49...Re8 50. Rc1 Te2 51.Rd1 Ta2 52.Re1 Tb2** și s-a consemnat remiza. (Prelucrare după T. Petrosian din **Meciul secolului**, 1971).

... metamorfozarea pionului „h" ...

Expunem finalul din prima partidă a meciului dintre viitorul campion mondial de şah şi excampionul mondial, meci disputat la Buenos Aires, 1971. Poziţia din diagrama 214 ascunde probleme deosebit de dificile în ce priveşte menţinerea echilibrului poziţional în centru şi, în acelaşi timp, înlăturarea pionilor marginali „a" (al albului) şi „h" (al negrului) cu perspectiva transformărilor pe ultima orizontală, în care factorul decisiv este cursivitatea acestei acţiuni. Petrosian a înlăturat pericolele legate de deschiderea coloanei „f" şi, respectiv, intrarea violentă a turnului alb cu atac direct asupra pionilor f7 şi h7, şi a interzis intrarea imediată a calului alb la e4, cu mutarea **1...f5** însă, după **2. f:e5 Tge8 3.Te1 Cc2 4.Te2,** a jucat greşit **4...Cd4?** cînd, convins fiind că va obţine egalitatea prin repetarea mutărilor, şi-a permis să propună remiză adversarului. Dacă ar fi intrat în varianta: „4...Cb4 5.Cc4 C:d3 6.e6 f:e6 7.Cd6 Te7! 8.C:f5 Tf7! ar fi obţinut egalitatea" (R. Holmov).

Fischer nu a repetat mutarea, a jucat **5.Te3** şi după **5... Cc2 6.Th3!** a cedat cei trei pioni din centru pentru pionii „h" şi „f". **6...T:e5 7.Cf3.** Acum se constată că negrul întîmpină mari dificultăţi în împiedicarea directă a înaintării pionului „h" sau în iniţierea unui contrajoc suficient pe flancul damei. În poziţia din diagrama 215, mutarea **7...T:d5** a fost notată — în mod nedrept de către R. Holmov —

214
Fischer—Petrosian, 1971

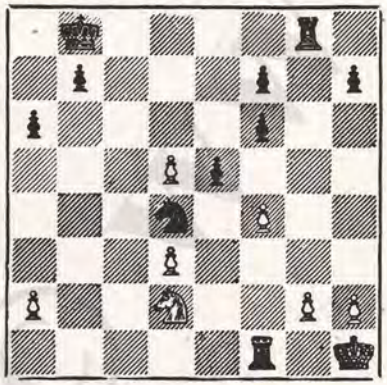

Negrul la mutare

215
Fischer—Petrosian, 1971

Unde mutăm turnul negru?

cu un semn de întrebare, indicîndu-se „7...Te2" ca o mutare cu şanse mari de salvare în varianta: „8.T:h7 Cd4 9. T:f7 T:a2 10.h4 C:f3 11.g:f3 Ta4! 12.Th7 Td4! şi pionul (a) al negrului nu este mai slab decît pionul (h) al albului."

Albul poate însă juca mai bine. La 7...Te2 sacrifică calul, în varianta: 8.Cg1 Te1 9. T:h7 Cd4 10.h4 Ce2 11.Rh2 (diagrama 216) şi acum, la 11... T:g1? 12.Th8+ Rc7 13.Te8 Te1 14.h5 etc. iar la 11...C:g1, relaţia de apărare între turn şi cal este fatală, calul neavînd ieşire imediată. Exemplu: 12. T:f7 Td1 13.T:f5 Ce2 14.h5 şi pionul susţinut asigură albului victoria. În concluzie, nici mutarea 7...Te2 nu are perspectiva de salvare.

După 7...T:d5 finalul a continuat cu **8.T:h7 T:d3 9.h4 Ce3.** Din nou nedumerire în rîndul analiştilor: Korcinoi & Furman însoţesc mutarea cu semnul întrebării, indicînd ca variantă salvatoare: „9...Cd4 10.Ce5 Te3 11.C:f7 f4 12.h5 f3 13.g:f3 C:f3 14.Rg2 Ch4+ 15. Rf2 Tf3 16.Re2 Tf6 17.h6 Cf5 şi albul nu mai poate evolua. De asemenea, 9...Cd4 10.C:d4 T:d4 11.Rh2 f6 12.Rg3 (12.Rh3 Td3+ 13.g3 f4) 12...Tg4+ 13. Rh3 Tg6 şi remiză." În comentariile sale (ulterioare) R. Holmov admite însă cîştigul pentru alb în varianta: „9...Cd4 10.Cg5! f6 11.Ch3! şi nu se ştie dacă negrul se va salva."

10.T:f7 Td1+ „10...Cg4 11. T:f5 Td1+ 12.Cg1 şi calul din g4 nu-şi găseşte locul, în timp ce 10...Rc8 ar fi dat mari şanse de remiză" (R. Holmov). **11. Rh2 Ta1 12.h5 f4** sau 12...T:a2 13.Ce5 Cf1+ 14.Rh3 Ta3+ 15. Cf3 sau 13...a5 14.Rg3 Ta3 15.

216

Aspecte analitice M. R., 1972

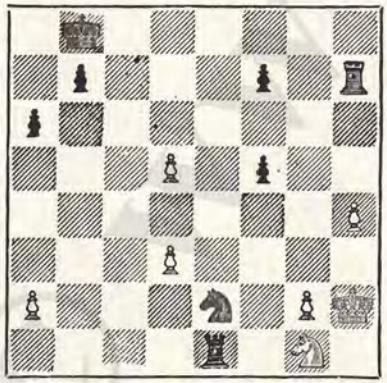

Negrul la mutare, albul cîştigă

217

Fischer—Petrosian, 1971

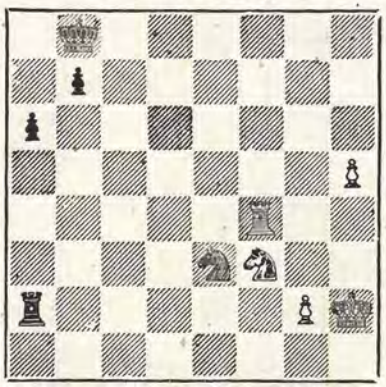

Albul cîştigă

Cf3 (15.Rf4 Ta4+) 15...Ta4 16. h6 Tg4+ 17.Rf2 și albul cîștigă. **13.T:f4 T:a2** și mutarea de cîștig, în poziția din diagrama 217, este **14.Te4!** obligînd pe negru să ia cu calul la g2.

14...C:g2 15.Rg3! Ta5 16.Ce5 și negrul cedează pentru că pionul „h" nu mai poate fi sustravegheat.

... Fischer demonstrează esențialul ...

După cinci partide, în meciul cu Petrosian, scorul era egal: +1, —1, =3.

În total, după 13 partide jucate cu pretendenții la titlul suprem (6 cu Taimanov, 6 cu Larsen și prima partidă cu Petrosian), Fischer înregistrase 13 victorii! Dacă la acestea adăugăm ultimele șapte partide de la turneul interzonal (Palma de Mallorca, 1970), rezultă că Fischer a cîștigat 20 de partide consecutiv.

În sfîrșit, Petrosian i-a adus prima înfrîngere (în partida a doua), urmată de trei remize consecutive. Se părea că Fischer și-a găsit un adversar pe măsura forței sale de joc.

Victoria obținută de Fischer în partida a șasea a fost momentul crucial în evoluția meciului. Învins într-un final greu, în care avea toate speranțele să obțină egalitatea, Petrosian nu a mai fost în stare să joace cu obișnuita sa forță de joc, fiind depășit sistematic în următoarele trei partide, atît în deschidere, cît și în jocul de mijloc, astfel că Fischer a mai înregistrat trei victorii consecutive.

Finalul din partida a șasea a fost pregătit de Fischer, care în poziția din diagrama 218, a mutat surprinzător **1...C:b2!?** — un cal activ pentru un ne-

218
Petrosian—Fischer, 1971

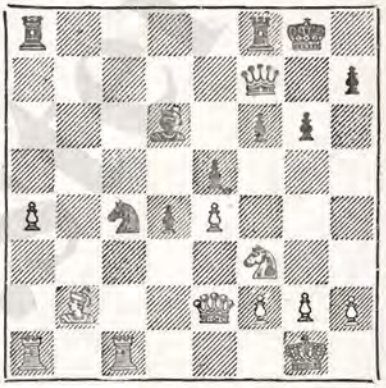

Intrare în final cu negrul la mutare

bun lipsit de perspective — în timp ce V. Korcinoi aprecia drept logică varianta 1...Ca5 2. Na3 N:a3 3.T:a3 Tfc8. Fischer a prevăzut însă că finalul care rezultă după: **2.D:b2 Tfb8 3. Da2 Nb4!** (spre importantul cîmp c3) **4.D:f7+ R:f7 5.Tc7+ Re6** este în avantajul negrului. **6.g4!** Petrosian împiedică înaintarea f6—f5 care ar fi slăbit considerabil structura de rezistență a albului. Dacă 6.T:h7?

Nc3 7.Td1 T:a4 și, după ocuparea orizontalei a doua de turnul negru, pionul „d" devine foarte periculos.

6...Nc3 7.Ta2 Tc8 8.T:c8. V. Korcinoi arată că la 8.T:h7 negrul poate juca decisiv 8...d3 9.Tb7 Na5! 10.Tb5 (10.Tb1 Tc4 11.Cd2 Tc2) 10...Tc1+ 11.Rg2 Nc3! 12.Tb3 Tc8, cu amenințarea distrugătoare 13...Tc2.

8...T:c8 9.a5 Ta8 10.a6 Ta7 11.Rf1 g5. Este rîndul negrului să împiedice definitiv g4—g5, pentru a putea acționa cu regele pe flancul damei. **12.Re2 Rd6 13.Rd3 Rc5 14.Cg1,** în scopul ca la 14...Rb4 15.Ce2 Rb3 16.Cc1+ regele să fie obligat să se retragă. Șamkovici arată că în locul mutării 14.Cg1 albul ar fi putut să joace 14.h4?! după care ar fi obținut remiză în variantele: 14...g:h4 15.C:h4 Rb4 (cu amenințarea 16...Rb3) 16.f4! Rb3 (16...e:f4 17.Cf3!) 17.Th2! (și nu 17.Tf2 din cauza 17...Ne1) 17...T:a6 18.f:e5 f:e5 19.Cf3 Ta1 20.T:h7 Td1+ 21.Re2 Rc2 22.C:e5 sau 14...h6 15.h5! Rb4 16.Cd2! și finalul de turnuri nu poate fi cîștigat de negru, spre exemplu: 16...N:d2 17. R:d2 Rb5 18.Tb2+ R:a6 19. Tb8. Negrul cîștigă însă în varianta: 14.h4 h6 15.h5 Rb5 și albul este în zugzwang; 16. Cd2 nu este suficient pentru contrajoc, iar la 16.Cg1 Na5 17.Ce2 T:a6 18.Cg3 Tc6 19.Tc2 Nc3! 20.Cf5 Ta6 21.C:h6 Ta3! 22.Re2 Nb4 etc.

219

Petrosian—Fischer, 1971

Albul la mutare, negrul cîștigă

14...Rb5 și a survenit poziția din diagrama 219, în care Petrosian a continuat cu **15. Ce2.**

O analiză exhaustivă nu se poate realiza, dar ideea că o mutare ca 15.f4 ar putea duce la remiză este departe de evidența unor astfel de finaluri. Este puțin probabil ca un mare maestru să dea în plic o mutare ca 15.f4, chiar și dintre aceia care au analizat-o (Hort & Jansa, **Șahmatî** nr. 23, 1971, Riga).

Ideea de bază este ca albul să schimbe turnurile, intrînd într-un final de rege, cal și pion contra rege, nebun și trei pioni, pentru ca, în situația cu pionii negri blocați pe cîmpuri albe, să se realizeze remiză poziționlă. Suita de mutări care concretizează această idee este: 15.f4 g:f4 16.Cf3 h6! (se amenință 17.g5, cu contra-

220
Analiză Hort & Jansa, 1971

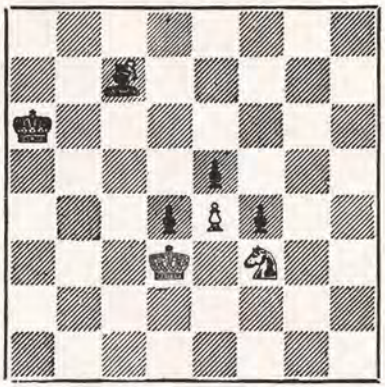

Negrul cîştigă

221
Analiză Hort & Jansa, 1971

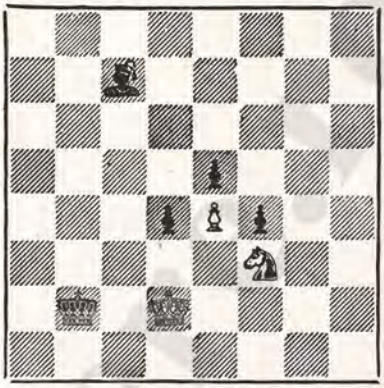

Negrul cîştigă

joc) 17.h4 T:a6 18.T:a6 R:a6 19.g5 f:g5 20.h:g5 h:g5 21.C:g5 (nici 21.C:e5 nu este salvatoare) 21...Na5 22.Cf3 Nc7, ajungîndu-se în poziţia din diagrama 220, care este analizată în diagramele derivate 221, 222. Aceste poziţii sînt foarte valoroase pentru tezaurul finalurilor de şah. Interesul pe care l-a suscitat meciul Fischer—Petrosian şi, în special acest final, se explică prin faptul că, dacă întreaga partidă a durat şase ore şi patruzeci şi şapte de minute, analizele pe care le-au efectuat diverşi mari maeştri sau chiar amatorii de şah au presupus un consum de timp foarte mare de zile şi nopţi, poate chiar săptămîni.

Din diagrama 220 se poate imagina o poziţie derivată ca aceea din diagrama 221. Albul nu trebuie să permită negrului instalarea cu regele la c1 sau la c3. Însă, după 1.Cg5 Na5+ 2.Rd1 Rc3 3.Cf3 Nc7, negrul cîştigă, sau, dacă el este la mutare, atunci 1...Nd6 2.Cg5 Nb4+ 3.Rd3 Rc1 4.Cf7 Nd6! 5.C:d6 f3 6.Cc4 Rd1 7.Ce3+ Re1! de asemenea cu cîştig.

Este foarte interesant de constatat că, în mod concret, negrul nu poate intra în poziţia 221. Astfel, 23.Rc4 Ra5 24. Rd3 Ra4 25.Cd2! Rb4 26.Rc2! Se pare, deci, că mutarea 15.f4 duce la remiză. Dar analizatorii nu au epuizat încă subiectul; ei demonstrează cîştigul în diagrama 222, la care se ajunge cu suita de mutări în continuare: 26...Rc5! 27.Rd3 Rd6 28.Re2 Re6 29.Cf3 Rf6 30. Ce1 Rg5 31.Rf3 Rh4 32.Cd3 Rh3 33.Ce1 Nd8! 34.Cd3 Nf6! În diagrama 222 cîştigul se realizează prin sacrificiul de

222
Analiză Hort & Jansa, 1971

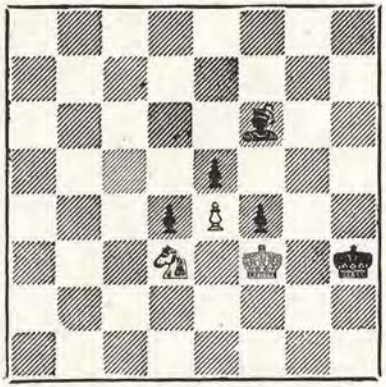

Negrul cîştigă

223
Analiză B. Spasski, 1971

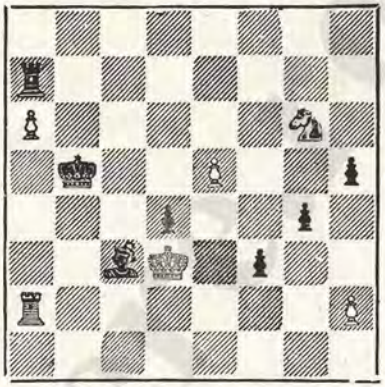

Negrul la mutare cîştigă

figură: 35.Cf2+ Rh2! 36.Cg4+ Rg1 37.C:f6 d3 38.Cd5 Rf1 39. Ce3+ Re1! etc. Se pare însă că mai bine este 33.Cc5 (în loc de 33.Ce1) şi negrul cîştigă cu 33...Nd8 34.Cd7 d3! 35.C:e5 d2 36.Re2 Na5 37.Cd3 (37.Cf3 Rg3) 37...f3+ 38.Rd1 Rg4! 39. Rc2 Nb4! 40.Rd1 Rg3! etc.

După 26...Rc5 27.Rd3 Rd6 se mai poate încerca 28.Cf3 Re6 29.Rc4!? însă negrul are suficiente resurse de manevre cu nebunul. 29...Rf6 30.Rd5 Nb8! 31.Rc6 d3! 32.Rd5 d2! 33.C:d2 Rg5 34.Rc4 Rg4 35.Rd3 f3! şi cîştigă.

Campionul mondial din acea vreme B. Spasski a propus, în poziţia din diagrama 219, sacrificiul unui al treilea pion: 15.f4 g:f4 16.g5 f:g5 17.Cf3 g4 (mutarea 17...h6 este mai slabă, iar pionul g5 nu poate fi cedat) 18.C:e5 h5 (18...g3 19.h:g3 f:g3 20.Tg2! cu egalitate) 19. Cg6! f3 20.e5, rezultînd poziţia din diagrama 223, în care varianta cîştigătoare va face plăcere compozitorilor de studii: 20...Ne1 21.e6 (21.Cf4 h4! 22.e6 g3 23.h:g3 h:g3 24.e7 T:e7 25.a7 f2 şi negrul transformă cu şah) 21...f2 22.Re2 h4!! (foarte important; la 23. C:h4 f1D+ 24.R:f1 N:h4 etc. Nu este bine 22...d3+? 23.Rf1 d2 din cauza 24.e7 T:e7 25.T:d2 Tg7 26.Td6 şi nu există cale de cîştig) 23.e7 Ta8 24.Rf1 (cea mai bună şansă; la 24.a7 decide 24...g3 25.h:g3 h3) 24...g3 25.h:g3 Nb4! 26.a7 d3 27.C:h4 d2 28. Ta1 N:e7 29.Cf5 T:a7! (abia acum negrul este în situaţia să-şi susţină pionii) 30.Td1 (30. Tb1+ Rc4 31.C:g3 Rd3 etc.) 30...Nc5 31.C:g3 Tg7 şi negrul cîştigă. Pentru aceasta trebuie să joace cincisprezece mutări cu mare exactitate.

În concluzie, mutarea 15.f4 este superioară în privința elementului surpriză și a dificultății de a găsi căile de cîștig, dar insuficientă pentru obținerea remizei. Și, încă o deziluzie: după 15.f4 g:f4 16.Cf3 Na5!? 17.g5 f:g5, negrul are toate șansele să cîștige. Oricum, analizele prezentate sînt definitorii pentru penultima etapă de ascensiune a lui Robert Fischer.

Revenind la diagrama 219, prezentăm finalul așa cum s-a jucat: **15.Ce2 Na5.** Prin aceasta, pionul a6 va fi înlăturat fără ca albul să poată realiza schimbul turnurilor. **16.Tb2+.** Calul stă cel mai bine la e2. Analizele ulterioare au demonstrat că, atît 16.Cc1 T:a6 17.Cb3 Ta7! 18.Ta1 Rb4, cît și 16.Cg3 R:a6 17.Cf5 Tc7 18.Tc2 Tb7 19.Tc6+ Ra7 sau chiar 16.Cg3 T:a6 17. Cf5 Tc6 18.Tc2 T:c2 19.R:c2 Nb4 20.h4 g:h4 21.C:h4 Ne1 sînt cîștigătoare pentru negru.

16...R:a6 17.Tb1 Tc7 18.Tb2 Ne1! (diagrama 224). Cei mai mulți comentatori (suporteri — Petrosian) au arătat că varianta 19.Tb1 N:f2 20.Tf1 Ne3 21.T:f6+ este salvatoare pentru că 21...Rb5? 22.Te6 Ta7 23. T:e5+ Rb4 24.C:d4! Ta3+ 25. Re2 N:d4 26.T:g5 este evident remiză.

Șamkovici este însă de părere că în loc de 21...Rb5? negrul poate juca mai bine 21... Ra7! Survine astfel poziția din diagrama 225, în care continuarea 22.Te6 Tc5 23.Te7+ Rb6 24.Te6+ Rc7 25.Ta6 Tb5 26.Ta2? Tb1 27.Cg3 Nf4 28.Cf5 Tc1! 29.Ta3 N:h2 este cîștigătoare. Albul poate însă juca mai bine 26.Rc2! și negrul nu-și poate întări poziția: 26...Rb7 27.Ta3 Tb6 28.Ta5! etc.

224
Petrosian—Fischer, 1971

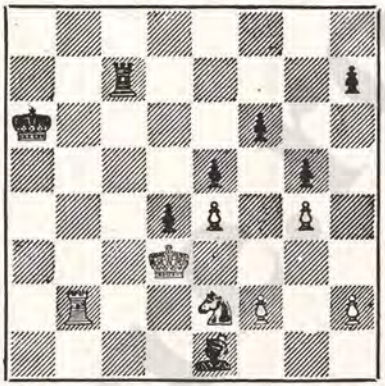

Albul la mutare, negrul cîștigă

225
Analiză Șamkovici, 1971

Albul la mutare, negrul cîștigă

La 18.Tb1 (diagrama 224), răspunsul cel mai bun este fără îndoială 18...Na5, aşa cum a indicat Korcinoi. Petrosian demonstrează însă că negrul poate reveni cu nebunul la e1, cu condiţia ca pionul din f6 să fie apărat, şi dă varianta: 19.Tb2 Tc8 20.Tb1 Tc6 21.Tb2 Ne1! În continuare, albul este obligat să joace 22.f3, pionul din f6 fiind apărat de turn şi, în principiu, se intră în varianta din partidă. Această posibilitate demonstrează că partida era oricum pierdută.

Petrosian a jucat „normal" **19.f3** şi negrul a reuşit să-i restrîngă treptat posibilităţile de apărare cu turnul (practic, singura figură în funcţie), în varianta: **19...Ra5 20.Tc2 Tb7 21.Ta2+ Rb5 22.Tb2+ Nb4 23.Ta2 Tc7.** Albul trebuie să manevreze turnul astfel încît să nu permită pătrunderea turnului negru pe primele trei orizontale şi, jucînd **24.Ta1!** i-a demonstrat lui Fischer că trebuie să renunţe la această idee. Dar mai sînt şi alte posibilităţi. **24...Tc8!** (diagrama 226). Mutarea introductivă după care albul trebuie să renunţe la 25.Ta2? din cauza 25...h5 26. g:h5 Th8 27.Cg3 Ne1. Dacă 25. Ta2 nu satisface iar la 25.Tb1 poate urma 25...Ta8, cu pătrunderi decisive, albul este obligat să contraatace: **25.Ta7 Na5! 26.Td7** (sau 26.T:h7 Nb6 27.Tf7 Ta8 28.T:f6 Ta3+ 29. Rd2 Na5+ etc.) **26...Nb6 27.**

226
Poziţia după 24...Tc8!

Negrul cîştigă

Td5+ Nc5! Manevrele de învăluire ale nebunului asigură, în cele din urmă, pătrunderea decisivă a turnului negru. **28. Cc1 Ra4 29.Td7 Nb4 30.Ce2 Rb3 31.Tb7** (31.Ta7 Tc2) **31... Ta8 32.T:h7** (sau 32.Cc1+ Rb2 33.T:b4+ R:c1, negrul cîştigă) **32...Ta1 33.C:d4+ e:d4 34.R:d4 Td1+ 35.Re3 Nc5+ 36.Re2 Th1 37.h4 Rc4 38.h5 Th2+ 39. Re1 Rd3** şi albul a cedat.

. . . epilogul partidei a noua . . . şi al meciului cu Petrosian . . .

Poziţia din diagrama 227 a survenit în ultima partidă a meciului şi este un exemplu instructiv de modul în care trebuie jucat împotriva pionilor slabi ai negrului din centru şi celui răzleţ de la a5.

227

Fischer—Petrosian, 1971

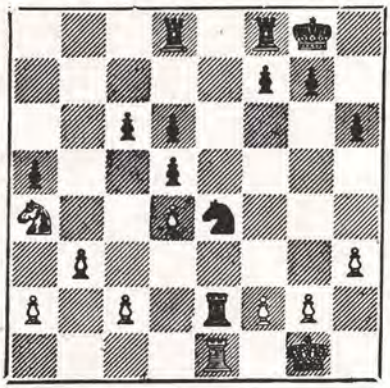

Albul cîştigă

Calul de la e4 nu are o fundaţie solidă şi, după o mutare simplă ca **1.c4,** negrul nu are altceva mai bun de făcut decît să se retragă **1...Cf6.**

2.Tc1. Albul ameninţă să deschidă coloana „c" la momentul potrivit şi apoi să pătrundă decisiv cu un turn. **2... Tb8 3.c:d5 c:d5 4.f3!** Prin această mutare precaută se asigură atît apărarea pionului din d4 cu Te2—d2, cît şi controlul orizontalei a doua, fără ca turnul să fie deranjat de intervenţia calului la e4.

4...Ch5. Recunoaşterea înfrîngerii poziţionale şi o încercare de a realiza contrajoc pe flancul regelui. **5.Tc6 Cf4 6. Td2 Tfe8 7.T:d6 Te1+ 8.Rf2.** Nici o teamă de contraatacul fantomă. Regele anticipează evenimentele: **8...Th1 9.Rg3! Ch5+ 10.Rh4! g6** (10...Cf6 11. Cc3 g5+ 12.Rg3 Rh7 13.C:d5 Ch5+ 14.Rg4 şi albul, deţinînd controlul cîmpurilor f4 şi f6, are victoria asigurată) **11.T:d5 Te8 12.T:a5.** Acum negrul a scăpat de cei trei pioni slabi, dar şi de solicitarea psihică din ultima partidă şi mai cu seamă de un meci greu în care fostul campion al lumii a fost depăşit net în ultimele trei partide.

A rezultat o poziţie în care, în eventualitatea unor pericole ce ar surveni pe flancul regelui, albul are la dispoziţie posibilităţi radicale de rezolvare, sacrificînd fie un turn pentru calul din h5, fie calul pentru încă doi pioni — aşa cum s-a jucat mai tîrziu în partidă.

12...Tee1 13.Cc3 Cf4 14.Rg4 Ce6 15.Te5 f5+ 16.Rg3 f4+ 17.Rh4 Rh7 18.Ce4 g5+ 19.Rg4 Cg7 şi suferinţele negrului sînt lichidate cu **20.C:g5+! h:g5 21.T:e1 T:e1 22.R:g5,** albul avînd o cantitate mare de pioni pentru cal. Petrosian, din inerţie, a mai încercat cîteva mutări: **22.Ce6+ 23.Rf5 Te2** (o combinaţie superfluă) **24.T:e2 C:d4+** (un ultim şah de încheiere) **25.Re5 C:e2,** iar după **26.a4!,** ultima mutare a meciului, Fischer a devenit şalanger la mult rîvnitul titlu de campion mondial.

FINALURI DIN MECIUL PENTRU TITLUL SUPREM FISCHER—SPASSKI (12½—8½)

Reykjavik, 11 iulie—31 august 1972

Dacă meciurile susținute cu Taimanov, Larsen și Petrosian au fost amplu comentate în presa mondială, meciul cu Spasski a beneficiat de o publicitate nemaiîntîlnită în istoria jocului de șah. Partidele s-au difuzat prin radio și televiziune, s-au publicat integral în presă și, pe lîngă comentariile de specialitate ale marilor maeștri de șah, unele reviste și cotidiene dădeau publicității o serie de aprecieri romanțate sau chiar variante care denaturau fondul real al problemelor survenite pe eșichier.

228
Spasski—Fischer, 1972

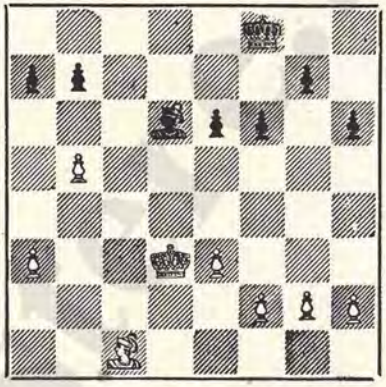

Negrul la mutare

. . . un salt în prăpastie . . .

În prima partidă a meciului a survenit poziția din diagrama 228. Pe parcurs, partida lipsită de o combativitate deosebită, nu s-a situat la nivelul confruntărilor sperate de publicul amator de șah. Remiza ar fi devenit inevitabilă dacă negrul ar fi continuat cu 1...Re7 2.h3 e5 și 3...Re6 pentru că, atît în finalul cu nebuni și pioni, cît și în cel de pioni nu există riscul de a pierde, așa cum a afirmat Botvinnik. Fischer i-a uluit însă pe toți amatorii de șah, jucînd: **1...N:h2?!** o mutare cu totul surprinzătoare prin care negrul își lasă nebunul arestat de pionii albi și prin care, oricum, nu putea spera la mai mult de o remiză dubioasă, deoarece continuarea naturală 2.g3 h5 3.Re2 h4 4. Rf3 h3 5.Rg4 Ng1 6.R:h3 N:f2 7.Nd2! ar fi dus la capturarea nebunului și implicit la pierderea partidei.

Curiozitatea șahiștilor este însă nelimitată. Avînd în vedere particularitățile poziției, s-au căutat căi de remiză pentru negru în varianta: 2.g3 h5 3.Re2 h4 4.Rf3 g5 5.Rg2 g4! 6.R:h2 h3. După mutările 7.f3 f5 8.e4 Re7 a rezultat poziția din diagrama 229, care, după părerea marilor maeștri E. Gheller și N. Krogius, este

229
Aspecte analitice 1972/73

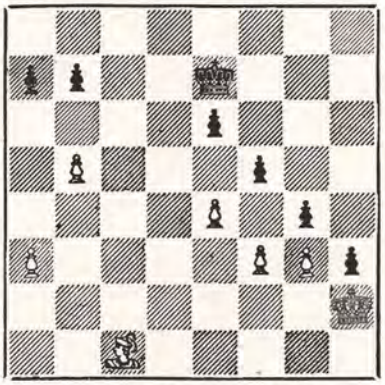

Albul cîştigă.
Leonov & Kremenetzki

230
Aspecte analitice 1972/73

Negrul la mutare, albul cîştigă

remiză deoarece aducerea nebunului pentru supravegherea pionului h3 este însoţită de intervenţia periculoasă a regelui negru pe flancul damei. Analiză incompletă. Calea de cîştig demonstrată independent de A. Kremenetzki şi A. Leonov constă din următoarele variante mai importante: 9.Ne3.

A. 9...a6 10.b:a6 b:a6 11.e:f5 e:f5 12.f:g4 f:g4 13.Rg1 Re6 14.Rf1 Rd5 15.Ng1, rezultînd poziţia din diagrama 230 care se soldează cu zugzwang după mutările: a) 15...Re4 16.Re2 Rd5 17.Re3 Re5 18.Nh2 (zugzwang); b) 15...Re5 16.Re1! Rd5 17.Rd2 Rc4 18.Re3 Rb3 19.Rf4 R:a3 20.R:g4 a5 21.Nc5+ urmat de R:h3.

B. 9...b6 10.f:g4 f:g4 11.e5! Rf7 12.a4 Re7 (se ameninţa 13. N:b6 şi 14.a5) 13.Rg1 Re8 14. Rf1 Re7 15.Ng1 Re8 16.Re2 Rf7 17.Re3 Rg6 18.Rf4 Rh5 19. Nh2, cu cîştig.

După A. Kremenetzki, interesant este că devierile de la aceste căi de cîştig pot duce la remiză cu mutări de studiu. După 9.Ne3 a6 albul nu trebuie să joace 10.f:g4 f:g4 11. b:a6 b:a6 12.Rg1 pentru că negrul, în poziţia din diagrama 231, intervine cu 12...Rd6 13. Nd4 e5! În felul acesta se blochează trecerea regelui alb spre pionul g4, cîmpul f4 fiind marcat de pionul din e5, 14. Ne3 Rc6 15.a4 Rd6 16.Rf1 Rc6 17.Ng1 Rd6 18.Re2 Rc6 19.Rd3 Re7! 20.Rc4 (20.Rc3 Re7) 20... Rd6 21.Rb4 Rc6 22.Ra5 Rb7 şi s-a ajuns în poziţia din diagrama 232, în care albul aflat în zugzwang trebuie să se mulţumească cu remiză.

De asemenea, la o remiză poziţională duce şi 11.a4 (în loc

231
Aspecte analitice

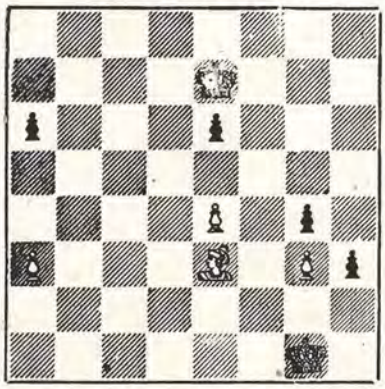

Negrul la mutare. Remiză

232
Aspecte analitice

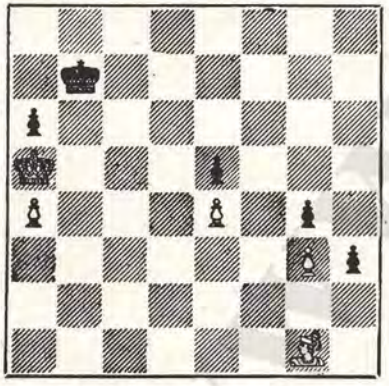

Remiză prin zugzwang
(Kremenetzki)

de 11.b:a6) 11...a:b5 12.a:b5 Rd6 13.Nd4 e5! 14.Nb6 Rd7 15. Rg1 Rd6 16.Rf1 Rd7 17.Ng1 Rc7 18.b6 (18.Re2 b6) etc.

Finalul din diagrama 228 a continuat astfel: **1...N:h2 2.g3 h5 3.Re2 h4 4.Rf3 Re7 5.Rg2 h:g3 6.f:g3 N:g3 7.R:g3 Rd6 8. a4!** Albul trebuie să asigure circulația nebunului pe diagonala a3—f8, însă realizarea avantajului material nu este deloc simplă. **8...Rd5 9.Na3 Re4.**

În fața amenințării 10.Nf8 g6 11.Ng7 f5 12.Rf4 cu blocarea pionilor negri, Fischer nu are de ales și caută să-și păstreze oarecari șanse de remiză prin centralizarea regelui, cunoscînd că, după 9...Rc4 10. Nf8 g6 11.Ne7 Rb3 12.a5 Ra4 13.b6 a6 14.N:f6 R:a5 15.Rf4 R:b6 16.Re5 a5 17.R:e6, pionul e3 este cîștigător (V. Smîslov); în schimb, Botvinnik apreciază că 9...e5 ar fi fost mult mai bine.

10.Nc5 a6 11.b6! O mutare care permite cîștigul. Greșit ar fi fost 11.b:a6? b:a6 pentru că negrul reușește să schimbe pionul din e3, iar unicul pion rămas albului nu poate fi sprijinit în transformare de nebun, acesta fiind de culoare inversă cîmpului de transformare (a8). **11...f5 12.Rh4** (în drum spre cîmpul cheie c7) **12...f4.**

Unii comentatori au apreciat că mutarea 12...Rd5 ar fi dus la o rezistență mai mare, cu unele șanse de remiză. Ar fi rezultat poziția din diagrama 233, în care ideea de a se obține o eventuală remiză constă din schimbarea pionului din e3, chiar pentru doi pioni negri, cu condiția ca pionul a4 să fie înlăturat sau să se afle la a5, iar regele negru să se

233
Aspecte analitice

Albul la mutare, cîştigă

poată adăposti la c8. În final, deşi albul rămîne cu o piesă în plus, nu poate cîştiga, aşa cum se poate uşor observa în diagrama 234.

Practic, negrul nu poate ajunge în această poziţie salvatoare.

234
Poziţie teoretică

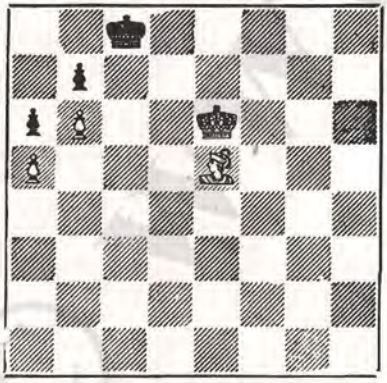

Remiză poziţională

Albul poate cîştiga (vezi diagrama 233) cu 13.Nf8 g6 (de remarcat că acţiunea accelerată 14...e5 este de asemenea insuficientă pentru remiză deoarece în varianta cea mai promiţătoare: 15.N:g7 f4 — diagrama

235
Aspecte analitice

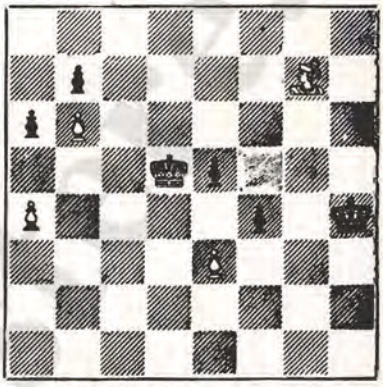

Albul cîştigă cu 16.Nh6!!

235 — albul nu continuă cu 16.e:f4? e:f4 17.Nf6 Rc5 18.Nd8 Rb4 19.Rg4 R:a4 20.R:f4 Rb5 21.Re5 Rc6! 22.Re6 a5 23.Nc7 a4 24.Re7 a3 25.Rd8 a2 şi remiză pentru că lipseşte un tempo, ci cîştigă cu 16.Nh6!! Rc5 17.N:f4 e:f4 18.e:f4 R:b6 19.f5 Rc6 20.a5 etc., sau 16... f3 17.Rg3 e4 18.Ng5 Rc5 19. Nh4 R:b6 20.Rf4 etc.).

14.Rg5 e5 15.Ne7! şi negrul duce lipsă de mutări: la 15... Rc6 16.Nd8 Rc5 (16...a5 17. Nc7!) 17.R:g6! f4 18.e4! f3 19. Nh4 R:b6 20.Rf5 şi pionul e4 devine cîştigător.

În partidă, mutarea jucată de Fischer era a patruzecea (12...f4) și, dacă rezultatul rămînea neschimbat prin analiză, nu i se putea reproșa decît momentul cînd a luat cu nebunul la h2 (diagrama 228).

Finalul a continuat cu **14. e:f4 R:f4 15.Rh5!** Negrul încearcă să interzică accesul regelui alb spre pionul b7, jucînd **15...Rf5.** O mutare ca 15... g5 este insuficientă în varianta 16.Rg6 e5 17.Nd6 g4 18.Rf6 și albul cîștigă.

16.Ne3 Re4 17.Nf2 Rf5 18. Nh4 e5 19.Ng5 e4 20.Ne3! și negrul se află în zugzwang! **20...Rf6 21.Rg4 Re5 22.Rg5! Rd5 23.Rf5 a5 24.Nf2! g5 25. R:g5 Rc4 26.Rf4 Rb4 27.R:e4 R:a4 28.Rd5 Rb5 29.Rd6** și viitorul campion mondial a cedat.

... salvare în final ...

Partida a patra s-a rezolvat într-un final, prin simplificarea sistematică a materialului, însă aceasta numai atunci cînd pericolele atacului inițiat de Spasski au atins punctul culminant (diagrama 236).

Fischer are încredere în posibilitățile de apărare a poziției sale, deși perechea de nebuni și dama adversarului sînt deosebit de amenințătoare.

Așa cum propune V. Smîslov, la remiză ar fi dus varianta neutralizatoare: 1.Dg3 D:g3 2.h:g3 Na6 (sau 2...a4 3. Nc4 Na6 4.Tf4) 3.a4 N:b5 4. a:b5 Nd4 5.c3 N:e5 6.g4 Tfd8 7.Tfd1 Nc7. Consecvent spiritului său combativ, Fischer a continuat cu: **1.De2 Tad8 2. Tad1 T:d1 3.T:d1 h5! 4.Cd6 Na8 5.Nc4**, ultima sa mutare reprezentînd o recunoaștere a necesității de a lua măsuri de regrupare a pieselor în strictă apărare. A urmat **5...h4 6.h3 Ne3 7.Dg4.** Acum este rîndul lui Spasski să evite continuarea simplificatoare care, de fapt, ducea la un avantaj probabil insuficient pentru cîștig: 7...D:g4 8.h:g4 Nf4 9.Te1 h3 10.Nf1 f6. Apreciind că poziția sa de atac este mai promițătoare, a continuat cu: **7...D:e5 8.D:h4 g5! 9.Dg4 Nc5 10.Cb5 Rg7 11.Cd4,** dar nu a mai găsit cea mai puternică mutare: 11...Td8 12.c3 (pionul care blochează accesul damei albe la

236
Fischer—Spasski, 1972

Albul la mutare. Este necesară intrarea în final?

c3, la fel ca, mai tîrziu, în partidă) și abia după 12...Th8 13. Cf3 N:f3 14.D:f3 Nd6 15.Th4 atacul capătă amploare. Negrul a jucat direct **11...Th8,** iar Fischer s-a salvat în varianta simplificatoare: **12.Cf3 N:f3 13. D:f3 Nd6 14.Dc3! D:c3 15.b:c3 Ne5.** S-a ajuns astfel în finalul din diagrama 237, care conține

237

Fischer—Spasski, 1972

Albul la mutare

unele subtilități tehnice nerelevate de comentatori.

Negrul stătea ceva mai bine datorită pionilor din centru și regelui mai activ. Pentru a neutraliza avantajul negrului, Fischer a început contraatacul cu **16.Td7**, amenințînd 17.N:e6, după care a urmat **16...Rf6.** Mai promițătoare era continuarea 16...Rg6, pentru a controla cîmpul h5, avînd la dispoziție atît înaintarea f7—f5 și g5—g4, cît și Th8—b8 cu pătrunderi prin coloană, în situația în care nebunul s-ar fi instalat la d3. **17.Rg1** (se interzice g5—g4) **17...N:c3 18.Ne2!** (amenințarea Nh5 limitează activitatea turnului negru și albul reușește astfel să schimbe principala figură a adversarului) **18...Ne5 19.Rf1 Tc8 20.Nh5 Tc7 21.T:c7 N:c7.** Acum finalul este o remiză plată, care s-a consemnat după mutările: **22.a4 Re7 23. Re2 f5 24.Rd3 Ne5 25.c4 Rd6 26.Nf7 Ng3 27.c5+.**

În concluzie, în poziția din diagrama 236, albul trebuie să ia măsuri de simplificare — atacul negrului fiind prea puternic — continuînd cu varianta indicată în comentariul menționat la mutarea 1.

. . . la întrerupere nu există cîștig . . .

În partida a șaptea, care a fost deosebit de agitată în deschidere și în jocul de mijloc, a survenit poziția din diagrama 238, a cărei complexitate e greu de încadrat într-un final propriu-zis. Lipsa damelor de pe tablă, structura puternică de pioni pe flancul regelui și pionul în plus dau speranțe de cîștig negrului, după stăvilirea atacului albului prin ultimele mutări.

Un moment de neatenție, și Fischer a executat mult așteptata mutare de adăpostire a regelui, cu stabilirea legăturii între turnuri **1...Rg7.** Așa cum a remarcat marele maestru S.

238
Spasski—Fischer, 1972

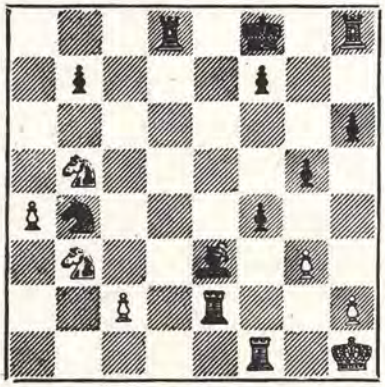

Negrul la mutare

239
Spasski—Fischer, 1972

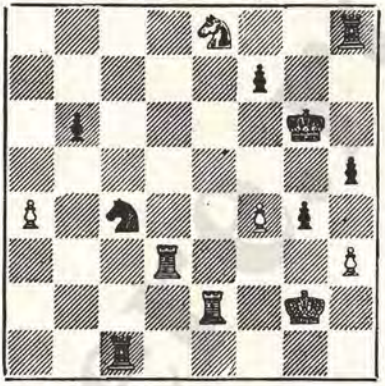

Albul la mutare

Gligorici, continuarea justă era 1...Cc6, albul fiind împiedicat să preia inițiativa cu: **2.Ca5 b6** (o formă mai constructivă a apărării ar fi fost 2...Td7 3.Cc4 Tc8, cu aducerea ambelor turnuri în joc) **3.Cc4 Cd5 4.Ccd6 Nc5** (Korcinoi apreciază că mutarea 4...Rg6 era superioară) **5. Cb7 Tc8** (corect era contraatacul 5...Ce3; în continuare albul preia total inițiativa) **6.c4! Ce3 7.Tf3 C:c4 8.g:f4 g4 9.Td3 h5 10.h3 Ca5?** (semnul de întrebare aparține redacției revistei **Deutsche Schachzeitung**, care afirmă: „o descentralizare necorectă. Albul stăpînește coloanele centrale și, de aceea, prima problemă era schimbarea unuia din turnuri cu 10...The8! 11. T:e8 T:e8 12.C:c5 b:c5"). **11. C7d6** (se amenință 12.Td5) **11... N:d6?.** „Încă o greșeală", afirmă aceeași redacție. Trebuia 11... **Tc6!** 12.Ce8+ Rg6, negrul păstrînd astfel șanse de cîștig, fără prea mari greutăți.

12.C:d6 Tc1+ 13.Rg2 Cc4 14. Ce8+! Această mutare „foarte bună", deși obligată și, logic, singura posibilă, a fost însoțită de semnul mirării datorită efectelor sale poziționale asupra turnului din h8 și nesiguranței regelui negru. **14...Rg6.** A rezultat poziția din diagrama 239, care este ceva mai aproape de un final propriu-zis și care trebuie rezolvată de alb prin atac de mat, pentru a contracara avantajul material al negrului. Diagrama ce ilustrează poziția de întrerupere la mutarea a patruzeci și una are și o valoare istorică. Fostul campion mondial T. Petrosian a apreciat că este remiză, în schimb, marele maestru D. Bronstein a acordat unele șanse de cîștig lui Spasski.

Mutarea din plic a fost şi cea mai bună: **15.h4** cunoscînd că la 15.Td5 este posibilă varianta: 15...f6 16.h4 Tc2! 17. T:c2 Ce3+ urmat de 18...C:d5 cu avantaj pentru negru. A urmat: **15...f6 16.Te6 Tc2+ 17. Rg1 Rf5** (sau 17...Rf7 18.f5 T:e8 19.Td7+ Rf8 20.T:f6+ Rg8 21.Tg6+, albul este obligat la şah etern, dar Fischer nu este deprins să joace la remiză. Mai interesant ar fi fost, după cum se afirmă în **Deutsche Schachzeitung:** 17...T:e8 18.T:e8 Rf5 19.Tc8 Re4 20.Td6 g3 şi negrul ar încerca să joace la cîştig, dar aceasta ar fi dus tot la remiză, după 21.Tdc6 — M. R.).

18.Cg7+ R:f4! Se pare că Fischer riscă prea mult într-o poziţie supraanalizată la întrerupere. Mai prudent era 18... Rg6 19.Ce8 Tf8 20.Td5 sau 19... Rf7 20.f5! T:e8 21.Td7+ Rf8 22.T:f6, cu şah etern.

Semnul de întrebare anexat de unii comentatori la mutarea 18...R:f4 se explică prin aceea că Fischer, analizînd posibilitatea unei continuări de cîştig pentru alb, corelată cu această mutare, a ajuns la concluzia că forţarea cîştigului de către alb este, mai degrabă, în avantajul său. Or, în şah este foarte important să pui adversarului probleme, care necesită consum de energie şi de timp şi să-l expui astfel greşelilor. Mutarea 18...R:f4 este, din acest punct de vedere, cea mai combativă şi merită semnul exclamării (M. R.).

19.Td4+ Rg3 20.Cf5+ Rf3 şi Spasski a continuat just cu **21.Tee4!** Un comentator a arătat că albul putea cîştiga cu 21.Te1, ameninţînd capturarea turnului cu 22.Tf1+ Re2 23. Tf2+, dar nu a observat că, după 21...Tg2+ 22.Rh1 g3, cîştigul devine imposibil (Janus & Lehman). Mutarea efectuată de alb îl obligă pe Fischer să remizeze cu **21...Tc1+ 22.Rh2 Tc2+ 23.Rg1**

Dar analizele nu s-au terminat. După mutarea 20...Rf3, se poate juca aparent foarte tare 21.Td3+ Rf4 22.Cg3! aşa cum au arătat ulterior I. Vitvitzki (U.R.S.S.) şi amatorul german E. Woska. Poziţia din diagrama 240 este obligată. Se ameninţă 23.Te4+. Dacă a) 22... Cd2 (22...Ce5? 23.T:f6+) 23.

240

Analiză Vitvitzki & Woska, 1973

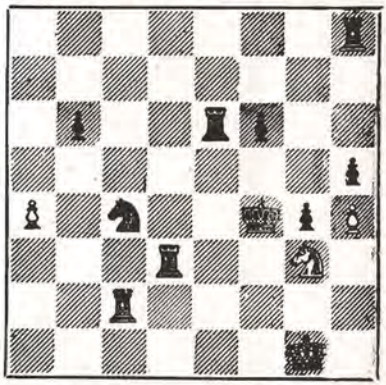

Negrul la mutare. Albul are şanse aparente de cîştig

Ce2+ Rf5 24.Cd4+, urmat de 25.C:c2 cu cîştig.

b) 22...f5 23.Ce2+ T:e2 24. T:e2 g3 (sau 24...Tc8) 25.Rg2, acelaşi rezultat.

c) 22...Tc1+ 23.Rf2 Tc2+ 24.Re1 Tc1+ 25.Re2 Tc2+ (25...f5 26.Rf2! Tc2+ 27.Ce2+ T:e2 28.T:e2 g3+ 29.Rg2) 26. Rd1 Cb2+ 27.R:c2 C:d3 28. Ce2+ Rf5 29.Cd4+, urmat de 30.R:d3 şi e puţin probabil că negrul se mai poate salva.

Totul ar fi în regulă, în poziţia din diagrama 241, care rezultă în varianta c, după mutarea a 26-a a albului, însă negrul poate juca mult mai tare 26...Td2+, obligîndu-l pe alb la 27.T:d2. După 27...R:g3 negrul are asigurată capturarea pionului din h4, albul fiind în pericol să piardă partida. Exemplu: 28.Td4 Ce5 29.T:b6 R:h4 30.T:f6 Rg3 şi pionii negrului sînt, fără îndoială, cîştigători.

241

Aspecte analitice M. R., 1973

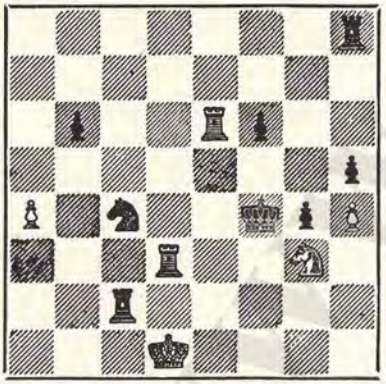

Negrul la mutare 26...Td2+!

... o execuţie tehnică ireproşabilă ...

Poziţia din finalul prezentat în diagrama 242 a survenit în partida a zecea a meciului cu Spasski. Avantajul material al albului (calitatea, pentru nebun şi un pion) este numai aparent echilibrat de nebunul negru şi de cei doi pioni. Precizia cu care Fischer decide finalul este remarcabilă.

242

Fischer—Spasski, 1972

Albul la mutare cîştigă

1.Re2 (se restrînge astfel activitatea turnului care este angajat în apărarea nebunului din d6 şi, în acelaşi timp, se deblochează majoritatea de pioni) **1...Td5 2.f4 g6 3.g4!** (fără teama reducerii numărului de

pioni) **3...h:g4 4.h:g4 g5** (albul amenință înaintarea pionului la g5, după care continuarea Tb7+ urmat de Td7 și Te6 ar fi dus repede la cîștig) **5.f5.** Dacă amenințarea din comentariul anterior nu mai este posibilă din cauza **5...Ne5**, pionul din f5 este, în schimb, deosebit de puternic și, în plus, poziția turnului din d5 permite **un atac decisiv** asupra pionului din b4 cu **6.Tb5** (se amenință 7.Te:b4) **6...Rf6.** Dacă 6... Nd4, atunci 7.Tb7+ și popasul regelui negru pe ultima orizontală este fatal.

7.Te:b4 Nd4 8.Tb6+ Re5 9. Rf3. Negrul duce lipsă de mutări, în timp ce albul amenință 10.Te6#.

9...Td8 (la o mutare oarecare a nebunului ar fi urmat 10. Te4#) **10.Tb8 Td7 11.T4b7 Td6 12.Tb6 Td7 13.Tg6.** Negrul pierde pionul din g5 și astfel se decide partida. **13...Rd5 14. T:g5 Ne5 15.f6! Rd4 16.Tb1** și albul parează simultan cele două amenințări ale nebunului (16...N:b8 sau 16...N:f6), iar negrul cedează. La 16...N:f6 17. Td1+ Rc4 18.T:d7 N:g5 19.Re4 etc. sau și mai tare: 17.Tf5 Tf7 (17...Td6 18.Td1+ urmat de 19. T:d6) 18.g5 albul rămîne cu un turn în plus.

. . . o strălucită capodoperă . . .

Poziția din diagrama 243 a survenit în partida a treisprezecea a meciului cu Spasski. Superioritatea negrului îi este conferită de pionul liber „a" (în plus) și o structură armonioasă a lanțurilor de pioni care se pot forma. Albul a încercat și chiar a reușit să-și creeze unele compensații poziționale prin ultima sa mutare **1.g5** (diagrama 243), iar Fischer, eliberat de complicațiile anterioare din cursul partidei, a răspuns, mai puțin controlat, cu **1...h:g5.** Așa cum a arătat V. Smîslov, trebuia jucat mai întîi 1...c4! urmat abia după 2. Cb4 de schimburile de pioni 2...h:g5 3.f:g5 f5. Astfel albul este lipsit de posibilitatea intrării cu calul la e5 și după 4. C:d5 e:d5, nu are contrajoc suficient.

243

Spasski—Fischer, 1972

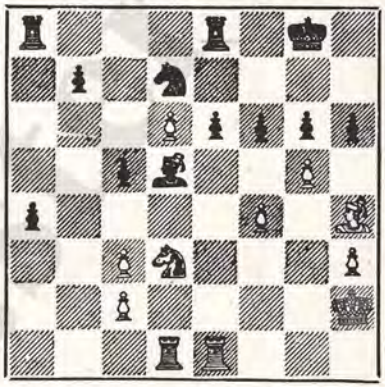

Ce mutăm la negru?

2.f:g5 f5 3.Ng3 Rf7 4.Ce5+ C:e5 5.N:e5 b5 6.Tf1 (cu scopul de a aduce turnul pe coloana

„h", via f4—h4) **6...Th8! 7.Nf6!** Nebunul este foarte prețios atît în sprijinirea pionului „d", cît și în supravegherea cîmpului de transformare a pionului „a" (a1). Schimbul acestuia contra turn ar duce rapid la pierderea partidei, cele două turnuri neputînd face față avalanșei de pioni negri, iar pionul din d6 rămînînd lipsit de apărare.

7...a3 8.Tf4 a2 9.c4. Albul este nevoit să mai cedeze un pion pentru a controla cîmpul a1 cu două piese. Imediat, 9.d7 duce la variante favorabile negrului, spre exemplu: 9...a1D 10.T:a1 T:a1 11.N:h8 Re7 12. Th4 R:d7 13.Ne5! (la 13.Tg6 f4 și 14...Th1∓, sau 13.Th7+ Rd6 urmat de 14...e5) 13...Te1 și, după deplasarea nebunului, viteza de înaintare a pionilor e6—e5 și f5—f4 decide finalul în favoarea negrului.

9...N:c4 10.d7 Nd5 11.Rg3! (consecvent, pentru a juca Th4) **11...Ta3+!** (forțarea poziției cu 11...e5 ar fi ineficientă pentru negru în varianta: 12.N:e5 Re6 13.N:h8 T:h8 14.Th4 Td8 15. Th6) **12.c3.** Această mutare are dezavantajul că interferează diagonala nebunului spre a1, însă este obligată din cauza 12.Rf2 Ta:h3 13.d8D T:d8 14. N:d8 e5! și turnul din f4 este condamnat.

12...Tha8! A survenit poziția din diagrama 244, care a fost prevăzută de la mutarea 11... Ta3+. În felul acesta se permite albului ocuparea coloanei „h", negrul avînd la dispoziție înaintarea e6—e5 și, respectiv, demobilizarea regelui din spațiul restrîns în care se află.

244
Spasski—Fischer, 1972

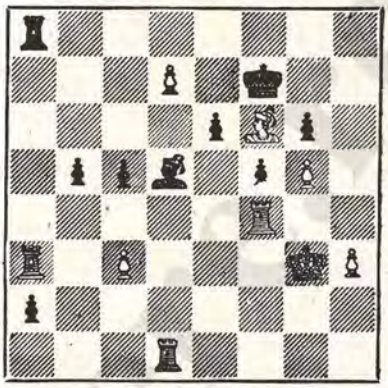

Albul la mutare

13.Th4 e5! 14.Th7+ Re6 15. Te7+ Rd6 16.T:e5 T:c3+ 17. Rf2 Tc2+ 18.Re1 R:d7 19. Te:d5+ Rc6 20.Td6+ Rb7. Întreaga variantă, practic forțată, reprezintă cea mai bună șansă de victorie pentru negru, dar, în același timp îi permite albului să se salveze cu remiză. Unii comentatori au afirmat că, în această poziție (diagrama 245), albul ar fi putut obține remiză cu 21.Te6, obligînd regele negru să rămînă în spațiul ultimelor trei orizontale. Acest lucru nu este exact deoarece poate urma 21...Tc8 și la 22.Ne5 Tc6 23.Td7+ Rc8! 24.T:c6+ R:d7 25.T:g6 Tc1+ 26.Rd2 a1D 27.N:a1 T:a1, cu

245
Spasski—Fischer, 1972

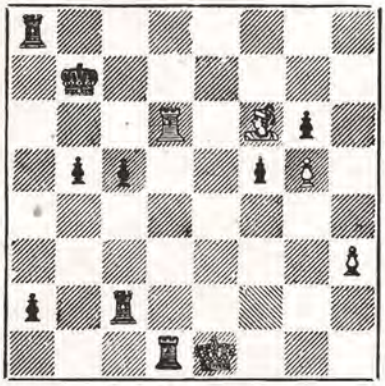

Albul la mutare

246
Spasski—Fischer, 1972

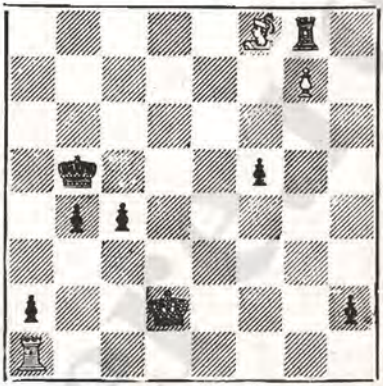

Albul la mutare

un final de turnuri mai promițător pentru negru, cunoscînd că alternativa 25.Ta6 (păstrînd nebunul) 25...Tg2 îl obligă pe alb la mutarea 26.Nf6, ceea ce permite aducerea regelui negru la b7 etc.

Continuarea din partidă nu este mai slabă decît această recomandare.

21.Td7+ Ra6 22.T7d2 T:d2 23.R:d2 b4 24.h4. La această contrașansă a sperat Spasski al cărui punct de vedere s-a dovedit just. Dacă 24.Rc2? atunci 24...Rb5 25.Rb2 c4 26.Ra1 c3 și negrul stă la cîștig. **24...Rb5 25.h5 c4!** mutare care îl obligă pe alb să joace **26.Ta1** deoarece la 26.h6 c3+ 27.Rd3 a1D 28.T:a1 T:a1 29.h7 Td1+! 30. Rc2 Th1 31.h8D T:h8 32.N:h8 Rc4 și negrul cîștigă (N. Krogius) **26...g:h5 27.g6 h4 28.g7** (sau 28.N:h4? Tg8) **28...h3 29. Ne7 Tg8 30.Nf8 h2** (30...c3+ 31.Rd3!). A survenit una dintre cele mai interesante poziții de final din istoria jocului de șah (diagrama 246). Turnul negru este arestat la g8, iar regele și turnul alb trebuie să lupte împotriva unui rege și cinci pioni avansați.

31.Rc2 Rc6! (cu scopul de a veni în sprijinul înaintării pionului „f") **32.Td1! b3+ 33. Rc3 h1D!** Dacă negrul vrea să cîștige este obligat la această mutare, dar numai în acest moment, deoarece la 33...f4 poate urma 34.Td6+ Rc7 35. Td1 și acum sacrificarea pionului este lipsită de sens, regele negru neavînd acces imediat în centrul tablei pentru susținerea înaintării pionului f5.

34.T:h1 Rd5 35.Rb2 f4 36. Td1+ (ar fi fost inutil 36.Th8 c3+ 37.Ra1 c2 și turnul trebuie să se reîntoarcă la h1)

247
Spasski—Fischer, 1972

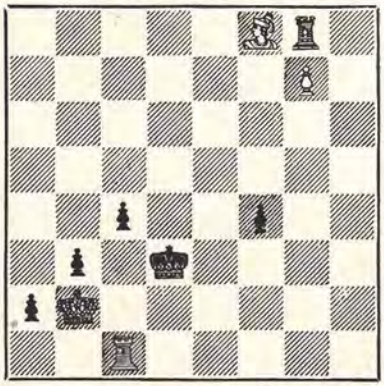

Albul la mutare. Remiză

36...Re4 37.Tc1 Rd3. Datorită confruntării de lungă durată la care a fost supus — după ce s-a apărat cu succes pînă în acest moment, ca și crizei de timp, în poziția din diagrama 247, Spasski a greșit jucînd **38. Td1+?** Remiza se putea obține cu: 38.Tc3+ Rd4 39.Tf3 c3+ 40.Ra1 c2 41.T:f4 Rc3 42. Nb4+ Rd3 43.Na3 T:g7 44. Tf3+ Rc4 45.Tf4+ Rd5 46.Tf1 Re4 47.Nc1 Td7 48.Rb2 Tf4+ 49.Re5 Ta4 (sau 49...Rd3 50. Rb2 Ta7 51.Ra1).

A urmat **38...Re2 39.Tc1 f3 40.Nc5 T:g7.** Smîslov arată că victoria se putea obține și cu 40...f2 41.N:f2 R:f2 42.T:c4 T:g7 43.Tf4+ Re2 44.Te4+ Rd3 45. Te1 Tg3! și negrul cîștigă prin trecerea turnului pe prima orizontală. **41.T:c4 Td7 42.Te4 Rf1 43.Nd4 f2** și albul a cedat deoarece la 44.Tf4 decide 44... T:d4 etc. Într-un interviu acordat imediat după meci unui specialist iugoslav (marele maestru D. Beliția), Spasski a recunoscut că acest final a fost momentul cel mai greu de suportat din tot cursul meciului.

...și puțin noroc în drumul spre titlu...

Poziția din diagrama 248 a survenit în a patrusprezecea partidă a meciului cu Spasski și, spre norocul lui Fischer care trebuia să lupte în acest final cu un pion mai puțin, Spasski a continuat cu **1...f6??** Cele două semne de întrebare aparțin excampionului lumii, V. Smîslov, care afirma că răspunsul normal 1...C:d4 sau 1... N:d4 ar fi dus la un final cu mari perspective de cîștig pentru negru. Riposta albului a

248
Fischer—Spasski, 1972

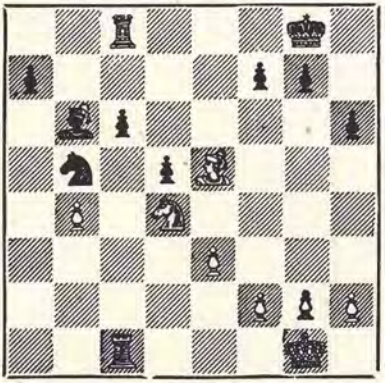

Negrul la mutare

fost simplă și categorică: **2.N:f6** deoarece la 2...g:f6 urmează 3. C:b5 și finalul devine avantajos albului.

A urmat: **2...N:d4 3.N:d4 C:d4 4.e:d4** și, în finalul de turnuri ce a rezultat, remiza s-a consemnat după mutările: **4...Tb8 5.Rf1 T:b4 6.T:c6 T:d4 7.Ta6 Rf7 8.T:a7+ Rf6 9.Td7 h5 10.Re2 g5 11.Re3 Te4+ 12. Rd3 Re6 13.Tg7 Rf6 14.Td7 Re6.** Fortes fortuna...

...fără joc de mijloc...

În a șaisprezecea partidă Fischer a jucat varianta schimbului din partida spaniolă. Unii comentatori au afirmat că alegerea acestei variante lipsită de complicațiile jocului de mijloc, a fost determinată de faptul că chalanger-ul conducea cu trei puncte (9—6) și că fiecare remiză însemna încă o treaptă sigură pentru cucerirea titlului suprem. Afirmația aceasta vine în contradicție cu spiritul permanent combativ al lui Fischer. Alegerea variantei amintite a fost determinată de alte două considerente: Fischer a constatat că Spasski conduce excepțional jocul de mijloc și că cele mai multe partide au fost decise în partea finală, soldîndu-se fie cu remiză, fie cu cîștigul lui Fischer, ca în partida a paisprezecea; pe de altă parte, Fischer a adus inovații importante în această variantă străveche, obținînd unele victorii importante în cariera sa șahistă.

Pregătit fiind pentru această variantă, Spasski a jucat însă deosebit de precis, în cele din urmă reușind să-l pună în dificultate pe șalanger.

1.e4 e5 2.Cf3 Cc6 3.Nb5 a6 4.N:c6 d:c6 5.0—0 f6 6.d4 Ng4 7.d:e5 D:d1 8.T:d1 f:e5 9.Td3 Nd6 10.Cbd2 Cf6 11.Cc4 C:e4 12.Cc:e5 (după cum a arătat Keres, albul nu obține avantaj nici cu 12.Cf:e5 Ne6!) **12... N:f3!** Spasski păstrează nebunii de aceeași culoare (cîmpuri negre), deși prin acest schimb renunță la perechea de nebuni și lasă albului trei pioni contra doi pe flancul regelui, apreciind însă că majoritatea de pioni de pe flancul damei, prin mobilitatea și spațiul mai larg pe care îl ocupă, este mai valoroasă.

13.C:f3 0—0 14.Ne3 b5! 15.c4. Un sacrificiu pozițional prin care Fischer triplează pionii negri pe coloana „c". La 15.b3 este posibil 15...c5 16.c4 b:c4 17.b:c4 Tab8 18.a3 Tb2 (18.Tb3 Tb4 19.Tc1 Tfb8 sau Tcb1 Cc3 cu suficient contrajoc). Probabil, cea mai bună linie de joc ar fi fost 15.Cd2 și la 15...Cc5 15.N:c5 N:c5 17.Ce4 Nb6 18. Rf1 Tae8 19.Te1 sau 16...Cf6 17.Cb3 cu un mic avantaj pentru alb (V. Korcinoi). Este curios faptul că Fischer nu a preferat această ultimă variantă, care îi asigura o majo-

249
Fischer—Spasski, 1972

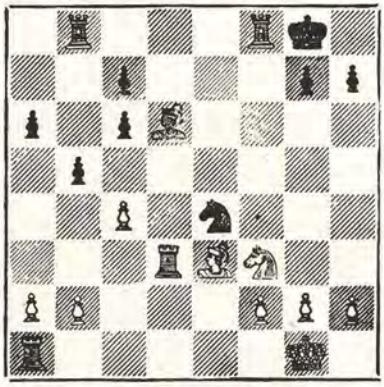

Albul la mutare

250
Fischer—Spasski, 1972

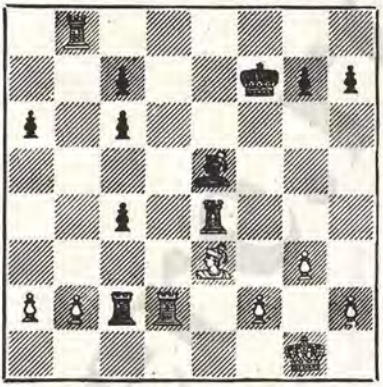

Albul la mutare

ritate puternică pe flancul regelui, cu un final în genul celor jucate de fostul campion mondial Em. Lasker.

15...Tab8. A rezultat poziția din diagrama 249. Interesantă este propunerea lui Korcinoi: 16.b3, iar la 16...b:c4 17.Td4 fără a justifica sacrificiul de figură 17...c:b3 18.T:e4 b:a2 din cauza 19.Cd2 Tb2 20.Ta4, dar negrul poate juca mai bine 16...Na3! obținînd egalitate. Fischer a intervenit însă cu **16. Tc1** și a urmat **16...b:c4 17.Td4 Tfe8 18.Cd2 C:d2 19.T:d2 Te4** (poate mai bine era 19...Tb4 și dacă 20.a3, atunci 20...Tb3 21. T:c4 N:a3) **20.g3 Ne5 21.Tcc2 Rf7.**

A survenit poziția din diagrama 250, în care Korcinoi — apreciind că Fischer, probabil, nu a prevăzut continuarea tactică a negrului (T:b2 urmat de c4—c3) — propune, ca mai sigură, continuarea 22. Te2 Nf6 23.Rg2 Tb4 24.Rf3 Te8, prin care, de fapt, albul nu realizează mare lucru. La 22.Te2, negrul poate răspunde mai bine cu 22...c5, amenințînd 23...Nd4. La 23.N:c5 poate urma 23...T:e2 24.T:e2 N:b2 și albul este în pericol datorită puternicului pion liber al negrului, iar la 23.f3 este posibil 23...T:e3 24.T:e3 Nd4 25.Tce2 T:b2! sau 25.Rf2 T:b2 26.T:b2 N:b2 și poziția albului nu poate evolua din aceleași motive. De aceea trebuie să conchidem că prin mutarea **22.Rg2**, Fischer a prevăzut totul pentru a-și asigura egalitatea.

A urmat **22...T:b2! 23.Rf3.** Acest atac asupra turnului din e4, lipsit de apărare, asigură remiza în orice variantă. **23...c3 24.R:e4 c:d2 25.T:d2 Tb5 26. Tc2 Nd6 27.T:c6 Ta5 28.Nf4**

(după 28.Tc2 Re6, urmat de 29.Ta4+, negrul obține oarecare avantaj — V. Korcinoi). După această mutare remiza nu mai poate fi evitată.

28...Ta4+ 29.Rf3 Ta3+ 30. Re4 T:a2 31.N:d6 c:d6 32.T:d6 T:f2 33.T:a6 T:h2 34.Rf3. Pionul în plus al negrului fiind lipsit de importanță, partida a continuat în mod inutil, încă 16 mutări, probabil fiecare așteptînd ca celălalt să propună remiză...

...apărare ermetică cu cal și pion contra turn...

Poziția din diagrama 251 a survenit în a șaptesprezecea partidă a meciului cu Spasski. Este ușor de constatat că negrului nu-i este permis să mute turnul atacat din f8 deoarece,

251

Spasski—Fischer, 1972

Intrare în final cu negrul la mutare

după schimbul f:g6, poate urma g2—g4—g5 și, după alungarea calului, punctul f7 rămîne neapărat. De aceea trebuie găsită o soluție pentru cedarea calității, cu condiția ca albul să nu aibă căi de intrare cu turnurile sale. Fischer rezolvă radical problema cu **1... De5.** A urmat: **2.N:f8 T:f8 3. f:g6 h:g6 4.Te3 Tc8 5.Df4 D:f4** (Korcinoi apreciază că negrul ar fi putut juca la cîștig cu 5...De6, urmat de 6...Tc5 și consideră timpurie această simplificare). **6.T:f4 Cd7 7.Tf2 Ce5 8.Rh2 Tc1 9.Tee2 Cc6 10.Tc2 Te1 11.Tfe2 Ta1 12.Rg3 Rg7 13.Tcd2 Tf1 14.Tf2 Te1 15.Tfe2 Tf1 16.Te3 a6 17.Tec3 Te1 18. Tcc4 Tf1 19.Te2 Ta1 20.Tf2 Te1.**

Întreaga secvență de mutări nu a modificat esențial poziția, principalul scop fiind „analiza" după întreruperea partidei. Albul a înscris în plic mutarea **21.Tfc2** și negrul a răspuns **21...g5!** prin care oferea albului posibilitatea 22.T:c6 b:c6 23.T:c6 T:e4 24.T:a6, după care majoritatea de pioni a negrului poate înainta cu „tempouri" avînd în vedere poziția regelui alb, deci negrul ar beneficia de o formă accelerată de avansare.

De notat că Fischer, în tot timpul secvenței prezentate anterior nu a efectuat această mutare de pion (g6—g5), așteptînd ca, la atacul dublu al turnurilor albe asupra calului

252
Spasski—Fischer, 1972

Remiză

253
Spasski—Fischer, 1972

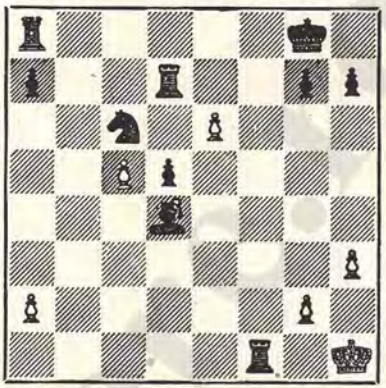

Negrul la mutare. Remiză

din c6 — în eventualitatea că albul ar sacrifica un turn pentru cal şi pion pe cîmpul c6 — să mute fie Ta1:a2, fie Te1:e4.

La reluare, lecţia fiind bine cunoscută, Spasski a preferat să menţină echilibrul.

Astfel, în poziţia din diagrama 252, cea mai bună soluţie pentru ambele părţi este remiza, care s-a consemnat, în cele din urmă, după repetarea: **22.Tc1 Te2 23.Tc2 Te1 24.Tc1 Te2 25.Tc2.**

. . . pare simplu pentru marginali, dar trebuia prevăzut . . .

În diagrama 253 este prezentată poziţia survenită în partida a 19-a din meciul pentru titlul suprem. Supus unui atac violent, Fischer a rezolvat problema apărării prin intrarea în acest final, în care acţiunea turnurilor albe şi a pionilor e6 şi c5 este neutralizată de **1... Ne5!** prin care se controlează simultan cîmpurile d6 şi c7, se menţine apărarea pionului din g7 şi, suplimentar, se ameninţă 2...Te8, mutare care asigură înlăturarea periculosului pion din e6.

Partida a continuat cu: **2. T:d5 Te8 3.Te1 T:e6 4.Td6!** Spasski este atent şi apreciază just că simplificarea materialului poate da negrului şanse de remiză, fără prea multe pericole. **4...Rf7!** — un răspuns corect, în timp ce 4...T:d6 5. c:d6 Rf7 6.Tc1 ar fi ridicat probleme mai dificile, deoarece, după mutarea calului, se pierdea pionul din a7. **5.T:c6 T:c6 6.T:e5 Rf6 7.Rd5 Re6 8. Th5 h6 9.Rh2 Ta6.** Acum remiza este evidentă, albul fiind

nevoit să cedeze pionul „c", insuficient susținut, pentru ca să nu piardă pionul din a2. Astfel că, după mutările **10.c6 T:c6 11.Ta5 a6 12.Rg3 Rf6 13. Rf3 Tc3+**, remiza a fost consemnată.

... apărare exactă în poziție inferioară ...

Ultima șansă de a recupera din diferența cu care era condus de Fischer (—3 puncte) i s-a acordat lui Spasski în partida a 20-a. După o serie de simplificări, încă din deschidere, a rezultat poziția din diagrama 254. Posibilitățile negrului sînt superioare datorită faptului că are o majoritate lărgită de pioni care pot evolua cu mutări ca f7—f6 și g7—g5, întreaga acțiune fiind însă bine

254

Spasski—Fischer, 1972

Albul la mutare

susținută de colaborarea dintre rege și piesele minore. Albul a continuat cu **1.Thd1** și, după **1...Re7 2.Ca4 Ne8 3.T:d8 T:d8**, a jucat mutarea programată **4. Cc5**, apreciind că schimbul imediat al turnurilor l-ar avantaja în evoluția finalului. Aceasta i-a permis însă lui Spasski să ia măsuri pe flancul damei, evitînd schimbul turnurilor cu **4...Tb8!**

5.Td3 (pentru obținerea remizei, mai concretă ar fi fost continuarea 5.Te1 cu amenințarea 6.f5, deoarece nu e bine 5...b6 6.C:a6 Ta8 7.Cc7 T:a2 8. Cd5+, urmat de 9.C:b6, iar la 5...a5, este posibil 6.f5!) **5...a5 6.Tb3 b5** (evident, lipsită de sens ar fi continuarea 6...b6 7. Ca6 Tb7 8.Cc5 etc. cu remiză) **7.a3 a4! 8.Tc3 Td8 9.Cd3 f6 10. Tc5 Tb8 11.Tc3 g5 12.g3** (pionul din f4 trebuie bine susținut, altfel poziția albului se prăbușește în fața avalanșei de pioni negri). **12...Rd6** (nu este mai bună continuarea arătată de marele maestru Krogius, 12...Td8 pentru ca la 13.Tc5 să continue cu 13...g4, deoarece, după 14.Cd2 Cd4 15.Tc7+, negrul este practic obligat la 15... Td7, ceea ce duce la o poziție de final asemănătoare cu aceea din partidă) **13.Cc5 g4 14.Ce4+ Re7 15.Ce1 Td8 16.Cd3 Td4 17. Cef2 h5 18.Tc5 Td5** (insuficient pentru o evoluție pozitivă ar fi fost 18...b4 19.a:b4 C:b4 20.C:b4 T:b4 21.Cd3 Te4

22.Rd2 şi negrul nu are căi de acces). **19.Tc3!** (mai sigur decît schimbul turnurilor, albul fiind insuficient pregătit în varianta: 19.T:d5 e:d5 20.Rd2 Cd4 21.Ce1 Ng6, deocamdată principala forţă care menţine echilibrul fiind turnul) **19...Cd4 20.Tc7+ Td7 21.T:d7** (în acest moment schimbul turnurilor se efectuează fără ca negrul să-şi exercite controlul asupra cîmpului e4).

21...N:d7 22.Ce1. A rezultat poziţia din diagrama 255, în care negrul mai păstrează încă oarecare şanse de cîştig. În partidă mai erau două mutări pînă la controlul timpului şi Spasski a jucat **22...e5.** N. Krogius, în comentariile sale, însoţeşte cu un semn de întrebare această mutare, arătînd că: „şanse bune de cîştig ar fi

255

Fischer—Spasski, 1972

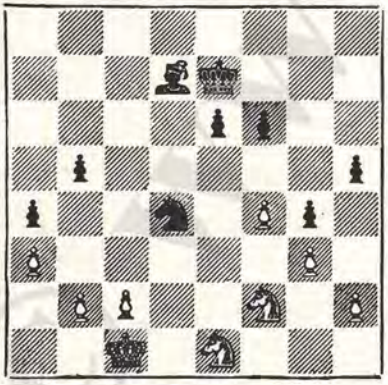

Negrul la mutare

dat următorul plan: nebunul la c6, regele negru la c5 sau la d5, cu ameninţarea Cf3 sau Cf5 şi, după aceea, h5—h4 sau mai întîi e6—e5, cu condiţia ca regele negru să se afle la d5, pentru a putea lua la e5 cu regele." Aceasta este însă o propunere „de cabinet" care practic nu se poate realiza, decît cu efecte minore. Astfel, 22...Nc6 23.Rd2 Cf5 24.Rd3 Rd6 25.b3 (25.Ce4+? N:e4 26.R:e4 h4 27.g:h4 C:h4 cu avantaj pentru negru) 25...a:b3 26.c:b3 Nd5 27.Ce4+ N:e4 28.R:e4 h4 29.g:h4 C:h4 30.a4 b:a4 31.b:a4 şi măsurile de supraveghere a înaintării pionului „a" asigură albului echilibrul în centru şi pe flancul regelui. În concluzie, poziţia din diagrama 255 este mai promiţătoare pentru negru, însă, la un joc corect, nu poate fi cîştigătoare.

23.f:e5 f:e5 24.Rd2 Nf5 25. Cd1! (mutare prin care se elimină singura posibilitate de pătrundere a negrului: Cf3) **25...Rd6 26.Ce3 Ne6 27.Rd3 Nf7 28.Rc3 Rc6** (sau 28...Cf3 29. C:f3 g:f3 30.Rd2 =) **29.Rd3 Rc5 30.Re4 Rd6 31.Rd3 Ng6+ 32.Rc3 Rc5 33.Cd3+ Rd6** (sau 33...N:d3 34.R:d3 Cf3 35.Re4 C:h2 36.Rf5 Cf3 37.Rg6 h4 38. g:h4 =) **34.Ce1 Rc6 35.Rd2 Rc5 36.Cd3 Rd6 37.Ce1 Ce6 38. Rc3 Cd4.** Fischer s-a apărat exact şi a obţinut remiza.

... ultima partidă și ultimul final ...

În ultima partidă a meciului (a 21-a), Fischer a căutat din nou să evite un joc de mijloc complicat și, după numai douăzeci de mutări, a rezultat un final în care Spasski trebuia să lupte pentru remiză. Într-o partidă siciliană, în care Fischer avea piesele negre, jocul a decurs astfel:

1.e4 c5 2.Cf3 e6 3.d4 c:d4 4. C:d4 a6 5.Cc3 Cc6 6.Ne3 Cf6 7.Nd3 d5 8.e:d5 e:d5 (noutate Fischer!) **9.0—0 Nd6! 10.C:c6** (Keres ar fi preferat manevra 10.h3 în ideea 11.Cce2 și c2—c3, fără să întărească centrul negrului). **10...b:c6 11.Nd4 0—0 12.Df3 Ne6 13.Tfe1 c5 14.N:f6 D:f6 15.D:f6 g:f6 16.Tad1 Tfd8** și albul este nevoit să joace poziția din diagrama 256, în care

256
Spasski—Fischer, 1972

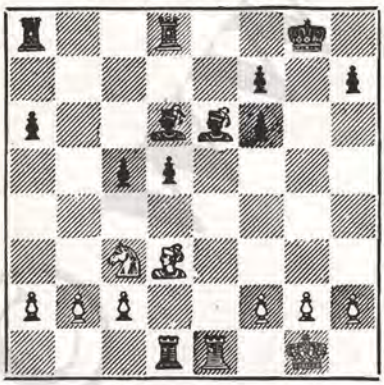

Albul la mutare

perechea de nebuni a negrului este deosebit de puternică, compensînd cu prisosință pionul dublu. Finalul care poate rezulta în forme mai simplificate este în favoarea negrului, atîta timp cît pionii nu sînt în catenă fixată. Oricum, este foarte greu de găsit o linie de joc mulțumitoare pentru alb. Spasski a continuat cu **17.Ne2.** Mutarea „stass" propusă de Gligorici 17.Ca4 nu ar fi dat rezultate mai bune. La 17...Tab8 18.N:a6 Tb4 19.b3 c4 (pentru a închide diagonala nebunului spre f1) 20.c3 Tbb8, și acum nu e bine 21.b4, din cauza 21... Nd7 22.Cb2 Ne5; altfel, amenințarea 21...c:b3, urmat de 22...T:b3, asigură negrului un avantaj clar (M. R.).

Spasski preferă să cedeze calitatea pentru nebun și doi pioni: **17...Tab8 18.b3 c4** (mutare obligată datorită amenințării 19.Nf3) **19.C:d5 N:d5 20. T:d5 N:h2+** (ca de obicei, Fischer evită varianta de remiză: 20...c:b3 21.a:b3 N:h2+ 22.R:h2 T:d5 23.N:a6 Td2 24.Nd3 T:f2 25.Rg3 Td2) **21.R:h2 T:d5 22. N:c4 Td2 23.N:a6 T:c2 24.Te2 T:e2 25.N:e2 Td8 26.a4 Td2 27.Nc4** și a survenit poziția din diagrama 257.

Fischer a jucat **27...Ta2!** deoarece în calculul său a identificat varianta: 27...T:f2? 28. a5 Ta2 29.a6 Rf8 30.b4 Ta4 31. b5 Re7 (31...T:c4 32.a7 Ta4 33.

257
Spasski—Fischer, 1972

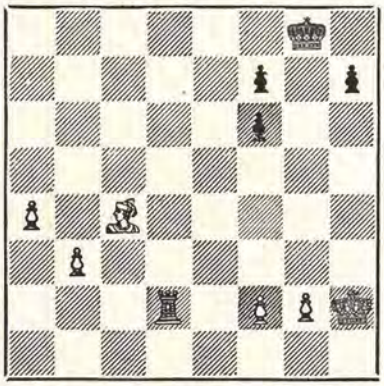

Poate negrul să ia la f2?

b6) 32.b6 Rd6 33.a7 și albul cîștigă (33...Rc6 34.Nd5+! etc.).

28.Rg3 Rf8 29.Rf3 (după părerea lui A. Karpov, structura de remiză se realizează cu 29. f4 30.Rf3 și 31.g3) **29...Re7 30. g4?** O greșeală evidentă! În felul acesta albul permite negrului să-și creeze un pion liber pe coloana „h", susținut de rege, majorînd astfel sarcinile regelui alb, atît în ce privește apărarea pionului din f2, cît și împiedicarea avansării pionului „h". **30...f5! 31.g:f5 f6 32.Ng8 h6 33.Rg3 Rd6 34.Rf3**. Comentatorii au apreciat că aceasta este o nouă greșeală. Șanse de remiză ar fi rezultat după 34. f4 (de exemplu: 34...Ta1 35. Nc4 Rc5 36.Rh4 și piesele negre nu pot evita pătrunderea regelui alb la pionii negri, combinată cu înaintarea pionilor pe flancul damei) **34...Ta1.** Negrul interzice revenirea regelui la g3, din cauza Tg1+, urmat de T:g8, iar la 35.Nf7, Re5 36.Ne6 Tg1! de aceea, albul este practic silit la varianta: **35.Rg2 Re5 36.Ne6 Rf4 37.Nd7 Tb1.** Fischer amînă avansarea pionului la h5, intuind că există unele mutări rafinate care i-ar putea asigura cîștigul la analiză. **38.Ne6 Tb2 39.Nc4 Ta2.** Turnul se reîntoarce la a2 deoarece albul amenință 40.a5 etc., ca la nota de la mutarea 27-a. **40.Ne6 h5.** În poziția din diagrama 258, Spasski a înscris în plic mutarea **41.Nd7,** căreia unii comentatori s-au grăbit să-i anexeze un semn de întrebare, afirmînd că 41.Rh3 i-ar fi permis să lupte în continuare pentru remiză (**Șahmatî,** Riga, nr. 21/1973), deși meciul era de fapt terminat, Fischer nemaiavînd nevoie decît de o ju-

258
Spasski—Fischer, 1972

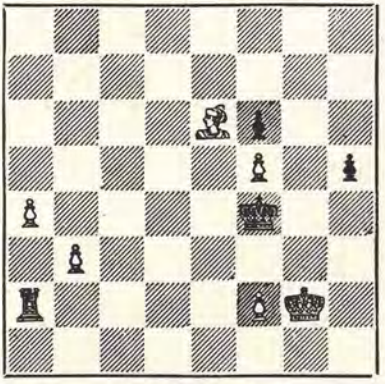

Albul la mutare

mătate de punct din următoarele trei partide.

După 41.Rh3 T:f2, albul nu mai are voie să mute regele, din cauza Th2+ și nici nebunul, din cauza R:f5 sau la 42. Nd7 Rg5 43.Rg3 Td2 44.Ne6 h4+ 45.Rh3 Td3+ 46.Rg2 Rg4 47.a5 Td2+ 48.Rg1 Rg3 etc., ori la 42.a5 Ta2 43.b4 Ta4 44. Rh4 T:b4 45.Rg6 Re5 și negrul trebuie să cîștige.

Necontinuarea partidei întrerupte de către Spasski este justificată de faptul că negrul ar fi obținut ușor cîștigul. N. Krogius dă următoarea variantă concludentă: 41...Rg4 42. Nc6 h4 43.Nf3+ R:f5 44.Nc6 Rg4 45.Nf3+ Rf4 46.Nc6 Tb2 47.Nd5 f5 48.Nc4 Rg4 49.a5 h3 50.Rg1 h2 51.R:h2 T:f2 52.Rg1 Rg3 53.a6 f4 54.b4 Tc2 55.Nf1 f3 56.b5 f2 57.Rh1 Tc1 etc.

© www.stere

© www.stere.ro

ANATOLI KARPOV

CAMPION
MONDIAL
DE ŞAH

De la 3 aprilie 1975

Aidoma celor mai mulţi campioni mondiali, Anatoli Karpov a dovedit un mare talent încă de la primele sale confruntări. A avut o ascensiune rapidă, în parte comparabilă cu aceea a fostului campion mondial de şah R. Fischer, al cărui adversar de joc ar fi trebuit să devină în urma selecţiei.

La vîrsta de 11 ani Anatoli Karpov era candidat la titlul de maestru; la 15 ani, maestru al sportului la şah; la 18 ani campion mondial la juniori şi maestru internaţional, iar la vîrsta de 20 de ani mare maestru, în urma rezultatelor obţinute în turneele internaţionale de la Moscova, 1971 şi Hastings, 1971/72. Succese excepţionale a înregistrat şi în anii următori: 1972, San Antonio; 1973, Leningrad; 1973, Madrid. De menţionat că la Olimpiadele studenţeşti din anii 1971—1972 a obţinut cel mai bun rezultat. De două ori, în anii 1973 şi 1974, i s-a acordat lui A. Karpov „premiul Oscar al şahului", pentru cel mai bun rezultat în competiţii omologate.

Cele mai semnificative rezultate le-a obţinut în meciurile de selecţie ale pretenden-

ţilor, din anul 1974, cînd a cîştigat pe rînd meciurile cu marele maestru L. Polugaevski (+3, —0, =5), cu fostul campion mondial de şah B. Spasski (+3, —1, =11) şi cu ultimul pretendent la titlu, V. Korcinoi, cu rezultatul de +3, —2, =19.

Şi astfel, la începutul lunii decembrie a anului 1974, era cunoscut şalanger-ul la titlul de campion mondial: tînărul mare maestru, în vîrstă de 23 de ani, Anatoli Karpov.

Încoronarea celui mai puternic şahist din lume nu a fost întotdeauna determinată de rezultatul meciului cu titularul anterior. Federaţia internaţională de şah a fost pusă uneori în situaţia de a lua măsuri exprese în vederea decernării titlului de campion mondial de şah. Astfel, în anul 1946, după moartea campionului mondial de şah Aleksandr Alehin, soluţia s-a adoptat printr-un meci-turneu cu numeroase partide, organizat în anul 1948, la care au participat cei mai reprezentativi exponenţi ai şahului mondial din acea vreme şi care a dus, în final, la victoria şi, respectiv, la obţinerea titlului de campion mondial de şah de către Mihail Botvinnik.

Meciul pentru titlul de campion mondial care urma să se dispute în anul 1975 nu a mai avut loc. Condiţiile de joc şi unele propuneri făcute de Robert Fischer au fost apreciate de Federaţia internaţională de şah (F.I.D.E.) ca inacceptabile, iar Fischer nu a mai răspuns în termen la ofertele F.I.D.E. În urma unei şedinţe ad-hoc, în ziua de 3 aprilie 1975, reprezentanţii F.I.D.E. l-au desemnat pe Anatoli Karpov drept campion mondial de şah.

Aceasta nu trebuie să umbrească meritele celui de al doisprezecelea campion mondial de şah, nici puternica personalitate a lui Anatoli Karpov, căruia, la vîrsta de 23 de ani, i s-a acordat titlul suprem

Primele confirmări ale forţei sale de joc le-a primit în turneul comemorativ Vidmar, Portoroj-Ljubljana, iunie 1975 — locul I, fără pierdere, înaintea lui Gligorici, Hort, Portisch, Liubojevici. Acestora li se adaugă cîştigarea turneului din Milano, septembrie 1975, în compania foştilor campioni mondiali de şah M. Tal, T. Petrosian şi a pretendenţilor la titlu din anii trecuţi, L. Portisch, B. Larsen şi S. Gligorici.

Anatoli Karpov a dovedit o cunoaştere aprofundată a jocului de şah, în toate fazele partidei. Jucînd foarte variat în deschideri, el preferă variante cardinale, cu structuri poziţionale asigurătoare, în jocul de mijloc se avîntă în atacuri bine motivate strategic, iar în faza finalurilor complexe nu se angajează sistematic, ci numai în limitele raţionale dic-

tate fie de împrejurarea că adversarul său ar putea obține unele avantaje strategice, fie ca o ultimă soluție de confruntare pentru a putea stabili nuanța de superioritate a concepției sale în fața unor adversari foarte puternici.

... totul pentru structura de pioni ...

La turneul internațional de la San-Antonio din anul 1972, în partida cu marele maestru Browne, încă de la primele mutări au început să se evidențieze elementele strategice care au stat la baza unui final complex, avantajos albului:

1.c4 c5 2.b3 Cf6 3.Nb2 g6 4. N:f6! Karpov renunță imediat la dezvoltarea obișnuită care constă din anihilarea acțiunii nebunului negru ce va apare la g7, prin înlăturarea ulterioară a acestuia cu nebunul din b2, și schimbă nebunul pentru cal, apreciind just că prin aceasta va asigura surse evolutive de joc și stăpînirea unor cîmpuri strategice în centru. Diagonala a1—h8 va fi neutralizată de stăpînirea cîmpurilor c3 și d4 și de permanenta dominație pe cîmpul d5. În continuare, în condițiile în care aproape orice schimb ducea la evidențierea avantajului strategic al albului, lupta s-a desfășurat astfel:

a) **Angajarea schimbului damelor,** care s-a produs după mutările: **4...e:f6 5.Cc3 Ng7 6. g3 Cc6 7.Ng2 f5 8.e3 0—0 9. Cge2 a6 10.Tc1 b5 11.d3 Nb7 12.0—0 d6 13.Dd2 Da5 14.Tfd1 Tab8 15.Cd5 D:d2 16.T:d2 b4** (se amenință 17.c:b5 a:b5 18.d4 c:d4 19.T:c6 N:c6 și 20.Ce7+ cu cîștig clar. Blocarea cu 16... b4, deși antipozițională, este justificată de necesitățile imediate din partidă).

b) **Cît mai multe schimburi, pentru a valorifica superioritatea structurii de pioni.**

17.d4 Tfd8 18.Tcd1 c:d4. Cel mai bun răspuns față de amenințarea albului 19.d:c5 d:c5 20.Ce7+ etc. De remarcat că, în timp ce raza de acțiune a nebunului de cîmpuri negre este lipsită de obiective, albul poate acționa în voie cu figurile în centru.

19.e:d4 Rf8 20.c5 Ca7. În ideea esențială de joc, negrul nu mai are decît unele resurse tactice de apărare. La 20...d:c5, 21.d:c5 Ce7 22.C:e7 T:d2 23. C:g6+ h:g6 24.T:d2.

21.Ce3 N:g2 22.R:g2 d:c5 23. d:c5 T:d2 24.T:d2 Tc8 și a survenit poziția din diagrama 259.

c) **Purificarea poziției de elementele materiale și poziționale neclare.**

25.Cd5! Menținerea apărării pionului c5 cu 25.Td5 este dubioasă — fiind posibil 25... Cc6 26.Cc4 Td8 — și, întrucît regele negru se află mai aproape de centru, mai sînt speranțe de remiză.

259

Karpov—Browne, 1972

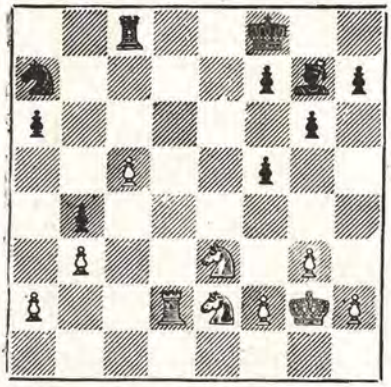

Albul la mutare

260

Karpov—Browne, 1972

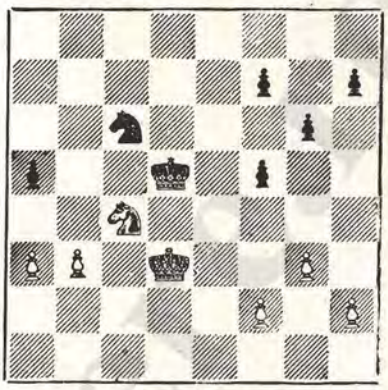

Albul cîştigă

25...T:c5 (sau 25...Td8 26.Td3 cu ameninţarea 27.Cb4) **26.C:b4 a5 27.Cd5 Tc6 28.Ce3 Tc5 29. Cf4! Nh6 30.Td5 T:d5 31.Cf:d5 N:e3 32.C:e3 Re7 33.Rf3 Cc6 34.Cc4 Re6 35.Re3 Rd5 36.a3 Re6 37.Rd3 Rd5.**

d) **Valorificarea avantajului poziţional în condiţii elementare de final.** După aducerea regilor în joc a rezultat poziţia din diagrama 260. În acest final, albul trebuie să joace astfel încît să nu permită regelui negru pătrunderea spre pionii f, g şi h şi, respectiv, crearea unui pion liber pe acest flanc, exceptînd cazul în care albul — susţinînd cu regele înaintarea pionilor pe flancul damei — va realiza acelaşi obiectiv cu cel puţin două mutări înainte.

Karpov joacă excelent acest final şi nu-i acordă negrului nici un fel de contrajoc.

28.f3 h6 39.Rc3 h5 40.Rd3 f6 41.f4! Important. La 41.h4? Ce5+, albul este în pericol. **41...g5 42.Ce3+ Re6 43.h4.** Cu aceasta se fixează pionii de pe flancul regelui, iar albul îşi poate apăra ambii pioni cu calul, din punctul cel mai îndepărtat (g2), astfel că regele negru are nevoie de maximum de mutări pentru realizarea unui pion liber.

După **43...g:h4 44.g:h4 Ce7 45.Rc4 Cg6 46.Cg2 Rd6 47.Rb5 Rd5 48.R:a5 Re4 49.b4 Rf3 50. b5 R:g2 51.b6 Cf8 52.Rb5 Cd7 53.a4 C:b6 54.R:b6 Rf3 55.a5 R:f4 56.a6 Re3 57.a7 f4 58. a8D f3 59.De8+,** negrul a cedat.

. . . nebuni activi şi turnuri fără perspectivă . . .

Poziţia din diagrama 261 a survenit încă din faza de des-

261
Karpov—Pomar, 1973

Intrare în final cu albul la mutare

chidere, la turneul interzonal de la Madrid, din anul 1973, în partida Karpov—Pomar. Se pare că echilibrul perfect din centrul tablei, posibilitatea de schimb a pieselor minore şi structura de pioni îi permit albului să spere doar în egalitate. Spre exemplu, în varianta mecanică: 1.Nd2 C:c3 2. N:c3 Cd5 3.Nd2 e5, albul nu poate alunga, în mod convenabil, calul, din cauza slăbirii pionului din d3, iar schimbul nebunului pentru cal (4.N:d5) ar fi favorabil negrului, care ar putea acţiona pe coloana „c". Intrarea într-un final complex avantajos albului pare iluzorie, iar dacă albul vrea să cîştige, trebuie să caute căi de joc mult mai subtile.

Karpov a continuat cu **1. Cb1!?** menţinînd astfel complexitatea poziţiei în centru şi amînînd o angajare directă a jocului. După **1...Tae8 2.Cd2 e5,** în locul continuării naturale: 3.Cc4 Nc7 4.Ng5 h6 5.N:f6 C:f6, care ar fi dus la o remiză plată, a jucat, în mod surprinzător, **3.b3?!** Intenţia de a controla centrul cu perechea de nebuni, continuînd cu 4.Nb2, este evidentă. Este foarte greu de apreciat dacă albul a intenţionat, totodată, să întindă o cursă poziţională, oferind negrului o calitate, în varianta: **3...e4 4.C:e4 Ne5 5.Ng5 N:a1 6.T:a1 h6 7.C:f6 C:f6 8.Nd2.**

Poziţia rezultată din diagrama 262, în care negrul are calitatea pentru nebun şi pion, ar putea fi privită de cei mai mulţi ca avantajoasă negrului, avînd în vedere superioritatea materială teoretică. O analiză

262
Karpov—Pomar, 1973

Negrul la mutare. Cine stă mai bine?

mai atentă ne arată însă că forța turnurilor este puțin manifestă, în specificul poziției neexistînd coloane necontrolate de alb și nici posibilități de pătrundere. Albul nu are puncte slabe, perechea de nebuni „lucrează" coordonat și poate susține înaintarea pionilor albi, în majoritate pe flancul damei. Negrului îi este foarte greu să opună o structură convenabilă de pioni. Astfel, în intenția de a realiza catena a5—b6—c5, cu punct de sprijin la d4 pentru cal, s-ar putea continua cu 8...b6 — nefiind posibil 9.N:c6 din cauza 9...Tc8 urmat de 10...T:c2. Albul răspunde însă cu 9.b4 și catena prevăzută nu se poate realiza. O construcție mai promițătoare pare să fie 8...Cd5, alungarea imediată a calului cu c2—c4 ducînd la slăbirea poziției albului în centru — principala idee strategică a negrului fiind aducerea calului la d4 (Cd5—c7—e6—d4) și stînjenirea avansării pionilor. Exemplu: 8...Cd5 9.b4 a6 10.a4 Cc7.

Negrul a preferat însă **8... Cd7 9.a4 Ce5 10.Ng2 c5 11.Ne3** și, constatînd că 11...b6 nu este bine din cauza 12.a5 urmat de 13.a:b6 a:b6 și 14.Ta6, a continuat cu **11...Cc6**, probabil în speranța unei remize dubioase care ar fi rezultat după 12. N:c5 Te1+ 13.T:e1 T:e1+ 14. Rh2 a6, albul neputînd evita pierderea unui pion pe flancul damei.

12.N:c6! b:c6 13.a5! Nici o grabă pentru recîștigarea pionului. **13...Te5.** Mutarea 13...a6 nu era superioară celei jucate, deoarece, după 14.Ta4 Te5 15. Tc4 urmat de N:c5, b3—b4 și Nc5—e3, albul decide finalul. A survenit poziția din diagrama 263, în care turnurile se

263

Karpov—Pomar, 1973

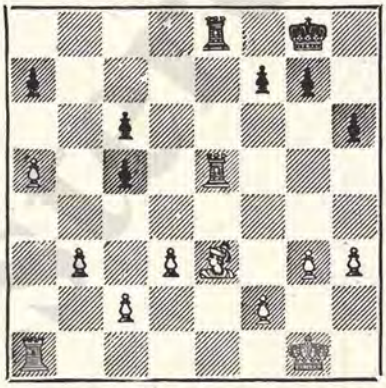

Albul cîștigă

resemnează la funcții de apărare, iar pionii de pe flancul damei sînt inutilizabili. Acesta a fost prețul cedării nebunului de cîmpuri albe pentru calul din c6.

14.a6! pentru a fixa pionii adverși pe cîmpuri negre și a pregăti atacul pozițional asupra acestora cu ajutorul regelui și turnului.

14...Td5 15.Rf1 Rf8 16.Re2 Re7 17.Rd2 Rd7 18.c4 Th5 19. h4 Rc7 20.f4 Tf5 (se amenință 21.Nf2 urmat de 22.g4 și turnul negru este prins).

21.Ta5 g5. La 21...h5 (pentru a împiedica 22.g4 Tf6 23.T:c5), albul poate continua calm cu 22.N:c5 g6 23.b4 f6 24.Ta1 Rb8 25.Te1 Ra8 și negrul este total lipsit de mutări. De aceea, amenințarea 22.g4 Tf6 23.T:c5 l-a determinat pe negru să schimbe cît mai mulți pioni pe acest flanc.

22.h:g5 h:g5 23.b4 g:f4. Ceva mai multă rezistență ar fi oferit 23...g4 24.N:c5 Rc8 25.Ta1 Rb8 26.Th1 etc. **24.g:f4 Rb8 25.T:c5 T:c5 26.N:c5 Th8 27. Rc3 Th1.** Pe lîngă avantajul pozițional, albul și l-a suplimentat și pe cel material cu încă un pion.

În poziția rezultată din diagrama 264, regele negru fiind angajat în apărarea pionului a7, albului îi este suficientă pentru cîștig realizarea unui singur pion liber. Continuînd, pe cît posibil mai bine, negrul reușește să-și elibereze regele, eliminînd pionul din a6. Însă cei doi pioni liberi legați pe care îi realizează Karpov asigură victoria.

264

Karpov—Pomar, 1973

Albul cîștigă

28.b5! Tb1 29.b:c6 Rc7 30.d4 R:c6 31.N:a7 Ta1 32.d5+ Rd7 33.Nb8! (ocrotește înaintarea pionului „c", nepermițînd accesul regelui negru la d6) **33... T:a6 34.c5 Ta8.** Prezența pionilor f4 și f7 netezește drumul albului spre victorie.

35.c6+ Rc8 36.Nd6 f6 37. Nb4 Rc7 38.Rb3 Ta1 39.Rc4 Rb6 40.Nc5+ Rc7 41.Rb5 Tb1+ 42.Nb4 și negrul cedează.

... pioni fixați pe cîmpuri de aceeași culoare cu nebunul ...

Potrivit repertoriului său de deschideri la alb — dacă adversarul preferă apărarea franceză — Karpov joacă varianta Tarrasch, insistînd asupra schimburilor care-i asigură un avantaj minimal cert. Astfel, în partida Karpov—Hort (Budapesta, 1973), după mutările: **1.e4 e6 2.d4 d5 3.Cd2 Cf6 4.e5 Cfd7 5.c3 c5 6.Nd3 Cc6 7. Ce2 Db6 8.Cf3 c:d4 9.c:d4 f6 10.e:f6 C:f6 11.0—0 Nd6 12. Cc3 0—0 13.Ne3,** Hort a evitat varianta cardinală 13...Nd7 14. Ce5! Ne8 (14...C:e5? 15.d:e5 D:b2 16.e:f6 D:c3 17.Nd4 ±) 15.Ce2, care în ultimele turnee s-a dovedit avantajoasă pentru

alb şi a continuat cu **13...Dd8.** A urmat o manevră fină pentru slăbirea cîmpurilor negre: **14.Ng5! Nd7 15.Te1 Db8 16. Nh4 a6 17.Tc1 b5 18.Nb1 Nf4 19.Ng3 N:g3 20.h:g3** (încheierea manevrei efectuate de nebunul alb) **20...Db6 21.Ce2 Tae8** şi albul îl invită pe negru la mutarea standard de eliberare a jocului (e6—e5), jucînd **22.**

265

Karpov—Hort, 1973

Negrul la mutare

Cf4! (diagrama 265). Dată fiind structura pionilor centrali, este greu de conceput o altă cale de rezistenţă decît aceea din partidă. Spre exemplu: 22... Ce7 23.Ce5 Nc8 24.g4 Ce4 25. T:c8 T:c8 26.Cd7 Da7 27.C:f8 T:f8 28.C:e6 C:f2 29.Tf1 Tf6 30.De2 Ce4 31.N:e4 şi albul cîştigă.

Practic, negrului îi este impusă varianta: **22...C:d4 23. D:d4 D:d4 24.C:d4 e5 25.Cfe6 N:e6 26.T:e5 Nd7 27.T:e8 T:e8,** după care rezultă finalul din diagrama 266, cu o structură clasică de avantaj decisiv pentru alb.

Pionii negrului se află pe cîmpuri de aceeaşi culoare cu nebunul şi întregul sistem defensiv este dominat de calul din d4, care poate susţine evoluţia pionilor albi de pe flancul regelui.

266

Karpov—Hort, 1973

Albul cîştigă

28.f3 Tc8. Formulele de rezistenţă în poziţiile de acest gen se bazează pe menţinerea turnurilor, însă negrul nu are de ales, deoarece se ameninţă Rf2 urmat de Tc7. **29.T:c8 N:c8 30.Rf2 Rf7 31.Re3 Re7 32.b4** (se blochează pionii negrului pe cîmpuri albe) **32...g6 33.g4 Cd7 34.f4 Cf8 35.g5 Rd6 36.Rf3 Ce6** (schimburi obligate prin care se cristalizează avantajul albului). **37.C:e6 N:e6 38. Re3 Ng4 39.Nd3 Ne6 40.Rd4 Ng4 41.Nc2 Ne6 42.Nb3 Nf7**

43.Nd1 Ne6 44.Nf3 Nf7 45.Ng4 și negrul cedează, deoarece amenințarea 46.Nc8 nu poate fi evitată decît cu 45...Ne6, ajungîndu-se într-un final elementar de pioni, care se cîștigă după 46.N:e6 R:e6 47.g4 Rd6 48.a3.

... de la cîștig la pierdere nu e decît un pas ...

Un senzațional sfîrșit de partidă a survenit în al 41-lea campionat de șah al U.R.S.S. între Beliavski și Karpov. Este evident că, în poziția din diagrama 267, albul deține avantaj, atît material cît și pozițional.

267
Beliavski—Karpov

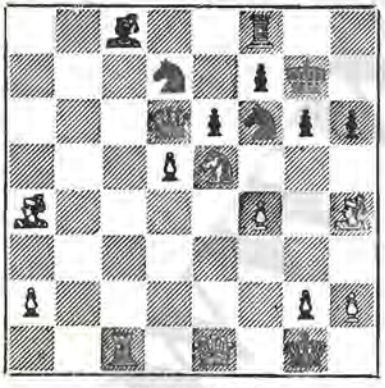

Albul cîștigă

Preocupat, probabil, de poziția excepțională a calului din e5, albul nu a descoperit varianta cîștigătoare bazată pe schimbul imediat al acestui cal: 1.C:d7 N:d7 2.N:f6+ R.f6 3. N:d7 D:d7 4.De5+ Re7 5.Tc7, în care negrul pierde dama, sau: 1...C:d7 2.d:e6 f:e6 (2... D:e6 3.D:e6 f:e6 4.Tc7 etc.) 3. Td1 Dc7 urmat de 4.N:d7 N:d7 5.De5+ D:e5 6.T:d7+ și de f:e5 în care albul rămîne cu doi pioni în plus. În partidă s-a jucat: **1.N:d7? C:d7 2.d:e6 D:e6 3.Cc4 Na6! 4.D:e6 f:e6** și albul supraapreciind pionul în plus (a2), a continuat cu **5.Ng3** (în loc de 5.Ce5, care ar fi asigurat remiza) **5...Tc8 6.Td1 N:c4 7.T:d7+ Rf6** și a survenit poziția din diagrama 268.

Pentru a doua oară, albul nu a recunoscut necesitatea de a lupta pentru remiză, pionul din

268
Beliavski—Karpov

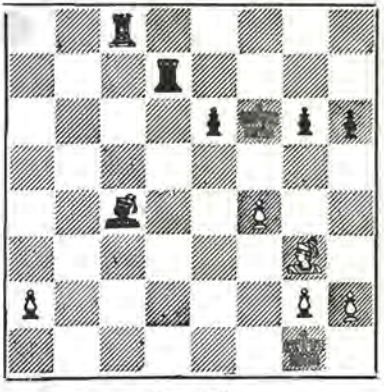

Remiză

a2 avînd de fapt o valoare statistică. În realitate negrul stă ceva mai bine, pentru că poate controla diagonala h1—a8 și amenință să pătrundă cu

turnul pe orizontala a doua. În loc de 8.Td2 urmat de h2—h3, a continuat cu **8.a3,** păstrînd temporar pionul caduc. După **8...Nd5 9.h3 Tc1+ 10.Rf2 Tc2+ 11.Re3 Tc3+ 12.Rf2 T:a3,** a rezultat poziția din diagrama 269, în care albul trebuie să

269

Beliavski—Karpov

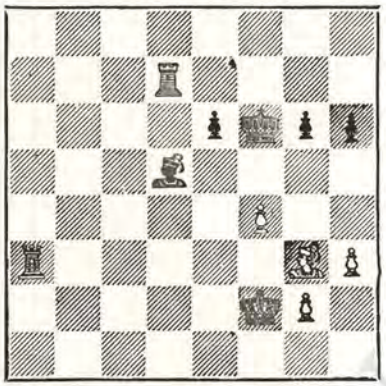

Albul la mutare. Remiză

descopere o cale de salvare, într-un final cu egalitate materială, dar cu o dominație spațială a negrului. Calea de remiză: 13.Th7! h5 (sau 13...Ta2+ 14.Re3 T:g2 15.Nh4+ g5 — 15...Rf5? 16.Tf7# — 16.T:h6+, cu egalitate) 14.Nh4+ Rf5 15. Tf7+ Re4 16.Tf6 Ta2+ 17.Rg1 urmat de 18.Tg6 etc.

Albul a greșit grav: **13. Nh4+ ?** dînd negrului șanse reale de cîștig. **13...g5 14.f:g5+ h:g5 15.Ng3 Ta2+ 16.Re3 T:g2 17.Nc7 Ta2 18.Th7,** mutarea de apărare a pionului „h" în care albul și-a pus speranțe.

A survenit poziția din diagrama 270.

Karpov descoperă o mutare unică de cîștig, ocupînd singurul cîmp de retragere al turnului alb (h8) prin care acesta putea menține apărarea pionului din h3: **18...Ta8!!** și se

270

Beliavski—Karpov

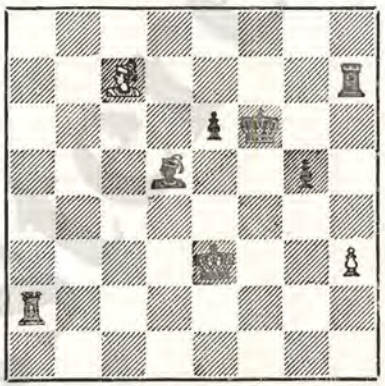

Negrul cîștigă

amenință 19...Rg6 urmat de Ta3+. **19.Rf2** (de remarcat varianta ecou: 19.Nb6 Rg6 20.Ta7 Th8 și pionul este atacat pe verticală) **19...Rg6 20.Td7 Ta3 21.Td8 Tf3+ 22.Rg1 T:h3.** Dacă pe tablă ar fi existat numai nebuni de culori diferite, atunci remiza nu s-ar mai fi putut evita. Condiția principală a cîștigului este ca negrul să nu schimbe turnurile. După **23.Tf8 Tc3 24.Nd6 Tc2 25.Tf2 Tc6 26.Ne5 g4 27.Tf6+ Rg5 28.Tf8 Nf3 29.Nf4+ Rg6 30.Rf2 Tc2+ 31.Rg3 Tg2+ 32. Rh4 Te2 33.Ng3 e5 34.Tb8 e4**

35.Tb5 Te3 36.Tb6+ Rf7 37. Rg5 Td3 38.Rf5 e3 39.Td6 Tb3 40.Td7+ Re8 41.Re6 e2 42. Te7+ Rf8 43.Rf6 Nd5 44.Nh4 Tf3+! 45.Rg6 Nf7+, albul a cedat pentru că la 46.Rg5 R:e7 47.R:g4++ (desc.) Tf6! sau 46. Rh6 Tf5 și amenințarea 47... Th5# este imparabilă.

... dominație în centru și constrîngeri poziționale pînă la victorie ...

În partida Karpov—Kavalek (Nisa, 1974) a survenit un moment critic în alegerea unei continuări corecte — negrul fiind la mutare — prezentat în diagrama 271.

Mutarea tampon 1...h5 nu este satisfăcătoare în secvența: 2.Cf4 Ce5 3.C:e6+ f:e6 4.f4 Cg4 5.N:g4 h:g4 6.h5, albul

271

Karpov—Kavalek, 1974

Negrul la mutare

avînd un final mai bun; mutarea standard 1...b5 nu este posibilă, acest cîmp beneficiind de o dublă supraveghere a albului, care are la dispoziție și răspunsul 2.Cb4. De asemenea, 1...Ce5 nu stînjenește intențiile albului pe flancul regelui și, în plus, calul poate fi alungat la momentul potrivit cu f2—f4. În concluzie, planul de joc conceput de Kavalek cu **1...N:d5** este cea mai acceptabilă linie de joc. **2.e:d5 T6c7 3.h5 Rg8 4.f4 Cc5 5.Ng4!** Prin aceasta, negrul este silit fie să-și slăbească poziția jucînd 5...f5, cu repercusiuni negative pe cîmpul e6, fie să mute **5...Te8**, însă, după 6.h:g6 h:g6 7.f5, forța nebunilor începe să se evidențieze.

5...Ce4+ 6.Rd3 f5 7.Nf3 b5 8.g4! Calul negru poate fi dizlocat și astfel avantajul pozițional al albului cîștigă cursivitate pe flancul regelui. **8...b:c4 9.T:c4.** Mai indicat decît 9.b:c4, pornind de la principiul că orice ocazie de schimb de piese care vine în sprijinul ideii de bază nu trebuie pierdută. **9... T:c4 10.b:c4 Cc5+ 11.N:c5!** Același procedeu, deși pe tablă rămîn nebuni de culori diferite. **11...T:c5** și a rezultat poziția din diagrama 272, în care albul reușește să obțină victoria în numai cîteva mutări.

12.h6! Nf8! Răspunsul corect, deoarece menținerea nebunului pe diagonala a1—h8 cu 12...

272
Karpov—Kavalek, 1974

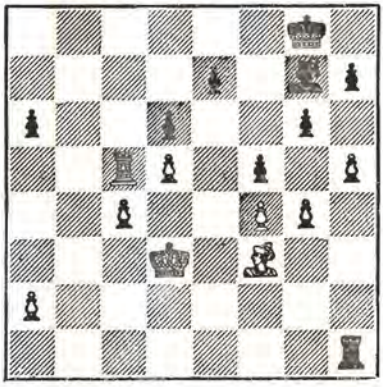

Albul la mutare

Nb2 sau 12...Nh8 duce la dezastru, turnul alb putînd pătrunde pe ultimele orizontale, prin cîmpul b1. **13.Rc3.** Se preîntîmpină intrarea turnului pe coloana „a", negrul fiind astfel constrîns la o apărare pasivă. **13...f:g4.** Prin aceasta negrul aplică unele elemente mai combative. O atitudine de expectativă ar fi dus la o luptă mai îndelungată, dar lipsită de orice şansă de salvare. Astfel, după 13...Rf7 14.g5 şi acum nu ar fi bine 14...e6 din cauza 15. d:e6+ R:e6 16.Nd5+ urmat de 17.Ng8, sau 14...Ta5 15.Rb3 Re8 16.a3! (cîmpul a4 rămîne la dispoziţia albului) 16...Rf7 17. Rb4 Tc5 18.Te1 Re8 19.Nd1 a5+ 20.Rc3 Rf7 21.Na4 Tc7 22.Tb1 etc.

14.N:g4 Rf7? Este greu de suportat poziţia care ar fi rezultat după 14...Tc7! 15.Ne6+ Rh8 16.f5 Tb7 (sau 16...g:f5 17. Tg1 cu ameninţarea 18.Tg8+) şi afirmaţia unor comentatori că prin mutarea 17.Nf7 albul cîştigă, este eronată. Negrul obţine remiză cu 17...N:h6! 18. T:h6 Rg7. Deoarece turnul nu poate părăsi apărarea pionului din h6 nu se mai vede nici o cale concretă de cîştig. Cu mutarea din partidă negrul cedează nemotivat un important pion.

15.Ne6+ Rf6 16.Ng8 Tc7. Nu ar mai fi ajutat nici 16... Tc8, pentru că după 17.N:h7 N:h6 18.T:h6 Rg7 19.Th1 Th8 20.f5 T:h7 21.f6+! e:f6 22. T:h7 R:h7 23.c5! albul transformă, iar dacă 17...Rf7 18.Rd3 Tb7 19.f5 g5 20.Ng6+ Rg8 21. h7+ Rh8 22.Th5, negrul pierde pionul g5.

17.N:h7 e6 18.Ng8 e:d5 19.h7 Ng7 20.N:d5! (albul nu trebuie să se grăbească cu 20.h8D N:h8 21.T:h8 Tc8! etc.) **20...Nh8 21. Rd3 Rf5 22.Re3 Te7+ 23.Rf3 a5 24.a4 Tc7 25.Ne4+ Rf6 26. Th6 Tg7 27.Rg4** şi negrul a cedat.

În turneul interzonal de la Leningrad, 1973, A. Karpov a demonstrat o tehnică exemplară, care aminteşte de Lasker, Capablanca şi Alehin. Poziţia din diagrama 273 a survenit în partida Esteves—Karpov.

Pentru perechea de nebuni, albul are o structură mai bună de pioni. Un rezultat de egalitate ar fi posibil în situaţia

273
Esteves—Karpov, 1973

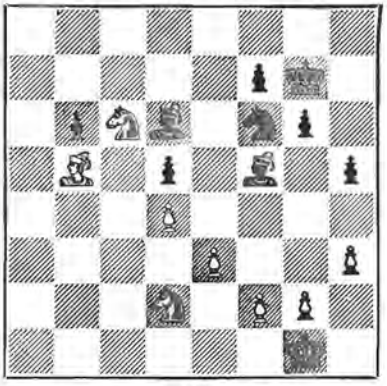

Negrul la mutare

în care albul reuşeşte să blocheze eventuala înaintare a pionului „b".

. . . invitaţie la inexactităţi poziţionale . . .

1...Ce8 2.f3. Un joc mai uşor de condus ar fi avut albul cu 2.Ce7! N:e7 3.N:e8 Rf6 (3... Nd3? 4.Nc6 Nc4 5.C:c4 d:c4 6. Rf1 şi egalitatea este asigurată) 4.Nb5. **2...Cc7 3.Ne2 Nc2!** În scopul alungării calului din c6, mutarea naturală ar fi fost 3... Nd7. Karpov corelează însă această acţiune cu principalul obiectiv al manevrelor, care este deblocarea coloanei „b". De notat că mutarea a fost posibilă mai înainte ca albul să fi jucat g2—g4, ceea ce ar fi dus la schimbarea unui pion şi ar fi sporit şansele de remiză.

4.Rf2 Na4 5.Ce5 b5 6.Cd3. În partidă, această mutare naturală a fost dată în plic. Albul a apreciat just că, după 6.g4 f6 7.Cd3 h4, negrul controlează şi mai bine jocul. **6... h4!** Un semn de atenţie pentru amatorul de şah. Prin aceasta se blochează flancul regelui şi, consecutiv, se uşurează aplicarea principalului plan de joc.

7.Cb2. O continuare găsită, probabil, la analiza poziţiei la întrerupere. În mod logic, soluţia de cea mai mare rezistenţă constă în controlul asupra cîmpului b3. Spre exemplu: 7.Cc1 şi acum, la 7...Na3 8.Ccb3 urmat de Nd3 şi Re2, iar la 7...Nb4 8.Cbd3 şi respectiv Nd3 şi Re2.

7...Nb4 8.Cb1 Nb3 9.Nd3 şi a rezultat poziţia din diagrama 274, în care structura poziţională de final a atins punctul culminant.

9...Nc4 10.e4. De remarcat că perechea de nebuni a negrului

274
Esteves—Karpov, 1973

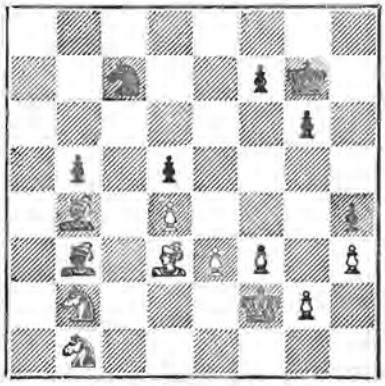

Negrul la mutare

a pus în pasivitate trei figuri albe. Mutări ca 10.Re2 nu modifică situația, în timp ce negrul are la dispoziție posibilități evolutive ca: f7—f5, Rf6 și g6—g5. Mutarea efectuată de alb în centru nu-i ușurează poziția. **10...g5 11.e:d5?** (mai bine 11.Re3!) **11...N:d5 12.Cd1 Nc6 13.Cbc3 Nd7 14.Ce4 Ne7 15.Cc5?** În poziții grele, mutări rele! Aceasta duce la dezintegrarea rapidă a poziției albului. Elemente de rezistență ar fi oferit 15.Re3 Cd5+ 16.Rd2 Cf4 17.Nf1 f5 18.Cc5. **15...N:c5 16.d:c5 Ce6 17.Cc3 b4 18.Ce4 b3 19.Cd2** (19.Re3 f5! 20.Cd2 C:c5 21.Rd4 C:d3 22.R:d3 Ne6 23.Rc3 Rf6 și negrul câștigă) **19...C:c5 20.Nb1 Rf6.** Și albul, pierdut, a depășit timpul de gîndire.

... un cal uitat într-o poziție dominantă ...

Victoria obținută de Karpov în meciul de selecționare a pretendenților, în fața lui Polugaevski, s-a datorat, în cea mai mare parte, jocului său superior în finaluri complexe.

Survenită în partida a patra a meciului, poziția din diagrama 275 prezintă elemente strategice favorabile negrului:

— coloana semideschisă „c", pe care, odată dublate turnurile negre, se amenință C:b2;

— pionul din e4 este mai dificil de apărat decît cel din d6;

275

Karpov—Polugaevski, 1974

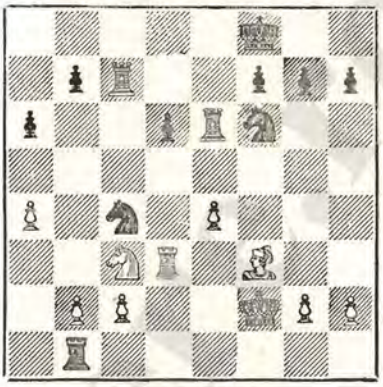

Negrul la mutare

— mobilitatea mai mare a cailor negri pe cîmpurile e5, c5 și c4, față de nebunul și calul alb, imobilizați în apărare.

Pentru ca albul, într-o asemenea poziție, să realizeze cîștigul, mai trebuie ajutat și de adversar.

1...g5. Corectă era continuarea 1...Te8, cu tendința de dublare a turnurilor, sau chiar 1...Te5, cum a indicat E. Gheller, cu condiția ca la 2.b3 negrul să nu joace 2...Ca3? 3.Tc1 Tec5 4.Ce2 C:c2 (sau 4...T:c2? 5.Ta1 și 6.T:d6) cu joc egal, ci 2...Cd2! 3.T:d2 T:c3 4.Te1 Re7. După 1...Te8, de asemenea nu este bine 2.b3? din cauza 2... Ce5 și 3...Cg4+ etc. Polugaevski a jucat prea optimist, în speranța că va dizloca nebunul din f3 prin g5—g4.

2.h3 h5 3.Cd5! și se produce fenomenul invers, adică negrul este nevoit să-și dizloce, prin

schimb, calul ofensiv din f6, iar pionii negri (g5 și h5) se dovedesc a fi slabi și trebuie mutați pe cîmpuri negre.

3...C:d5 4.T:d5 Ce5 5.c3 h4. Nu era bine 5...g4 6.h:g4 h:g4 7.Ne2, pentru că pionul din g4 rămîne slab și poate fi atacat de două figuri albe, instalînd regele pe cîmpul g3 și avînd la dispoziție manevra Tb1—h1—h4. Trecerea pionului negru pe cîmpul h4 mărește însă raza de activitate a nebunului.

6.Tbd1 Re7 7.T1d4 și a survenit poziția din diagrama 276.

276

Karpov—Polugaevski, 1974

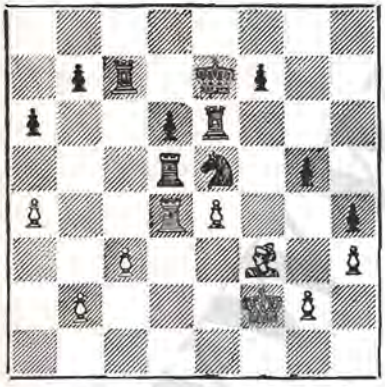

Cum continuăm la negru?

Justa apreciere a acestei poziții este de cea mai mare importanță. Albul mobilizează puternice forțe în centru și amenință stabilizarea pionilor de pe flancul damei cu a4—a5. Dificultatea constă în a aprecia dacă impozantul cal din e5 este superior nebunului. Unii comentatori au afirmat că după 7...b6 8.Ne2 a5, negrul obține o poziție promițătoare. Albul poate juca, însă, mai activ: 8. Tb4 Tc6 (8...Tb7? 9.Ne2 a5 10. T:a5) 9.Ne2 a5 10.Tb3 Rd8 11. Nb5 Tc7 12.Na6 Tc6 13.Nb7 și poziția negrului se prăbușește. Șansele de egalare trebuiau căutate în varianta: 7...Tc5, iar dacă 8.Tb4, atunci 8...b5 și se amenință 9...T:d5 10.e:d5 Cd3+ 11.Rg1 Te1+ 12.Rh2 C:b4, cu cîștig pentru negru. Nu este bine nici 8.a5, din cauza 8...Cc6, iar dacă 8.Ne2 Cc6 negrul are un contrajoc periculos. Dar negrul a jucat inexact **7...f6?** lărgind astfel raza de acțiune a nebunului.

8.a5! Tc6 9.Ne2. Mutarea poziționlă de bază, în timp ce varianta: 9.Tb4 Tc7 10.Ne2 Cc6 11.Tc4 Te5 ar fi dus la o apărare ermetică.

9...Rd8. Mai simplu și mai bine ar fi fost 9...Tc7, făcînd loc calului la c6, dar negrul se afla în criză de timp.

10.c4 Rc7 11.b4 Cg6 12.b5 a:b5. Figurile albului stau excelent și nebunul care susține înaintarea pionilor poate decide în varianta: 12...Tc5? 13. b6+ Rb8 (sau 13...Rc8 14.Ng4 și, respectiv, 13...Rc6 14.Ng4 T:d5 15.c:d5+ Rc5 16.N:e6 R:d4 17.Nc8 și albul cîștigă; 13...Rd8 14.T:d6+ etc.) 14.T:d6 etc. În concluzie, schimbul pionului b5 era obligat.

13.c:b5 Tc2 14.b6+ Rd7 15. Td2! (se amenință 16.Ng4). **15...T:d2 16.T:d2 Te5 17.a6.** Promovarea unui pion este asigurată. După **17...Rc6 18.Tb2 Cf4 19.a7 Ta5,** Karpov a jucat **20.Nc4** și amenințarea 21.Ta2 l-a determinat pe Polugaevski să cedeze.

În meciul de selecție cu fostul campion mondial Boris Spasski, egalarea scorului s-a produs în partida a treia, în care Anatoli Karpov și-a depășit adversarul în toate fazele partidei.

... un sacrificiu suprem privit cu indiferență poziționalã ...

Momentul critic a survenit în poziția din diagrama 277, în care ultima mutare a negrului,

277
Karpov—Spasski, 1974

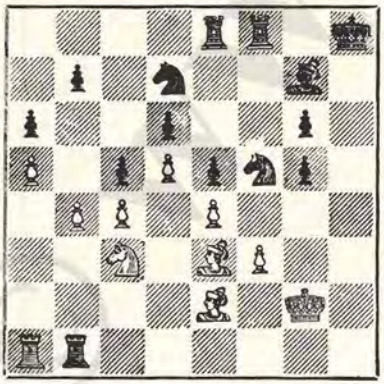

Albul la mutare

Ce7—f5, a fost însoțită, în publicațiile de specialitate, cu un semn de exclamare admirativ. Subliniem că acest răspuns era, de fapt, unica posibilitate a negrului de a contracara, cu rezolvări imediate, considerabilul avantaj pozițional al albului, care amenința deschiderea coloanei „b" și pătrunderea decisivă cu un turn pe orizontala a șasea.

Karpov a apreciat că acceptarea acestui sacrificiu ar fi dus la variante cu efecte mai puțin confortabile imediat, deși în secvența: 1.e:f5 e4 2.Nd2 e:f3+ 3.N:f3 g:f5 4.b:c5 C:c5 5.Nh5 Te5 6.Tb6, avantajul material al albului trebuie să ducă la victorie. Încrederea totală în structura de bază a pionilor l-a determinat pe Karpov să joace **1.N:g5.** Negrul trebuie să centralizeze calul: **1... Cd4,** deoarece la 1...Nh6 2.e:f5 N:g5 3.Ce4 Ne7 4.f:g6, albul este în avantaj evident. Dar și așa, după: **2.b:c5 C:c5 3.Tb6 Nf6 4.Th1+,** negrul preferă să cedeze o calitate, cu **4...Rg7 5. Nh6+** deoarece la 4...Rg8? urmează 5.T:d6 N:g5 6.T:g6 etc. **5...Rg8 6.N:f8 T:f8 7.T:d6 Rg7 8.Nd1 Ne7 9.Tb6 Nd8 10. Tb1 Tf7.** Necesar, deoarece la 10...N:a5 11.Ca4 C:a4 12.T:b7+ etc. **11.Ca4 Cd3 12.Cb6 g5** și a survenit poziția din diagrama 278, în care mai există unele dificultăți tehnice pentru valorificarea superiorității materiale a albului. Rezistența negrului

278
Karpov—Spasski, 1974

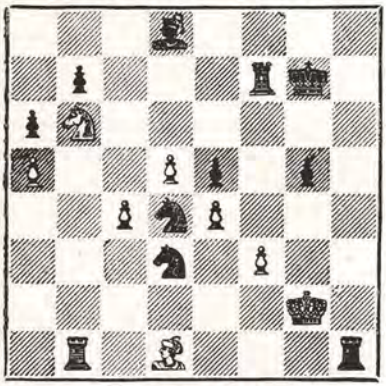

Albul cîştigă

se bazează pe controlul cîmpurilor negre şi evitarea schimbului de figuri.

Karpov a continuat cu **13. Cc8!** fără să se teamă de înaintarea 13...g4, la care putea urma 14.Cd6 g:f3 15.Rf1 Td7 16.T:b7 etc. Negrul trebuie să ia măsuri imediate pentru a schimba calul alb. **13...Cc5 14. Cd6 Td7 15.Cf5+ C:f5 16.e:f5.** Partida s-a întrerupt după această mutare şi Spasski a dat în plic **16...e4** pentru a-şi activiza la maximum calul. Fără speranţă ar fi fost finalul după 16...N:a5 17.Nc2 b5 18.c:b5 T:d5 19.Thd1 T:d1 20.N:d1, cu avantaj decisiv. La alte mutări (în loc de 17...b5), albul poate continua liniştit cu dublarea turnurilor pe coloana „h".

17.f:e4 C:e4 18.Na4 Te7 19. Tbe1 (obligă schimbul turnurilor) **19...Cc5 20.T:e7+ N:e7 21.Nc2 Nd8 22.Ta1 Rf6 23.d6 Cd7** (sau 23...Re5 24.Td1 N:a5 25.d7 Nd8 26.Td5+) **24.Tb1 Re5 25.Td1 Rf4 26.Te1** şi negrul cedează, deoarece nu mai poate asigura blocarea pionilor. Se ameninţă 29.Te4+ Rf5 30.Te7+ (desc.) se pierde calul.

... împresurarea pionului avansat ...

Karpov a luat conducerea în meciul cu fostul campion mondial în partida a şasea, cîştigînd finalul complex prezentat în diagrama 279, poziţie survenită într-o apărare Caro-Kann.

Un moment dificil pentru negru! Presiunea pe cîmpul e6 este anihilată foarte subtil de Karpov, cu sacrificiul aparent de pion, prin **1...e5 2.d6.** Ne-

279
Spasski—Karpov, 1974

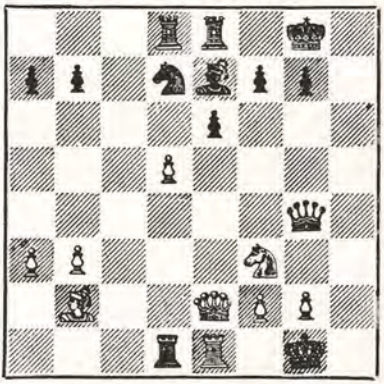

Intrare în final cu negrul la mutare

grul recuperează pionul după 2.C:e5 D:e2 3.T:e2 Nd6! 4.Tde1 C:e5 5.N:e5 N:a3, cu un ușor avantaj. Mai combativ pentru alb ar fi 2.Db5, însă, după 2... Nc5 3.C:e5 (3.D:b7 Tb8 4.Dc6 T:b3 este periculos pentru alb) 3...C:e5 4.N:e5 N:f2+ 5.R:f2 T:e5 6.T:e5 Df4+ 7.Rg1 D:e5 negrul are remiza asigurată, cu șah etern, sau poate juca la cîștig (după M. Tal). Blocarea pionului din d6 va reprezenta cauza principală a înfrîngerii albului.

2...Nf6 3.Cd2. Unii comentatori au afirmat că aceasta este o gravă greșeală și au recomandat 3.Db5, însă, după 3...e4 4.Ch2 Dg5, albul este de asemenea obligat să schimbe damele cu 5.D:g5 N:g5, finalul rezultat fiind, și în acest caz, ceva mai bun pentru negru.

3...D:e2 4.T:e2 Tc8! Atît pentru ocuparea coloanei „c", cît mai cu seamă pentru eliberarea cîmpului d8 pentru nebun, asigurîndu-se astfel stabilitatea poziției. **5.Ce4 Nd8 6.g4 f6 7. Rg2 Rf7 8.Tc1.** Aceasta ușurează negrului alegerea unei linii de joc. În astfel de finaluri complexe, dezavantajul pozițional poate fi echilibrat numai păstrînd cît mai multe piese pe tablă, deci evitînd simplificările. Așa cum a afirmat fostul campion mondial Tal, o conduită mai sigură ar fi fost 8.a4, îngreuînd trecerea regelui negru spre e6, albul avînd permanent la dispoziție f2—f4 și colaborarea celor două turnuri.

8...Nb6 9.Tec2 T:c2 10.T:c2 Rc6 11.a4 a5! O mutare cu un scop foarte subtil. Negrul nu urmărește în esențial să împiedice b3—b4, ci să rezolve problema izolării pionului din d6. **12.Na3.** A survenit poziția din diagrama 280, în care se pare că echilibrul de forțe și, respectiv, apărarea pionului d6 nu mai suportă oscilații.

280

Spasski—Karpov, 1974

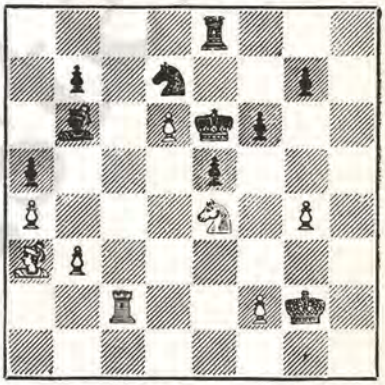

Pionul d6 în pericol

12...Tb8! În ideea de a acționa pe coloana „b", pregătind b7—b5, după ce, în prealabil, va fi mutat nebunul. Albul nu poate interveni cu 13.Cc3 din cauza 13...Tc8 și nici cu 13. Cd2 din cauza 13...Nd8 urmat de b7—b5. **13.Tc4 Nd4 14.f4!** Se pare că albul intenționează să facă cît mai multe schimburi, ceea ce ar da șanse de remiză, însă după **14...g6** a ju-

cat neconsecvent **15.Cg3,** deoarece continuarea 15.f:e5 N:e5 16.Tc7 b6!, urmat de pătrunderea turnului negru pe coloana „h", dă negrului şanse apreciabile de cîştig.

15...e:f4 16.T:d4 f:g3 17.R:g3 Tc8. Acum coloana „c" este controlată de negru, în timp ce albul găseşte cu greu apărări mulţumitoare. **18.Td3 g5.** A rezultat poziţia prezentată în diagrama 281, în care Spasski

281
Spasski—Karpov, 1974

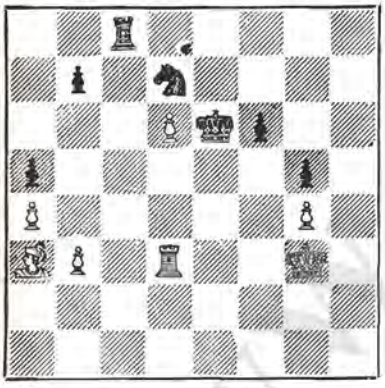

Albul la mutare

a dat în plic mutarea **19.Nb2,** cu scopul de a neutraliza posibilităţile calului şi a intra într-un final de turnuri cu şanse practice de remiză.

19...b6 20.Nd4. Desigur, schimbul turnurilor cu 20.Tc3 T:c3 21.N:c3 R:d6 22.Rf3 Rd5 şi ameninţarea 23...Ce5+ urmată de 24...Re4 ar decide partida în favoarea negrului. **20...Tc6 21.Nc3 Tc5!** (sau 21...T:d6 22. T:d6+ R:d6 23.b4 şi remiza este probabilă). **22.Rg2!** În prezenţa turnurilor pe tablă, 22. b4 nu este posibil din cauza 22...a:b4 23.N:b4 Tc4 şi negrul cîştigă. **22...Tc8** (pentru a supraveghea cîmpul d8 în finalul de turnuri) **23.Rg3 Ce5.** Spasski a manevrat foarte bine şi negrul nu mai poate evolua decît în finalul de turnuri ce a urmat după **24.N:e5 f:e5.** A survenit poziţia din diagrama

282
Spasski—Karpov, 1974

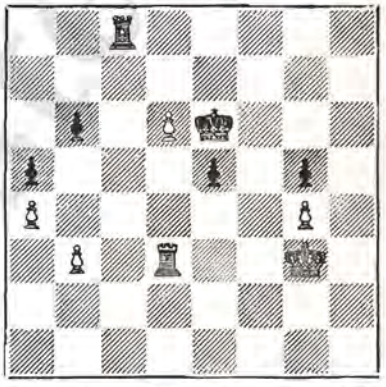

Albul la mutare. Negrul cîştigă

282, în care albul nu mai are continuări satisfăcătoare.

25.b4? Probabil că Spasski ştia de la analiza partidei — după întrerupere — că pionul d6 nu mai poate fi susţinut. La 25.Rf3 Td8 26.Re4 T:d6 27.T:d6+ R:d6 28.Rf5 Rd5 29. R:g5 e4 30.Rf4 Rd4, şi, după transformarea pionilor în dame, negrul la mutare cîştigă cu

Df1+ urmat de Dg1+ și D:g8; dacă 25.Rf3 Td8 26.b4, nu este bine 26...b:a4 27.Tb3 T:d6 28.T:b4 Rd5 29.Re3! și albul obține remiză, ci 26... T:d6! 27.Tb3 Td4 28.a:b5 a:b5 29.Tb6+ Td6 30.Tb5 Td3+ 31. Re2 Td4 32.T:a5 T:g4 și, deși negrul rămîne cu doi pioni răzleți, albul are unele șanse de remiză, după cum afirmă Tal.

25...e4! 26.Td4 (sau 26.Td1 Td8 etc.) **26...Re5 27.Td1 a:b4 28.Tb1 Tc3+ 29.Rf2 Td3 30.d7 T:d7 31.T:b4 Td6 32.Re3 Td3+ 33.Re2 Ta3** și pătrunderea regelui negru l-a determinat pe Spasski să cedeze.

283
Korcinoi—Karpov, 1974

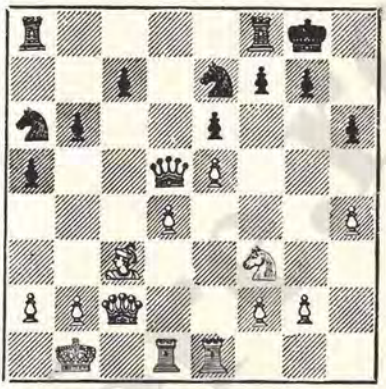

Intrare în final cu albul la mutare

În meciul final al pretendenților la titlul suprem, disputat în anul 1974 între A. Karpov și V. Korcinoi s-a relevat și mai convingător forța de joc a viitorului șalanger și campion mondial de șah, în ce privește construirea pozițiilor ferme în care subtilului său adversar i-a fost foarte greu să găsească linii de joc satisfăcătoare.

Korcinoi a fost solicitat la maximum și a trebuit să-și desfășoare întreaga sa forță pentru a menține echilibrul în partide.

În partida a treia a acestui meci a survenit poziția din diagrama 283. Albul poate spera la remiză în finalul complex ce rezultă după schimbul damelor, avînd în vedere că negrul amenință 1...Cb4, sau, după cum a indicat T. Petrosian, 1...b5! și dacă 2.N:a5, atunci 2...Cb4, cu cîștig imediat.

1.De4! Tfd8. Karpov cu negrele, a ales cea mai sigură continuare. La 1...Cb4 albul poate riposta cu 2.D:d5! urmat de 3.Tc1, obținînd unele contrașanse. **2.D:d5 T:d5 3.Td2 Tad8 4.Ted1 h5!** După această mutare, orice încercare de contrajoc pe flancul regelui este anulată. **5.Rc2 Cf5 6.g3.** A rezultat poziția din diagrama 284, în care negrul ar fi putut continua cu 6...b5, amenințînd 7...b4 și obligîndu-l pe alb la răspunsul 7.b3, deoarece la 7. N:a5, b4 negrul cîștigă o figură. După 7...b4 8.Nb2 nu se mai vede nici o continuare promițătoare pentru negru. Unii comentatori au afirmat că manevra Ca6—b8—c6 ar fi fost superioară continuării lui Kar-

284
Korcinoi—Karpov, 1974

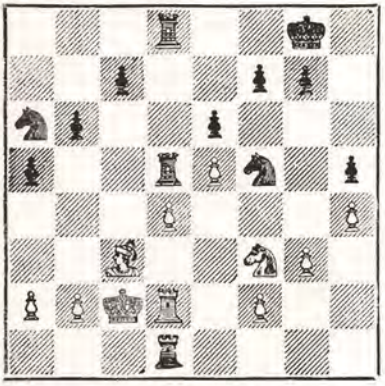

Negrul la mutare

285
Aspecte analitice, M. R.

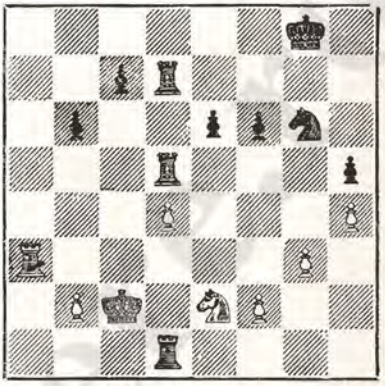

Albul la mutare

pov **6...f6.** Acest lucru nu este decît teoretic adevărat. Albul, avînd la dispoziție aceeași manevră ca în partidă, poate răsturna aspectul poziţional al diagramei. Concret: 6...Cb8 7. Cg1 Cc6 8.Ce2 şi amenințarea 9.Cf4 anulează definitiv posibilitatea f7—f6, asigurînd albului egalitatea deplină, deoarece negrul este obligat la 8... g6 (pentru a apăra la h5) şi, după 9.Cf4 T5d7 10.d5! e:d5 11.e6, negrul este mai degrabă în pericol! În concluzie, mutarea 6...f6 a fost necesară în momentul critic prezentat în diagramă.

7.e:f6 g:f6 8.Cg1! Ce7 9.Ce2 Cg6 10.Td3 Cb4+. După Trifunovici, mai bine era 10... Cb8! După schimbul calului, negrul nu mai are şanse de a-şi valorifica poziția. **11.N:b4 a:b4 12.a3 b:a3 13.T:a3 T8d7.**

În poziția survenită în diagrama 285, Korcinoi a continuat cu mutarea surprinzătoare **14.Te1,** aparent permiţînd negrului să răspundă cu 15...e5 şi, după 16.d:e5 Td2+ 17.Rc1 C:e5, să preia ferm iniţiativa, cu şanse reale de cîştig.

Consecvent stilului său, Karpov a preferat continuarea rezonabilă în limitele unor calcule certe şi a răspuns cu **14... Rf7,** neîncrezător în varianta care începe cu: 14...e5, recomandată de unii comentatori, deoarece albul poate juca 15. Cc3! T:d4 16.Ce4 Rg7 17.Tf3 Tf7 18.Tf5 (diagrama 286) şi negrul este nevoit să cedeze pionul h5 în condiţii poziţionale dubioase ca, spre exemplu: 18...Ce7 19.T:h5 şi nu merge 19...f5 din cauza 20.Cg5! cu avantaj pentru alb.

286
Aspecte analitice, M. R.

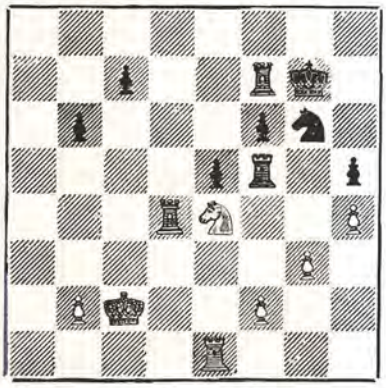

Negrul la mutare

15.Td3 Tf5. La 15...e5 poate urma 16.d:e5! T:d3 17.e6+ R:e6 18.Cf4++ Rf7 19.C:d3 şi dispariţia pionului „d" uşurează sarcina albului. **16.f3 c5 17.f4 Ce7 18.d:c5 T:c5+.**

Şi prin aceasta s-a înlăturat pionul din d4, însă pionul de la e6 asigură negrului mai mult control în centru şi îi favorizează un joc superior. **19.Cc3 Tdc7 20.Rd2 Cf5 21.Ta1 Tc4 22.Ta6 b5.** O mutare grăbită, neconformă temperamentului stăpînit al lui Karpov. Mai organizată era continuarea 22... Tb4 23.Rc1 e5! sau 23.Cd1 e5 24.f:e5 f:e5, în ambele cazuri negrul realizînd un puternic pion central.

23.b3!. Periculos ar fi fost 23.C:b5? Tc2+ 24.Re1 Tb7 25. Cd6+ C:d6 26.Ta:d6 Tb:b2 27. Td2 T:d2 28.T:d2 T:d2 29.R:d2 e5 30.Re3 Re6 şi negrul cîştigă.

23...Tb4 24.Ce2 Re7 25.Ta8 Td7! 26.T:d7+ R:d7 27.Th8! Negrul mai păstrează un avantaj microscopic, insuficient pentru a putea fi valorificat. **27... T:b3.** Dacă 27...Te4, atunci nu 28.T:h5? T:e2+ 29.R:e2 C:g3 şi negrul cîştigă, ci 28.Rd1 şi dacă 28...Te3?, atunci 29.T:h5 T:e2? 30.T:f5! şi albul este cîştigătorul prezumtiv. **28.T:h5 C:g3 29.C:g3 T:g3 30.T:b5 f5 31.Re2 Tg4 32.Rf3 T:h4 33.Tb6.** O poziţie tipică de remiză, consemnată după încă opt mutări.

... totul pentru pionul din d5 ...

Poziţia din diagrama 287 a survenit în partida a cincea a meciului cu Korcinoi. Principala problemă a albului este să demonstreze că pionul din d5, deşi blocat, reprezintă o forţă considerabilă a cărei va-

287
Korcinoi—Karpov, 1974

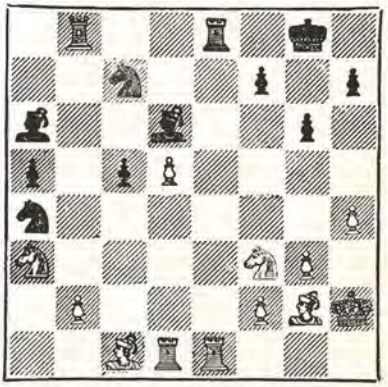

Albul la mutare

lorificare ar duce la cîştigul partidei. Se pare că manevra specifică acestui gen de poziţii, Cf3—d2—c4, nu ar corespunde scopului, din cauza răspunsului intermediar 1...Ne2, ceea ce ar însemna cedarea unei calităţi, respectiv turnul din d1, pentru nebun. Această idee clasică de susţinere a pionului din d5 se dovedeşte foarte bună, chiar şi cu sacrificiul calităţii. Albul a continuat cu **1.Cd2!** şi negrul a acceptat succesiunea de mutări: **1...Ne2 2.Cdc4 N:d1 3.T:d1 Ted8 4.C:d6 T:d6 5.Cc4?** Desigur, acest cal marginal apare foarte puternic în joc şi este greu de stăpînit impulsul de a-l lansa în acţiune, însă, după R. Vaganian, albul ar fi avut şanse certe de cîştig cu 5.Nf4 Ce8 6.Cc4 Tbd8 (sau 6...C:b2 7.Tb1 etc.) 7.Ta1. Karpov, în continuare, s-a apărat excepţional. **5...Tf6 6.Nf4?** Recuperarea imediată a calităţii trebuie considerată ca o inexactitate. Mai importantă era susţinerea înaintării pionului „d". După mutarea constructivă 6. Rg1, este foarte greu de găsit o continuare mulţumitoare pentru negru. Exemplu: 6.Rg1 Cb6 7.Ng5 Tf5 8.C:b6 T:b6 9.d6 Ce6 10.d7 şi albul cîştigă.

6...T:f4 7.g:f4 C:b2 8.Tb1 a4! Cea mai bună contraşansă. Acum, la 9.T:b2 T:b2 10.C:b2 a3, negrul cîştigă. **9.d6 Ce6 10. Nd5 a3 11.C:a3 C:f4** şi, în poziţia din diagrama 288 se pune

288
Analiză, M. R.

Unde mutăm nebunul?

problema unde este mai bine să retragem nebunul? 12.Na2 este considerat de Petrosian (fără a da indicaţii concrete) ca o continuare mai bună decît **12.Nf3,** aşa cum s-a jucat în partidă. Insuficient pentru cîştig ar fi şi 12.Nc4 Rf8 13.Nb5 Ta8! 14.T:b2 T:a3 15.Nc4 Ta8 16.Tb7 Ce6 17.N:e6 f:e6 18. T:h7 Rg8 19.Tc7 Td8 şi albul nu poate evita un rezultat de egalitate.

12...Tb4. Albul a rămas cu un avantaj minimal, concretizat în pionul „d6", a cărui susţinere nu mai are însă suficientă bază strategică. **13.d7 Ce6 14.Cc2 Tb8 15.Ce3.** Continuarea naturală 15.Nd5 Cd8 16. Te1 Cd3 17.Te8+ Rg7 duce numai la remiză: 18.Ce3 Cf4 şi albul nu-şi mai poate întări poziţia.

15...Rf8 16.Cc4. A survenit poziţia din diagrama 289. Pen-

289
Korcinoi—Karpov, 1974

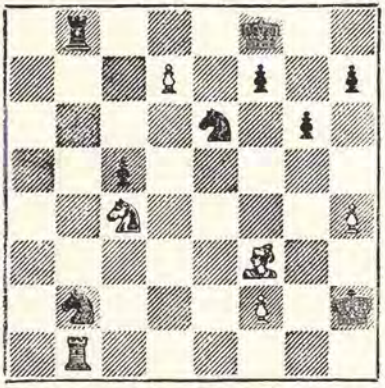

Negrul la mutare. Remiză

290
Korcinoi—Karpov, 1974

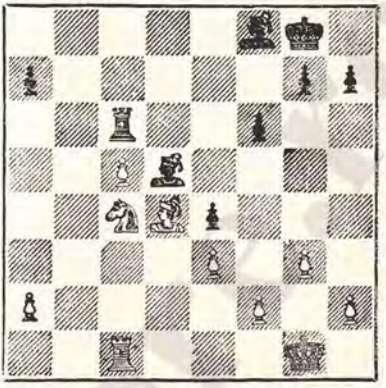

Negrul la mutare

tru a preîntîmpina transformarea pionului d7, Karpov se decide la un sacrificiu de calitate care îi asigură remiza în condiții confortabile. **16...Tb4! 17.Nd5** (dacă 17.C:b2, nu e bine 17...c4? 18.Te1! ci 17... T:h4+ 18.Rg3 Td4 și negrul are trei pioni pentru figura sacrificată). **17...T:c4 18.N:e6 Re7!** Poanta combinației începute cu 16...Tb4!

19.N:c4 C:c4 20.Td1 Rd8 21. Rg3 Ce5 22.Rf4 C:d7 23.Rg5. Incursiunea regelui alb nu este suficientă pentru victorie. După mutările: **23...Re7 24.Rh6 Ce5 25.R:h7 Cf3 26.Th1 Re6 27.Rg7 c4 28.Th3 Ce5 29.Ta3 Rf5 30. Tc3 Re4 31.Tc1 Rd4 32.f4 Cd3 33.Tf1 Re4 34.f5 Ce5 35.Rf6 Cg4+ 36.Rg5 Ce3 37.f:g6 f:g6 38.Tc1 Rd3 39.R:g6 Cg2,** s-a consemnat remiza.

În partida a unsprezecea a meciului cu Korcinoi, Karpov era în mare pericol. După o serie de schimburi în faza cea mai dificilă a jocului de mijloc, a rezultat poziția din diagrama 290. Negrul a jucat **1... Rf7** și nu s-a grăbit să aducă turnul pe coloana „a" (Ta6), considerînd mai importantă supravegherea pionului din c5. Greșit ar fi fost 1...N:c5?? 2. Ca5! **2.a3 Ta6 3.Tc3 Re6 4.Cd2 Rd7 5.f3!** Singura cale de activizare a poziției albului. **5... e:f3.** Mai bine era 5...f5, pentru a păstra un pion inatacabil în e4. După 6.g4 g6 7.f:e4 f:e4 8.Rf2 Ne7 9.Rg3 Nd8 10. Rf4 Nc7+ nu merge 11.Ne5 din cauza 11...Tf6+ etc.

6.Rf2 Ta5 (Karpov preferă un atac consecvent asupra pionului c5. Era de așteptat 6... Ta4 pentru a interzice 7.e4), **7. e4 Nc6 8.R:f3.** Partida a fost

291

Korcinoi—Karpov, 1974

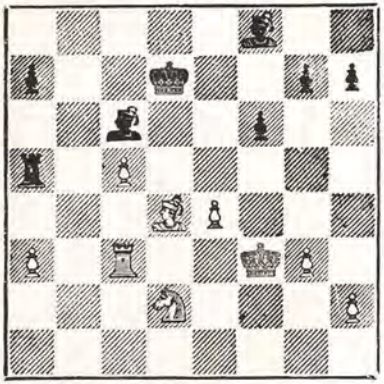

Negrul la mutare

întreruptă, în acest final mai deschis (diagrama 291), în care albul a căpătat joc în centrul tablei. O variantă concretă de remiză a arătat marele maestru Gufeld: 8...Ta4 9.Re3 g5 10. N:f6 T:a3 11.T:a3 N:c5+ 12. Nd4 N:a3 13.N:a7. Karpov a intrat într-o variantă mai combativă, continuînd cu **8...Re6 9. Re3 Ta4 10.Tb3.** Desigur, o continuare ca 10.Cc4, urmat de 11.Cd6 N:d6 12.c:d6 R:d6, ar fi dus imediat la remiză. **10... g6 11.Rd3 a6** (controlul cîmpului b5, pentru a se instala nebunul negru) **12.Ne3 Nb5+ 13.Rc2 f5.** Petrosian, marele virtuoz al finalurilor, apreciază că mai bine era 13...Ng7 și nu se întrevede modul în care albul ar putea să-și întărească poziția. La 14.Cf3 T:e4 15. Cd4+ Rd5 16.C:b5 a:b5 17.Rd3 Ta4 etc. Așa cum a jucat Karpov, albul se eliberează de sarcina apărării pionului e4, în schimb, perechea de nebuni „lucrează" din plin.

14.c:f5+ g:f5 (bine era și 14...R:f5 15.h3 =).

15.Nf2 Ng7 16.Te3+ Rd7? Semnul întrebării se referă la renunțarea lui Karpov de a juca la cîștig; altfel ar fi putut încerca varianta: 16...Rd5 17. Te7 Nf6 18.Tf7 Re6 19.T:h7 T:a3, amenințînd decisiv Nd3, urmat de Ta1. Deci, albul ar fi trebuit să răspundă la 16... Rd5 cu 17.Tf3 Re6, ținînd cît mai bine apărat pionul din a3.

17.Tf3 Re6 18.Te3+ Rd7 19. Tf3 Re6, deci, Karpov se mulțumește cu remiză, însă albul este de altă părere: **20.Rb3 h5 21.Te3+ Rd7 22.Tf3 Re6 23. Te3+ Rd7 24.Cf3!** Acum negrul este în pericol. Karpov a căutat să neutralizeze mutările calului din f3 cu **24...Nf6** și, în

292

Korcinoi—Karpov, 1974

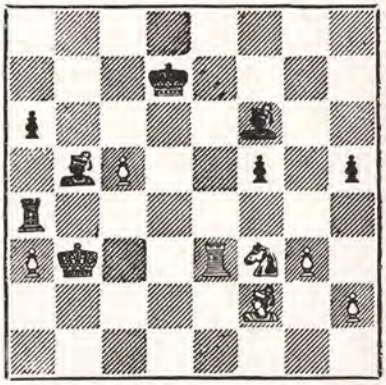

Albul la mutare

poziția din diagrama 292, albul a jucat slab **25.Te1?** Șanse concrete de cîștig ar fi obținut după 25.Ce5+! și alegerile negrului nu sînt simple: 25...Rc7, 26.Cg6 Te4 27.T:e4 f:e4 28.Cf4; pare mai bine 25...Rc8, însă și în acest caz, 26.Cf7 f4 27.Cd6+ Rd7 28.g:f4 T:f4 29.Ng3, negrul se află în fața unor probleme foarte grele (T. Petrosian).

25...f4! Negrul scapă de acest pion slab și, după schimburi, rezultă un final de turnuri clasificat în grupa remizelor.

26.Ce5+ Rc8 27.Cf7 f:g3 28. Cd6+ Rd7 29.h:g3 Tg4 30.C:b5 a:b5 31.Th1 Rc6 32.T:h5 Nd4 33.N:d4 T:d4. Pentru a împiedica instalarea turnului la g4, albul trebuie să accepte suita de mutări **34.Tg5 Te4 35.g4 Ta4 36.Rb2 Tf4** și, în poziția din diagrama 293, pionii albului nu se pot valorifica. Astfel, la 37. Tg8 R:c5 38.g5 Tg4 39.g6 Rb6 40.g7 Rb7 etc. Principala cauză o constituie faptul că turnul are o funcție dublă de apărare a pionilor, iar regele alb nu poate interveni spre principalul pion (g4), în timp ce turnul negru este supraactivizat.

S-a mai încercat: **37.Rc2 Tf3! 38.Rb2 Tf2+ 39.Rc3 Tf3+ 40. Rd4 Tf4+ 41.Re5 Ta4 42.Tg8 T:a3 43.g5 R:c5 44.g6 Tg3 45. Tc8+ Rb4 46.Rf6 Tf3+ 47. Re6 Tg3 48.Rf7 Ra3 49.g7** și remiza nu a putut fi evitată.

În poziția din diagrama 294, albul stă mai bine pentru că are un rege activ, în timp ce pionii negri din a5 și d3 sînt slabi și reprezintă obiective de atac greu de apărat.

Încercările ce puteau fi întreprinse imediat erau: 1.Rd4

293
Aspecte analitice

Remiză, indiferent cine este la mutare

294
Korcinoi—Karpov, 1974

Albul la mutare

Tc8 2.T:a5 d2 3.T:f5+ Nf7 4. Cd1 Tc1 ∓, sau 1.a3 Na6! 2. T:a6 T:c3 3.T:a5 g6 4.Rd2 Tb3 5.h3 h5 6.f3 Rg8 7.g4 h:g4 8. f:g4 f:g4 9.h:g4 Rg7 10.a4 Ta3 =. Korcinoi fiind la mutarea de întrerupere, a jucat **1.h4**, rezervîndu-şi etalarea posibilităţilor de cîştig pentru analiza de „acasă". Karpov a salvat partida cu o suită de mutări unice: **1...h5 2.a3 Na6! 3.Rd2.** Insuficient pentru cîştig ar fi fost 3.T:a6 T:c3 4.T:a5 g6 şi remiza este evidentă, deoarece albul nu poate evolua decît cedînd pionul „a" pentru pionul „d" al negrului. Acum negrul a scutit turnul de dubla apărare a pionilor a5 şi f5 şi a continuat cu **3...Tc6**, slăbind astfel orizontala a cincea. **4.Td7 Nc4 5.Cd1 Nb5 6.Ce3 g6 7.Td5.** Negrul trebuie să ia măsuri de apărare a pionului a5. **7...Tb6.** Este interesant de constatat că, în poziţia cu turnul la a7, nebunul a îndeplinit aceeaşi funcţie de intercepţie! **8.Cd1 Rf7.** Secretul apărării negrului este permanenta invitaţie la remiza din finalul de turnuri cu unul sau doi pioni în minus, arătat anterior. Dacă 9. Cc3, atunci 9...Na6 10.T:a5 Tb2+ 11.Re3 Tc2 12.T:a6 T:c3 etc. Dar albul poate continua lupta cu **9.Cb2!** A rezultat poziţia din diagrama 295. **9...Na6** (dacă 9...Nc6? atunci 10.Cc4 şi albul cîştigă) **10.Ca4 Tc6.** Negrul este obligat să joace la aceeaşi contraşansă — orizontala a doua şi, eventual, finalul de turnuri. **11.Tc5 Te6 12.Te5 Tc6 13.Cc5 Nc4 14.Ca4.** Dacă 14.Rc3 Nb5 15.Td5 Na6 şi albul trebuie să se reîntoarcă cu 16.Rd2, iar la 14.C:d3 Td6 15. Te3 N:d3 16.T:d3 Re6 cu egalitate.

295

Korcinoi—Karpov, 1974

Negrul la mutare

Repetiţiile de mutări sînt specifice jocului practic, atunci cînd sînt posibile şi se caută insistent o continuare decisivă. Pentru cititori pare pierdere de vreme, dar jucătorii cîştigă tempouri importante pînă la controlul timpului.

15.Tc5 Te6 16.Tc7+ Re8 (16...Rf6 17.Cc3 este foarte periculos pentru negru) **17.Cc3 Tb6 18.Cd1** (calul alb apără sistematic cîmpurile de pe orizontala a doua: b2, c2 sau e2; turnul negru ameninţă să pătrundă, însă mutări decisive nu se întrevăd) **18...Te6 19.Ce3 Tb6 20.Tc5.**

Albul nu poate obține avantaj material, exceptînd pionii a5 și d3 pentru pionii f2 și g3. **20...Tb2+ 21.Rc3 T:f2 22.T:a5 Nb7 23.R:d3 Tf3 24.Rd4.** Așa cum a arătat Gufeld, „atacul de mat" pe orizontala a șaptea și a opta care începe cu 24.Ta7 duce numai la egalitate: 24... Ne4+ 25.Rd4 T:g3 26.Cc4 Tg4 27.Cd6+ Rd8 28.Re5 T:h4 29. Re6 Nc6 și negrul se apără. Aceasta l-a determinat pe alb să joace exclusiv pentru transformarea pionului „a". **24... Rd7!** Mutare criticată de unii comentatori, însă, după aprecierea noastră, este mai puternică decît luarea imediată 24... T:g3 deoarece pionul din g3 poate fi înlăturat și mai tîrziu (apărîndu-se și pionul din g6), iar regele, pe cîmpul d7, poate preîntîmpina mai bine acțiunea de colaborare între R+T+C contra R+N, în timp ce turnul negru urmărește recuperarea materialului în minus și acțiunile de control strategic din spatele pieselor albe.

296

Korcinoi—Karpov, 1974

Negrul la mutare

25.Cc4 T:g3 26.a4 Rc7 27. Tc5+ Rb8 28.Ce5. În poziția din diagrama 296, se pare că albul a acumulat suficiente avantaje strategice în centru pentru ca finalul să poată fi decis în favoarea lui. Acum se amenință 29.Cd7+ Ra7 30. Ta5+ Na6 31.Cc5 și albul cîștigă. Mutarea lui Karpov **28... Ne4** este obligată. **29.Tc3!** În partidă, aceasta a fost ultima mutare la cel de al doilea control (a 72-a).

Unii comentatori au afirmat că poziția este cîștigată de alb, tehnica cîștigului bazîndu-se pe renunțarea la pionul „a" și atacarea pionilor negri, ca, spre exemplu: „29.a5 Tg1 (nu se vede o continuare mai adecvată) 30.Tb5+ și 31.Tb6". Problema nu este însă așa de simplă, după cum rezultă din următoarea analiză: 29.a5 Tg1 30.Tb5+ Rc7 31.Tb6 Ta1 32. T:g6 (sau 32.Cc4 T:a5 33.C:a5 R:b6 34.Cc4+ Rc6 35.Ce5+ — dacă 35.Re5 Rc5 36.Cd2 Ng2 37.Rf6 Nd4 38.R:g6 Re3 și remiză — 35...Rd6 36.C:g6 Re6, cu egalitate) 32...T:a5 33.Tg7+, pentru a sili regele negru să intre pe ultima orizontală, 33... Rd8, — 33...Rb6? sau Rd6? 34. Cc4+ etc. — 34.Cg6, pentru a face loc regelui alb la e5, a apăra cei doi pioni albi și a

interzice regelui negru accesul pe cîmpul e7. Cu toate acestea, există modalităţi certe de apărare: 34...Td5+ 35.Rc4 Td3 36. Th7 Tg3 37.Ce5 Nf3 38.Rd4 Nd1 39.Rd5 Tg2 40.Re6 Th2 41.Cc6+ Rc8 42.Ce7+ Rd8 43. Th8+ Rc7 44.C:f5 Ng4 şi negrul obţine remiza.

Apreciem că mutarea lui Korcinoi oferă o şansă superioară. **29...Tg1 30.Rc5 Rc7.** Opoziţie la pătrunderea regelui alb prin cîmpul d6. Încercarea naivă de a simplifica materialul cu 30...Th1 31.C:g6 Tg1 32. Ce5 Th1 33.a5 T:h4 34.Rb6 ar duce regele negru în reţea de mat.

31.a5 Ta1 32.Rb5+ (desc.) **Rd6!** O înţelegere profundă a poziţiei! Karpov îşi dă seama că turnul şi nebunul său excelent plasat la e4, sînt suficiente forţe pentru supravegherea pionului „a", iar regele negru preia rolul de piesă principală atacantă, în drum spre pionii albi.

33.a6 Tb1+ 34.Ra5 Ta1+ 35.Rb6 Tb1+ 36.Ra7 Rd5 37. Tc6 Tf1 38.Rb6. Insuficient pentru cîştig ar fi 38.Tb6 T:f4 39.C:g6 Tg4 40.Rb8 Rc5 41.Tf6 Tg1 etc.

38...Rd4 (consecvent planului de joc) **39.Tc4+ Re3 40.Ta4** şi negrul, în poziţia din diagrama 297, se pare că este pierdut. La 40...T:f4 41.Cc6 şi transformarea pionului „a" nu poate fi împiedicată; la 40...R:f4 41. a7 Tb1+ 42.Ra5! (42.Ra6? Rg3

297

Korcinoi—Karpov, 1974

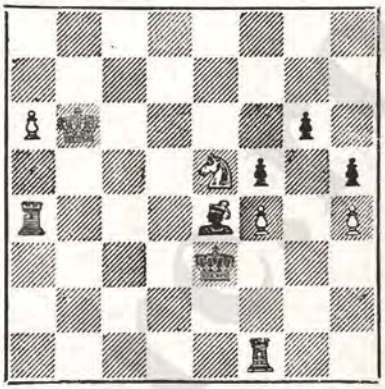

Negrul la mutare. Remiză

43.T:e4 Ta1+ etc.) şi albul cîştigă. nebunul negru fiind în legătură pe orizontala a patra.

Karpov rezolvă situaţia cu o mutare de studiu: **40...Na8!!** O mutare salvatoare prin care nebunul nu mai poate fi interceptat la c6, existînd, concret, la a8 şi albul nu are posibilităţi de a interveni în blocarea acestei diagonale. **41.C:g6 Rf3 42.Rc7 Td1.** Barieră pe coloana „d" pentru a interzice regelui alb pătrunderea spre propriul său flanc. **43.a7 Rg4 44.Ta6 Rg3 45.Ta3+ Rg4 46. Ta5 Tb1 47.Ta6** (sau 47.Rd7 Tb6!) **47...Td1 48.Td6 Ta1 49. Rb8 Ne4 50.Td7 Rf3 51.Tg7 Ta6** şi a rezultat poziţia din diagrama 298, în care toate şansele de promovare a pionului „a" sau a altor metode de cîştig sînt total neutralizate. Turnul negru marchează calul

298
Korcinoi—Karpov, 1974

Remiză

din g6 și supraveghează pionul a7, iar la prima mutare de cal pionul din f4 se pierde. Albul a mai încercat: **52.Rc8 Rg3 53. Rd8** și, după întrerupere, s-a convenit asupra remizei, pentru că negrul putea interzice trecerea regelui alb prin cîmpurile g8—h7—h6 spre pionul h5, în varianta: 53...Rg4 54.Re8 Rf3 55.Rf8 Nd5! 56.Td7 T:g6 57.T:d5 Ta6.

O remiză care pentru Karpov a valorat mai mult decît o victorie deoarece, jucînd cu siguranța unui adevărat campion mondial de șah, a rezolvat cu succes toate momentele grele ale acestui final.

Locul I la marele turneu internațional de șah de la Milano, din anul 1975, a fost cucerit de Karpov, printr-un joc meticulos pozițional, dealtfel, în mare măsură asemănător cu jocul prestat și de ceilalți participanți clasați pe primele patru locuri: Petrosian, Portisch și Liubojevici.

Cîștigînd meciul decisiv cu Portisch $2^1/_2$—$1^1/_2$ și-a asigurat locul întîi.

Superioritatea lui în tehnica finalurilor complexe și tactica de a intra în astfel de finaluri se evidențiază și în unica partidă decisă în meciul cu Portisch.

În poziția din diagrama 299 este evident că albul, prin structura pionilor și plasarea turnului la g1, este pregătit pentru deschiderea jocului cu g5. Efectuarea imediată a acestei mutări nu duce la avantaj deoarece negrul poate răspunde la 1.g5 cu 1...f5 și, după 2.Dd4 Tf7 3.Te2 Nc6, obține un pu-

299
Karpov—Portisch, 1975

Intrare în final cu albul la mutare

ternic contrajoc în centru și pe coloana „f". În afară de acestea, negrul este în situația de a ataca imediat pionul din c4, cu Tb6—c6.

De aceea, Karpov și-a invitat adversarul la o cursă combinativă al cărei obiectiv era aducerea partidei la o formă simplificată, și a jucat: **1.Dd4 De5?** Tentativa a reușit! Răspunsuri corecte erau: 1...Tf7! sau chiar 1...Tc6 2.c5 Tf7 3.g5 f5 (sau 3.Dd5 Nf5) și poziția putea fi apărată. Acum se intră forțat în finalul ce a rezultat după: **2.D:b6! Dh2+ 3. Re1 D:d2+ 4.R:d2 c:b6 5.Ta1 Nf7?** Șocul psihologic s-a produs. După aceasta, Karpov, în afara structurii superioare a pionilor săi, va beneficia și de un pion în plus, jocul evoluînd pe ambele flancuri. Mai bine era 5...a5 6.b:a5 b:a5 7.T:a5 Nf7 8.Rd3 Tc8 9.Ta4 h6 10. Nb2 Tc6 și albul nu putea captura pionul d6 decît cu prețul pionului c4, ceea ce dădea șanse considerabile de remiză, rămînînd pioni numai pe flancul regelui. Albul poate însă juca mai bine: la 5...a5 6.b5! Nf7 7.Rd3 Tc8 8.Ta4 h6 9. Nd4 Tb8, ca în diagrama 300, dar și în acest caz șansele de remiză ale negrului sînt superioare situației din partidă.

6.T:a6 Tb8 7.Rd3 h5 8.b5! h:g4 9.f:g4 Tc8 10.Ta4 Ne6.

A survenit poziția din diagrama 301, în care tehnica de valorificare a pionului în plus

300
Aspecte analitice, M. R.

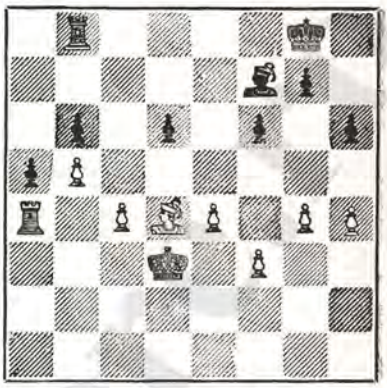

Albul stă mai bine

301
Karpov—Portisch, 1975

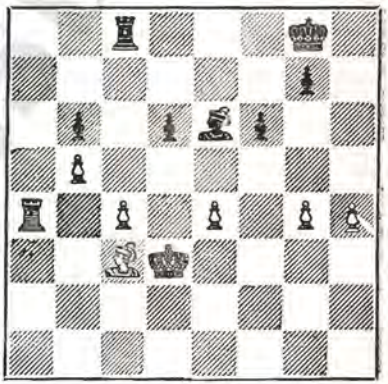

Albul cîștigă

și a superiorității poziționale în centru este condusă cu mare precizie. **11.g5 f5.** Negrul nu poate împiedica în bune condiții formarea unui pion liber pe coloana „h". Dacă 11...f:g5 12.h:g5 Nf7 13.Nd4 Tb8, negrul cade sub atac, de exem-

plu: 14.Ta7 Rf8 15.g6 N:g6 16. N:g7+ Re8 17.Nf6 Nf7 18.Te7 Rf8 19.Tc7 și albul cîștigă.

12.e:f5 N:f5+ 13.Rd4 Rf7 14.Nb4 Re6 15.Ta6 Tb8 16.h5 (faza decisivă: pionul „h") **16... Ng4 17.h6 g:h6 18.g:h6 Nf5.** Supravegherea pionului „h" supraangajează apărarea negrului și pionii de pe flancul damei nu mai pot fi apărați.

19.Nd2 Tg8 20.Nf4! Mai concret decît 20.T:b6? Tg4+ 21. Rc2 Tg3+ 22.Rb2 Td3 etc. **20...Tb8 21.Ta7 Rf6 22.Tg7 Ne6 23.Tc7 Th8 24.Tc6 Tg8 25.T:d6 Rf5 26.T:b6 Tg4 27.T:e6!** Cel mai simplu! Turnul negru nu se poate opune celor trei pioni ai albului. **27...R:e6 28.Re4 Tg1 29.b6** și negrul a cedat.

Structura slabă a pionilor negri nu a putut fi echilibrată de prezența nebunilor de culori diferite. Analiza modului de aplicare a principiului colaborării dintre piese a evidențiat superioritatea nebunului albului față de aceleași figuri ale negrului.

... din deschidere în final ...

Partidele cu tendințe de simplificări, mai cu seamă cînd acestea sînt generate de atitudinea albului, nu sînt recomandabile, pentru că se reduce confruntarea la o luptă mai puțin interesantă, în care reușește cel care este mai aproape de perfecțiunea tehnică în finaluri complexe.

În turneul de la Milano, din anul 1975, albul (Liubojevici) a jucat o variantă din partida spaniolă, recunoscută ca ușor egalizatoare pentru negru, cînd piesele negre sînt conduse de un mare maestru, sau, în speță, de campionul mondial Anatoli Karpov.

După mutările: **1.e4 e5 2.Cf3 Cc6 3.Nb5 a6 4.Na4 Cf6 5.0—0 Ne7 6.d4 e:d4 7.e5 Ce4 8.C:d4 0—0 9.Cf5 d5! 10.e:d6 e.p. N:f5 11.d:e7 C:e7 12.Nb3 D:d1 13.T:d1 Tad8 14.Te1 Cc5 15. Cc3 Td7 16.Ne3 C:b3 17.c:b3 Tfd8 18.Tad1 f6 19.T:d7 T:d7 20.Td1 T:d1 21.C:d1,** a rezultat poziția din diagrama 302, în care negrul păstrează un ușor avantaj. Neexistînd pioni pe coloanele „d" și „e", finalul de nebun contra cal este avantajos negrului. De aceea albul

302
Liubojevici—Karpov, 1975

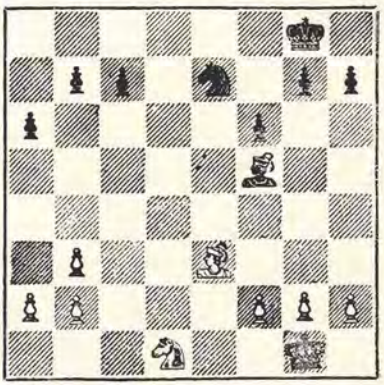

Negrul la mutare

a preferat să cedeze imediat un pion, intrînd într-un final de pioni și nebuni de culori diferite, care, în general, asigură remiza. A urmat: **21...Cd5 22.Nd2 Nb1 23.a3 Nc2 24.Ce3 C:e3 25.N:e3 N:b3.** La o privire mai atentă asupra poziției din diagrama 303 se constată că regele negru are un culoar alb pe diagonala a2—g8 și poate sprijini înaintarea pionilor în condiții avantajoase.

303

Liubojevici—Karpov, 1975

Poate negrul valorifica pionul în plus?

26.f3 Rf7 27.Nf4 c6 28.Nd6. Albul începe să aibă unele greutăți. Aducerea, șablon, a regelui la d3 nu este indicată: 28.Rf2 Re6 29.Re3 Rd5 30.Rd3 Nc4+ 31.Re3 (31.Rc3? Nf1 cu cîștigul unui pion), 31...Nb5 și negrul are asigurată pătrunderea regelui la b3.

28...Re6 29.Nf8 g6 30.Rf2 a5! 31.Re3 b6 32.h4 c5 33.g4 Nd4 și regele alb este temporar fixat în apărarea pionilor săi, în timp ce regele negru poate acționa pe flancul damei. **34.Re4 a4 35.h5 g:h5 36.g:h5 f5+ 37. Re3 Rd5 38.h6 Rc4 39.f4.** Deoarece regele alb are cale liberă spre c1, iar pionii f4 și h6 nu pot fi supuși atacurilor, se pare că albul a reușit să echilibreze situația.

39...Rb3 40.Ng7 Rc2 41.Ne5 Nh5. Manevra finală pentru deblocarea pionului din a4, prin sacrificiul unui pion negru la b4. **42.Nf6 Nf7 43.Ne5 Nb3,** cu scopul de a asigura înaintarea pionului „c", în secvența: 44.Nc7 b5 45.Nd6 c4 46. Ne5 b4 47.a:b4 (sau 47.Nf6 c3!) 47...c3 48.b:c3 (48.N:c3 a3 49. b:a3 R:c3 50.b5 Nd5 și negrul

304

Liubojevici—Karpov, 1975

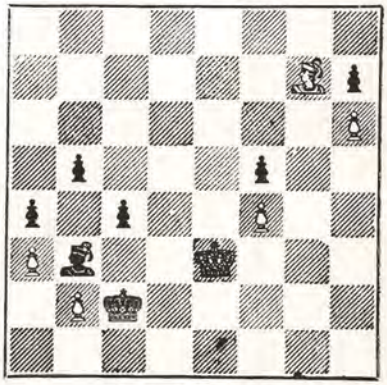

Negrul cîștigă

cîștigă) 48...Nc4! și transformarea pionului a4 reușește.

44.Ng7 b5 45.Nf8 c4 46.Ng7 și a survenit poziția din diagrama 304, care cu siguranță că va figura în multe tratate de finaluri, pentru modul în care se poate forța cîștigul prin sacrificii consecutive de pioni.

46...b4! 47.Rd4. La 47.a:b4 se intră în varianta prezentată la nota de la mutarea a 43-a. **47... c3 48.b:c3 b:a3 49.c4 a2 50.Rc5 Rb1 51.Rb4 a1D 52.N:a1 R:a1 53.c5 Rb2 54.c6 a3 55.c7 Ne6 56.Rc5 a2 57.Rd6 Nc8** și albul a cedat.

© www.stere.ro

INDICATORUL FINALURILOR

1. **Din deschidere în final:** nr. 67, 74, 77, 80, 81, 82, 83, 85, 115, 117, 121, 175, 211, 249, 250, 256, 302.

2. **Aprecierea poziţiilor pentru intrare în final:** nr. 1, 1a, 9, 19, 21, 28, 34, 39, 49, 52, 56, 86, 100, 103, 131, 134, 149, 152, 159, 164, 170, 171, 180, 188, 203, 205, 207, 218, 227, 236, 243, 251, 254, 261, 265, 267, 271, 275, 277, 279, 283, 284, 287, 299.

3. **Finaluri de dame:**
   — damă + nebun + pioni contra damă + cal + pioni: nr. 150.

4. **Finaluri cu cîte două turnuri:**

   — 2 turnuri şi pioni contra 2 turnuri şi pioni: nr. 185.
   — 2 turnuri şi 2 pînă la 6 pioni contra turn + nebun şi 2 pînă la 6 pioni: nr. 129, 130, 160, 242, 263.
   — 2 turnuri + pioni contra turn + nebun + cal şi pioni: nr. 253.

— 2 turnuri şi 2 pioni legaţi contra 2 turnuri + nebun: nr. 114.
— 2 turnuri şi pioni contra turn + cal şi pioni: nr. 89, 123, 124, 252.
— 2 turnuri + nebun şi pioni contra 2 turnuri + nebun şi pioni: nr. 25, 26, 35, 113, 184, 204, 244/245.
— 2 turnuri + nebun + pioni contra 2 turnuri + nebun + cal + pioni pe flancuri diferite: nr. 10, 20, 69, 70, 71, 72, 116, 177, 178, 192.
— 2 turnuri + cal şi 3 pînă la 5 pioni contra 2 turnuri + cal şi 3 pînă la 5 pioni pe ambele flancuri: nr. 12, 13, 239, 240, 241, 285, 286.
— 2 turnuri + cal şi 3 pînă la 5 pioni contra turn + nebun + cal şi pioni: nr. 122, 276.
— 2 turnuri + nebun şi pioni contra turn + nebun + cal şi pioni: nr. 128.
— 2 turnuri + nebun contra turn + perechea de nebuni centralizată şi pioni pe ambele flancuri: nr. 206, 262.
— 2 turnuri + nebun şi 2 pînă la 3 pioni contra turn + nebun + cal şi 2 pînă la 4 pioni: nr. 14, 16, 17, 18, 87, 88.

5. Finaluri cu cîte un turn:

— turn şi 5 pioni contra turn şi 5 pioni (pătrunderi decisive ale regelui): nr. 189.
— turn şi 4 pînă la 6 pioni contra turn şi 4 pînă la 5 pioni: nr. 108, 136, 282.
— turn şi 4 pioni contra turn şi 3 pioni: nr. 68, 155, 163.
— turn şi 3 pioni contra turn şi 3 pioni pe ambele flancuri: nr. 190.
— turn şi 3 pioni contra turn şi 2 pioni: nr. 11, 42, 43, 58, 125.
— turn şi 2, 3 pioni contra turn şi 1 pion: nr. 44, 109, 186.
— turn şi 2 pioni contra turn şi 2 pioni: nr. 148.
— turn şi 2 pioni contra turn şi 1 pion: nr. 45, 59, 293.
— turn şi 1 pion contra turn: nr. 111, 112.
— turn şi 1 pion contra turn şi 1 pion: nr. 110, 156, 187, 191.
— turn şi pioni contra nebun şi pioni: nr. 264.

6. Turnul în colaborare cu figurile ușoare:

— turn + 2 figuri ușoare contra turn + 2 figuri ușoare cu pioni pe ambele flancuri: nr. 22, 29, 30, 39, 62, 75, 78, 79, 118, 145, 146, 147, 173, 174, 248, 259, 266, 278, 280, 288, 289, 290, 291, 292.

— turn + nebun și 3 pînă la 5 pioni contra turn + nebun și 3 pînă la 5 pioni, nebunii fiind de aceeași culoare: nr. 23, 24, 36, 37, 53, 57, 119, 120, 140, 141, 142, 154, 161, 162, 168, 169, 212, 213, 237.

— turn + nebun și 3 pînă la 5 pioni contra turn + nebun și 3 pînă la 5 pioni, nebunii fiind de culori diferite: nr. 137, 268, 269, 270, 272, 300, 301.

— turn + nebun și 2 pînă la 5 pioni contra turn + cal și 2 pînă la 5 pioni: nr. 2, 6, 7, 8, 40, 41, 73, 84, 126, 127, 135, 153, 179, 193, 195, 196, 197, 201, 202, 208, 219, 224, 225, 226, 281, 294, 295, 296, 297, 298.

— turn + nebun și pioni contra 2 turnuri și pioni: nr. 27.

— turn + nebun și pion marginal contra turn: nr. 38.

— turn + cal și pion contra turn + cal și pioni: nr. 60, 61, 76, 132, 214, 215, 216, 217.

— turn + nebun și pioni contra cal + nebun și pioni: nr. 63, 64, 65, 66.

— turn + nebun și pioni contra turn și pion avansat pe linia a 7-a: nr. 209, 210.

— turn și 3 pînă la 4 pioni contra nebun și 3 pînă la 6 pioni: nr. 3, 5, 15.

— turn și 2 pînă la 3 pioni contra nebun și 2 pînă la 4 pioni: nr. 4, 257, 258.

7. Finaluri cu figuri ușoare:

a) Trei figuri ușoare:

— 3 figuri ușoare și pioni contra 3 figuri ușoare și pioni: nr. 172, 273, 274.

b) Perechea de nebuni:

— 2 nebuni și pioni contra nebun + cal și pioni: nr. 33, 181.

c) Nebun + cal:

— nebun + cal și pioni contra 2 cai și pioni: nr. 255.

— nebun + cal și pion contra nebun și 2 pioni: nr. 31, 32.

d) Nebuni de aceeaşi culoare:
— nebuni şi 5 pînă la 8 pioni contra nebun şi 5 pînă la 8 pioni: nr. 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 104, 105, 106, 107, 182, 183, 228.

e) Nebuni de culori diferite:
— nebun şi pioni contra nebun şi pioni: nr. 46, 47, 48, 138, 139, 303, 304.
— nebun şi 2 pioni contra nebun: nr. 143, 144.
— nebun contra pioni (poziţie rară): nr. 229, 230, 231, 232.

f) Nebun contra cal:
— nebun şi 3 pînă la 6 pioni contra cal şi 3 pînă la 6 pioni: nr. 54, 97, 98, 99, 101, 102, 151, 198, 199, 200.
— nebun şi 4 pînă la 6 pioni contra cal şi 4 pînă la 6 pioni cu structura de pioni nefixată: nr. 50, 223.
— nebun şi pion contra cal: nr. 194.
— nebun şi 1 pînă la 3 pioni contra cal şi 1 pînă la 2 pioni: nr. 55, 220, 221, 222.
— nebun contra pioni: nr. 233, 234, 235.

g) Cal contra cal:
— cal şi pioni contra cal şi pioni: nr. 133, 260.

8. **Finaluri de pioni:**
— nr. 51.

9. **Finaluri rare:**
— nr. 157, 158, 165, 166, 167, 176, 238, 246, 247.

© www.sah.ro

INDICATORUL DIAGRAMELOR

Aspecte analitice — la 4, 15, 30, 31, 32, 36, 37, 38, 41, 42, 44, 47, 51, 55, 58, 68, 73, 86, 89, 90, 91, 92, 95, 99, 109, 111, 112, 120, 125, 129, 132, 136, 138, 142, 162, 171, 172, 174, 182, 196, 209, 210, 216, 220, 221, 222, 223, 225, 226, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 240, 241, 285, 286, 288, 300
Beliavski — 267, 268, 269, 270
Bisguier — 108, 110
Browne — 176, 259, 260
Byrne R. — 85, 87, 88, 93, 94, 96
Capablanca — 106
Damianovici — 100, 101, 102
Donner — 39, 40, 43, 45
Esteves — 273, 274
Euwe — 119
Feingold — 180, 181, 183
Gaprindașvili — 63, 64, 65, 66
Gheller — 29, 33, 184, 185, 186, 187
Gheorghiu — 74, 75, 76, 77, 78, 79, 82, 83, 84
Ghițescu — 121, 122

Gligorici — 155, 156
Hort — 265, 266
Jonsson — 46, 48
Kalme — 113, 114
Kavalek — 271, 272
Keres — 56, 57, 59, 140, 141, 143, 144, 157, 158, 164, 165, 166, 167
Korcinoi — 25, 26, 27, 28, 283, 284, 287, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298
Larsen — 34, 35, 52, 53, 67, 69, 70, 71, 72, 73, 203, 204, 205, 206
Liubojevici — 302, 303, 304
Lombardi — 159, 160
Matulovici — 177, 178, 179
Mendes — 117, 118
Mikenas — 60, 61, 62
Minici — 175
Polugaevski — 275, 276
Petrosian T. — 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 145, 146, 147, 148, 207, 211, 212, 213, 214, 215, 217, 218, 219, 224, 227
Pomar — 49, 50
Portisch L. — 189, 190, 191, 299, 301
Pribyl — 81
Reshevski — 123, 124, 126, 127, 128, 130, 168, 169
Rossetto — 152, 153, 154
Saidy — 97, 98, 134, 135
Smislov — 170
Taimanov — 103, 104, 105, 107, 192, 193, 194, 195, 197, 198, 199, 200, 201, 202
Tal — 21, 22, 23, 24
Trifunovici — 161, 163
Unzicker — 149, 150, 151
Walter — 137, 139
Weinstein — 115, 116

© www.stere.ro

BIBLIOGRAFIE

FINE R. **Basic chess endings.** Philadelphia, 1941.

FISCHER R. **60 partide de șah memorabile** (traducere în limba rusă). Moscova, 1972.

GRIGORIEV I. D. **Creația șahistă.** Moscova, Editura Fizkultura i sport, 1954.

RĂDULESCU M. **Finaluri complexe în șah.** București, Editura Stadion, 1972.

* * * **Al treilea turneu internațional de șah al R.P.R.** București, Editura C.F.S., 1954.

* * * **Finalurile în partida de șah** (redactor I. Averbach), 3 volume, Moscova, 1958.

Periodice

Revista de șah, București, 1950—1973.

Buletinul de șah (în limba rusă), Moscova, 1955—1975.

Șahul în U.R.S.S. (în limba rusă), Moscova, 1949—1975.

Șahul (în limba rusă), Riga, 1969—1973.

© www.stere.ro

© www.stere.ro

CUPRINS

Cuvînt înainte 5
BORIS SPASSKI, campion mondial de șah, 17 iunie 1969—1 septembrie 1972 9
Campionul lumii scapă cîștigul 36
Din deschidere în final 51
Mai mult deschidere decît final 60
Din deschidere într-un final fără speranțe încă de la mutarea a 7-a . 61
Prea mulți pioni pe cîmpuri negre 67
ROBERT FISCHER, campion mondial de șah, 1 septembrie 1972—3 aprilie 1975 71
Pare simplu cînd calul este bine dresat! 74
Același cal în cursă lungă 76
Ce nu se știa în anul 1916 și erudiția lui Fischer la 17 ani . . . 78
Un rege neobosit de manevre și ultimul pion cîștigă 80
Triumful pionilor legați 83
Fără pioni în centru, nebunul este mai tare decît calul 85
Inexactitățile albului pe flancul damei dau negrului avantaje strategice pe celălalt flanc, permițînd atac de mat 87
Inițiativa prelungită mai presus decît structura de pioni 88

Simplificări premature 90
Cum se cîștigă o cursă de transformare a pionilor 92
Uneori se mai fac și greșeli 94
O comedie a greșelilor 95
Remiză, dacă albul prevedea caruselul de șahuri 98
Nu-i suficient să stai bine, ci să joci mai bine 100
O salvare puțin sperată 102
Victorie pe căi întortocheate 103
Remiză, dar nu lipsită de greșeli 107
Transformarea avantajului pozițional în avantaj material . . . 109
Zugzwang pe ultimele trei orizontale 111
În luptă pentru remiză 113
Probleme dificile la fiecare mutare 115
„Mușcătura de scorpion" 116
Cel mai important, schimbul nebunilor 117
Prea mult ca să fie un final și prea puțin pentru un joc de mijloc . 119
Prelucrare poziționalã perfectă, însă execuție prelungită 122
Dans în jurul slăbiciunilor 123
Cu Fischer nu se poate juca la remiză 126
Simplificări în „Apărarea siciliană" 128
Apărare ingenioasă 130
Greșeala nu se repetă și Fischer se salvează 130
Se intră în final, dar nu în orice condiții 132
Remiză, dacă Fischer nu și-ar fi obosit adversarul 134
Avantajul primei mutări, pînă la victorie 137

FINALURI din meciul Fischer—Taimanov 140
Perfecțiune tehnică în final 142
Ultima ratio regum 145

FINALURI din meciul Fischer—Larsen 147
Atacul fantomă și finalul concret 147
Larsen forțează 148

FINALURI din meciurile Fischer—Petrosian 150
Șanse practice de egalitate 150
Soluție unică în lupta pentru remiză 152
Metamorfozarea pionului „h" 155
Fischer demonstrează esențialul 157
Epilogul partidei a noua... și al meciului cu Petrosian 162

FINALURI din meciul pentru titlul suprem Fischer—Spasski (12½—8½) 164
Un salt în prăpastie 164
Salvare în final 168

La întrerupere nu exista cîştig 169
O execuţie tehnică ireproşabilă 172
O strălucită capodoperă 173
Şi puţin noroc în drumul spre titlu 176
Fără joc de mijloc 177
Apărare ermetică cu cal şi pion contra turn 179
Pare simplu pentru marginali, dar trebuia prevăzut 180
Apărare exactă în poziţie inferioară 181
Ultima partidă şi ultimul final 183

ANATOLI KARPOV, campion mondial de şah de la 3 aprilie 1975 . 187
Totul pentru structura de pioni 189
Nebuni activi şi turnuri fără perspectivă 190
Pioni fixaţi pe cîmpuri de aceeaşi culoare cu nebunul 193
De la cîştig la pierdere nu e decît un pas 195
Dominaţie în centru şi constrîngeri poziţionale pînă la victorie . . 197
Invitaţie la inexactităţi poziţionale 199
Un cal uitat într-o poziţie dominantă 200
Un sacrificiu suprem privit cu indiferenţă poziţională 202
Împresurarea pionului avansat 203
Totul pentru pionul din d5 208
Din deschidere în final 218

Indicatorul finalurilor 221

Indicatorul diagramelor 225

BIBLIOGRAFIE 227

© www.sfere.ro

Redactor Eugenia Vișinoiu
Tehnoredactor I. Petre

Bun de tipar 15.IV.1978
Tiraj 40 000—90 ex.
Coli de tipar 14,5

Lucrarea executată sub comanda 167
la Întreprinderea Poligrafică „Informația"

REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

© www.stere.ro

editura sport-turism

Importanța justei rezolvări a jocului de mijloc și capacitatea de prefigurare a finalurilor ce vor rezulta s-au evidențiat în toate confruntările marilor maeștri din ultimele trei decenii. Majoritatea partidelor jucate în meciurile de selecție ale candidaților la titlul de campion mondial, cît și în meciurile pentru ultimele campionate mondiale de șah au fost decise într-un număr mare de mutări, în finaluri complexe, foarte greu de anticipat, ca o concluzie care trebuie prevăzută încă în secvența jocului de mijloc.

Lei 7,25